

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 07253

DRAMEN

Peretz Hirschbein

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פּרץ הירשביין

דראמען

די פוסטע קרעטשמע
דעם שמידס טעכטער
א פארוואַרפן ווינקל

ארויסגעגעבן דורך „פּרץ הירשביין-ביכער-קאָמיטעט“
ניו-יאָרק — לאַס אַנדזשעלעס, 1951

PERETZ HIRSHBEIN
"DRAMEN"

Copyright 1951, by
ESTHER SHUMIACHER-HIRSHBEIN
New York, N. Y.

Printed in U. S. A., at
ABER PRESS, INC.
225 Varick St., New York 14, N. Y.

ערשטע סעריע — 4

דראמען

א י נ ה א ל ט :

9	די פוסטע קרעטשמע
89	דעם שמידס טעכטער
153	א פארוואַרפן ווינקל

די פוסטע קרעטשמע

פער זאָנען:

בענדעט, אַ ישובניק, האַנדלט מיט פערד.

כיענע, זיין ווייב.

מיימע, זייער טאַכטער.

שאַכנע, זיין פאָטער.

איציק, זיין ברודערס אַ זון.

ציפקע, איציקס אַ שוועסטער.

אייזיק, בענדעטס אַ שון, אַ קרעטשמער.

לייבוש, זיין זון.

נאַענטע ישובניקעס, געסט, סוחרים, אומבאַקאַנטע

מענטשן, כלי זמר.

ע ר ש ט ע ר א ק ט

ביי בענדעטן. רעכטס אַ גרויסע שטוב געדעקט מיט שטרוי. פאַרן טיר אַ בריקל. פון שטוב, מער צו לינקס, ציט זיך אַ גרויסע שטאַל, וואָס עפנט זיך מיט אַ טויער. ווען מען עפנט די שטאַל, זעען זיך דאָרט פערד. אינעם הינטערגרונט אַ צוים. און ביימער ביים זייט. פון דער ווייטנס זעען זיך לאַנקעס. לינקס אַ זאַמדיקער וועג מיט ביימער ביי די זייטן. ביים וועג אַ ברונעם מיט אַ קאַריטע, בהמות אַנצוטרינקען. פאַרן שטוב אַ פריזבע צום זיצן. פאַרגאַכט. פון צייט צו צייט דערטראַגט זיך פון ווייטן אַ געזאַנג פון פייגל, מהוקען פון קי, קוואַקען פון קאַטשקעס.

שאַכנע (אַנגעטאַן אין ווייסע לייזונטענע הויזן און אין שטיוול; פון אויבן אַ גרויסער טלית־קטן מיט לאַנגע ציצית. אויפן קאַפּ אַ יאָרמלקע. ער באַווייזט זיך אין דער שטוב־טיר. ער פירט אַ קעלבל פאַר די אויערן. דאָס קעלבל רייסט זיך צוריק אין שטוב אַריין, ער איז זייער אַלט און קען זיך ניט אָן עצה געבן. ער רעדט צום קעלבל): אַנגעפויטע דיק, גיי זשע צוריק אין שטאַל אַריין... ציפקע! מיין קלוגע אייניקל. וועסט העלפן דעם זיידן דאָס קעלבל אין שטאַל אַריין צו פאַרטרייבן. די מומע וועט קומען, וועט זי שרייען, נאַכסאַל מען האָט עס אין שטוב אַריינגענומען... און, אַז מייטע וועט קומען... ציפקע... ציפקע...

ציפקע (אַ שוואַרץ מיידל מיט געקרייזלטע האָר קומט צו לויפן פון שטאַל באַרוועט): מיט אַ רוט וועל איך זי שמייסן און דו, זיידע, פיר זי ביי די אויערן, אַט אַזוי, אַט אַזוי...

שאַכנע: אָפּ, אָפּ, אָט אַזוי; וועט עס זיין אַ תנאים; אָפּ, אָפּ, אָט אַזוי.

ציפּקע: וואָס איז דאָס קעלבל נעבעך שולדיק, אַז ביי מייטען דאַרף זיין תנאים?

שאַכנע: אָפּ, אָפּ, אין שטאַל אַרײַן.
(ער טרײַבט דאָס קעלבל אין שטאַל.)

ציפּקע: פאַרוואָס, זײַדע, פאַרסטו קײנמאַל צו אונדז נישט אַראָפּ?
מײנסט, בײ אונדז וועט דיר זײַן שלעכט?

שאַכנע: כױועל נאָך בײ אײך אױך זײַן. דײַן טאַטע פײניע איז מיר אַ זון און דײַן פעטער בענדעט איז מיר אַ זון.

ציפּקע: טאָ פאַרוואָס פאַרסטו נישט צו אונדז?

שאַכנע: באַנאָאײך איז שווער אױפצושלאָגן אַ מײַן שבת. דײַן טאַטע קען דאַוונען אָן אַ מײַן אױך. נאָר כױועל קומען, כױועל קומען. גאָט וועט געבן, נאָך מײטעס חתונה; בײ דיר, אם ירצה השם, וועט תנאים זײַן, וועסט אַ פּלה ווערן...

ציפּקע (שײסט אױס מײט אַ געלעכטער).

שאַכנע: וואָס לאַכסטו, קעלבעלע! ווי ווייט איז פון פופצן בײַן זעכצן?

ציפּקע: אײך בײן נאָך אײנגאַנצן פּערצן יאָר אַלט.

שאַכנע: און ווי ווייט איז עס פון פּערצן בײן זעכצן? יעמאַלט וועט דער זײדע אַראָפּקומען, וועט ער זײך עס אױספּוצן און טאַנצן מײט אַ פּלעשעלע אױפן קאַפּ. (ציפּקע לױפּט אין שטוב אַרײַן.) אַוואוהײן, ציפּקע?

ציפּקע (קומט מײט אַ פּלעשל אין האַנט): אָנו, באַוײַן, ווי דו וועסט טאַנצן מײטן פּלעשל אױפן קאַפּ.

שאַכנע: בײסט אַ קעלבעלע. נישט מײט אַזױנס טאַנצט מען. דאָס פּלעשל באַדאַרף זײַן פּול מײט דעם בעסטן ווייַן. און אַרום דעם זײַדן זאָלן שטײן אין קאַראָהאַד דער חתן מײט דער פּלה און אַלע מחותנים, האַלטן זײך האַנט בײ האַנט און אָנגעטאַן אין שבתדיקע בגדים — יעמאַלט וועט דאָס פּלעשל אױפן זײדנס קאַפּ אײנשטײן, ווען ער וועט טאַנצן. כײַ-כײַ — דאָס איז דאָך דאָס פּלעשל, וואָס מען האָט דאָס קעלבל געפּויעט, נאַרעלע דו.

ציפקע: און ביי מייטען צו די תנאים וועסטו טאנצן?

שאכנע: אפשר... גאט ווייסט, ווען איר חתונה וועט נאך זיין. דער פעטער עקשנט זיך און מיר געפעלט עס גארנישט... (עס דער-טראגט זיך פון ווייטן א שארפער צוויי-קלאנגענדיקער פייף פון א פויגל). א שאד, ס'וועט שוין מארגן ווידער רעגענען.

ציפקע: פון וואנען ווייסטו עס?

שאכנע: הערסט דאך, ווי ער פייפט; ס'איז פאר א רעגן. (אין שטאל מעקעט דאס קעבל). וואס ווילסטו דארט? כ'וועל דיך אויפן גראז נישט ארויסלאזן! האסטו זיך נישט באדארפט אזוי פארשפעטיקן. פאר פורים ווערט מען געבוירן, נישט א שטיק נאך פסח. וואלסטו נישט אזוי שפעט געבוירן געווארן, וואלסטו שוין איצטער מיט דיין מאמען אויפן לאנקע ארומגעבריקעוועט. נאכסאל האסטו זיך אזוי פארשפעטיקט?... כ'כי-כי — זעסט, ציפקע, ס'איז שטיל געווארן. כ'כי-כי, עס הערט זיך איין; עס פארשטייט... קלייב אן, מיין קינד, הינטערן שטוב טרוקענע שפענער. די מומע וועט קומען, וועט זי א פיער אויפלייגן און קאכן וועטשערע.

(ס'הערט זיך דאס הירזשען פון פערד, לינקס, הינטערן שטוב).

ציפקע: דער פעטער פארט!

(לויפט צום וועג).

שאכנע: אליין?

ציפקע: אייזיק איז אויך מיט אים געקומען.

בענדעט: (א פסטער ישובניק, אין א לאנגן קאפטן און מיט א שטריק אונטערגעבונדן, קומט אן מיט אייזיק).

אייזיק: (א בלאנדער ישובניק, א ביסל דער רוקן געבוירן).

בענדעט: קיינער נישטא אין דער היים א חוץ אייך?

ציפקע: איך און דער זיידע.

אייזיק: דאס איז, מסתמא, דיין פיניעס א מיידל?

בענדעט: פארוואס, ציפקע, ביסטו נישט געגאנגען מיט דער מומען אין דארף אריין?

ציפקע: אזוי, כ'האב געוואלט בלייבן מיטן זיידן.

שאכנע: נאכסאל איז דער פערד אויפן וועג געבליבן? זאל מען אים אויסשאנען.

בענדעט: דער טייוול וועט אים נישט כאפן. זע, ציפקע, אין קעלניע איז גראָז פאַראַנען, וועסטו אים אונטערוואַרפן.

ציפקע (גייט אַרויס צום וועג).

שאַכנע: זאָל מען אים אויסשפּאַנען.

אייזיק: מיר וועלן נאָך שפּעטער אין ערגעץ פאַרן. — בענדעט!
פרעג אים, דעם אַלטן, לאַמיר הערן, וואָס ער וועט אויף דעם זאָגן.

בענדעט: ער וועט געוויס נישט וויסן. מיט דער אַלטער מיינער וועט נאָך אויך זיין אַ שווערער עסק. טאַטע! איך וויל ביי דיר עפעס פרעגן.

שאַכנע: כײַכײַ — צום טאַטן מיט אַן עצה — באַ, מסתמא אַ מעשה.

אייזיק: וועט איר, ר' שאַכנע, פאַרזוכן מיין טאַבאַק?

(דערלאַנגט אים זיין טאַבאַק-פּושקע).

שאַכנע (טוט אַ שמעק טאַבאַק, פאַרגאַפט פון תּענוג): אַט, דאָס איז אַ בחיר! אַליין געריבן? האָסט מסתמא אַ גוטן שטיין. דאָס איז בחיר; מעגסט אים, בענדעט, פאַרזוכן, איך סדאַנזשע אים שוין נישט אַזוי איינצורייבן.

בענדעט: איצטער, טאַטע, הער זשע אויס מיט קאַפּ.

(מיט געטומל און געלעכטער רייסן זיך אַריין מייטע און ציפקע.

קומען פון וועג).

מייטע (טראַגט אויפן פלייצע גראַז, אין אַ פּלאַכטע איינגעבונדן.

זי באַמערקט אייזיקן, ווערט זי אומעטיק; וואַרפט אים אַ ברוגזן בליק.

בענדעט מערקט עס).

בענדעט: וואו איז די מאַמע?

מייטע: זי גייט שוין אַהיים.

ציפקע: איך וועל איר לויפן אַנטקעגן.

(פאַרשווינדט).

בינדעט (צו מייטען): טראַג די גראַז אין שטאַל אַריין.

מייטע (טראַגט דעם פּאַק אין שטאַל אַריין).

שאַכנע: זאָלסט דאָרט דאָס קעלבל נישט אַרויסלאָזן.

(גייט צום שטאַל).

אייזיק: איז מיט א האַנער.

בענדעט: איז דאך מיינע אַ טאַכטער. אַט ווי דו זעסט — די ערד ציטערט אונטער דעם.

אייזיק: אַזעלכעס באַדאַרף איך.

בענדעט: צווישן זיך גערעדט, איז עס אַ ביסל פאַר דיר אַ צו טייערע סחורה. עס טרעפט נאָך אַ מאָל, אַז די קו וויל פון שטאַל נישט גיין, אַזאָ, ווי עס טרעפט ... אַט גייט זי שוין, די אַלטע מיינע. וועסט שוין דאָ בלייבן איבער וועטשערע. מען וועט זיך אינאיינעם גוט דורכ־שמועסן — דערנאָך וועסטו פאַרן אַהיים מיט אַ קלאָרער תשובה.

כיענע (קומט אָן).

ציפקע (טראַגט איר נאָך אַ פאַק גראַז אין אַ פּלאַכטע איינגע־

בונדן).

כיענע: אַט איז ר' אייזיק, אַ גאַסט, אַ גאַסט. וואָס הערט מען עפעס ביי אייך?

אייזיק: אַלדאָס גוטס.

כיענע: איך וועל גיין אין שטוב אויפלייגן אַ פייער און איר, ר' אייזיק, וועט דאָך מסתמא בלייבן ביי אונדז איבער וועטשערע?

(גייט אין שטוב).

בענדעט: געוויס וועט ער בלייבן.

אייזיק: מהיכא תיתי.

(זעצן זיך אויפן פּריזובע).

בענדעט: פאַרשטייטו מיך, ווי מען וויל קען מען זאָגן; כאַטש נישט ווי מען וויל קען מען טאָן.

אייזיק: אַנטקעגן וואָס זאָגסטו עס?

בענדעט: אַט טאַקע מכות דער פּוסטער קרעטשמע, מכות מיין בתי־יחידה; ס'איז פאַרט נישט אַ פּערד צו פאַרהאַנדלען.

מייטע (קומט אָן): איך וויל, אַז מען זאל דאָס קעלבל האַדעווען.

בענדעט: טראַג אַריין די גראַז אין שטאַל. די מאַמע האָט גע־בראַכט צו טראַגן.

מייטע: אויף דעם איז גאַר גוט צו זיצן.

(זעצט זיך).

שאַכנע (קומט אָן): וועט עס זיין אַ תנאים! אַ בחיר פון אַ
קעלבל.

מייטע: ביי וועמען תנאים?

שאַכנע: כײַכײַכײַ. ביי מיר טײַזין אַ תנאים.

מייטע: וואָס פאַר אַ תנאים, טאַטע?

בענדעט: ביי מיר אַ תנאים.

(אַ געלעכטער.)

מייטע: קום צו מיר, ציפקע.

(ציפקע זעצט זיך לעבן איר, שטיפן ביידע.)

בענדעט: וואָס מיינסטו, טאַטע, מכוח דער קרעטשמע?

שאַכנע: וואָס פאַר אַ קרעטשמע? יענע?

אייזיק: דאָרט ביים ברעג, די פוסטע.

בענדעט: כײַמײַן, אפשר, וואָס זאַגסטו, טאַטע?

שאַכנע: אונטערצינדן זי און גאַר. וואָס דען קענסטו מיט איר

מאַכן? וועסט זיך מיט „זיי“ אָנהייבן דאָרט...

מייטע: אַ-אַ, איך אויף מיין טאַטנס אַרט וואָלט זי שוין לאַנג

אונטערגעצונדן.

אייזיק: אונטערצינדן גאַר?

בענדעט: צינדן איז נישט נייטיק. דער אַרט איז שולדיק.

שאַכנע: געוויס איז דער אַרט שולדיק.

ציפקע: דאָס איז די קרעטשמע, וואו ביי נאַכט ווערט אַליין פון

זיך ליכטיק?

בענדעט: אַט, זעסטו, אַפילו זי ווייסט אויך פון דעם.

אייזיק: אַלץ אויסגעטראַכטע מעשיות! נישט געשטויגן און נישט

געפלווגן. ווער, למשל, האָט געזען, אַז דאָרט זאַל אַ מאָל ליכטיק

זיין?

בענדעט: כאַ-כאַ-כאַ, כײַוועל דיר זאַגן דעם אמת; איך בין דאָך

עפעס אַ מאַנסביל און סײַ איז דאָך מיינער אַ בנין, נאָר אַז איך פאַר

דאָרט דורך אַ מאָל ביי נאַכט, סײַ איז פינצטער — איז עפעס נישט ווילנ-

דיק גיב איך אַ קנאַק מיט דער בייטש, דער פערד זאַל טריט שמעלן...

נאָר ס'איז גאַרנישט; אַז מען האָט נישט באַדאַרפט — איז עס גע-
שטאַנען, און איצטער וועט מען קיינעם נישט הערן און מען וועט עס
אַראָפּפירן פון דאָרט.

כיענע (קומט אַרויס).

מייטע: מאַמע, ר' אייזיק וויל אַפּקויפן די פּוסטע קרעטשמע.
כיענע: איר זאָלט עס זיך ניט דערוועגן צו טאָן. כאַטש ס'איז
מיינס — נאָר כ'הייס נישט, כ'וויל אייך אין קיין בלאַטע נישט אַרייַן-
פירן.

בענדעט: אַט, הער זי, וואָס זי פּלאַפּלט.

שאַכנע: עך, וואָלטן „זיי“ זיך עס צעשפּילט, ווען מען צינדט
זי אונטער.

כיענע: איר זאָלט עס נישט טאָן, ר' אייזיק, ס'פּעלט אייך נאָך
מער נישט.

אייזיק: ס'האַלט נאָך נישט דערביי; כ'ווייס, מען רעדט. איך
זאָג, אַז מען זאָל דעם בנין פון דאָרט אַראָפּנעמען און איבערבויען
אויף אַן אַנדער אָרט, ווייל איך מיין, אַז דער בנין אַליין איז גאַרנישט
שולדיק.

בענדעט: געוויס. דער אָרט איז שולדיק.

כיענע: און פאַר וואָס איז דאָבע פאַר דער צייט אין דער ערד
געגאַנגען?

בענדעט: וואָס דאָבע איז אין דער ערד געגאַנגען — מען ווייסט
דאָרט זייער... וואָס מיינסטו, טאַטע, אַז מען זאָל די קרעטשמע פון
דאָרט אַראָפּנעמען — אַט אַזוי ווי זי שטייט און גייט? כ'מיין, מען
זאָל זי צענעמען, איבער אַ ניס אויפבויען, אויף אַן אַנדער פּלאַץ, פאַר-
מאַכעווען מיט פּרישן מאַך — אַדער איך וואָלט זי גאָר מיט מאַך נישט
טשעפען — דער מאַך וואַקסט ערגעץ אויף די בלאַטעס, צו אַלדי
שוואַרצע יאָר — כ'מיין, מיט נייע פּאַקעליעס פון פּלאַקס פאַרשלאָגן;
דעם דאָך מיט שינדלען דעקן, נייע פענצטער אַרייַנשטעלן?...

מייטע: און נייע שדים וועלן דאָרט טאַנצן.

אייזיק: און טאַקע נייע שדים, יונגע שדים וועלן דאָרט טאַנצן.

(ער ווינקט מיט אַ גנבישן שמייכל אַ מאָל צו בענדעטן און אַ מאָל

צו מייטען.)

מייטע: איך פאַרשטיי שוין וואָס איר מיינט.
 בענדעט: וואָס פאַרשטייסטו און וואָס ווייסטו!
 אייזיק: ער געפעלט איר, דעריבער לאַכט זי.
 כיענע: איך פאַרשטיי נישט, וואָס זי לאַכט.
 בענדעט (צו מייטע): נו, גענוג דיר שוין דאַרט צו לאַכן.
 ציפקע (שיסט אויס מיט אַ געלעכטער אויף מייטען קוקנדיק).
 בענדעט: וואָס לאַכט איר?
 מייטע: אַך, וועט עס שוין זיין אַ פאַר שדים!
 אייזיק: וואָס, עס געפעלט דיר אפשר נישט מיין לייבוש?
 נישטאַ מיט וועמען זיך צו שעמען. ער וועט נאָך טרעפן, ווי אַ פערד
 דעם עק צו פאַרבינדן.
 בענדעט: וואָס אַן אמת איז אַן אמת. ער געפעלט מיר. לענגער,
 ווען מען האָט באַדאַרפט באַקוקן דעם פריצס וואַלד — כ'האַב פון
 דער ווייטנס אַכטונג געגעבן. אַ כוואַט איז ער, נישטאַ וואָס צו רעדן.
 אייזיק: שווייגט און אַרבעט. ערד — איז ערד; מסחר — איז
 מסחר; אַ פערד — איז אַ פערד; אַ בהמה — איז אַ בהמה. ער וועט
 שוין אין קיין זאַך זיינע פינגער נישט פאַרשטעכן.
 כיענע: וואָס אמת איז אמת.
 שאַכנע: הערסטו, אייזיק, ווען דו וואַלסט מיר אַ פושקעלע טאַבאַק
 איינגעריבן. איך געדענק גאַר נישט אַזאַ בחיר.
 אייזיק (דערלאַנגט אים אַ שמעק טאַבאַק): איך וועל נאָר אַ ביסל
 צייט האַבן, מאַך איך עס פאַר אייך. נו, וואָס זאָגט איר, ד' שאַכנע?
 שאַכנע: אַ בחיר פון טאַבאַק.
 (אַלע לאַכן).
 אייזיק: איך פּרעג, וואָס מיינט איר מ'פּוּח דעם, וואָס מיר האַבן
 נאָר וואָס געשמועסט?
 שאַכנע: וואָס קען איך מיינען? כ'יכ'י — אַ שמחה איז אַ שמחה.
 וואָס איז צו האַלטן דאָס קעלבל אין שטאַל?
 כיענע: דער אַלטער פאַרשטייט זיך אַלץ אויף זיין שטייגער. נאָר
 דו, בענדעט, האָסט זיך עפעס צו גרינג געלאָזט איבעררעדן. זי לאַכט,
 זי מיינט, אַז דאָס איז נאָר חוּק — איך קען דיין טאַטן.

בענדעט: פארשטייט, דער טראַקט איז אַ שאַד. זינט ס'האַבן זיך אָנגעהויבן די ירידים אין אונדזער געגנט, האָט דער גאַנצער וועג אָפגעלעבט. און מען באַדאַרף עס פאַרכאַפן. איך געדענק נאָך מיט צען יאָר צוריק, מיט דעם אייגענעם וועג, איז רעכט געווען אַ טאַג מיט אַ נאַכט צו פאַרן און האָסט נישט באַגעגנט עפעס אַ מענטשן פון דער ווייט; עס זאַל עמיצער מיט אַ גלאַק דורכפאַרן. האָסטו עמיצן באַגעגנט, איז עס געווען אַ פּויער פון דעם אייגענעם דערפל; האָסטו אים געזאָגט „דזשען דאַברי“ אָדער ער דיר האָט „דזשען דאַברי“ געזאָגט, אַ שמעק טאַבאַק געטאַן איינער פון דעם אַנדערנס פּושקע און ווייטער געפאַרן — וואָס איז דען פאַראַן צו רעדן? איצטער פאַרסטו מיטן וועג, באַגעגנט אומבאַקאַנטע מענטשן פון דער פרעמד, פון אַנדערע שטעט. מען קנאַקט מיט דער בייטש. פערד צו דריי געשפאַנט, די גלאַק קלינגט — און מען טראַגט זיך. אַ רעכטע קרעטש-מע וואָלט עס אַלץ צונויפגעקליבן, וואָלט מען געוואוסט, וואוהין אַ ייד פאַרט און נאַכסאַל אַ ייד פאַרט. און דערצו נאָך אַ ייד איז מסחר. וואו ער קומט איז מסחר. — מיר געפעלט עס, וואָס האָב איך דאָ צו לייקענען? ...

אייזיק: ווי איך בין אַ ייד, בענדעט, אַז איך האָב שוין אַ סך מאָל געטראַכט וועגן דעם. מיינסטו, אַז איך האָב דאָס נישט אַרויס-געזען?

כיענע: וועסט, מייטעלע, מיין קינד, זען, אויב עס קאַכט זיך.

מיימע (גייט אין שטוב אַרײַן טרויעריק).

כיענע: פאַרשטייט איר מיך, ר' אייזיק, אַט אַזוי ווי איר זעט, איז עס בלוט און מילך און עס באַדאַרף נאָר דאָס שטיקעלע מזל. וואָס פאַרלאַנגען מיר דען פון אירעט וועגן? אַ בת-יחידה, ס'וואָלט זיך נישט וועלן פון אויג אַראַפלאַזן. און אַז ס'מאַכט זיך אַזוי פון דער נאַענט, איז עס אַ זאָך. איך ווייס אָבער נישט, וואָס ער וועט אויף דעם זאָגן, זיין ברודער פיניע, — און דערצו נאָך איז דאָך עס כמעט שוין ווי אַן אָפגערעדטע זאָך ...

בענדעט: דאָס וועט ניט זיין! אומזיסטע דבורים, כיענע, אַט זיצט אַפילו מיין ברודערס אַ טאַכטער און איך זאָג, אַז כ'באַדאַרף עס נישט.

כיענע: איז נישט, כ'האַב מער נישט ווי געזאָגט.

בענדעט: ער באדארף צו מיר אין שטאל אריין נישט קריכן;
פארשטייסט? ווי דער חשד איז נאָר געפאלן אויף אים, האָב איך
געזאָגט — נישט! ער איז מיט מיר מער קיין מחותן נישט — און
נישטאָ פון וואָס צו רעדן.

כיענע: מען באדארף נאָך ביי איר אויך פרעגן.

אייזיק: געוויס באדארף מען.

בענדעט: וואָס מען וועט הייסן, וועט זי טאָן. טאָטע-מאָמע וועלן
זייער קינד אין קיין גרוב נישט אַריינזאָרפן.

ציפּקע (שפּירט זיך נישט באַקוועם פון דעם שמועס. גייט אין
שטוב אַרײַן).

כיענע: אַ מענטש קען זיך נישט איינהאַלטן; זעסט, אַז אַ קינד
זיצט פאַר די אויגן.

בענדעט: ווייל איך וויל נישט, דו זאָלסטו מיט מיר רעדן פון
מיין ברודער און זיין בן-יחיד.

כיענע: אָבער וואָס קאַכסטו זיך אַזוי? אַז מען שמועסט פון אַ
קינדס גליק, באדארף מען זיך אַ ביסל רואיקער האַלטן. און ס'איז
נאָך נישט באַזאָוסט, ווער ס'האַט ביי דיר די פּערד פון שטאַל אַרויס-
גענומען.

בענדעט: גענוג דיר שוין, גענוג! וואָס, מיינסטו דען, וויל איך?
איך וויל, אַז זיי זאָלן דאָ לעבן אונדז בלייבן — ס'איז מיר דער וועג
אַ שאַד.

כיענע: און איך וויל זי גאָר נישט פון שטוב אַרויסלאָזן. אַ בת-
יחידה. עס פעלט איר חלילה צו עסן אין דער היים!

אייזיק: אָבער פון אַ תכלית באדארף מען דאָך שטענדיק קלערן,
און אַז קינדער וואַקסן אויס, באדארף מען זוכן אַ תכלית.

כיענע: וואָס זשע ווילט איר, ר' אייזיק? רעדט קלאַרע דבורים.

אייזיק: איך זאָג, אַז מען באדארף נישט פאַרן קיין דאַנציג נאָך
סחורה, ווען מען האָט עס ביי זיך אין דער היים, ווען דער עפּלבוים
וואַקסט הינטערן פענצטער, באדארף מען נישט קריכן איבערן פאַרקאַזן.
מיין איך, אַז כ'באדארף נישט זוכן פאַר מיין לייבן פון מרחקים קיין
פּלות. און איר, פאַר אייער מייטען, באדארפט נאָך פון דאַנציג חתנים
נישט אויסשרייבן.

כיענע: און הייסט עס —

אייזיק: און הייסט עס, מען וועט פאר זיי אויסבויען א קרעטשמע ביים וועג, וואס פירט צו אייך און צו מיר, און זיי וועלן זיך לעבן א לעבן. איר וועט פון אייער זייט אן אויג ווארפן און איך פון מיין זייט וועל נישט פארלאזן. איך באדארף פון אייך קיין נדן נישט. איי-גענע מענטשן. מען פארשטייט זיך שוין אויפן וואונק. איך האב שוין גערעדט וועגן דעם מיט בענדעטן, מען זאל די פוסטע קרעטשמע פון דארט אראפפירן און איבערבויען זי אויף דעם ארט, וואו מען וועט געפינען פאר רעכט... ווי הייסט, אזא בנין — נאך ווי א גלאז. איך האב אוימישנע אויסגעשטשיפעט א שטיקל האלץ פון בעליק, כ'האב עס אין וואגן...

(ער גייט אפ צום וועג.)

כיענע: הערסט, בענדעט, מען באדארף זיך גוט איבערלייגן. מען טוט נישט אזוי גיך, ווי מען רעדט. און מען ווייסט נאך נישט, ווער ס'האט ביי דיר די פערד פון שטאל ארויסגעגנבעט. קינדער האבן זיך ליב...

בענדעט: מען איז דאך נאך נישט מקבל קניין.

אייזיק (קומט ברענגט א שטיקל אפגעהאקטע האלץ): זעט איר, ווי עס גיסט זיך פעך פון דעם? ווי אויף א בוידעם וואלט זיך עס געטריקנט.

(אלע באקוקן דאס שטיקל האלץ.)

שאכנע (שמעקט): ריינע קיין. קען נאך א סך מיט יארן שטיין. (הינטערן שטוב קרייט א האל.) אהא, ס'וועט זיין מארגן א רעגן.

(אלע הערן זיך צו.)

אייזיק: הייסט עס, אז ס'לוינט נאך פון אזא בנין עפעס צו מאכן.

מייטע און ציפקע (קומען ארויס).

כיענע (צו מייטע): וואס זאגסטו, מיין קינד? ביי דיר באדארף מען דאך אויך עפעס פרעגן.

מייטע: איר ווייסט דאך אליין גוט. און לייבוש ווייסט פון דעם, וואס איר האט דא אפגעשמועסט? אפשר וועט ער מיך גארנישט וועלן?

אייזיק: זעט נאָר, ווי זי פאַרשטייט, פון וואָס מען האָט גערעדט. —
זאָג נאָר, אָז דו ווילסט; מיט לייבושן וועט מען שוין דורכקומען.
מיימע (שווייגט).

בענדעט: זע נאָר, ווי זי שווייגט. ווי גאָר נישט מכוח איר וואָלט
דאָ דער גאַנצער שמועס געווען.

מיימע: איך בין דאָך אייער בת יחידה; מסתמא פאַרשטייט
איר דאָך, אָז אַזוי וועט גוט זיין.
(לאַכט זיך פּלוצלונג פּונאַנדער).

כיענע: וואָס לאַכסטו?

מיימע: איך שטעל מיר פאַר, איך וועל עס האָבן אָן אייגענע
קרעטשמע. די שדים וועלן מיר אויפן בוידעם פאַרטרייבן —
כאַ-כאַ-כאַ.

בענדעט: טפו, צו מיינע שונאָימס קעפּ זאָל עס אויסגיין! ווי
זי האָט זיך עס צעלאַכט.

כיענע: קומט, לאַמיר גיין אין שטוב אַריין עסן וועטשערע.

בענדעט: קום, אייזיק, אין שטוב, וועט מען דאָרט עפעס נעמען
אין מויל אַריין. פאַרשטייטו מיך, ס'איז די שפע אַ שאַד, שדים...
ווען דאָרט, אין קרעטשמע, זאָלן טאַקע האָבן חתונות די „נישט גוטע“,
וואָלט דער בנין נאָך איצטער אַזוי שטאַרק נישט געווען. אָז זיי פאַר-
קלייבן זיך, איז שוין אַז אַך און וויי צום בנין...

(אַלע גייען צום שטוב. פּלוצלינג הייבט זיך אָן צו הערן פון ווייטן
אויפן וועג אַ גלאַק קלינגען, זוי עמיצער וואָלט מיטן וועג אָנגעקומען
צו פאַרן. אַלע בלייבן אַ וויילע שטיין, הערן זיך צו.)

מיימע: דאָס מוזן סוחרים פאַרן.

כיענע: זיי וועלן זיך דאָ נישט אָפשטעלן. גיי זיי, בענדעט,
אַרויס אַנקעגן.

בענדעט: דער גלאַק איז מיר גוט באַקאַנט.

ציפקע: ער איז שוין באַלד דאָ.

אייזיק: מסתמא פון אַ יאָריד מיט פערד.

כיענע: גיי, בענדעט, אַרויס און זע, ווער עס פאַרט.

מיימע (גייט אַרויס צום וועג און פאַרשווינדט. דאָס קלינגען

ווערט עטיל. מיט אַ מאַל דערהערט זיך אַ גלאַק ווידער און עס זעט אויס, זוי עמיצער וואָלט זיך דורכגעיאָגט הינטערן שטוב, אויסמיידנדיק די קרעטשמע. אַלע גייען צום וועג אַרויס.

כיענע: זעט נאָר, מייטע איז נישטאָ! ווי די פערד האָבן זיך עס צעטראַגן! וואו איז מייטע?

ציפקע: זי איז אין וואָגן... דאָרט איז דאָך איציק. איך דערקען איציקס בריטשקע. דריי פערד געשפּאַנט!

בענדעט (בייז): וואָס איז דאָס פאַר אַן איינפאַל? ווי קומט זי צו אים אין וואָגן אַריין?

כיענע: גאָט מיינער, וואָס איז דאָ אַזוינס?

ציפקע: אַז איך זאָג איד, דאָס איז איציק. זעט, זיי פאַרקיי-רעווען זיך צוריק. אַט פאַרן זיי אַהער, זיי וועלן זיך דאָ אַפּשטעלן.

בענדעט: טפו, צו מיינע שונאימס קעפּ זאָל עס אויסגיין! איך האָב פיינט אַזעלכע מעשיות.

כיענע: טאַקע איציק.

בענדעט: זי וועט שוין פון מיר כאַפּן, וואָס פאַרט ער צו מיר?

כיענע: הערסט, בענדעט, זאָלסט נישט מאַכן קיין לייטישע גע-לעכטער, ער איז דיין ברודערס אַ זון.

בענדעט: וואָס איז זי צו אים אין וואָגן אַריינגעקראַכן? איך וועל איר די קאַלטענעס אויסרייסן.

אייזיק: מאַך זיך נישט נאַריש, בענדעט! ביסט נאָך אַלץ דער אייגענער געבליבן.

בענדעט: איך וויל נישט, ער זאָל דאָ פאַרביי מיין שטוב פאַרן. דו, כיענע, מעגסט אים זאָגן, אַז ער זאָל דאָ מיט זיינע פערד פאַר מיין שטוב נישט פאַרן.

כיענע: וואָס, דער וועג איז פאַרבאַטן?

(עס הערט זיך גאָר נאָנט צופאַרנדיק.)

בענדעט: וועסט אים הייסן פאַרקירעווען צוריק.

כיענע: גיי אין שטוב אַריין, גיי.

בענדעט (צום שטוב גייענדיק): ער וועט נאָך די העזה האָבן מיר אין שטוב אַריין צו קומען.

אייזיק (גייט אים נאָך): האַסט זיך נישט וואָס צו היצן, בענדעט,
מיט גוטן קומט מען דורך; אַזוי זאָג איך מיר מיינס.
(גייט אין שטוב אַריין).
שאַכנע (גייט אין שטוב אַריין).
כיענע: געוויס איציק...

(נאָענט פון שטוב בלייבט דאָס קלינגען שטיל. פערד הירזשען. אַ
הונט בילט. מען לאַכט. מייטע קומט אַריין צעהיצט און פריילעך. נאָך
איר גייט איציק, וואוילעריש געקליידט. האָט אין זיך עפענס ציגיי-
נערישט. אונטערגעגאַרטלט מיט אַ פּיאַלעט-רויטן גאַרטל און מיט
דער בייטש אין האַנט.)

איציק: נו, וואָס מאַכט איר, מומע? און דו, ציפקע, וואָס
פאַרסטו נישט אַהיים? איך וועל דיך איצטער מיטנעמען. כ'האַב
גאַרנישט גערעכנט דאָ צו זיין. כ'בין גאַר מיט אַן אַנדער וועג גע-
פּאַרן. כ'האַב אפשר אַ מייל וועג אָנגעלייגט.

מייטע: זיי האָבן קיינער נישט געוואוסט, ווער עס פאַרט. איך
האַב דעם גלאַק גלייך דערקענט. ביי נאַכט פאַרסטו אויך מיט אַ
גלאַק?

כיענע: צו וואָס באַדאַרפסטו פאַרן מיט אַ גלאַק?
איציק: מען זאָל מיינען, אַז דאָס פאַרן פריצים אויף געיעג.
מייטע: מען וועט דיר נאָך באַפאַלן ביינאַכט און דעם גלאַק
אַראַפּנעמען.

כיענע: וואָס מאַכט דער טאַטע? וואָס הערט זיך עפעס ביי
איך? איר וועט, קינדער, באַלד אַריינגיין אין שטוב אַריין. וועלן מיר
אינאיינעם עסן וועטשערע.

(זי גייט אין שטוב אַריין).

איציק: דער פעטער איז נישטאָ?
ציפקע: איך הייס דיר, איציק, באַלד פאַרן אַהיים און נעם מיך
אויך מיט. (צו מייטע) זיי זענען אין פעס, וואָס דו ביסט צום וועג
אַרויסגעלאָפּן.

מייטע: וואָס איז ער געקומען אַהער, אייזיק?
(נעמט די בייטש פון איציק, קנאַקט מיט איר.)

איציק: איך וועל אין שטוב נישט אריינגיין. דער פעטער וועט ארויסקומען, וועל איך אים זאגן, אז בעסער זאל ער זיך זיין אייגענעם קאפ פארדרייען.

מייטע: אייזיק האט עס צוגעקלערט דעם בלכול אויף דיר, און דער טאטע זאגט, אז יענע נאכט האט ער געהערט צוויי מאל, ווי מען איז מיט א גלאק דורכגעפארן פארביי אונדזער שטוב, און ער זאגט, אז ס'האט געקלונגען ווי דיין גלאק, און, אז מען האט דערנאך די פערד אין שטאל נישט געפונען, האט ער באלד געזאגט, אז דאס איז דיין ארבעט געווען.

איציק (שיסט אויס מיט א געלעכטער): ווער האט עס דעם טאטן דיינעם, דעם חכם, און מיין פעטער אזא מעשה דערציילט? ציפקע, גיי אין שטוב אריין.

ציפקע: איך זאג דיר, בעסער פאר אועק פון דאנען און נעם מיר אויך מיט.

(גייט אין שטוב.)

מייטע: איך וואלט דיר הייסן, אז דו זאלסט באלד אועקפארן. ס'וועט גארנישט העלפן, אז דער טאטע שפארט זיך איין, וועט ער דאך מסתמא זיינס אויספירן.

איציק: מיר וועלן שוין זען, איך וועל מיר נאך היינט מיט אים אויסטענהן. זאל ער נישט מיינען, אז איך האב ביי אים די פערד פון שטאל ארויסגענומען. איך קען אים ביינאכט אנדערע פערד אין שטאל אריינפירן און צו דיר האט עס נישט. כ'וועל דיך ביינאכט פון בעט ארויסטראגן. כ'וועל פינף פערד שפאנען און פון דיין טאטנס שטוב וועל איך דיך אועקפירן. ער איז מיינער א פעטער — נאר קיין עקשן זאל ער נישט זיין.

מייטע: איך מיין, אז מארגן, איבערמארגן וועט אייזיק צו-שטיין, אז...

איציק: נישט רעד מיר דערפון! מיר וועלן נאך זען, ווער ס'וועט גיכער דעם וועג געפינען.

מייטע: זיי זאגן, אז מען וועט פאר מיר מיט לייבושן איבער-בויען די פוסטע קרעטשמע. מען וועט פון דארט „די נישט גוטע“ ארויסטרייבן און אונדז וועט מען דארט באזעצן. כ'האב אליין געהערט, ווי זיי האבן גערעדט.

איציק: און דו, וואָס האַסטו אויף דעם געזאַגט?
 מיימע: איך האָב געלאַכט.
 איציק: האַסט געלאַכט...
 מיימע: זיי ווילן מיך אין אַ קרעטשמע אַריינזעצן, איך זאָל
 דעם גאַנצן טאַג זיצן אין פענצטער און אַרויסקוקן צום וועג אַרויס,
 אויב עמיצער פאַרט דורך.
 איציק: גיי אין שטוב אַריין.
 מיימע: און דו?
 איציק: כּוועל צו אייך אין שטוב נישט גיין, כּוועל דאָ וואַרטן,
 ביז דער פעטער וועט אַרויסקומען. כּוועל מיר מיט אים אויסטענהן.
 מיימע: וועגן מיר?
 איציק: וועגן די פּערד. איך וועל אים זאַגן, אַז אויב ער וויל,
 קען איך אים אַנדערע פּערד אין שטאַל אַריינשטעלן.
 מיימע: און יענע האַסטו טאַקע אַרויסגענומען?
 איציק: נישט פּרעג דערפּון!
 מיימע: נאָך וואָס ביסטו איצטער אַהער געקומען? איך האָב
 מורא האַסט נישט באַדאַרפט קומען אַהער היינט, פּונקט אין דער צייט...
 צו וואָס בין איר דיר אַנטקעגן אַרויסגעלאָפּן? איך האָב נישט באַדאַרפט
 צו דיר אין וואָגן אַריינשפּרינגען.
 איציק: ווען דו קומסט נישט אַרויס, וואַלט איך פאַרבייגעפאַרן
 און דאָ זיך אַפּילו נישט אָפּגעשטעלט.
 מיימע: איך שרעק זיך אַזוי, איציק; איך שרעק זיך אַזוי...
 איציק: איך פאַר נאָך היינט נישט פּון דאַנען. איך וועל זיך נאָך
 מיט אייזיקן אויך זען; און זיין זונעלע דער חכם — איך וועל אים
 באַווייזן, ווער איציק איז...
 מיימע: איך בעט דיך, פאַר אַוועק, ווי גאַט איז דיר ליב, פאַר
 אַוועק. איך וועל דאָך פאַלגן, וואָס דער טאַטע און די מאַמע וועלן מיר
 הייסן; ווען איך זאָל אַפּילו דעם גאַנצן לעבן באַדאַרפּן וויינען.
 איציק: וועסט נישט וויינען. כּוועל באַלד אויסשפּאַנען פּון מיין
 בריטשקע די פאַר שוואַרצע פּערד און וועל זיי אים אָפּגעבן.
 מיימע: איציק, טו עס טאַקע.

איציק: זאל ער ווארטן! נישט איך האָב זיי ביי אים פון שטאַל אַרויסגענומען און דו מיש זיך נישט אין אַזעלכע זאַכן. — גיי אין שטוב אַריין.

מייטע: איציק...

איציק (אַרעמט זי, קומט זי): אַ, ווען דו ביסט נישט מיין פע־טערס טאַכטער, איך וואָלט דיך דערהרגעט. כּוואָלט דיך דערשטיקט און ערגעץ ביינאַכט אונטער אַ בריק אַרונטערגעוואָרפן. טייוול דו. פון בלאַטע ביסטו אויסגעוואַקסן. און דו וועסט פּאַלגן, וואָס דער טאַטע דינער וועט דיר זאָגן און וואָס... אַ, איך וועל דיר דער־שטיקן...

מייטע: פאַר אַוועק פון דאַנען.

(עס הערט זיך כּיענעט שטימע פון שטוב רופּט: „מייטע! „מייטע!
גיי אין שטוב אַריין!“

איציק: גיי אין שטוב אַריין, די מאַמע רופּט.

מייטע (וויל גיין אין שטוב).

איציק: וואָרט נאָר, נישט לויף, זאָג דאָרט דעם טאַטן דינעם, אַז איך בין נאָך נישט אַוועקגעפאַרן... אויף שטיקער וואָלט איך דיר צעריסן. דינע ווילדע צעפּ וואָלט איך דיר אויסגעריסן. (ער האַלט איר האַנט און קוקט מיט חשד אין אירע אויגן.) דו ווילסט גיין אין שטוב אַריין — גיי...

מייטע (גלעט זיין קאַפּ): איציק, איך וועל ערגעץ אַליין אַ פאַר פּערד אַרויסגנבענען און זיי אים אין שטאַל אַריינשטעלן...

איציק: גענוג דיר רעדן דערפון!

(עס ווערט טונקעלער דרויסן. די פייגל זינגען.)

מייטע (לאַכט מיט אַן איינגעהאַלטענעם געלעכטער): אַז איך וועל זיך באַזעצן אין יענער קרעטשמע, — אַ, ווי איך וויל, אַז ס'זאל זיך אַזוי אויסלאָזן! איך וועל מיר אַליין מיט די „נישט גוטע“ שפּילן. איך וועל זיי אַליין ביי די צעפּ אומפירן... לייבוש, קוקן!... ווייסט, איציק, אַז לייבוש איז זייער אַ וואוילער בחור? ער איז זייער אַ גוטער. אַ, וואָס פאַר אַ גוטער ער איז! אַז ער קומט אַמאָל צו אונדז, אַדער אַז איך קום אַמאָל צו זיי, קוקט ער אויף מיר מיט אַזעלכע גוטע אויגן.

איציק (ער וויל איר דערלאנגען מיט דער בייטש. זי מערקט עס נישט. ער האלט זיך אָפּ דערפון).

מייטע (ווענדט זיך פלוצלינג צו אים, דאָס געזיכט פאַרשטעלט מיט די הענט, רעדט צו אים מיט פאַרבאַרגענער ליידנשאַפט): **דער** לאַנג מיר אַ כוואַשטש מיט דער בייטש אַזוי, איבער דער פלייצע, איבער די זייטן; אַזוי צעכוואַשטשע מיר די ביינער — דערפאַר וואָס איך בין אַזעלכע. ברול... איך וואָלט מיר אַליין די צעפּ מיינע אויסגעריסן. אַט די דאָזיקע צעפּ וואָלט איך מיר אַליין אויסגעריסן. אַז דער טאַטע רעדט, בין איך שטיל ווי אַ טייבעלע. בין איך ווי אַ הינדעלע שטיל און אַלץ וואָס ער הייסט פאַלג איך אים. ווייסט, איציק, אַז דו ביסט געראַטן אין מיין טאַטן און דו האָסט אים אַזוי פיינט. בעט זיך איבער מיט אים. אַז דער טאַטע רעדט, בין איך שטיל ווי אַ טייבעלע... בעט זיך איבער מיט אים. אַט גייען זיי שוין... בעט זיך איבער מיט אים.

(נעמט פון אים די בייטש; קנאַקט.)

בענדעט און **אייזיק** (קומען אַרויס).

בענדעט: בלייבט עס אַזוי, מאַרגן וועט מען דינגען גוים, אַז מען זאל די פוסטע קרעטשמע צענעמען; זאל זיך אַ ביסל דאָס האַלץ דורכלופטערן און באַלד נאָך דער חתונה וועט מען זי איבערבויען.

(ער מערקט איציק, נאָר ער מיינט אים אויס.)

איציק: כ'האָב איך, פעטער, אַפגעבראַכט די פּערד.

בענדעט: מאַרגן, מייטעלע, מיין קינד, ווערסטו אַ כלה. הערסטו? **מייטע** (שווייגט).

בענדעט: קום צו מיר, מיין קינד.

כיענע (קומט אַרויס).

בענדעט: אַט איז די מאַמע, גיי צו און זאָג, אַז דו וועסט פאַלגן אַלץ, וואָס דער טאַטע און די מאַמע פאַרלאַנגען.

כיענע (צו איציק): וואָס שטייטו דרויסן? קום אַריין אין שטוב, וועסטו עפּעס עסן.

איציק: איך בין זאַט... ר' איציק, וואָס מאַכט אייער זון? ער ווערט באַלד אַ חתן, האָב איך געהערט...

אייזיק: שוין צייט.

איציק (צו בענדעטן): איך האָב, פעטער, אָפגעבראַכט צוריק
איערע פּערד.

בענדעט: אומזיסט דרייסטו זיך דאָ אַרום.

איציק: איר זענט, פעטער, אומזיסט אויף מיר ברוגז.

בענדעט: גיי אין שטוב אַריין, דער זידע וויל דיך זען.

איציק: איך האָב געהערט, ר' אייזיק, אַז איר ווילט פון דער
פּוסטער קרעטשמע די שדים אַרויסטרייבן און דאָרט באַזעצן...

כיענע: איציק, מען טאָר עס נישט פון מויל אַרויסברענגען.

איציק (גייט צו בענדעטן): פעטער, איך ווייס נישט וואָס צו זאָגן
פון איערע פּערד.

בענדעט (שאַרף): און איך וועל דיר מיין טאָכטער נישט געבן!

כיענע: בענדעט...

בענדעט: מייטע וועט מאַרגן־איבעדמאָרגן ווערן אַ פּלה פאַר
אייזיקס זון און פון דער פּוסטער קרעטשמע וועט מען די שדים אַרויס־
טרייבן — ס'איז קיינעמס דאָגה נישט!

איציק (לאַכט).

בענדעט: און אַז איך פרעג מיט גוטן, אַז מען זאָל מיר זאָגן,
ווער ס'האָט פון שטאַל די פּערד אַרויסגעפירט — זאָגט ער מיר, אַז
ער וועט אַנדערע פּערד אָפגעבן. (ער לאַזט זיך צו איציקן.) זאָלסט מיר
זאָגן, וואו די פּערד מיינע זענען?! מיינע פּערד וואו זענען?!

כיענע: בענדעט, גאָט איז מיט דיר.

בענדעט: פון מיין אייגענעם ברודער וויל איך נישט וויסן, אויב
ער האָט אַזאַ ממזר אויסגעהאָדעוועט.

מייטע: טאָטע, טאָטע...

אייזיק: לאַז אים צורו, דעם אויסוואַרף.

איציק: איר וועט לאַזן געריסן איער לייבושן, איר הערט.

אייזיק?

כיענע (נעמט איציקן פאַרן האַנט): קום אין שטוב אַריין, קום,
כ'וועל דיר געבן צו עסן.

איציק: לאַזט צורו, מומע, איך קריג מיר נישט. איך קען דעם
פעטער בענדעט זיער גוט... זאָל ער זיך נישט קאַכן. ווען איך

זאג אים, אז כווייס פון די פערד נישט צו זאגן, פארשטעלט ער מיר דעם וועג. איך וועל נאך צו קיין פעטער אין שטאל נישט קריכן... באדארף איך נאך דערצו גרויסע מעשיות דערציילן.

בענדעט: מען ווייסט, מען ווייסט.

אייוזיק: איך פאר אהיים.

איציק: איר וועט, אייוזיק, די שדים פון קרעטשמע נישט ארויס-טרייבן.

אייוזיק: דעם צונג ביים זיך אפ.

איציק: כהאב מיר שוין איין מאל דעם צונג איינגעביסן.

בענדעט: מען ווייסט, מען ווייסט. קענסט אויך אהיים פארן.

איציק: איך וועל פארן, אויב כוועל וועלן.

(קנאקט מיט דער בייטש.)

בענדעט: פאר, אייוזיק, אליין, וועסט מיר מארגן דעם פערד אפ-ברענגען.

אייוזיק: א גוטע נאכט.

(אפ.)

כיענע: לאזט געריסן אין דער היים.

איציק (גיט א קנאק מיט דער בייטש). א ווארף טוענדיק א גוטע נאכט, גייט ער אפ צום וועג. בענדעט און כיענע גייען אויך צום וועג ארויס.)

מייטע (בלייבט אליין). לויפט אום ווי א צערייצטע חיה אין א שטייג. לויפט אין הינטערגרונט, שטעלט זיך אויפן פלויט און ווינקט מיטן האנט, זוי זי וואלט עמיצן רופן פון ווייטן. פערד הירזשען, די גלאק קלינגט. זי שפרינגט פון פלויט אראפ. בענדעט און כיענע גייען צוריק.)

בענדעט: מייטעלע, מיין קינד, קום צו מיר.

מייטע (גייט צו אים, רעדט שטייל): וואס, טאטע!

בענדעט: ווייסט, אז מארגן ווערסטו א פלה?

מייטע: איך ווייס.

בענדעט: געפעלט דיר אייזיקס זון?

מייטע: יע, ער געפעלט מיר.

בענדעט: און דו וועסט אים ליב האָבן נאָך דער חתונה?

מייטע: איך וועל אים ליב האָבן.

כיענע: און וועסט אָן טאַטע־מאַמע נישט פאַרגעסן?

מייטע (שוויגט).

בענדעט: נו, איצטער קום אין שטוב אַרײַן. גענוג דיר אויף

דרויסן צו זײַן...

(זײ גײען אַלע שטיל אין שטוב אַרײַן. ס׳איז שוין פּינצטערלעך.

אויפן דאָך קרייט אַ האָן. אין שטאַל מעקעט דאָס קעלבל.)

מייטע (קומט אַרויס שטיל פון שטוב, זי איילט צום פּלויט אין

הינטערגרונט. זי קריכט אויף אים און ווינקט אין דער שטיל צו

עמיצן.)

איציק (באַװײזט זיך פון דער אַנדערער זײט פּלויט, קלעטערט

אַרויף צו מײטען.)

צווייטער אָקט

אַ זומער־אַוונט. ביי בענדעטן. אַ גרויסע שטוב ווייס אויס־געקאַלכט. באַלויכטן מיט ליכט, וואָס ברענען אין לייכטער און אין אַ גרויסן שבתדיקן הענגלייכטער ריין אויסגעשייערט. די מעש בלאַנקט. אַלץ אַרום איז זויבער, שמינקלט. די טיר אין הינטערגרונט און די פענצטער זענען אָפן. די אונטערשטע העלפט פענצטער איז מיט ווייסע פאַרהענגלעך פאַרצויגן. די פּאָדלאָגע איז אויסגעשאַטן מיט גרינעם פלישניק. צוויי גרוי־סע טישן איינפאַכע, באַדעקט מיט גראַבע, אַבער ריינע טיש־טעכער, שטייען רעכטס און לינקס. די טישן געגרייט מיט פלעשער, טעלער.

שאַכנע (זיצט ביים טיר, אין אַ ווינקל, און רייבט כריין).
כיענע (קומט אַריין פאַרהאַרעוועט. די אַרבל פאַרקאַשערט. צום אַלטן): איר, שווער, וואָלט זיך ערגעץ אויף דער גאַס געזעצט דעם כריין רייבן.

שאַכנע: אַבער שטאַרק איז ער — ברענט ממש די אויגן אויס.
(וויל אַרויסגיין).

כיענע: זאַל שוין זיין, זאַל שוין; וואו טײַאיר. שוין איצטער גיין?

שאַכנע: וויסטו, וואו כײַהאַב אים אויסגעפונען?
כיענע (ברענגענדיק אין אַרדענונג די שטוב): וועמען?
שאַכנע: דעם כריין. אַזש אויף די פאַראַיאַריקע קאַרטאַפּל־פעלדער.
כיענע: און דאָ נעענטער האָט מען זי גאַרנישט געקענט קריגן, די טייערע מציאה?

שאַכנע: נישטאָ. אָבער אויף אַ רפואה נישטאָ. אָבער ווייסטו
נישט — ווי ער וואָלט דאָ גאַרנישט געבאַרן געוואָרן.

כיענע: שווער!

שאַכנע: וואָס, מיין קינד, ביסט פאַרהאַרעוועט?

כיענע: רעדט־איבער מיט אייער זון, ער זאָל נאָך איצטער
שיקן אַ פאַר פערד נאָך פיניען.

שאַכנע: אַזאָ עקשן, אַזאָ עקשן.

כיענע: מען באַדאַרף דאָך וויסן, ווען צו פראַווען עקשנות. ער
מיינט דאָס האָט ער צו טאָן מיט אַ גוי מכּוּח אַ פּערד. מען קאָן נאָך
חלילה — כּוּויל עס פּון מיין מויל נישט אַרויסרעדן. און דערצו נאָך,
וואָס איז אים איינגעפאַלן היינט און דווקא היינט איינצוואַרפן די
פּוסטע קרעטשמע? איך וויל עס פּון מיין מויל נישט אַרויסרעדן.
און די גאַנצע זאַך — עפעס ווערט מיר דאָס האַרץ צערניק. מען
וואוינט פאַרוואַרפן — אַזוי מאַכט מען עס אַ איין־און־איינציק קינד
חתונה.

שאַכנע: אַן עוולה בנאמנות.

כיענע (אויס טרערן): מען מאַכט חתונה אַן איין־און־איינציק
קינד, פירט מען ברוגזן. כּוּוואָלט זאָגן: מיינער אַ ברודער — אַלץ
מוחל! — ס'איז דאָך אָבער זיינער אַן אייגענער ברודער, אייערער אַ
זון, און איר שווייגט...

שאַכנע: איך האָב אים געזאָגט, אַז ס'איז אַ גרויסע עוולה, אויב
פיניע וועט אויף דער חתונה נישט זיין. וואָלט ער געווען אַ מענטש,
דער פיניע, שפּאַנט מען אים אַ פאַר פּערד, מען פאַרנעמט ווייב און
קינד און מען קומט צו פאַרן.

כיענע: אומגעבעטענערהייט?

שאַכנע: און אַ טאַטן באַדאַרף מען אויך קיין עגמת־נפש ניט
פאַרשאַפן. אַז איך האָב צוויי זין און איינער מאַכט חתונה אַ קינד,
באַדאַרף דער אַנדערער צו דער חופּה נישט פּעלן.

כיענע: וואָלט אים עפעס דער אייבערשטער אַריינגעשיקט אַ
געדאַנק, אַז ער זאָל אַליין נעמען און קומען... דאָס קינד האָט שוין
היינט, נעבעך, געוויינט אויך. „ביי מיר איז היינט חופּה, זאָגט זי, און
דער פּעטער פיניע איז נישטאָ.“ איך בעט אייך, שווער, באַפוילט

אים, ווי א טאטע באפוילט אן אייגן קינד, ער זאל הייסן שפאנען פערד
און אריבערשיקן צו פיניען.

שאכנע: איך וועל עס אים זאגן.

בענדעט (קומט אריין): גאר דא ביסטו און איך האב דיך אומעטום
געזוכט.

שאכנע: האסט מיר באדארפט?

בענדעט: כ'האב מורא, אז דארט אין דער אנדערער שטוב וועט
פאר זיי קנאפ ארט זיין.

כיענע: קיין ביזו נישט. ס'איז א שיינע נאכט, ווער ס'וועט וועלן,
וועט מען אים מאכן אן ארט צום שלאפן אין דרויסן, אדער אויפן
בוידעם אין די היי.

בענדעט: ס'איז אויך אן אמת.

כיענע: דאס קינד האט גערעדט מיט דיר?

בענדעט: וואס האט זי דען געהאט צו רעדן מיט מיר?

כיענע (קוקט אים אן פארזארגט).

בענדעט: וואס האט זי געהאט צו רעדן מיט מיר? ביסט א
יידענע. וואס שטייסטו מיט פארקאשערטע ארבל און קוקסט מיר אן?
וואש זיך ארום, טו זיך איבער, ווארעם אט אזוי, ווי דו זעסט, איז
דער גאנצער עולם דא.

כיענע: עפעס איז נישט ווי ביי לייטן; עפעס פעלט.

בענדעט: וואס איז דיר נישט ווי ביי לייטן? נו וועלן דאך שוין
קלעזמער אויך זיין. כאטש גוים, אבי קלעזמער.

כיענע: כ'וואלט דיר די קלעזמער מוחל געווען.

בענדעט: טא וואס דען ווילסטו?

כיענע: אז דו ביסט שוין אין פעס.

בענדעט: וואס ווילסטו, טאטע, האבן מיטן כריין?

שאכנע (קלאפט אויס דעם ריבאייזן): נו, שוין, שוין, מער וועל
איך שוין נישט רייבן. — איצטער, זון מיינער, וויל איך, דו זאלסט
הייסן שפאנען א פאר פערד און שיקן נאך פיניען מיט ווייב און
קינד.

בענדעט (אין א פארלעגנהייט).

כיענע: האָסט שוין אַליין חרטה פאַר דיין עקשנות. רעכט אויף דיר. וועסט זיך נאָך אַמאַל אויסצאלן פאַר דייןע גענגעלעך.

בענדעט: ס'איז נישט דיין דאגה!

כיענע: אַודאי איז נישט מיין דאגה, און ס'איז נישט דיין טאַטנס דאגה, און נישט דיין קינדס דאגה. — און אַז דאָס קינד האָט היינט געוויינט, איז אויך נישט דיין דאגה.

בענדעט: וואָס זענט איר צו מיר צוגעשטאַנען?

כיענע: קיינער איז צו דיר נישט צוגעשטאַנען. טו דיר ווי דו פאַרשטייסט. ביי מיין קינד איז חתונה, וועלן פרעמדע לייט יאָ זיין און אייגענע וועלן פעלן.

שאַכנע: ביי לייטישע מענטשן טוט מען נישט אַזוי.

בענדעט (לאַכט): און אַז איך האָב שוין געשיקט נאָך מיין ברודער — איז שוין גוט?

כיענע: זאָג מיר, אויף אַן אמת.

שאַכנע: אַז ער זאָגט, מעגסטו אים גלייבן.

בענדעט: כ'האָב געוואוסט, איר וועט מיר מיין קאַפּ באַקלאַגן מיין גאַנצן לעבן — פיניע מיט זיין כאַליאַסטרע איז ביי מיין קינד אויף דער חתונה נישט געווען. האָב איך גענומען און געשיקט.

כיענע: ווען, נאָך אין דער פרי?

בענדעט: באַגינען. כ'האָב געלאָזט וויסן, אַז דער טאַטע מיט זיין שוועגערין און די כלה בעטן אים, קומען אויף דער חתונה.

כיענע: און פון דיין נאָמען האָסטו אים נישט געבעטן?

בענדעט: ער איז דאָך מיינער אַ ברודער.

כיענע: אַז אַך און וויי צו אַזאַ ברודער.

(וויינט.)

בענדעט (לאַכט): קוקט נאָר אויף איר. כ'האָב אים אין מיין נאָמען אויך געלאָזט וויסן — ביסטו שוין רואיק? נאָך מיין רעכענונג באַ-דאַרפן זיי באַלד אַנקומען.

כיענע (שרייט): מייטע, מייטע! דער טאַטע האָט דאָך געשיקט בעטן דעם פעטער אויף דער חתונה.

מייטע (קומט ארויס פון צימער פריילעך, וואָרפט זיך בענדעטן אויפן האַלדז).

בענדעט: זע נאָר, ווי דאָס פּיצעלע קינד האָט זיך עס דער-פרייט.

מייטע: און דערפאַר האָב איך דיך אַזוי ליב!

כיענע: האָסט זיך שוין, מיין קינד, באַדאַרפט אַנטאָן.

מייטע (קושט בענדעטן): און איצטער וועל איך מיר אַנטאָן.

(איילט אין צווייטן צימער.)

כיענע: איך וויל נישט, דאָס קינד זאָל עס הערן. מיר דאַכט זיך, אַז היינט האָט מען נישט באַדאַרפט רירן די פּוסטע קרעטש-מע — היינט אין דעם טאָג פון דער חתונה — כּזויל עס פון מיין מויל נישט אַרויסלאָזן...

בענדעט (שטרענג): זאָלסט מיר איצטער נישט רעדן וועגן דעם — הערסט וואָס מען זאָגט דיר? די חופּה וועט מען שטעלן פאַרן שטוב...

(עס הערט זיך קלינגען אַ גלאַק.)

שאַכנע: מען פאַרט!

כיענע: דאָס פאַרן חתונה-לייט. גיי, בענדעט, ווייז זיי אין דער אַנדערער שטוב אַריין.

מייטע (שרייט פון איר צימער אַרויס): מען פאַרט, מען פאַרט, אין אַ וואַגן מיט דראַבענעס זענען זיי געקומען.

בענדעט (גייט אַרויס).

כיענע: גייט איר, שווער, אויך אַרויס און באַווייזט דאַרט.

שאַכנע: איך גיי, אָט שוין.

(גייט אַרויס.)

כיענע (רופט): קום צו מיר, מיין קינד, איך וועל דיר העלפן פאַרשפּילען די העקלעך.

מייטע (קומט אַרויס אין אַ ניי העל-בלויילעך קלייד): פון קלייד שמעקט מיט נייקייט.

כיענע (שפּילעט די העקלעך, קושט מייטען): נאָר גליקלעך

זאלסטו מיר זיין, נאָר נחת זאָלן מיר פון דיר האַבן. ווי שיין דאָס
זעט אויס:

מיימע: אין שטאַט צו אַ חופּה, מאַמע, ווי איז עס?

כיענע: ווער ווייסט זיי דאָרטן מיט זייער שטאַט.

מיימע: וואָלטן גוטע קלעזמער שפּילן.

כיענע: עס וועט דיר שוין, אם ירצה השם, אַזוי אויך דאָס לעבן

זיס זיין... אַט וועל איך דיר, מיין קינד, דעם קאַפּ פאַרקעמען.

(קאַמט איר דעם קאַפּ, עס הערט זיך ווידער אַ גערויש פון צופאַרן

פאַרן שטוב.)

מיימע (לויפט צום פענצטער): מאַמע, מאַמע, אַן אַנגעפאַקטע

פור מיט מחותנים!

כיענע (קוקט אין פענצטער): דאָס איז דאָך פון לענטוויק, מיין

קינד, דער טאַטע פירט זיי אין דער אַנדערער שטוב אַריין.

מיימע: עמעצער גייט אַהער.

אַ פרוי (קומט אַריין, טראַגט אַ גרויסע קופּערנע פּאַן פּיש): ווי

עס שמעקט! אַזוי זאָל נאָר, אם ירצה השם, איר מזל שמעקן. וואו

שטעלט מען עס?

כיענע: אין קאַמער, חנהשי.

פרוי (קומענדיק פון צווייטן צימער): קיין עין הרע, ס'זעט שוין

זיין, ווער ס'זאָל די פּיש עסן. איילט זיך צו אַ ביסל, כיענעשי.

(גייט אַרויס.)

מיימע: הערסט, נאָך אַ פור איז אַנגעקומען... דו, מאַמע, ביסט

גאַרנישט פּריילעך.

כיענע: פאַר דער חתונה, מיין קינד, איז מען ביי טאַטע-מאַמע,

לעבט מען אינעם מזל פון טאַטע-מאַמע; נאָך דער חתונה אַבער דער-

לאַנגט מען דיר צוויי זעקעלעך, אין איינעם איז מזל און אינעם אַני-

דערן איז צרות מיט ווייטיק, און גאָט ווייס...

(קושט נאָך אַ מאָל איר קינד זויערענד, אַן ווערטער; זיי ווערן

בידע ווי צוגעקלעפט איינער צום אַנדערן... ס'הערט זיך בענדעטס

שטימע פון דרויסן צום טיר שרייענדיק: „מענטשן גייען שוין!“

ס'הערט זיך אַ מיידלש קלינגענדיק געלעכטער דרויסן. כיענע און

מיטע וואַכן אויף. טרעטן אָפּ איינע פון דער אַנדערער און וואָרטן

צום טיר קוקנדיק. עס קומען אריין געסט: דאָרפֿישע יידישע פֿרויען
און מיידלעך, מאַמעס מיט קינדערלעך אויף די הענט און קינדערלעך
ביים זייט, געקליידט לויט דעם דאָרפֿישן יידישן געשמאַק. מיידלעך,
די פֿרויען קושן זיך מיט מייטעג, מען ווינטשט זיך: „מזל טוב“,
„מזל טוב“.

ערשטע פֿרוי: אַ פֿלה ווי אַ מלפּה.

צווייטע: ווי די ליכטיקע זון.

דריטע: אַמאַל פֿון איין קינד האָט מען מער נחת ווי פֿון צען.

ערשטע מיידל: דו, מייטע, שעמסט זיך גאַר נישט פֿאַר מיר?

מייטע: איך שעם זיך טאַקע.

(אַ געלעכטער.)

ערשטע פֿרוי: אַזאַ חתן — אַ בריליאַנט. זיי וועלן, אם ירצה

השם, האָבן אַ גליקלעך לעבן.

כיענע: וואָס באַדאַרף דען אַ מאַמע מער! איך געדענק ווען איך

בין נאָך אַ קליין מיידעלע געווען. פֿונקט ווי זי האָב איך אויס־

געזען.

צווייטע מיידל: די יאַרעלעך לויפֿן.

דריטע פֿרוי: און מיין פֿערל זאַגט, אַז זי האָט נאָך צייט. וואָס —

זאַגט זי — האָב איך קיין צייט נישט? זאַלן זיך — זאַגט זי — נאָך

אַ ביסל די באַקן רויטלעך“.

ערשטע פֿרוי: פֿאַרוואָס, מייטעלע, האָסטו דעם שלייער נישט

אַנגעטאַן? אין שטאַט איז מען באַלד פֿון אַנהייב אַוונט אין חופּה־

שלייער.

צווייטע: קוקט איר נאָר אַן — אַ קאַפּ פֿון אַ בת־מלפּה.

כיענע (ברענגט אַרויס פֿון אַנדערן צימער אַ שלייער און מען

דעקט מייטען צו דעם קאַפּ).

ערשטע מיידל: מייטעלע שוין מיט אַ פֿאַרשלייערטן קאַפּ. וואָס

ביסטו אומעטיק, מייטעלע?

(עס קומען אַריין נאָך מיידלעך, מיט בוקעטן פֿעלד־בלומען.)

כיענע: זעט נאָר, זעט נאָר, וואָס גוטע פֿריינט קענען.

(מיידלעך קושן זיך מיט דער פֿלה.)

ערשטע מיידל: אַלערליי בלומען האָבן מיר פאַר דיר אויס-
געזוכט.

צווייטע: איבער וואָלד און פעלד, מײלן זײנען מיר אויס-
געגאַנגען און די שענסטע בלומען אויסגעזוכט.

ערשטע פרוי: ווי שייך דאָס איז! נאָר דאָס מזל זאָל פאַר איר
לייכטן.

ערשטע מיידל: מײטעלע איז בלייך פון פאַסטן — אמת, מײ-
טעלע?

מײטע (ענטפערט נישט).

צווייטע פרוי: וואָס וועט איר דען פעלן ביי אים? דאָס טעלערל
פון הימל וועט ער דען פאַר איר נישט אַראָפּנעמען?

דריטע פרוי: ער איז דאָך פון קאַפּ ביז די פיס אין דער מאַמען
זײנער געראַטן. — די מאַמע זײנע — זאָל זי האָבן אַ ליכטיקן גן-
עדן — איר פנים, אירע אויגן און אַפילו דער לשון זײנער — צוויי
טראַפנס וואַסער.

(עס קומען אַרײן צוויי דאָרפישע פויעריס, קלעזמער. אײנער מיט
אַ פידל אין אַ רויט טיכל אײנגעוויקלט און דער אַנדערער מיט אַ
פייקל.)

(עס ווערט אַ באַוועגונג אין עולם.)

ערשטער קלעזמער: דאָברי וועטשור!

צווייטער קלעזמער: דאָוואַי בי וועסעליטעסאַ.

כײענע: באַלד וועל איך זיי געבן צו גלעזלעך בראַנפן.

(זי אײלט אין אַנדערן צימער — ברענגט אַרויס צוויי גלעזלעך
בראַנפן און שטיקער ווייסע חלה. די קלעזמער טרינקען, ווישן אַפּ
די מײלער, פאַרבייטן מיט חלה, באַלד נעמען זיי זיך צום שפּילן. זיי
שפּילן מיט גרויס חשק און מיט פרישקײט אַ דאָרפישן טאַנץ. מײדלעך
מאַכן אַ וואַרע, צעשטעלן זיך אָן אַ זײט, די כלה זעצט מען אויבן
אַן אויף אַ שטול, אונטער איר אַ קישן, ביי די זײטן, לעבן דער כלה,
שטעלן זיך אירע פריינדינס מיט בוקעטן בלומען אין די הענט און
באַלד הייבט דער טאַנץ אָן: פיר וויבער, פאַרווייז — אײן פאַר
אַנטקעגן דער אַנדערער — לאָזן זיך אַרויס אין אַ האַפקע; באַלד
נאָך זיי לאָזן זיך צוויי מײדלעך אַרויס אין דעם אײגענעם טאַנץ.)

דער עולם קוקט ערנסט צו, די פאָרן בייטן זיך. אין די פענצטער באַך
ווייזן זיך דאָרפישע פויערן, יונגע מיידלעך קוקן נייגעריק.

אַ מיידל: מיט דער פלה וועל איך טאַנצן!

שטימען: מיט דער פלה, מיט דער פלה!

מייטע (הייבט זיך אויף פון איר אַרט און טאַנצט מיט יעדן באַך
זונדער).

איציק (באָווייזט זיך אומגעריכט אויפן שוועל. לעבן אים נאָך אַ
פאַר יונגען. ער איז יוסטובדיק געקליידט).

מייטע (באָמערקט אים. רייסט איבער דאָס טאַנצן. זי וואָרפט זיך
אין אַנטקעגן. ס'איז צו מערקן אַן אומצופרידנהייט צווישן אירע
פריינדינס, וועלכע סודען זיך קוקנדיק אויף איציקן. דאָס שפילן
הערט אויף).

כיענע (צו איציקן): דער טאַטע איז אויך געקומען?

איציק: דער טאַטע איז נישטאָ. ציפקע איז געקומען.

מייטע: דער פעטער האָט נישט געוואָלט קומען — און דו,
פאַרוואָס האָסטו אים נישט גענומען?

ערשטע פרוי: אַן אייגענעם ברודער טוט מען נישט אַזוי —
שעמען באַדאַרף ער זיך.

צווייטע פרוי: אַ חתונה איז געגליכן צו ערב יום כּפור — מען
מוז זיך איבערבעטן.

כיענע: האָבן זיי זיך דען אַ מאָל געקריגט?

מייטע (צו איציקן אין אַ זייט): פאַרוואָס ביסטו אַזוי שפעט
געקומען?

איציק: נו, בין איך דאָך געקומען... אַזוי טרוקן וועט ער דיר
נישט אָפּגיין...

ציפקע (קומט אַרײַן).

כיענע (לויפט איר אַנטקעגן): פאַרוואָס האָסטו דעם טאַטן מיט
געוואָלט אויף דער חתונה נישט געבראַכט.

(קומט זיך).

איציק: זייט וויסן, מומע, אַז אונדזערער אַ מענטש האָט פיינט
קריודעס... נו טאַנצט, ווייבער; טאַנצט, מיידן — וואָס שווייגט איר?

אז קיינער וועט נישט זען, וועל איך אויך כאפן אַ טענצל. (צו די צוויי יונגען, וועלכע שטיפן אָן אַ זייט מיט די מיידלעך.) חיים! אברהם! כאַפּט אַרײַן, ווען קיינער זעט נישט! נו שפּילט קלעזמער! (די יונגען טאַנצן.) אַט אַזוי, איך וועל באַלד זען, אויב איך אַליין געדענק נאָך עפעס — שטאַרקער שפּילט! ... אַט אַזוי ...

(ער לאַזט זיך אַוועק טאַנצן. די יונגען טרעטן אים אָפּ דעם פּלאַץ. טאַנצנדיק כאַפּט ער יעדעס מאָל אַרויס אָן אַנדער מיידל פון עולם און טאַנצט מיט איר — שפעטער כאַפּט ער אַרום די כלה, וואָס פּרוּאוּט זיך פון אַנפּאַנג אַ ביסל ווערן, נאָר באַלד גיט זי נאָך. די פּידל מיטן פּייקל אַרבעטן מיט דער גרעסטער אַנשטרענגונג.)

ערשטע פּרוי: גענוג שוין, זי וועט נאָך אין חלשות פּאַלן.

צווייטע: ווי פון קייט וואַלט ער זיך אַפּגעריסן.

כיענע (ווינקט צו די קלעזמער, זיי זאָלן שווייגן. דאָס שפּילן רייסט זיך איבער.)

מייטע (לאַזט זיך אַראָפּ אויף איר שטול. בלאַט.)

איציק: אַט אַזוי טאַנצן די שדים אין בלאַטע.

אַ פּרוי: טפוּ זאָל עס ווערן — געטראַפּן אַ ריכטיקע צייט, ווען זייער נאָמען צו דערמאָנען.

איציק: דער טייוול וועט אונדז נישט כאַפּן.

כיענע: גיי, איציק, מיין קינד; גיי צו די מאַנסלייט. גיי צום חתן.

בענדעט (קומט אַרײַן): מען באַדאַרף די קלעזמער האָבן צום חתן.

איציק: מזל טוב, פעטער! מיין טאַטע — אייער ברודער זאָגט, אַז ער ווייס אויך, ווי עקשנות צו פירן.

בענדעט: היינט פאַרשטער איך נישט קיין שמחה.

איציק: זעט איר, פעטער, אַז איך בין אין אייך געראַטן. איך האָב אויך פיינט שמחות צו פאַרשטערן. אַז אַ פעטער מאַכט חתונה זיין טאַכטער, איז איציק געקומען אויף דער חתונה.

בענדעט (ווינקט צו די קלעזמער און צו איציק). זיי זאָלן מיט אים מיטגיין. זיי פּאַלגן אים.)

איציק (רופט די יונגען מיט זיך): קומט צום חתן!
 (די יונגען מיט איציקן גייען אַרויס.)
 מייטע (פילט זיך שוואַך): קום צו מיר, מאַמעשי.
 כיענע: וואָס איז דיר, מיין פּשר קינד?
 ערשטע פּרוי: איי, נעבעך, פאַרחלשט פון פּאַסטן.
 צווייטע פּרוי: דאָס איז איר פון טאַנצן נישט גוט געוואָרן.
 ערשטע מיידל: ער האָט מיר שיעור הענט און פיס טאַנצנדיק
 נישט צעבראַכן.

(אַן אַלגעמיין געלעכטער.)

צווייטע מיידל: דאָס הייסט נאָך נישט געטאַנצט. אַז מען טוט
 זיך אויס באַרוועס און מעט טאַנצט אין כאַפּעניש — דאָס פאַרשטיי
 איד. (צו אַ צווייטער.) דו געדענקסט, זלאַטקע, דעם טאַנץ?
 דריטע מיידל: איך קען צענערליי טענץ. איך קען זיי אַלע
 אויסטאַנצן.

(עס דעהערט זיך פון דרויסן אַ גערויש פון אַנגעקומענע פּורן.
 עטלעכע גלעקלעך קלינגען. אייניקע פון די שטוב־לייט איילן צום
 פענצטער, צום טיר — אַנדערע גייען אויף דער גאַס אַרויס.)

כיענע: ווער האָט עס איצטער נאָך געקענט אַנקומען — אפשר
 פינע?

ערשטע מיידל (אין פענצטער קוקנדיק): געסט: חתונה־לייט.
 אין גרויסע בריקעס געשפּאַנט.

צווייטע מיידל: איינס, צוויי, דריי — דריי אַנגעלאָדענע בריקעס
 זענען צוגעפּאַרן.

דריטע מיידל: אַט קומט אַ פּערטע בריקע אָן.

ערשטע: וואָס פאַר אַ מענטשן! גאָר אומבאַקאַנטע, זעט אויס.

כיענע: דאָס זענען געוויס סוחרים... פאַרן ערגעץ אויף אַ
 יאַריד.

(קוקט אין פענצטער.)

צווייטע מיידל: זעט נאָר, צו דריי פּערד אין יעדן וואָגן גע-
 שפּאַנט!

ציפּקע (קומט אַריין פון דרויסן): סוחרים זענען מיטן וועג

דורכגעפאָרן, האָבן זיי דערהערט, אַז דאָ איז אַ חתונה, האָבן זיי זיך אָפגעשטעלט, זיי האָבן דערהערט די קלעזמער שפּילן.

אַ מיידל (פון דרויסן אַריינקומענדיק איבעראַשט): גרויסע סוחרים, מיט די טייערסטע סחורות! זיי שפּאַנען אויס די פּערד. זיי וועלן שוין דאָ מסתמא איבער נאַכט בלייבן.

שאַכנע (קומט אַריין): כּי־כי־כי — ווי גאָט פּאַרלאָזט אונדז נישט. סוחריםלעך פון דער ווייט אָנגעקומען און דאָ זיך אָפגעשטעלט צום נעכטיקן. אַ גאַנצער מנין מענטשן. זיי וועלן מיט אונדז צו דער גאָלדענער יודן בלייבן. (צו מייטען.) זעסטו, טאַכטער, וואָס פּאַר אַ מזל דו האָסט.

אַ שטימע (פון דרויסן רופט): זיידע! דער זיידע וואו איז?

שאַכנע: איך גיי, איך גיי.

(אַ. דרויסן שפּילן קלעזמער.)

שטימען:

— מען פירט דעם חתן, באַדעקנס.

— שטעלט זיך אויס. מאַכט אַ וואָרע.

— גרייט זיך צו מיט האָפּן אין די הענט!

כיענע (דערלאַנגט אַ זעקעלע מיט האָפּן, פון וואָנען אַלע נעמען אָן פולע הויפּנס. אין דערוואַרטונג.)

לייבוש (געפירט אונטער די הענט קומט אַריין, גייט צו דער פּלה און דעקט איבער איר קאָפּ מיט אַ ברעג פון איר שליער. אין טיר בלייבן אַלע מחותנים, חתנס צד, אין דערוואַרטונג מיט ליכט אין די הענט. אַלע מיידלעך, געסט, באַשיטן אים מיט האָפּן פון אַלע זייטן ביז ער גייט אַרויס.)

אַ פּרוי: מייטעלע, באַלד וועט מען דיך אויך צו דער חופּה פירן.

אַ פּרוילין: באַלד, באַלד, מייטעלע!

ציפּקע: אַט שטייט שוין די חופּה! זעט נאָר, די סוחרים גייען אויך מיט.

שטימען:

— זיי האָבן זייערע לאַמטערנעס אָנגעצונדן און גייען צו דער

חופּה.

— אך ווי שיין!
 מייטע: איך וויל גיין צום פענצטער.
 ערשמע פרוי: איצטער איז נישט רעכט אין פענצטער צו קוקן.
 צווייטע: זאל זי א קוק טאן. א קינד. וואָס שאַט עס?
 אַ מיידל: באַלד, באַלד וועט מען זי אויך פירן.
 שטימען:
 — גרייט זיך צו, גרייט זיך צו.
 — מייטעלע, באַלד וועסטו שטיין אונטער דער חופּה.
 כיענע: נעמט די ליכט פון די לייכטער אַרויס, ס'איז אין דרויסן
 דאָס מינדסטע ווינטעלע נישטאָ.
 (דאָס שפּילן דרויסן ווערט שטיל.)
 שטימען:
 — באַלד גייט מען נעמען די פּלה.
 — אין אַ גליקלעכער שעה, מייטעלע!
 — אין אַ מזלדיקע שעה!
 — באַזעצט גאַר אָן אַ בדחן.
 — ס'וועט שוין אַזוי אויך ליכטיק איר מזל זיין.
 — עס וועט שוין איר מזל לייכטן, ווי די שטערנדלעך אין
 הימל.
 — ווי די זון וועט איר מזל לייכטן.
 (הינטער דער טיר שפּילט די מוזיק, אַבער פּיל שטאַרקער. קענטיק,
 נאָך אייניקע קלעזמער צוגעקומען.)
 אַ מיידל (לופּט אַרײַן): די סוחרים אַליין שפּילן. האָבן אייגענע
 פּידלען מיט פּייפלעך. זיי זאָגן, אַז אַליין וועלן זיי די קלעזמער זיין.
 הערט, הערט, ווי זיי שפּילן.
 ערשמע פּרוי: וואָס דער וואָס אין הימל קען מאַכן!
 צווייטע: באַדאַרף מען זאָגן, כיענעשי? אַז גאָט וויל, באַווייזט
 ער וואָס ער קען.
 דרויטע: עס פאַרלויפט אין דער האַלבער וועלט נישט אַזעלכס.
 אַ מיידל: סאַראַ שפּילן! אויסגיין קען מען!
 בענדעט (קומט אַרײַן). איז אין אַ געהויבענער שטימונג — ווי איינער

זאָגט: „זענט, וואָס עס קען פּאַסירן ביי בענדעטן“: זענט איר שוין גרייט דאָ? אָט איז אַ חתונקע.

(הינטערן טיר קנאַקט מוזיק).

אַ פּרוי: טאַטע־מאַמע, טאַטע־מאַמע וועלן זייער טאַכטער פירן שטימען:

— מאַכט אַ וואַרע!

— אין אַ מזלדיקער שעה.

אַ מיידל: שטעלט זיך אויס רעכטס און לינקס, פאַמעלעך מיט די ליכט.

צווייטע פּרוי: מאַכט אַ וואַרע, טאַטע־מאַמע פירן זייער בת־יחידה צו דער חופּה!

דריטע פּרוי: הלוואי שוין ביי מיינער געזאַגט געוואָרן און אויף אַזאַ אופן.

ערשטע פּרוי: און מיט אַזאַ כבוד; און מיט אַזאַ שפע... פאַ־מעלעך, פאַמעלעך, נישט פאַלט, חלילה איבערן שוועל.

(מען פירט אַרויס די כלה. ביסלעכווייז גייען אַלע אַרויס פון שטוב מיט די ליכט אין די הענט. בלויז צוויי ליכט בלייבן אין שטוב ברענען. פון דרויסן שלאָגט אַ מאַטע ליכטיקייט דורך די פענצטער פון דער חופּה־באַלייכטונג.)

איציק (גייט אַריין אין צימער דורך אַ זייטיקן פענצטער. ער איילט אין אַנדערן צימער אַריין. טראַגט פון דאָרט עפעס ענלעכעס צו אַ טוך. ער זוכט נאָך, נאָר באַלד פאַרשווינדט ער דורך דעם זעלבן וועג. אין אַ ווילע אַרום קומען אַריין צוויי מיידלעך, זיי טראַגן ביידע צוויי גרויסע קרענץ פון פעלד־בלומען געפלאַכטן.)

ערשטע: אַט אַזוי וועלן מיר זיך שטעלן אַנטקעגן טיר — עס זאָלן אויסקומען גלייך. אַט אַזוי, נאָך אַ ביסל העכער. לינקס.

צווייטע: אַט דאָס וועט זיין שוין איין מאָל שייך.

ערשטע: אונדזערע בלומען זענען די שענסטע.

צווייטע: געוויס די שענסטע.

ערשטע: גרייט זיך צו. העכער הייב אויף דעם קראַנץ, ביידע זאָלן אויסקומען גלייך. אַט אַזוי, נאָך אַ ביסל העכער.

(ביידע שטייען אין דערוואָרטונג, האַלטנדיק די קרענץ אין דער הינד, ווי אַ טויער. הינטער דער טיר הערט זיך שרייען: „מזל טוב, מזל טוב“. „מאַכט אַ וואָרע!“ „ביידע גלייך“, „מיטן רעכטן פוס!“ צוויי זויבער לויפן אַריין. איילן אין צווייטן צימער אַריין. קומען אַרויס פון דאָרט טראַגנדיק אויף אַ טאַץ אַ גרויסע געפלאַכטענע חלה און אַ פלעשל ווין. טאַנצן אַנטקעגן טיר וואָרטנדיק חתן-פּלה. באַלד דערשיינען חתן-פּלה, נאָך זיי אַלע מחותנים, בעת די מחזיק שפּילט הינטער דער טיר דרויסן, די ליכט ווערן אומגעקערט צוריק אויף זייערע ערטער, חתן-פּלה זעצט מען אַנידער אויבן-אַן. ישׁובניקעס, שבתדיק געקליידט, קומען אַריין, צווישן זיי איז איציק אויך פאַראַנען. זיין האַלטונג איז עפעס פאַרדעכטיק. מען זעט, אַז ער באַמיט זיך יעדעס מאָל אויסצומיידן זיך מיט בענדעטן. דאָס שפּילן הערט אויף.)

בענדעט (רעדט אין דער גאַס-טיר צו עמיצן אין דרויסן): **איצ-טער זענט איר ביי מיר אַנגעלייגטע מחותנים. טוט זיך איבער און קומט אַריין.**

כיענע: בעט זיי, בענדעט, זיי זאלן באַלד אַריינקומען.

אייזיק: ווייסט ווי דען, זיי וועלן זיך נאָר איבערטאָן. פריער, זאָגן זיי, זענען זיי געווען קלעזמער, איצטער וועלן זיי זיין מחותנים... נו, בענדעט, איצטער זענען מיר שוין אויף צום אמתן מחותנים גע-וואָרן, לאַמיר טאַקע ביידע טרינקען לחיים.

כיענע: כ'האָב מורא, בענדעט, ס'וועט, קיין עין הרע, זיין קנאַפ אַרט פאַר אַלעמען.

בענדעט: איך וועל די טירן אַרויסנעמען און די ווענט פון מיין שטוב פאַנאָדעררוקן; פון די טירן וועט מען טישן מאַכן. איציק! וואָס שטייסטו ווי אַ ליימענער גולם? ברענג אַריין די קאַזלעס, אויף וואָס מען שניידט האַלץ, לעבן שטאַל שטייען זיי. און איך וועל די טיר אַראַפּנעמען.

(ער נעמט אַראָפּ די טיר פון צווייטן צימער.)

איציק (גייט אַרויס).

מייטע (וואָס איז די גאַנצע צייט ווי אויף אַן אַנדער וועלט): **פאַר-וואָס, טאַטע, רעדסטו אַלץ מיט פעס צו איציקן? היינט איז דאָך ביי מיר חתונה — כ'וויל, דו זאַלסט זיך מיט אים איבערבעטן.**

בענדעט: זעסט דאך, אז איך בין שלום מיט אים; כ'האב אים געהייסן די קאזלעס אריינברענגען און שפעטער וועלן מיר נאך לחיים טרינקען. איך האב פיינט שמחות צו פארשטערן.

(די מיידלעך טודען זיך.)

אייזיק: דעם זיידן זעצן אויבן־אן!

ערשמער מחותן: דעם זיידן אויבן־אן.

צווייטער מחותן: מחותן, דעם זיידן פון אויבן־אן, לעבן חתן־פלה. דער זידע וועט נאך היינט מיט אלעמען טאנצן.

שאכנע: א נאך ווי וועל איך טאנצן. וועל איך עס מיט מיינע קינדערלעך טאנצן.

איציק (טראגט אריין א פאר קאזלעס. עס ווערט פאר זיי אן ארט אויסגעזוכט. מען לייגט אויף זיי א טיר, כיענע דעקט איבער מיט א גרויסן גראבן טישטעך און עס ווערט א טיש באשאפן.)

בענדעט: נישט געזעסן — וואשן זיך! דרויסן שטייט א פאס וואסער.

א מחותן: און בראנפן האסטו אויך א פאס אנגעגרייט, בענדעט?

בענדעט: נישט איין פאס האב איך אנגעגרייט. ס'וועט נישט פעלן.

(דער עולם גייט איינציקווייז ארויס און קערט זיך אום מיט נאטע הענט, ביים טיר שטייט א מחותנתטע, האלט א גרויסן גראבן האנטעך, מיט וועלכן דער עולם ווישט די הענט, און זעצן זיך שפעטער אויף די ערטער ארום די טיש, מענער באזונדער און פרויען באזונדער. די קינדערלעך זעצט מען ארויף אויפן באק־אויבן.)

בענדעט (באמיט זיך יעדן צופרידנצושטעלן און דאס טוט ער מיט אייגנווערדע, מיט שטאלק.)

אייזיק: אהא, די סוחרים גייען שוין! זעט נאך, וואס זיי טראגן מיט זיך.

לייבוש (צו איציקו): האסט כאטש אן אויג געווארפן, וואס פאר א פערד ביי זיי איז געשפאנט?

(געלעכטער.)

איציק: כ'האב זיי אפילו אין די ציינער אריינגעקוקט.

אייוזיק: וואס זאגסטו בענדעט, צו זיי?

(עס קומען אַרײַן צען סוחרים. ייִדיש לען געקליידט. אַנדערע מיט קאַפּעלושן און מיט גאַרטלען אַרומגעגאַרטלט. שײנע ברייטע בערד פּאַלן ביי אַנדערע אויפן ברוסט. טראָגן מיט זיך פּלעשער ווייג, פּאַרשיידענע פּעקלעך. אַרײַנקומענדיק גיבן זיי אָפּ „מזל טובּ.“ אין שולס ווערט אַ שטילע באַוועגונג, ווי יעדערער וואַלט וועלן זיין אַרט פּאַר די געסט אַפּטרעטן.)

ערשטער סוחר: מיר פאַרן נישט מיט ליידיקן; וויין און נאָך פאַרבייסן צום וויין האָבן מיר ביי זיך אין די וועגן געפונען.

(שטעלן די פּלעשער וויין אויף די טישן. דער עולם קוקט נייגעריק.)

בענדעט: ביי מיר, אַ דאַנק גאַט, פּעלט אויך נישט.

ערשטער סוחר: מיר וועלן פון אַלע משקאות צוביסלעך פאַר-
זוכן.

צווייטער סוחר: יעדער וויין איז גוט. און דער בעסטער וויין איז אויף דער חתונה פון גליקלעכע חתן-פּלה.

(די ישׁובניקעס לאַכן צופרידן.)

אייוזיק: שוין איין מאָל מחותנים!

כיענע: ווען איד וואַלט עס וויסן, אַז אַזעלכע געסט וועלן זיך צו אונדז אַראַפּלאַזן.

בענדעט: קיינער וועט נישט פאַרפּרעמדט ווערן. איר זעט, דאָס איז דער חתן און דאָס איז די פּלה — מיין טאַכטער — נישטאַ זיך מיט וועמען צו שעמען.

ערשטער סוחר: שוין פאַראַן מיט וועמען צום טיש צו גיין.

בענדעט (צו די סוחרים): רב יידן, איר וועט זיך גיין וואַשן.

(די סוחרים וואַשן זיך. פאַרנעמען זייערע ערטער.)

כיענע (און צו איר נאָך צוויי מחותנתעס טראָגן פון צווייטן צימער מאכלים פאַר אַלע געסט. מען טרינקט „לחיים“ גאַנץ אָפּט.)

ערשטער סוחר (צו זיין יונג): טראָג אַרײַן צוריק פון מיין וואַגן מיין פּידל.

צווייטער סוחר: מיין פלייט זאַלסטו מיר אויך אַרײַנברענגען.

דריטער סוחר: און מיין פּידל זאַלסטו אויך אַרײַנברענגען.

פערטער סוחר: וועסט שוין דאָרט פאַרכאַפן מיין קלאָרנעט.
(צווישן עולם אַ צופרידענע באַוועגונג.)
כיענע (צו חתן-כלה): אין וואָס פאַר אַ מזלדיקער שעה מיר האָבן
עס אייך צו דער חופּה געפירט!
(דער יונג גייט אַרויס.)
אַ סוחר (דערלאַנגט אַ פּלאַט וויין בענדעטן): גיסט אָן, מחותן,
פון דעם וויין פאַר חתן-כלה.
בענדעט (באַקוקט די פּלאַט): דאָס איז שוין איין מאָל אַ וויין.
(גיסט פאַר חתן-כלה.)
ערשטער סוחר: איצטער וועלן מיר מיט די מחותנים טרינקען
לחיים... דאָכט זיך, ר' בענדעט רופט מען אייך?
בענדעט: דער מחותן בענדעט וועט מיט אַלעמען לחיים טרייבן
קען... מחותנים! וואָס שווייג איר... און דו, טאַטע, וואָס זיצסטו
עפעס אַזוי? פאַרגעסן די אַמאָליקע יאָרן? און דו, איציק, וואָס
שטייסטו אַזוי ווי אַ געפּגרטער דאָרט אין ווינקל? וואָס געווען איז
געווען. מיטן פעטער בענדעט פיר קיין ברוגזן נישט... וואָס געווען —
איז געווען. היינט באַווייז וואָס דו קענסט.
אייזיק: וואָס שווייגסטו טאַקע, איציק? מען הייסט דאָך באַווייזן
וואָס דו קענסט.
איציק: אַז מען הייסט, וועל איך, און דו, מייטע, און דו, לייבע —
וועט איר אויך מיט מיר לחיים מאַכן?
לייבוש: מיט דיר שטענדיק; סיי ביי טאַג און סיי ביי נאַכט.
איציק: און דו, מייטע.
מייטע (ענטפּערט נישט, קוקט, עמעצער זאָל איר אַרויסהעלפּן).
כיענע: ווי לאַנג בין איך נאָך גאַר אַ קינד געווען —
איציק: איר מיינט, מומע, אַז מייטע איז נאָך איצטער אויך אַ
קליין קינד?
כיענע: וואָס דען איז זי — נישט אַ קליין קינד?
ערשטער סוחר (צו איציקן): אַבער דו ווייזט אויס, ביסט שוין
גאַר קיין קליין קינד נישט.
(עס רופט אַרויס אַ צופרידענעם געלעכטער ביים עולם.)

דער יונג (טרעגט אריין צוויי פידלעך, א פלייט און א קלארנעט):
איצטער וועלן מיר אליין אויפשפילן.

ערשטער סוחר: און טאנצן ביז אין טאג אריין.

צווייטער סוחר: און מארגן איז נאך אויך א טאג.

דריטער: ביז שבת וועלן מיר הוליען.

בענדעט (שוין א ביסל פון וויין דערוואַרעמט): איר, רב יידן, פאר-

געסט אן אייערע יאָרידים; מען וועט דאָרט אויף איך וואַרטן.

א מחותן: ווער וועט זיי שוין לאָזן פאַרן.

אייזיק: ווי פון הימל אַראָפּגעפאַלן.

ערשטער סוחר: נו, ברודער, אויפגעשפילט זאל ווערן אַ פריי-

לעכס!

(מען שפילט אַ פריילעכס. די איבעריקע סוחרים פאַטשן מיט די
הענט צום נאָקט. אין שטוב איז ענג, דער עולם וואָס טאַנצט נישט
קלייבט זיך אַרויף אויף די טישן און בענק.)

שטימען:

— די מחותנים זאלן איצטער טאַנצן.

— באַווייז נאָר, בענדעט, וואָס דו קענסט.

— און איר, ר' אייזיק, וועט זיך נאָך אויך דערמאַנען.

— די מחותנים, די מחותנים!

— אַט אַזוי, מאַכט אַ וואַרע!

— מיט די פלעשלעך אין די הענט — כאַ-כאַ-כאַ — ביידע, מיט

די פלעשלעך אין די הענט.

(אייזיק און בענדעט, מיט פלעשלעך אין די הענט, לאָזן זיך אַרויס

טאַנצן.)

בענדעט: לעבעדיקער, לעבעדיקער! אייזיק, דו שטייסט צו;

לעבעדיקער!

אַ שטימע פון עולם: איצטער אַלע אין קאַראַהאַד און חתן-כלה

אין מיטן!

(דאָס שפילן דויערט. דער עולם נעמט זיך האַנט ביי האַנט, טאַנצן

אין קאַראַהאַד און אין דעם רעדל טאַנצן חתן-כלה פאַר זיך באַזונדער,

האַלטן פאַר די ברעגן פון אַ ווייס טיכל.)

לייבוש (ווינקט צו איציקן, וואָס שטייט פון ווייט, ער זאָל קומען
טאָנצן).

איציק (שרייט אויס): **מאַכט אַ וואָרע! די כלה וועט טאָנצן!**

(מען מאַכט אַ וואָרע, דאָס שפּילן דויערט).

מיימע (שטום, אָן ווערטער, לאַזט זי זיך אַרויס טאָנצן; ווי אַ ווירבל־
ווינט טראַגט זי זיך; נאַכדעם לאַזט זיך איציק אַרויס, ער ווינקט צו
צוויי יונגען, וועלכע פּאָלגן אים און טאָנצן אין קאַראַהאַד אַליין פאַר זיך
באַזונדער אַזוי, אַז די ערד ציטערט אונטער זיי).

אַ שטימע: **די מאַמע! די מאַמע! כיענע, וואָס שווייגט איר?**

כיענע (ווערט אויך אין דעם טאָנן אַריינגעשעלטפוט).

שאַכנע (הייבט זיך אויף פון זיין אַרט, שכורלעך, שטעלט אויפן קאַפּ
אַ פּלעטל און קלייבט זיך אַרויס צו די טענצער).

אייזיק: **שאַ—שאַ, שטיל זאָל עס זיין — דער זיידע וועט טאָנצן!**

(דאָס שפּילן און טאָנצן רייסט זיך איבער).

ערשטע פרוי: באַווייזט, רב שאַכנע, אַזוי אַ טענצל, די יינגערע

זאָלן זיך פאַרשעמען!

שאַכנע: ביי מיינע אייניקלעך וועל איך עס מאַכן אַ האַפּקעלע

מיט אַ פּלעשעלע אויפן קאַפּ און דאָס פּלעשעלע זאָל מען פּול אָנ־
גיסן.

(אַ סוחר דערלאַנגט אים אַ פּול פּלעטל וויין, ער הייבט אָן צו
זינגען עפעס אַ ניגון און טאָנצט נאָך דעם ניגון. דער ניגון איז באַ־
קאַנט די סוחרים און זיי כאַפּן אים באַלד אונטער אויף זייערע אינסטרומ־
מענטן און שפּילן אים נאָך. דער אַלטער וואַקלט זיך פּון די פּיס, דאָס
פּלעטל פּאַלט אַראָפּ פּון קאַפּ אויף דער ערד און צעברעכט זיך, עס רייסט
זיך ביים עולם אַרויס אַ שרעק־געשריי, דאָס שפּילן הערט אויף, שאַכנע
אַליין שטייט ווי פאַרוואַנדערט, פאַרלירט זיך).

ערשטע פרוי: אַלט איז נישט יונג.

אַ צווייטע: מען האָט עס נישט באַדאַרפּט.

כיענע: מילא, זאָל עס זיין אַ פּפּרה פאַר אַלע זינד.

(קלייבט אויף די גלאַז).

בענדעט: דאגה נישט, טאַטע, טוועט אַלץ גוט זיין.

(ער זעצט שאַכענען צוריק אויף זיין אַרט.)

אייזיק: זאל מען זיך איצטער נעמען פאַר די דרשה-געשאַנק.
בענדעט: זאל זיין דרשה-געשאַנק, וואָס איז דאָס אַזוי אומעטיק
געוואָרן? נו, אַ פּלעשל וויין איז צעבראַכן געוואָרן, זענען אַנדערע
פלעשער וויין פאַראַנען. עס וועט נישט פעלן... גיסט זיך אָן, יידן,
מחותנים, לחיים... לחיים... נישט אומעטיק! אַט אַזוי! לחיים!

די סוחרים (סודען זיך עפענט, איינער פון זייט אַרויס).
בענדעט (רופט אויס): ביידע מחותנים וועלן פאַר זייערע קינדער
אויסבויען אַ קרעטשמע ביים גרויסן טראַקט...

אַ מחותן: אַט דאָס איז אַ דרשה-געשאַנק! אַט אַזוי פאַרשטיי איך.
אייזיק: איך בין מסכים. דערפאַר, בענדעט, האָב איך דיך ליב.
כיענע (ברענגט אַריין פון צווייטן צימער אַ פאַר מעשענע לייכטער
אויסגעשייערט): און איך גיב צוויי פון מיינע לייכטער. וועסטו האָבן,
מיין קינד, אין וואָס ליכט צו בענטשן. און אַט די דאָזיקע אוירינגלעך
גיט אויך די מאַמע אָפּ פאַר איר קינד.

(זי טוט אויס פון אירע אויערן די אוירינגלעך און טוט זיי אָן
מייטען.)

ערשמער סוחר: איך פיר פאַר מיין טאַכטער אַ גאַלדענע קייט
מיט אַ בראַש, איך וועל פאַר איר אַן אַנדער קייט קויפן, און די דאָזיקע
וועל איך אַ דרשה-געשאַנק געבן. (באַקומט פון קעשענע פאַרוויקלט אַ
גילדערנע קייט און אַ בראַש, גייט צו דער פּלה). איך וועל עס איר
אַליין, ווי מיין אייגן קינד, אויפן האַלדז אַנטאָן.

שטימען:

- אַך, ווי שייין! דאָס איז גאַרנישט צו גלייבן!
- גאַרנישט אַפּצושאַצן.
- אמת גאַלד.
- ווער האָט עס אַזעלכעס אין די אויגן אַנגעזען?
- אַפילו אין חלום נישט געזען.

צווייטער סוחר (באַקומט פון זיין בוזעם-קעשענע פּערל, גייט צו
דער פּלה): גאָט וועט מיר שוין צושיקן סוחרים, און זיי וועלן מיר
פאַר די פּערל אויך באַצאָלן. זאל עס איר די מאַמע אַנטאָן.

כיענע (גאָנץ אומגעשיקט טוט אָן די פּערל דער כּלה): מיין באַבע,
זאָל זיין אין גן־עדן, האָט אויך קיין פּערל נישט געטראָגן.
אַ מיידל: וואָס שווייגסטו, מייטעלע? ווי גאָר נישט מיט איר וואָלט
עס געשען.

צווייטע: ס'איז עפּעס גוט אַ פּלה צו זיין, מייטעלע?
אַ מחותנתמע (רופּט אָפּ אָן אַ זייט אַ צווייטע): הערסט, פּעשע, מיר
געפּעלט עפּעס נישט די גאַנצע חתונה דאָ.

צווייטע: מיינסט די סוחרים?
ערשטע: עפּעס זיינען זיי מיר צו פּיל געראָטן איינער אין דעם
אַנדערן.

צווייטע: כּ'האָב עס מורא פּון מיין מויל אַרויסצוריידן — זיי
האָבן דאָך היינט די פּוסטע קרעטשמע צעוואָרפּן, אפשר זאָל מען
כיענען אַפרופן אָן אַ זייט און זאָגן?

ערשטע: נעמען און פּאַרשטערן די שמחה — כּ'ווייס, ווי טוט
מען עס?

(עס קומט אַריין דער סוחר, וואָס איז געווען אַרויסגעגאַנגען, און
טראָגט מיט זיך פּעקלעך סחורה. עס זענען צווישן עולם אַ גערודער,
די צוויי מחותנתמעס קערן זיך צו זייערע פּלעצער, קוקן פּון ווייטנס
און סודען זיך. ער לייגט די סחורות אויס אויפן טיש לעבן חתן־פּלה.
דער עולם און חתן־פּלה גאַנץ פּאַרווירט. ער פּאַקט אויס די סחורות.)

שמימען:

— איר זעט אַביסל לייוונט! ווי זייד.

— אמתע וועב.

— ס'וועט דערפּון זיין צען העמדער ווי די בעכער.

— אפשר מער ווי צען.

ערשטער פּרוי: מען קען דערפּון טישטעכער מאַכן.

שמימען:

— זעט נאָר זייד!

— מאמעלעך! וואָס פאַר אַ קלייד עס וועט דערפּון זיין.

— גאָלדענע פאַרבן!

— זילבערנע קווייטן.

— פאַר דער מלכה אַליין.

— ווי נייט מען עס גאר ?
 — ווי שניידט מען עס גאר ?
 — און די טוך — טערקישע זייד !
 — פרוכת-זייד.
 — זעט נאָר, ווי עס קלעפט זיך צום האַנט.
 — זעט נאָר די פאַרצעליי !
 — זעט נאָר די קווייטן !
 אַ סוחר: דאָס איז אַלץ פון דאָס בעמטע, פון דאָס טייערסטע.
 זאָל מען וויסן, וואָס פאַר אַ סוחרים עס זענען דאָ אַ מאָל דורכגעפאַרן.
 צווייטער סוחר: זאָל מען געדענקען, אָד דאָ זענען אַמאָל סוחרים
 אויף אַ יאַריד דורכגעפאַרן און האָבן דרשה געשאַנק געגעבן.
 (ער פאַקט אויס די כוסות.)
 שטימען:
 — ס'אַראַ כוסות !
 — קרישטאָל !
 — „פסח“ אַנגעשריבן.
 — גאַלדענע ראַנדן.
 — גאַר אַן עבירה צו נוצן.
 — ווי טרינקט מען גאַר אין אַזעלכס ?
 — ס'איז גאַר קיין וויין נישטאָ פאַר אַזעלכע פליים.
 (די אַלע מתנות ווערן אין אַ גאַנצן הויפן אויסגעלייגט אויפן טיש,
 דער טיש ווערט פול מיט זיי.)
 אַ סוחר: און צו דעם אַלעמען גיב איך נאָך אַ פינף-און-צוואַנ-
 ציקער.
 צווייטער: און איך גיב אַ פופציקער במזומנים.
 בענדעט (גאַנץ גערירט צו די סוחרים): מיינע ליבע יידן, איר
 בלייבט דאָ ביי מיר ביז איבער שבת, מען וועט הוליען און טאַנצן
 ביז איבער שבת. איין טאַכטער האָב איך; הוליען און טאַנצן ביז
 איבער שבת, וואָס זאָגט איר, רב יידן ?
 (די סוחרים לאַכן צופרידן.)
 איציק (וואָס איז די גאַנצע צייט געשטאַנען ביי אַ פענצטער אָן אַ
 זייט און האָט זיך אין דעם אַלעמען, וואָס ס'איז פאַרגעקומען, נישט

באטייליקט, צום עולם): נו גענוג שוין מיט די דרשה-געשאַנק, זאָלן די יידן ווידער שפילן און טאַנצן.

בענדעט: טאַנצן און שפילן! שפילן און טאַנצן. אמת, אייזיק? איך וועל מיט די געסט אַליין טאַנצן.

אייזיק: די סוחרים וועלן טאַנצן מיט חתן-פּלה. מאַכט אַ וואַרע.

בענדעט: יע, די סוחרים וועלן טאַנצן מיט חתן-פּלה.

ערשטער סוחר: מיר וועלן שפילן און טאַנצן.

צווייטער: אַלע וועלן מיר טאַנצן. גרייט זיך צו.

דריטער: נעמט זיך ביי די הענט אין קאַראַהאַד!

פּערטער: איין רעדל זאָל אין דעם אַנדערן טאַנצן! אין קאַראַהאַד!

(פיר פון די סוחרים הייבן אָן צו שפילן און נאָך דעם טאַקט פון דער מזויק לאָזן זיי זיך אַליין אין אַ יידיש טענצל. נאָך זיי לאָזט זיך אַוועק דער גאַנצער עולם. דאָס טאַנצן ווערט אַלץ אַשטאַרקער און שטאַרקער, אָבער דערביי גאַנץ שטיל, ווי פון אַ פישוף אַרומגעכאַפט. עס הערט זיך נאָר דאָס שפילן און אַ שטילער ריטמישער אַטאַקט פון די טענצער, וועלכע מאַכן די גאַנצע שטוב פול. הענט מיט הענט שליסן זיך אַלץ פעסטער און פעסטער. און קיינער מערקט נישט, ווי איציק און מייטע טאַנצן שוין ביידע צוזאַמען און אַזוי טאַנצנדיק דערנענטערן זיי זיך צום טיר, דורך וועלכער ביידע פאַרשווינדן אין דער פינצטערער נאַכט.)

אַ פרוי (שרייט אויס): די כלה וואו איז?!

(מיט איין נאָל שטעלט זיך אַלץ אין שטוב אָפּ. איין אויגנבליק איז

אַלץ פאַרשטיינערט; קוקט פאַרווירט.)

בענדעט (כאַפט זיך דער ערשטער, וואָס דאָ איז געשען. שרייט

אויס): **האַהאַ!**

(לאָזט זיך לויפן צום טיר.)

ד ר י ט ע ר א ק ט

א טיף-בלויע נאכט. פון דער נאכט ארויס בלייבט זיך א זאמ-
דיקער וועג. רעכטס, ביים זייט וועג, ליגט געהילץ פון א צע-
ווארפענעם בנין. ניט ווייט פון געהילץ ברענט א פייערל. דער
פייער האלט ביים דערברענגען, נאר פון צייט צו צייט צעפלא-
קערט ער זיך און אויף איין אויגבליק באווייזט זיך די געגנט
דייטלעכער און אין דער טיף באווייזן זיך פעלדער מיט תבואות
באלאדענע. וואו ניט וואו שווארצן זיך בייער.

(עס דעהערן זיך פון ווייטן קולות פון מענטשן אין די פעלדער,
ווי איינער זאל דעם אנדערן רופן. די קולות ווערן נענטער.)
א פרויען-שטימע: גיי ניט אהין. זעסט דאך, אז קיינען איז
נישטא.

א מענער-שטימע: איך האב קיין מורא נישט, כ'האב עפעס
גרעסערס אויף מיין לעבן געזען. (שרייט.) איז עמעצער דארט פא-
ראן?

פרויען-שטימע: א פייער האט עמעצער אנגעלייגט. גיי נישט,
גיי נישט.

א מחותן (קומט אן): עמעצער האט דא א פייער אנגעלייגט, זעט
אויס, נישט לאנג דא א פור געשטאנען. קום אהער, האב קיין מורא
נישט.

פרויען-שטימע: שא, שא, מיר דאכט זיך נאך, עמעצער גייט.
בענדעטס קול הער איד.

מחותן: רוף אים אהער. ס'איז נישט רעכט, ער זאל אליין אומ-
גיין.

פרוי : ער איז נישט אליין. אָט הער זיך אַיין.
 מחותן : בענדעט! בענ—דעט!
 אַ מענער-שטימע (פון ווייטן) : ווער איז דאָרטן?
 מחותן (קומט אָן) : זעסט, אַ פייער ליגט דאָ. ווער איז דאָרט, דיין
 ווייב?
 ערשמער מחותן : אַ נאַכט — אַ נאַכט, ס'איז מיר שוין דאָס
 ביסל משקה דורכן מינדסטן פינגער אַרויס.
 צווייטער מחותן : מען האָט באַדאַרפט בענדעטן מיט געוואַלד אין
 שטוב אַרייננעמען.
 ערשמער : מיר דאַכט, אַז איך האָב זיין קול גאַר נישט לאַנג
 געהערט —
 פרויען-שטימע : יא, איך האָב געהערט. שווייגט, שווייגט.
 ערשמער : בענדעט, כיענע ! רופן זיך נישט אָפּ. ערגעץ געשפּאַנטע
 פערד געשטאַנען און געוואַרט אויף זיי. און האָבן זיך באַלד אָפּ-
 געטראָגן.
 צווייטער : מיט די סוחרים אינאיינעם.
 ערשמער : אַן אַנגעשטעלטע מעשה געווען. בענדעט! בענ—דעט!
 צווייטער : מען באַדאַרף פאַרלעשן דאָס פייער. (זוכט אויף דער
 ערד.) אָט, זעסט, מיט אַ פאַר פערד איז מען דאָ געווען. זייערע בריקעס
 געווען. איך דערקען דעם סליאַד. מיט משאות געפּאַרן.
 ערשמער : לאַמיר זיך לאָזן נאַכן סליאַד.
 פרויען-שטימע : טוט עס נישט, טוט עס נישט.
 ערשמער : טאָ לאַמיר אויפזוכן בענדעטן און אין שטוב אים
 אַריינברענגען. ער וועט פון זיך די נשמה אַרויסטרייבן.
 פרויען-שטימע : דאָס בעסטע, דאָס בעסטע.
 צווייטער : ער האָט געמאַכט דעם גרויסן לחיים, אפשר איז ער
 ערגעץ אין אַ גראָבן אַריינגעפּאַלן.
 ערשמער : אפשר איז ער גאַר אין טיך אַריינגעפּאַלן.
 צווייטער : אַך, ווען איך כאַפּ עמעצען פון זיי. כ'וואַלט צום טויט
 דערשלאָגן.

ערשמער: שאַ שווייג, עמעצער פאַרט. אפשר זענען עס די סוחרים.

צווייטער: מען פאַרט מיטן אַנדערן וועג. לאַמיר זיי גיין איבער-נעמען.

ערשמער: איך וועל נאָר אַ שטעקן אויסזוכן.

פּרויען-שטימע: קומט שוין, קומט שוין פון דאָרטן.

צווייטער: מען פאַרט דאָרט, הערסט, די פּערד כראָפּען.

(ער כאָפט אַ שטיק האַלץ און לאַזט זיך לויפן.)

ערשמער: וואָרט אויף מיר.

(ער כאָפט אויך עפעס פון דער ערד, פאַרשווינדט.)

פּרויען-שטימע: וואוהין לויפט איר? מען זאָל אייך, חלילה,

נישט הרגענען. בעסער קומט אָהער — איך הער ווידער בענדעטס

קול אויף דעם אַנדערן זייט. מיר דאַכט, ער שרייט „ראַטעוועט“!

(די לעצטע ווערטער אירע איז שוין שווער צו פאַרשטיין. קענטיק,

זי איז אַנטלאָפן.)

(עס דערהערן זיך שנעלע טריט פון צווישן די תּבואות.)

איציק (קומט אָן. ער פירט פאַרן האַנט מייטען): אומזיסט דיין

לויפן. וואָס ס'האַט באַדאַרפט, איז געשען.

מייטע: פאַרלעש דעם פייער.

איציק: אויב אַ חתונה — זאָל זיין אַ חתונה. און מיט מיר

זאָלסטו קיין צולהכעיסן נישט שפילן. אַט אַזוי — דאָ וועלן מיר זיצן

און זאָלן זיי זייערע קעפּ זיך פאַרדרייען. האָב קיין מורא נישט. דער

טייול וועט זיי קיינעם נישט נעמען. פיין, פיין. עמעצער האָט פאַר

אונדז אַ פייער אָנגעלייגט. פורן, ווייזט אויס, זענען דאָך אויך גע-

ווען — — נו, וואָס שווייגסטו? זאָל אָהער קומען לייבוש, וועל

איך אים אויפן פייער אַרויפּוואַרפן ווי דעם...

מייטע (לאַכט נערוועז).

איציק: עס געפעלט דיר ניט? איך וועל נאָך קלעזמער אָהער

ברענגען.

מייטע: וואָס וועט איצטער זיין?

איציק: וואָס וועט איצטער זיין? עס וועט באַלד אָהער קומען דער

טאַטע מיט מענטשן.

מייטע: מיינסט עס אויף אן אמת ?
איציק: און מיר וועלן זיך מיט דיין טאטן אין א געשלעג אריינ-
לאזן.

מייטע: איך וועל עס נישט דערלאזן.
איציק: און דיין לייבושן וועלן מיר דעם רוקן איבערברעכן.
מייטע: וואס רעדסטו ?
איציק: דו מיינסט, אז אזוי טרוקן וועט עס דיר אפגיין ? מיינסט,
אז אזוי גרינג וועט עס דיר אנקומען מיט איציקן א שפיל צו פאר-
פירן ?

מייטע: אט אזוי, ווי דו זעסט, קער איך זיך צוריק א היים.
איציק: דו וועסט קיינעם איצטער אין דער היים נישט געפינען.
זיי האבן זיך אלע אוועקגעלאזט איבער די פעלדער אונדו זוכן...
וואס שווייגסטו ?

מייטע: איך גיי אהיים.
איציק: גיי דיר, אויב דו ווילסט, דו געהערסט נישט דיין טאטן,
נישט לייבן, וועסט שוין דעם געניק דיינעם צעברעכן און צו מיר
וועסטו אנטלויפן. וואו דו זאלסט נישט זיין, וועלן דיך שוין שדים צו
מיר ברענגען צו טראגן. אין דער גרעסטער זאווערוכע וועלן זיי דיך
ברענגען.

מייטע: איך קען דיר באווייזן, אז דו ביסט ביי מיר גאר קיין
גרויסער יחסן נישט. איך האב דיך פיינט. איך האב דיך שטענדיק
פיינט געהאט. איך האב פאר מיין טאטן נאר מורא געהאט.
איציק: איך פרעג נישט ביי דיר, צי דו האסט מיך ליב, אדער
דו האסט מיך פיינט.

מייטע: לייבוש איז בעסער פון דיר. לייבוש קען גאר נישט אזוי
גראב רעדן, ווי דו רעדסט מיט מיר. לייבוש האט מיר נאך אפילו קיין
מאל קיין קוש נישט געגעבן, און דו... דו ביסט א גראבער יונג.
דו ביסט א פערד-הענדלער, און דו באגייסט זיך מיט מענטשן ווי מיט
פערד. איך האב עס שוין א סך מאל געזען. ווען דו וועסט מיך וועלן
ליב האבן, וועסטו מיך יעמאלט מיט א בייטש שלאגן. וויפל מאל האסטו
מיר שוין מיט דער בייטש דערלאנגט ?

איציק: א שאד, וואס איך האב איצטער אויך נישט מיין בייטש.
איך וואלט דיר באוויזן, ווי איך האב דורך ליב, וויינסט? שטעל זיך
ביים פייער, זאלן דיינע טרערן אויפן פייער פאלן, וועסט זען — דער
פון וועלן מכשפות מיט בעזימער אין די הענט ארויסשפרינגען.
מייטע: איך וויין נישט, די מאמע מוז איצטער וויינען; רייסט זיך
די האר פון קאפ.

איציק: דיין טאטן האט זיך געוואלט א חתונה אפשפילן אן זיין
אלטן שותף, און ווען איך האב אפילו ביי אים פון שטאל די פערד יא
ארויסגענומען — טא וואס האט איינס צום אנדערן? איציק, זאגט
מען צו מיר, גיב אפ צוריק די פערד, זיי א גוטער ברודער, און איך
וואלט אים אין זיין נארישער צורה אנגעשפיגן... און דו, אויב דו
האלטסט אזוי מיט אים, קענסטו זיך גיין אהיים, לייבוש ווארט אויף
דיר, ער איז א גוטער, ער וועט דיר קיין ביין ווארט נישט זאגן, גיי,
לייבוש ווארט אויף דיר, וואס שווייגסטו? (נעמט זי ארום) זאג מיר,
וואס שווייגסטו? פונקט ווי דו וואלט זיך מיטן טיזול אנגערעדט
עפעס א קונץ צו באווייזן, ווי די אויגן דיינע בלישטשען פונקט ווי
ביי א קאץ, ווילסט מיך אפשר א ביס טאן? נאָ בייס, נאָ דיר מיין
האנט — בייס! און איך וועל דיר דעם קאפ אראפדרייען... פאר
וואס האסטו איינגעווייליקט, דיין טאטע זאל דורך פארהאנדלען צו
אייזיקן?

מייטע: לאז מיר אָך די הענט.

איציק: פארוואס האסטו צו די תנאים געשוויגן?

מייטע: לאז מיר אָך די הענט.

איציק: פארוואס ביסטו אזוי מיטן גוטן ווילן צו דער חופה
געגאנגען?

מייטע: מיטן גוטן ווילן בין איך געגאנגען?

איציק: געוויס.

מייטע: שווער זיך.

איציק (שליידערט זי אָפּ פון זיך): אַט האַסטו דיר מיין שבועה!

מייטע: ניין, שווער זיך, צי איך בין מיטן גוטן וועלן צו דער
חופה געגאנגען.

איציק (גיט צו איר): איך וועל דיר פון דיר אט די דאזיקע קליידער
אראפרייסן און אין פייער אריינזאָרפן.

(ער וויל עס טאָן).

מייטע: איך וועל דיר די הענט צעבייסן. איך וועל דיר די אויגן
אויסדראַפּען... איך האָב ליב לייבושן. דיך האָב איך פיינט ווי אַ
שפּין. איך האָב געוואַלט מיט אים חתונה האָבן.

איציק: שווער זיך!

מייטע: איך זאָל זיך נאָך פאַר דיר שווערן?

איציק: שווער זיך!

מייטע (אומדערוואַרט רייסט זי פון זיך אַ טייל פון אירע קליידער
אראַפּ און וואַרפט זיך אים פלינק אין די אַרעמט אַרײַן): אַט האַסטו
מיין שבועה!

איציק: וואָס טוסטו מייטע?

מייטע: איך וועל פון זיך אַלץ אַראַפּרייסן און זאָלן מיט מיר
אַלע „נישט גוטע“ הוליען... (טוליעט זיך צו אים, ציטערט.) זאָג מיר,
וואָס ווילסטו פון מיר? וואָס האָב איך דיר געטאָן?

איציק: איך האָב דיך ליב.

מייטע: ניין, נישט דו האַסט מיך ליב. דו אַליין קענסט גאַר נישט
ליב האָבן אַזוי שטאַרק, דו אַליין קענסט גאַר נישט אַזוי מיין חיות
צערייסן. ווי טויזנט איציקס וואַלטן זיך אינאיינעם גענומען און אַלע
וואַלטן מיך ליב געהאַט. און אַלע וואַלטן מיך געקושט. און אַלע
וואַלטן פון מיר שטיקער געריסן... דאָס איז נישט אומזיסט, איי-
ציק... זע וואו מיר זיצן. אפשר איז די פוסטע קרעטשמע אין דעם
אַלעמען שולדיק? זע וואו מיר זיצן... אפשר זענען עס גאַר קיין
מענטשן נישט געווען אויף דער חתונה?... איך האָב מורא, איציק,
איך האָב מורא... עס קלאַפט מיר אַ צאָן אין אַ צאָן... דאָס ביסטו,
איציק? אפשר ביסטו עס גאַר נישט איציק.. אפשר.. זאָג מיר,
פאַרוואָס האַסטו מיך געבראַכט אַהער, אויף דעם אַרט, וואו כוועל
באַדאַרפן מיין גאַנצן לעבן פוילן?... דאָס ביסטו. (קושט אים.) דאָס
זענען דינע אויגן, דיין פנים, דינע הענט... אַט אַזוי דריק מיך
פעסטער צו זיך, איך וויל דערקענען דינע הענט, אַט אַזוי... ניין,
דו קענסט דאָך מיך פעסטער אַרומנעמען, האַסט דאָך שטענדיק אַזעלכע

שטאַרקע הענט געהאַט ... איציק, האָב רחמנות אויף מיר ... פיר
מיך צוריק אַהיים ...

איציק (באַפרייט זי): דיר איז קאַלט. כוועל דיר צודעקן. וואָס
ציטערסטו אַזוי? קום זעץ זיך נעענטער צום פייער.

מיימע: פאַרוואָס האָסטו מיך אַהער געבראַכט?

איציק: ווייל אַהער וועט אונדז קיינער נישט קומען זוכן.

מיימע: ווער זענען געווען די מענטשן, וואָס זענען דאָ דורכ-
געלאָפן?

איציק: דורכפאַרער האָבן זיך דאָ אָפגעשטעלט, די פערד צו
פאַשען.

מיימע: און מער גאַר נישט?

איציק: וואָס דען האָסטו געמיינט?

מיימע: זעסט, ווי עס קנאַקן די העלצלעך אויפן פייער?

איציק: יעדער פייער איז אַזוי.

מיימע: פייערדיקע שלאַנגען דרייען זיך אַרום אין פייער.

איציק: יעדער פייער איז אַזוי.

מיימע (איר קאָפּ אויף זיין ברוסט): דו האָסט מיך ליב, איך ווייס
עס. דו קענסט אָן מיר נישט לעבן, איך ווייס עס ... איך בין זייער
אַ שלעכטע. איך שווייג שטענדיק, ווען מען פרעגט ביי מיר; אַדער
איך זאָג עפעס אַנדערש. איך שווייג ווי אַ קאַץ און פאַרקלער שלעכטע
זאַכן. אַ, וואָס פאַר אַ שלעכטע זאַכן איך פאַרקלער.

איציק: איך קען דיך גוט. איך וועל דיר נאָך דיינע קעצישע
בעגל אויסרייסן מיט די פלייש אינאיינעם.

מיימע: פאַר איין מענטשן אין דער וועלט האָב איך מורא —
דאָס איז מיין טאַטע. אויף דער מאַמען האָב איך רחמנות ... און דו
מיין נישט, אַז איך האָב פאַר דיר אויך מורא ... זאָג, וואָס וועט איצטער
זיין?

איציק: דו וועסט זיין מיינע.

מיימע: ניין, איך וועל דיינע קיינמאָל נישט זיין.

איציק: דו ווילסט נישט?

מיימע: ניין, איך וועל דיינע נישט זיין. איך וויל זיין עמעצנס

אָנדערש, נאָר דו זאָלסט מיך יעדעס מאָל דורכן פענצטער אַרויס־
גנבענען, אָט אַזוי ווי דו גנבעסט אַרויס אַ פּערד פּון אַ שטאַל?

איציק: און מיינע זיין ווילסטו נישט?

מייטע: איך וויל זיין ווייט פון דיר, און דו זאָלסט אַליין נישט
קענען אויסגעפינען, וואוהין איך בין אַהינגעקומען. דו וועסט אַרומ־
גיין ווי אַ משוגענער גאַנצענע טעג און גאַנצענע נעכט, נישט עסן
און נישט טרינקען. וועסט די בעסטע פּערד איינשפּאַנען און יאָגן זיך
דורך וואַלד זומער און דורך פּאַרשנייטע פּעלדער ווינטער; ביז צום
טויט וועסטו די פּערד פּאַריאָגן; מיט אַ שוים וועלן זיי זיין צו־
געדעקט — און אַז דו וועסט מיך שוין אַמאָל יאָ אויסגעפינען — וועסטו
מיך, ווי איצטער, האַלטן אַ געבונדענע ביים פייער און טאָן מיט מיר,
וואָס דו וועסט אַליין וועלן.

איציק: איך האָב דיך איצטער אויך נישט געבונדן.

מייטע: האָסט מיט „נישט גוטע“ אָפּגעמאַכט, און זיי זאָלן מיך
היינט ביינאַכט אַרומשלעפּן איבער די פּעלדער. (קושט אים. וויינט.)
איציק, היינט ביינאַכט איז דאָך ביי מיר חופּה געווען. איך בין דאָך
היינט אונטער דער חופּה געשטאַנען. אַזוי פיל מתנות האָט מען מיר
אַנגעגעבן. וואָס האָסטו פון מיר געוואַלט?

איציק: זאָג דו מיר, וואָס ווילסטו פון מיר?

מייטע: איך וויל, און דו זאָלסט וויינען, ווי איך איצטער.

איציק (שיסט אויס מיט אַ געלעכטער).

מייטע: לאַך נישט אַזוי הויך, מען וועט דערהערן, און מיר
זענען דאָ.

איציק: זאָלן זיי הערן. שפּעטער אָדער פּריער זאָלן זיי וויסן.
(שרייט.) קומט אַהער! קומט אַהער, דאָ זענען מיר!

מייטע: שווייג, כּוועל דיר דאָס מויל פּאַרשטאַפּן.

איציק: קומט אַהער, קומט אַהער!

מייטע: איך וויל נישט.

איציק: קומט אַהער, קומט אַהער!

מייטע: איך האָב דיך פּיינט, ווי דעם ערגסטן.

איציק: דאָ איז מייטע — בענדעט, קום אַהער!

מייטע (רייסט זיך די האָר פון קאָפּ פאַר כעס): דו וועסט עס נישט טאָן.

איציק: איך וועל עס יאָ טאָן. איך וויל קיין זאך נישט באַהאַלטן. איין מאָל פאַר אַלע מאָל. זאָל זיין קלאַר פאַר אַלעמען. איך האָב דיך גישט געגנבעט און כ'האַב זיך נישט וואָס צו באַהאַלטן מיט דיר. מייטע (פאַלט אים צו די פיס): טו עס נישט, איציק, איך וועל די נאַכט נישט אַריבערטראָגן. וואָס האָסטו געוואָלט פון מיר האָבן? איך וועל דיינע קיינמאָל נישט זיין. קיינמאָל נישט. — אַ מיר איז קאַלט, איך וועל היינטיקע נאַכט נישט איבערלעבן... האָסטו באַדאַרפט קומען מיט אַ האַק און מיר צעפלעטן דעם קאַפּ, אָבער נישט טאָן דאָס, וואָס דו האָסט היינט מיט מיר און מיט אונדז אַלעמען געטאָן. איך האָב דעם גאַנצן אַונט געטראַכט, אפשר וועסטו נישט קומען; טאַמער וועסטו נישט קומען.

איציק: און איך בין געקומען. און איך וועל דיר דיינע נעגל אויסרייסן.

מייטע: פאַרוואָס קומט עס מיר?

איציק: איך וועל דיר דיינע אויגן, דיינע ביזע, אַרויסרייסן, דאָס לייב צעפאַסעווען און דערנאָך וועל איך איבער דיר ווינען און דין לייב קושן. (ער אַרעמט זי אום, קושט זי לייַדנשאַפטלעך.) דו ווילסט מיך פייניקן; דו ווילסט, איך זאָל מיר מיין קאַפּ צעברעכן; מיין האַרץ צעטרעטן. וואָס ווילסטו פון מיר? (עס הערן זיך טרערן אין זיינע ווער-טער.) איך וועל אָן דיר משוגע ווערן. דו וועסט מיך משוגע מאַכן. איך וועל אָן אַפּגעריסענער אומלויפן איבער די פעלדער, ווי אַ משוגענער הונט, און אַלע וועלן אין מיר שטיינער וואַרפן; אַלע וועלן אויף מיר דרענגער וואַרפן. וואָס ווילסטו פון מיר? אַלץ וועל איך דיר געבן. זאָל איך דיר דיינע הענט קושן? (ער קושט אירע הענט.) אַט האָסטו דיר; זאָל איך דיר דיינע אויגן קושן?... אַט האָסטו דיר. נאָ דיר מיין האַרץ, צערייס עס און טרינק מיין בלוט אויס. עס דאָס פלייש אויף. צעטרעט עס מיט דיינע פיס. נאָ רייס מיט דיר די אויגן אויס און וואַרף זיי אין פיער אַריין... וואָס נאָך ווילסטו פון מיר? ס'איז דיר ווייניק — וועל איך נאָך מיינע פיס מיר צעברעכן, אַז איך זאָל שטענדיק ליגן פאַר דיינע פיס און דו זאָלסט מיך ווי אַ הונט אַפּ-שטויסן פון זיך...

מייטע: מיט דיר אינאיינעם וועל איך מיר מיינע פיס צוברעכן...
א: איך וועל שוין פון אזא אומלויפן די פיס צעברעכן.
איציק: איך וועל דיין טאטן איבערבעטן, און זאל ער מיר דיך
אפגעבן.

מייטע: מיט אונדז ביידע איז היינט נישט פריילעך.
איציק: איך וועל לייבושן אויך איבערבעטן, ער זאל מיר מוחל
זיין, וואס איך האב דיך פון אים צוגענומען פון אונטער דער חופה.
מייטע: כ'האב מורא.

איציק: איך וועל עס אלץ טאן.
מייטע (צעשראקן): איך האב מורא.
איציק: איך וועל מיט זיי אלעמען דורכקומען.
מייטע: איך האב פאר אלצדינג מורא: פאר דיר, פארן פייער,
פאר די פעלדער... רוף עמיצן; זאל מען קומען אהער... מיר
דאכט, איך הער עמעצנס קול אין די פעלדער, רוף, זאל מען אהער
קומען. קומט אהער!

איציק: שריי נישט.
מייטע: קומט אהער, איך בין דא!
איציק: זיי וועלן דיך א נאקעטע געפינען, וועלן זיי דיר דיין לייב
צעשניידן.

מייטע: זאלן זיי!... קומט אהער! איך האב מו—רא.
**איציק (קעמפט מיט איר, זי זאל שווייגן, איר געשריי ווערט אבער
וואס ווייטער אלץ שטארקער.)**

מייטע: נעמט מיך פון דאנען צו! קומט אהער! קומט אהער!
איציק (ער לאזט זי אפ.)

מייטע (שטייט פון דער ווייטן): איך האב דיך פיינט. כ'בין מיטן
גוטן ווילן צו דער חופה געגאנגען. כ'האב מיטן גוטן ווילן צוגעזאגט
דעם טאטן, אז לייבוש וועט מיין חתן זיין.

איציק (וויל גיין צו איר.)
מייטע (גיפטיק): גיי אזעק פון מיר!
(עס הערן זיך קולות פון ווייטן.)

איציק: מען גייט אהער! דער טאטע גייט. אלע גייען אהער. דער טאטע פארט רייטנדיק אויף א פערד. גיי בעסער באהאלט זיך אין די קארנס, זיי זאלן דיך נישט כאפן.

מייטע: דו אנטלויף. איך האב קיין מורא נישט.

בענדעט (זיין שטימע הערט זיך פון ווייטן): ווער איז דארט?

מייטע: איך בין עס, טאטע; קום אהער!

איציק: אט וועלן מיר באַלד זען. קום אהער, בענדעט! דאָ איז דיין טאָכטער. טאָנצט דאָ מיטן רוח אין דער פוסטער קרעטשמע!

בענדעט (קומט אָן): ווער איז דאָ?

מייטע (וואָרפט זיך בענדעטן אויפן האַלדז): ראַטעווע מיך, טאָטעשי, ראַטעווע מיך, איך האָב מורא.

בענדעט: וואָס איז דאָ געשען? גאָט מיין גאָט, ווי קומט זי אהער?

(ווי ל איציק שטייט אין שאַטן, מערקט אים בענדעט ניט צוליב דעם פייער.)

איציק (פון זיין פלאַץ): נו, בענדעט, וואָס וועסטו איצטער זאָגן? בענדעט: ווער איז דארט? ווי קומט ער אהער?!

מייטע: נעם מיך צו פון דאָנען, טאָטעשי; איך קען אליין פון דאָנען נישט אוועקגיין.

בענדעט: וואָס איז דאָ געשען, ווי קומסטו אהער? דייע קליידער וואו זענען? דייע חתונה-קליידער?! וואָס טוט ער דאָ?! וואָס טוט ער דאָ?!

איציק: מיטן טייוול האָסטו געשפילט, בענדעט.

בענדעט: האָסט אהער מיין טאָכטער פאַרפירט, איך וועל דיר דייע אויגן אויסרייסן!

(ער גאָזט זיך צו איציק.)

איציק: קאָך זיך נאָר נישט אַזוי. האָסט דאָך אליין דיין קאַפּ פאַרלאָרן. שיינער מענטש, דיר איז ניט אַנגעשטאַנען דער שידוך מיט איציקן.

בענדעט: זאָג אים, ער זאל שווייגן.

מייטע: טאָטעשי, נעם מיך צו פון דאָנען.

בענדעט (ווי ער זאלט ערשט איצטער באַמערקן דעם פייער): **וואָס איז עס פאַר אַ פייער?!**

איציק: דאָ ברענט דיין טאַכטער; דאָ ברענט דיין פאַרמעגן; דאָ ברענסטו אַליין, דו אַלטער נאַר!

מייטע: שווייג אים נישט! טאַטעשי, שווייג אים נישט!
איציק: נו, בענדעט, קום אַהער, דיין טאַכטער הייסט עס דיר.
מייטע: שווייג אים נישט, טאַטעשי, ער איז אין דעם אַלעמען שולדיק. ער אַליין, און מער קיינער נישט.

בענדעט (וואָרפט זיך אויף איציק). עס הייבט זיך אַן צווישן זיי אַ ווילדער קאַמף. ביידע פאַלן צו דער ערד, און דער שטומער קאַמף דויערט.)

מייטע: דערשטיק אים, טאַטע, ער איז אין אַלץ שולדיק. דער-שטיק אים, וואָרף אים אויפן פייער אַרויף!... אַט אַזוי, דערשטיק אים.

(עס קומען אַן אייזיק, לייבוש, כיענע און נאָך מחותנים.)

כיענע (אין שרעק): **מייטע, מייטע, גאַט איז מיט דיר!**

אייזיק: ווער קייקלט זיך עס דאַרט אויף דער ערד?

לייבוש: ווער האָט עס פון איר די קליידער אַראַפגענומען?

אייזיק: ווער איז דאַרט? בענדעט! איציק... קומט אַהער, לאַמיר זיי פונאַדערייסן. וואָס איז דאָ? זיי וועלן זיך דערשטיקן קומט אַהער!

(עס דויערט אַ שטילער אַנגעשטרענגטער קאַמף, ביז מען נעמט זיי ביידן פונאַנדער.)

כיענע: וואָס איז? שמע ישראל! בענדעט, וואָס איז?

אייזיק: ווער האָט עס זיי דאָ ביידן צענויפגעבראַכט?

(איציק און בענדעט לאָזן זיך ווידער איינער צום אַנדערן, נאָר מען האַלט זיי ביידן פעסט איינער פון אַנדערן דערווייטערט.)

לייבוש (צו בענדעט): מיט וועמען האָט איר זיך פאַרבונדן? וואָס איז מיט אייך געשען?

אייזיק: אין גאַטעס ווילן, אַט דאָ, אויף דעם דאָזיקן אַרט, מיט איציק, מיט אים — בענדעט, וואָס איז מיט דיר?

כיענע (ווינט איבער מייטען): מיין קינד, מיין גאלד, מיין בריליאנט,
רעד אויס אַ וואַרט. ווער האָט עס דיך נאַקעט אין איין העמד געלאָזן?
ווער האָט עס מיין שמחה פאַרשטערט?
אייזיק (מיט פאַרדאַכט): לאַמיר אַוועקגיין פון דאַנען, וואָס גיכער
לאַמיר גיין.

אַ מחותן: ווי קומען זיי אַהער אויף דעם אַרט? ווער האָט דאָ
דעם פּייער אָנגעלייגט?

בענדעט (אַטעמט שווער): וואָס איז מיט מיר געשען? וואו בין
איך? ... אייזיק, קום צו מיר ... מיט אונדז איז נישט גוט ...
אייזיק ... (לאָזט זיך צו אייזיקן. אין שרעק). לאַמיר פון דאַנען אַוועק-
גיין. פיר מיר, איך האָב קיין כוח נישט.

כיענע: מיין קינד, קום פון דאַנען. קום מיט מיר.

בענדעט (האַלט זיך אָן אייזיקן): איך האָב גאַרנישט געוואוסט, וואו
איך בין ... מיט וועמען האָב איך זיך עס געשלאָגן? וועמען האָב איך
עס געוואַלט דערשטיקן?

אייזיק: קום פון דאַנען. (ער פירט אים.) קום פון דאַנען.

כיענע (פירט מייטען): מיין קינד; מיין קינד ...

(זיי לאָזן זיך אַלע אַוועקגיין, נאָר עס קומט אויס, ווי זיי וואַלטן
עפעס אין אַ נעץ אַריינגעפאַלן און קענען זיך פון אים נישט אַרויס-
פלאַנטערן; גייען אַוועק און בלייבן דאָן אויף דעם אייגענעם אַרט.
אויסער איציקן, וואָס שטייט לעבן פּייער גאַנג זיכער און רואיק).

בענדעט: וואו איז דער וועג פון דאַנען?

לייבוש: דאָ, רעכטס קומט; אַט איז דאָך די סטעזשקע.

כיענע: לאָזט מיך נישט מיט מיין קינד אַליין.

אייזיק: דאָ אַרום וועט מען דאָך צום ווינטמיל אויסקומען.

כיענע: גלייך גייט, גלייך! וויי איז מיר; ווינד איז מיר. זאָל
ווער אַהער קומען. יידן, קומט אַהער, העלפט אונדז!

בענדעט: וואו איז ער? זאָל ער ווייזן דעם וועג.

איציק (רירט זיך פון אַרט נישט).

אייזיק: נעמט זיך אָן ביי די הענט; האַלט זיך שטאַרק ...

(ביסלעכווייז פלאַנטערן זיי זיך אַלע אַוועק, ווערן פאַרשוואַונדן. עס

הערן זיך נאך זייערע שטימען. איינער שרייט: „רעכטס!“ דער אַנ-
דערער — „לינקס!“ ביז עס ווערט אינגאַנצן שטיל.
איציק (קוקט אַ לאַנגע צייט אין דער ריכטונג, וואו זיי אַלע זענען
פאַרשוואַנדן געוואָרן. שפייט אויפן פייער): **טפוי זאַל עס ווערן!**
(דרייט זיך האַסטיק אויס און ווערט פאַרשוואַנדן אין דער פינצ-
טערניש.)

פערטער אַקט

ביי בענדעטן. דאָס אייגענע צימער ווי אין צווייטן אַקט.
פאַרנאַכט. עס שלאָגן זיך אין שטוב אַריין די שטראַלן פון
דער שקיעה.

מיימע (זיצט ביים פענצטער. טרויעריק. אַנגעטאָן אין אירע
וואַכעדיקע קליידער. די האָר אין אומאַרדענונג. קוקט יעדע וויילע
אַרויס פון פענצטער, ווי זי זאָל אויף עמעצן זאָרטן. גייט אין צווייטן
צימער אַריין, מוטלאָז און פאַרקלערט.)

שאַכנע (באַווייזט זיך מיט דער פלייצע אין טיר, און דאָס גמזיכט צו
דרויטן געווענדט. רופט): **ציפ, ציפ, ציפ! ציפ, ציפ, ציפ!** ווילן
אין שטוב נישט אַריינגיין... **ציפ, ציפ, ציפ, הינדעלעך...**

מיימע (קומט אַרויס פון צווייטן צימער. טראַגט אירע מתנות, וואָס
זי האָט אַויף איר חתונה פון די אַנגעפאַרענע סוחרים געקראָגן: זיידן-
שטאַף, זיידענע טיכלעך, גאַלדענע צירונג און פערל. זי הייבט זיך
אַן אויספוצן אין דעם, פרוואוט אויפן קאַפּ אַ זיידן טיכל, מעסט איר
גאַלדענע קייט אָן. מעסט די זייד, ווי אַס וועט פאַר אַ קלייד.)
שאַכנע (אין טיר): **ציפ, ציפ, ציפ, הינדעלעך! אין שטוב אַריין,
הינדעלעך.**

מיימע: וואָס באַדאַרפט איר האָבן די הינער אין שטוב?
שאַכנע: אַבער נישט אַריינצונאַרן זיי אין קאַטוך אַריין. לייגן
זיך ערגעץ אויפן בוידעם, אין די שטאַלן. זאָלן זיי זיך צוגעוויינען
צום קאַטוך.

מיימע: די מאַמע וועט שרייען.
שאַכנע: זי וועט עס וועלן ליידין. דער קאַפּ איז איר, נעבעך.

פארדרייט, קען זי עס אליין נישט טאן... ציפ, ציפ, ציפ, הינדעלעך!
(ער באַקומט פון קעשענע אַ שטיקל ברויט, צעברעקלט עס, און שיט
פאַרן שוועל, רופט.) ציפ, ציפ, ציפ, הינדעלעך... דער האָן, צו
אַלדי שוואַרץ יאָר, קלייבט אויף די ברעקלעך אליין און די הינער
לאַזט ער נישט צו. אַקיש! פאַר אַלדי שוואַרץ יאָר זאַלסטו גיין!
ציפ, ציפ, הינדעלעך! אין אַלץ האָט מען פאַרגעסן. אַלץ אויף הפקר
געלאָזן. אַ שטאַל פערד שטייט, און מען זאַל עס גאָר צו זיי אַ קוק
טאָן... ציפ, ציפ, ציפ, הינדעלעך!

מייטע: איר שיט ברעקלעך פאַרן שוועל — מען טאָר נישט!
שאַכנע: נישט קיין בייז; די הינער וועלן עס אויפקלייבן. (ער
באַמערקט אויף מייטען די צירונג.) וואָס טוסטו, מיין קינד?! מען
טאָר נישט. וואַרף עס אַוועק! באַהאַלט עס. —

מייטע: ס'איז אפשר נישט שיין?
שאַכנע: ס'איז נישט רעכט. טו עס אויס... ס'איז נאָך נישט
באַוואוסט, וואָס אין יענער נאַכט האָט זיך אָפגעטאָן... אפשר וועט
גאָט געבן, דעם דאָך שוין אויך היינט אַרויפגעזעצט. זאַלן זיי גיין
צוריק אין זייער רו אַריין.

מייטע: דו מיינסט אויך, אַז נישט-גוטע זענען אויף דער חתונה
געווען?

שאַכנע: נישט ברענג עס פאַר דיין מויל, ששש... נישט ברענג
עס פאַר דיין מויל. מען וועט עס גאָר באַדאַרפן פאַרברענען, וואָס זיי
האַבן דאָ איבערגעלאָזן.

מייטע: דאָס זענען דאָך געווען סוחרים, איציק קען זיי.
שאַכנע: נישט דערמאָן זייער נאַמען, הערסט וואָס מען זאָגט צו
דיר. דער עכברוש, זיין נאַמען זאַלסטו אויך נישט דערמאָנען. נעם
אַ פאַטשיילע און דעק צו דעם קאַפּ. מען טאָר נישט אַזוי. דער טאַטע
וועט קומען, וועט מען איינשאַפאַנען פערד און מען וועט פאַרן צו
אייזיקן.

מייטע (לאַכט אין דער שטייל).
שאַכנע (קוקט זי אָן און שאַקלט פאַרדאגהט מיטן קאַפּ): ווייסט,
וואוהין דער טאַטע איז געגאַנגען?
מייטע: איך ווייס נישט.

שאַכנע: און די מאַמע?

מייטע: איך ווייס נישט.

שאַכנע: אַ שטוב איז חרוב געוואָרן; אַזאַ שמחה פאַרשטערט געוואָרן — און דו וויסט גאַרנישט... דעם קאַפּ, מיין קינד, זאַלסטו צודעקן! — הערסט וואָס מען זאָגט דיר?

מייטע: ס'איז דאָך מיין דרשה-געשאַנק.

שאַכנע: ווען דער טאָטע זאָל איצטער זיין, וואָלט ער דיר דיין הויט צעפאַסעוועט.

מייטע: ער וועט עס נישט טאָן.

שאַכנע (וויכער): אַז דיין זיידע זאָגט דיר, באַדאַרפסטו אים אויך פאַלגן. פאַלג מיר, מיין קינד, טו עס אויס. ווער ווייסט, פון וואָנען דאָס האָט זיך גענומען. ווער זענען זיי געווען, די יידן? אַנגעקומען, ווי דער ווינט וואָלט זיי אַנגעטראָגן. מיט פידלען, מיט פייפאַלן, מיט פויקן, דער גוטער יאָר ווייסט, וואוהיין זיי זענען אַהינגעקומען... נעם בעסער לייג אָן אַ פייער, מיין קינד, זאָל ליכטיק זיין אין שטוב.

מייטע: איך וויל נישט איינשמירן די הענט אין סאַזשע.

שאַכנע (קוקט זי פאַרדעכטיקט אָן): וואָס נאָך?

מייטע: איך וויל נישט איינשמירן די הענט אין סאַזשע.

שאַכנע: וואָס איז דאָס?... כ'האַב מורא צו בלייבן מיט דיר. (ער שפאַלט שטיקלעך קיין.) מען וועט עס פון דיר אַרויסטרייבן. ס'איז נאָך עצות פאַראַנען.

(ער לייגט אָן אַ פייער אויפן קויעמען. עס ווערט אין שטוב אַ רויטער שייין.)

מייטע (שפאַצירט אום איבערן צימער, אויף זיך אַלע צירונג, ווי זי וואָלט עמעצן דערוואָרטן.)

שאַכנע: גיי דיר אַוועק פון מיר, גיי דיר אין יענעם חדר אַריין.

(ס'איז צו מערקן, אַז דער אַלטער שרעקט זיך מיט איר אַליין צו

בלייבן.)

מייטע (שפאַצירט צום צווייטן צימער, וויל אין אים אַריינגיין, נאָר שוין אין טיר דערשרעקט זי זיך פלוצלונג. שפרינגט אָפּ הינטער זיך מיט אַ קוויטש. זי פאַרלירט פון זיך אַ טייל פון די צירונג, וואָס אויף איר איז געווען אַפגעהאַנגען.)

שאַכנע: וואָס איז?

(האַט נישט קיין דרייַסט צוגיין נענטער.)

מייטע: ווער איז דאָרט אין דער אַנדערער שטוב? (שרייט צום טיר פון צימער.) ווער איז דאָרט?!

(שטייט פון דער ווייטן בלאַס. ס'הערשט אַ טויטע שטילקייט. דער אַלטער שטייט אויך צעשראָקן און קוקט אַ מאָל אויף מייטען און אַ מאָל צום טיר פון אַנדערן צימער.)

מייטע: גיי, זיידע, גיי, וואָס איז דאָרט?

שאַכנע: וועמען האָסטו דאָרט געזען?

מייטע: ווער איז דאָרט?!

שאַכנע: וואָס האָסטו געשריען?

מייטע: ביסט דאָך אַן אַלטער ייד, וואָס האָסטו מורא אַרייַנ-צוגיין?

שאַכנע: מען הערט דאָך גאַרנישט.

(עס קומען אַריין אייזיק און כיענע. זיי בלייבן פאַרוואונדערט אַ ווילע זעננדיק שאַכנען און מייטען אַזוי צעשראָקן.)

כיענע: וואָס איז דאָ געשען?

אייזיק: ווידער אַ מעשה. משוגע קען מען דאָך דאָ ביי אייך ווערן. אַלץ האָט זיך דאָ ביי אייך אין שטוב איבערגעקערט מיטן קאַפּ אַראָפּ און מיט די פיס אַרויף.

מייטע (טוליעט זיך צו דער מוטער.)

כיענע: גאָט איז מיט דיר. וואָס האָסטו אויף זיך אַנגעטאָן אַט די דאָזיקע זאַכן... וואָס האָסטו עס אַנגעטאָן, וויי איז מיר...

(זי נעמט פאַרזיכטיק אַראָפּ פון מייטען די צירונג און לייגט עס אין שירץ אַריין.)

אייזיק: וואָס האָט דאָ ווידער געטראָפּן? וואָס שטייט איר אַזוי, ר' שאַכנע, און איר שוויגט?

שאַכנע: כ'האָב די הינער געוואָלט אַרייַננעמען אין שטוב אַריין און כ'האָב בשום אופן נישט געקענט זיי פאַרנאַרן. דער האָן, צו אַלדי שוואַרץ-יאָר, האָט אַלע ברעקלעך אויפגעקליבן. מען ווייסט נישט, וואו זיי לייגן זיך.

אייזיק (קוועטשט מיט די פלייצעס): נו, איז וואָס? וואָס האָט עס מיט די היבער צו טאָן? ווי איר זעט מיך לעבן, איך בין דאָך עפעס אָן עלטערער מענטש, איך הייב שוין אָן אליין מורא צו האָבן פאַר אייער שטוב. וואו איז בענדעט?

כיענע: ער איז אין שטאָט אַריין געפאַרן אָן עצה האַלטן זיך, וואָס צו טאָן, פרעגן, אפשר האָט עמעצער געהערט אָדער געזען די סוחרים... אפשר האָט מען זיי געזען דורכפאַרנדיק.

אייזיק: האָט מען זי אויך באַדאַרפט מיטנעמען.

מייטע: וועמען?

אייזיק: טאַקע דיך מיינ איך. האָסט אויך באַדאַרפט מיטפאַרן מיטן טאָטן אין שטאָט אַריין. וואָס האָסטו עס אָנגעטאָן אויף זיך? זעסט, אָן טאַטע-מאַמע גייען פון זינען אַראָפּ, און דו... פאַרוואָס פרעגסטו זיך נישט נאָך אויף לייבושן? פרעגסט נישט, וואָס ער מאַכט. ער האָט מיך געשיקט געוואָר ווערן, וואָס מיט דיר הערט זיך — און דו פּוצסט זיך, דער גוטער יאָר ווייסט, אין וואָס... .

כיענע (לייגט אַרויס פאַרזיכטיק די צירונג פון איר שירץ און דעקט עס אַריבער).

שאַכנע: גייט זעט, וואָס איז דאָרט אַזעלכס אין דעם אַנדערן חדר.

כיענע: צינדט אָן אַ שטיקל ליכט, וואָס רייכערט מען די קיין, ווייס איך נישט וואָס!?

מייטע (גייט צום פענצטער און זעצט זיך דאָרט, שווייגט פאַר-שטומט).

כיענע (צינדט אָן אַ ליכט): וואָס האָבן זיי דאָרט געזען אַזעלכס? אייזיק: קומט, כיענע; קומט איר, ר' שאַכנע, אויך. לאַמיר, אדרבא, זען, פאַרוואָס מענטשן שרעקן זיך.

(זיי גייען גאַנץ פאַרזיכטיק אַריין מיט אַ ליכט אין צווייטן צימער).

מייטע (קוקט פון איר אַרט צום טיר אָנגעשטרענגט אין ערוואַרטונג. אין צווייטן צימער דערהערן זיך פּלוצלונג קולות פון אַ הוג וואָס מען וויל כאַפּן און זי לאַזט זיך נישט. זי קוקט פאַרוואונדערט מיט ברייט-געפנטע אויגן).

כיענע (קומט אַרויס, טראַגט אַ שוואַרצע הון): משוגעים מענטשן.
די שוואַרצע הון איז דאָך עס. דער פענצטער איז געווען אָפּן, איז זי
אַריינגעשפרונגען. אויפן בעט איז זי געזעסן.

(אַלע באַקוקן די הון מיט פאַרדאַכט).

אייזיק: איר דערקענט זי? דאָס איז טאַקע אייער הון?

כיענע: גאָט איז מיט אייך. ווייסט, איך דערקען נישט מיין הון?
שטענדיק זיצט זי אין שטאַל דאָרט מיט דער בהמה, און היינט —
מען האָט זי גערופן — דער אַלטער נאָר — נאָך וואָס, שווער, האָט
איר די הינער גערופן אין שטוב אַריין? ווער האָט עס אייך גע-
בעטן?

אייזיק: אַ וואַזשנע הון. שווער ווי אַ שטיין. ס'איז אַ פאַראַיאַריקע,

מסתמא?

כיענע: איך וועל אומישנע גיין אין שטאַל אַריין און זען, צי
די שוואַרצע הון איז דאָרט דאָ... (צו מייטען). וואָר קוקסטו אַזוי
פאַרוואונדערט? זעסט דאָך, אַז ס'איז אונדזער שוואַרצע הון, דו דער-
קענסט זי נישט? קומט מיט מיר, שווער, אין שטאַל אַריין, וועט איר
זען, אַז יענע הון איז דאָרט נישטאַ.

(זי גייט אַרויס, שאַכנע גייט איר נאָך מיט אַן אַנגעצונדן ליכט).

אייזיק (מיט דער הון אין האַנט): געקומען דיך צונעמען צו מיר
אַהיים. לייבע האָט אויך געוואָלט מיטפאַרן, נאָר איך האָב מיר מישב
געווען — איך וועל אַליין צופאַרן געוואָר ווערן. — הערסט וואָס מען
רעדט צו דיר?

מייטע: איך וועל נישט פאַרן.

אייזיק: לייבוש וועט דיך אויף די הענט אַרומטראַגן.

מייטע: איך וועל צו אייך נישט גיין.

אייזיק (שטרענגער): ווייסט, אַז דו ביסט מיט אים אונטער דער
חופה געשטאַנען? ביסט זיין ווייב.

מייטע (גלייכגילטיק): איך האָב אים נישט ליב.

אייזיק: מען פּרעגט נישט ביי דיר, צי דו האַסט אים יאָ ליב אָדער
ניין. (קוקט פאַרדעכטיקט אויף דער הון, וואָס ביי אים אין האַנט).
הער וואָס מען רעדט צו דיר.

מייטע: איך וועל צו איך אהיים נישט גיין.

אייזיק: איר וועט דאך אין יענער קרעטשמע נישט וואוינען. שוין ווערט זי פארברענט. מען האט זי דאך צוריק אויף איר ארט אָוועק געשטעלט זאל זי דארט פוילן. איך וועל פאר דיר און לייבען אפ געבן מיין אנדערע האלבע שטוב.

מייטע: און איך וועל צו איך אהיים נישט גיין.

אייזיק: מען האט שוין דארט אפילו אויסגעקאלט אויך.

מייטע: איך האב אים נישט ליב.

אייזיק: זאלסט זען, וואס פאר א פאר דעמבענע בעטן מען האט געמאכט פאר אייך... זאג, פארוואס האסטו אים פיינט? קלערסט נאך אלץ וועגן איציקן? איצטער איז שוין אלץ פארפאלן. וואס ווילסטו פון אים? ער איז דאך א גנב. ער האט דאך דיין טאטן אומגליקלעך געמאכט. (פלוצלונג) איך מיטן טאטן, מיר וועלן דיר בינדן און מיט געוואלט וועט מען דיר אָוועקפירן. הערסט? ווייסט, אז דו ביסט א יידישע טאכטער?! מען וועט דיר אין חרם אריינזארפן. וואס גייסטו מיט א הוילן קאפ? צוליב דיר איז דא אַזאַ פארדרייעניש געווארן. וועסט נאך דיין טאטן און דיין מאמען פון זינען אראפ פירן... וואס שווייגסטו? ווילסט מיר שוין גארנישט ענטפערן? פון מיינעטוועגן — ס'הארט מיר פאר דיר גארנישט. זאל שוין דיין טאטע טאן מיט דיר וואס ער וויל, ס'איז זיינע א טאכטער... הערסט, מען וועט דיר געבן גט, און אן עק מיט א סוף וועט עס נעמען... נו, וואס שווייגסטו? איך באדארף דאך לייבושן א תשובה ברענגען. וואס זאל איך אים זאגן?

מייטע: זאגט אים, אז איך וועל צו אים נישט קומען.

אייזיק: מיינסט עס טאקע אזוי צו טאן? עס וועט דיר אזוי גרינג נישט אראפגיין. (צו דער הויל). א, די פפרה זאלסטו גיין! וואס האט מען מיר א הון אין האנט געגעבן, איך זאל זיך האלטן מיט איר??

מייטע: זאגט לייבושן, אז ער זאל אליין קומען, וועל איך מיט אים רעדן.

כיענע און שאכנע (קומען אריין): דאכט זיך, אז זי זיצט דארט. כיענע: דער גוטער יאר ווייסט, אין דער פינצטער זענען אלע הינער שווארץ.

אייזיק: איז זי דארט נישאָ?

כיענע (נעמט פון אייזיקן די הון): פאָרוואָס ס'איז דאָ פאָראַן מורא צו האָבן.

אייזיק: ווי שטיל זי איז.

כיענע: איך וועל זי אַרייַנוואַרפן אין קאַטוך אַריין. (זי טוט עס.) אַן עק זאָל עס נעמען; איך וועל פון זינען אַראָפּ. אַלץ האָט זיך אויף מיין קאַפּ אַראָפּגעלאָזן. שוין, מען האָט דאָך שוין די קרעטשמע אויך צוריק אויפגעבויט. אַ פּפּרה זאָל עס גיין פאַר אַלע זינד. פריער צע-וואַרפן, איצטער ווידער אויסגעבויט — זאָל עס אַ סוף נעמען... מיין קינד, אייזיק איז געקומען דיך נעמען צו זיך אַ היים.

אייזיק: איך האָב גערעדט מיט איר, וויל זי אפילו גאָר נישט ענטפערן. איך זאָג איר, אַז מען האָט פאַר איר די אַנדערע העלפט שטוב אויסגעקאַלכט, אַ פאַר דעמבענע בעטן אַוועקגעשטעלט — זאָגט זי — כ'ווייס וואָס זי זאָגט. זי איז דאָך אייערע אַ טאַכטער — זאָל איך מיר מוסר נפש זיין? מיין זון וועט זיך אויך נישט לייגן אַ לע-בעדיקער אין דער ערד אַריין.

כיענע: מיין קינד, הער וואָס מען רעדט צו דיר. איך וועל זיין שטאַרקער פון אייזיק, אַז איך וועל עס איבערטראָגן. פאָרוואָס קומט עס מיר? (מיט טרערן.) פאַר וועמעס חטאים? רעד אַ וואָרט. מען פרעגט דאָך ביי דיר, ווי ביי אַ מענטשן — וואָס ווילסטו האָבן פון מיר?

אייזיק: לייבושן, זאָגט זי — האָט זי נישט ליב.

שאַכנע: און איך זאָג, אַז מען האָט עס נישט געטאַרט. אייזיק איז שולדיק, האָבן זיך פריער מיט איציקן דאָס וואָרט געגעבן, זי מיט איציקן, און קיינעם נישט דערציילט. איצטער טשעפעט זיך עס.

אייזיק: מען פרעגט נישט ביי איר, צי זי האָט דאָס וואָרט געגעבן. זי האָט אויך אַ גרויסע דעה?

מייטע: יע, דאָס וואָרט געגעבן. דער טאַטע אַליין האָט דאָס וואָרט געגעבן און שפעטער האָט ער חרטה געהאַט.

אייזיק (אויסער זיך): צו אייערע קעפּ זאָל עס אויסגיין — ווי איר האָט מיר מיט מיין קינד די קעפּ פאַרדרייט.

כיענע: (שרייט אויך אויפגעבראכט): וואָס זענט איר אַהער יעמאַלט געקומען דרייען אונדז אַ מוח מיט דער קרעטשמע? ווער האָט אייך געבעטן, איר זאָלט זי קומען קויפן? זי איז געשטאַנען פּוסט, האָט עס קיינעם נישט באַדאַרפט דאַרן דער קאַפּ. וואָס זענט איר גע- קראַכן אין דער בלאַטע אַריין? מען האָט באַדאַרפט פּריער אין שטאַט אַריין פאַרן; מיט מענטשן זיך מישב זיין, צי מען זאָל עס גאַר טאָן. וואָס האָט איר פון מיר געוואָלט? איך האָב מורא געהאַט. איר האָט געשריען, אַז איך האָב מורא. מיין קינד האָט אַ חתן געהאַט, און איר זענט געקומען און בענדעטן דעם קאַפּ פאַרדרייט.

אייזיק: נאָך אַזעלכע טויזנט ווי מיר ביידע וועט בענדעט דעם קאַפּ פאַרדרייען. אַ שיינע מעשה, כּלעבן, איך האָב גאַר בענדעטן דעם קאַפּ פאַרדרייט.

כיענע: בענדעט ווייס דאָך נישט, אויף וואָס פאַר אַ וועלט ער גייט אַרום. קרעטשמע איין און קרעטשמע אויס — אַט איז ער גע- שטאַנען און געציטערט ווי אַ פּיש, מען זאָל זי שוין וואָס גיכער צוריק אויפבויען. אַט האָט ער זיך גאַר געלאָזט יאָגן, די פּערד פאַר- שמיסן, טאַמער וועט ער די סוחרים ערגעץ טרעפן. ער איז דאָך פאַרווירט געוואָרן. ער ווייסט דאָך אַליין נישט וואָס ער טוט. און אין דעם זענט איר אַלץ שולדיק.

אייזיק: וועט מען איר געבן גט.

כיענע (וויינט): צו אייער קאַפּ וועט עס אויסגיין! וואָס האָט מען צו מיין קינד געהאַט? וואָס האָט מען פון מיין איין און איינציק קינד געוואָלט? אַזאַ ליכטיקע נשמה — וואָס האָט מען זיך אויף מיר אַנ- געזעצט?

שאַכנע: גענוג שוין; זאָל שוין זיין גענוג.

כיענע: פאַרוואָס האָבן זיי זיך יעמאַלט ביי נאַכט ביידע געשלאָגן, שיר צום טויט נישט דערשטיקט. וואָס האָט איר בענדעטן אַנגערייצט אויף אים? גטן, זאָגט ער גאַר, וועט ער מיין טאַכטער. איך לאָך פון אייער קאַפּ! איך וויל אייך נישט קענען.

שאַכנע: באַקלער זיך וואָס דו רעדסט, כיענע.

אייזיק: איך הייב מיך שוין אויך אָן צו שרעקן. איז דאָס כיענע? כּהאַב זי דאָך קיינמאַל נישט געהערט אַזוי רעדנדיק. כיענע — און

אזא מויל. איך גלייב דאך מיינע אייגענע אויערן נישט. נאך וואָס האָב איך עס באַדאַרפט האָבן אַזאָ פעקל צרות אויף מיין קאַפּ? פון דעם ערשטן טאָג אָן, וואָס כ'האָב מיך מיט אייך פאַרבונדן, איז ווי איך וואָלט אַריינגעפאַלן צו נישט-גוטע אין די הענט אַריין. די הויט מיינע ציטערט אויף מיר.

כיענע: וואָס האָט איר געהאַט צו מיין קינד, וואָס?

בענדעט (רייסט זיך אַריין אין שטוב, מערקט קיינעם ניט. ער טראָגט אַ בונט שטרוי, שטאַפט די שטרוי אין אַויוון אַריין און צינדט עס אָן. שרייט צו די הויז-לייט): גיכער, לייגט שפענער אין אַויוון אַריין! וואָס שטייט איר ווי די ליימענע גולמס. העלפט מיר אַנלייגן אַ פייער. נאָך שפענער אין אַויוון לייגט!

(איילט צוריק אין דרויסן אַרויס).

כיענע און שאַכנע (פאַלגן בענדעטס באַפעל. ווי פאַרפשוּפטע אַרבעטן זיי ביידע ביים אַויוון. לייגן טרוקענע אַשפּענער קיין, וואָס זיי געפינען אַוועק דער האַנט שטאַפן זיי אין אַויוון אַריין, פאַרגעסן גאַר אַן דעם גאַנצן (שמועס), וואָס עס איז ביז בענדעטס אַריינקומען גע-פירט געוואָרן).

מייטע (בלייבט אויף איר פלאַץ גאַנץ גלייכגילטיק צו דעם, וואָס עס קומט פאַר).

אייזיק: עס שטעלן זיך מיר די האַר אויף מיין קאַפּ קאַפּויער. ניין, מען מוז מיט דעם אַלעמען אַ סוף מאַכן.

(גייט שנעל אַרויס, אַ קלאַפּ געבנדיק מיט דער טיר).

כיענע (מערקט גאַרנישט, אַז אייזיק איז שוין אַוועק צו מייטען): וואָס שווייגסטו, מייטע? ברענג אַריין נאָך טרוקענע האַלץ, גיכער. נאָך שטרוי ברענג אַריין.

(מאַכט דעם פייער אַלץ גרעסער און גרעסער).

בענדעט (לויפט אַריין ווידער. ער טראָגט אויף זיך אַ גאַנצן געשפּאַן פון אַ פאַר פּערד; צוויי כאַמוטן, לאַבעדריקעס, צוימען, אַ בייטש אויף אַ מאַנגן טראַסטענעס שטעקל. ער הייבט עס אַלץ אָן צו פאַקן אין אַויוון אַריין. שרייט): העלפט מיר; וואָס שטייט איר ווי די ליימענע גולמס?! העלפט מיר עס אין אַויוון אַריינשפאַרן. צו אַלדי שוואַרצע יאָר די כאַמוטן קריכן נישט... ברענגט מיר אַ האַק אַהער! גיכער,

א האק — וואס שטייט איר? מייטע, גיב מיר די האק אהער! (מען דערלאנגט אים א האק און ער, מיט א ווילדן כוח הייבט ער אן צו האקן די כאמוטן אויף שטיקער און שפארט עס אין אויוון אריין. (שרייט.) נאך שטרוי פון אויבן לייגט! אט אזוי, איצטער נאך שפע- נער. אויפן אויוון ליגן טרוקענע שפענער, גיט זיי אהער. אט אזוי... מען זאל נישט וויסן, וואס דא ברענט אזעלכס אין אויוון...)

(ער ציטערט פאר אויפרעגונג, קוקט אין אויוון אריין ווי עס ברענט. א שווייט גיסט זיך פון זיין פנים.)

כיענע (קומט צו זיך, ווענדט זיך צו בענדעטן): זאג מיר, וואס איז געשען אזעלכס?

בענדעט (עפנט דעם פענצטער און קוקט ארויס, צו די שטוב- לייט): איר הערט גארנישט? זעט, מען פארט נישט אהער?

שאכנע: וואס איז פאר א ברענען אזעלכע זאכן?

בענדעט (איילט ווידער צום אויוון, זעט ווי עס ברענט און באַלד קערט ער זיך צוריק צום פענצטער): איצטער האב איך שוין קיין מורא נישט. זאלן זיי קומען.

כיענע: אבער וואס איז געשען?

בענדעט: וואס איז געשען? אומגליקלעך האבן מיר געקענט זיין. אפשר דרייסיק גוים לאָזן זיך אהער זוכן יענע פערד. זיי האבן זיך דערוואוסט, אז יענע פערד זענען ביי מיר. עמיצער האָט דערטראָגן. אפשר דרייסיק גוים, מיט רידלס אויף די פלייצעס, לאָזן זיך גלייך אהער. זע, צי עס ברענט. זאל קיין שליאָד דערפון נישט בלייבן. דאָס איז דאָך פון יענע פערד דער געשפּאַן געווען.

כיענע (שפייט דריי מאָל אויס): טפוי זאל עס ווערן. אָן פּוּחֹת בין איך געליבן, די נשמה איז מיר שיר נישט אַרויס. איך האָב שוין קיין פּוּח נישט. אוי, איך האָב שוין קיין פּוּח נישט.

בענדעט (קוקט אין פענצטער).

שאכנע: וואס זעסטו דאָרט?

כיענע: יענע פערד האָסטו דאָך אליין געקויפט. געקויפט האָסטו דאָך, וויי איז מיר. דערמאָן זיך, בענדעט. האָסט דאָך אליין פאַר זיי באַצאַלט... וואָס איז מיט דיר? פאַרוואָס האָסטו אַזאַ גע- שפּאַן פאַרברענט? וואָס האָט זיך דיר געחלומט? וואָס זאָגט איר,

שווער, צו אזא אומגליק? דאס זענען דאך די פערד, וואס דו האסט אויפן יאריד געקויפט און באצאלט פאר זיי...

שאכנע: דאכט זיך טאקע, אז דאס זענען געווען יענע פערד.

בענדעט (שווייגט, דער קאפ אראפגעלאזן). ווי ער וואלט זיך איבער-לייגן, צי איז עס ווירקלעך געקויפטע פערד געווען.

כיענע: נישט אנדערש דו ביסט פון זינען אראפ. (זי קוקט אין אויוון און וויינט). פארברענט. אזא גוטס. אליין מיט די אייגענע הענט פארברענט. די גויים זענען פון פעלד געגאנגען, פון דער ארבעט. דאס גראבן זיי דאך א גראבן לעבן וואלד. האסט דאך אליין געזען, ווי זיי גראבן דארט...

בענדעט: אויב אזוי, פארשטיי איך שוין. איך הייב שוין איצטער אן צו פארשטיין וואס דא איז געשען. (ער גייט צום אויוון און קוקט, ווי עס ברענט, שאקלט מיטן קאפ). איצטער, הייסט עס, הייב איך שוין אן אלצדינג צו פארשטיין. מען האט זיך גענומען צו מיר... אזוי גלאט וועט עס מיר נישט אפגיין. איך האב "זייער" נעסט צערודערט דארט. די קרעטשמע האב איך צעווארפן... נו, האב איך זי דאך שוין צוריק געלאזט אויפבויען. א חתונקע האבן זיי מיר אויפגעשפילט מיט א דרשה-געשאנק... דרשה-געשאנק האבן זיי מיר געבראכט... (טוט פלוצלונג א נעם דעם אלטן שאכנען פארן האנט). קום מיט מיר, טאטע, כוועל דיך אויפזעצן רייטנדיק, קום מיט מיר.

כיענע (אין שרעק): וואס מיינסטו צו טאן?

בענדעט: קום, טאטע, מיט מיר!

(דער אלטער האט אפילו קיין צייט נישט זיך ארומצוקוקן, ווי ער איז שוין פון בענדעטן אויפן גאס ארויסגעפירט.)

כיענע: וואוהין, בענדעט? וואוהין פירסטו דעם אלטן?! (קוקט אין פענצטער). וואוהין, קינד מיינס, זענען זיי געלאפן?... גאט מיין גאט, וואס איז מיט אונדזער שטוב געווארן? זע נאר, ער זעצט דעם אלטן אויפן פערד ארויף. אוי וויי, ער וועט דאך אראפפאלן! זע, א גאנצן סנאפ שטרוי האט ער מיטגענומען!... ווי זיי האבן זיך עס אוועקגעטראגן! (זי טרעט אפ פון פענצטער). וואו איז ערגעץ אייזיק? וואו איז ער? מען האט גארנישט געזען, וואוהין ער איז פארשוואונדן געווארן. ער איז אנטלאפן געווארן? ער האט דערווען, אז ס'איז אן

אומגליק, איז ער אנטלאפן געוואָרן. אַ שאַד, איך וואָלט אים מיט הייסע וואַסער אָפּגעגאָסן. וואָס האָבן זיי זיך אָנגעזעצט אויף מיר? וואָס האָבן זיי געוואָלט פון מיין קינד? מייטעלע, מיין גאָלד, מיין לעבן, קום צו מיר, מיין נשמה, טייערע, מיין קרוין, קום צו מיר... מיימע (פאָלט דער מוטער אין די אַרעמס).

כיענע (קושט זי): מיין קינד, איך וועל עס נישט אויסהאַלטן. איצטער איז אין שטוב קיינער נישטאָ, זאָג מיר, וואָס איז מיט דיר? וואָס איז מיט דיר אין יענער פינצטערער נאַכט געשען? מיימע (קושט די מוטער): איך ווייס גאָר נישט, וואָס מיט מיר איז געשען. איין זאָך נאָר ווייס איך, אַז אַן איציקן וועל איך נישט קאָנען לעבן.

כיענע: וואָס האָט ער פון דיר געוואָלט יענע נאַכט? מיימע: ער האָט געזאָגט, אַז ער וועט מיך קיינעם נישט אָפּגעבן. ער איז דאָך מיט מיר אינאיינעם אונטער דער חופּה געשטאַנען. ער איז מיין חתן, האָט ער געזאָגט, און איצטער איז ער מיין מאָן, האָט ער געזאָגט...

כיענע: וואָס זאָל איך טאָן? וואָס זאָל איך מאַכן. אַלץ האָט זיך דאָ אין שטוב איבערגעקערט. אַלץ האָט זיך פאַרפלאַנטערט. איך דערקען זיך אַליין נישט. איך דערקען בענדעטן נישט. איך דערקען מיין רעכטע האַנט נישט. מיט וועמען זאָל איך זיך אָן עצה האַלטן?

מיימע: ווען מען וועט מיך אַפילו בינדן, וועל איך די שטריק צערייסן און צו איציקן וועל איך לויפן. איך וועל אים צו די פיס פאַלן און זאָל ער מיך מיט זיינע פיס טרעטן. איך קאָן אָן אים נישט לעבן. אפשר האָט ער מיר אַ פישוף אָפּגעטאָן, אָבער איך מוז צו אים לויפן. איך וועל נאָך היינטיקע נאַכט פון שטוב אַנטלויפן, וועסט מיך היטן און איך וועל פון שטוב אַנטלויפן... איצטער האָב איך פאַר קיינעם קיין מורא נישט. כ׳האָב נישט וואָס אַנצואווערן, כ׳האָב פאַרן טאַטן אויך קיין מורא נישט. איך וועל אים מער נישט פאַלגן. איך זע, אַז ער האָט שוין אַליין חרטה... איך זע עס גוט... (הינטערן פענצטער הערט זיך קלינגען אַ גלאַק).

מיימע: איציק! ער איז געקומען!

כיענע: רוף אים, מיין קינד.

מייטע: איציק, איציק, גיכער, קום אָהער!

איציק (קומט אַרײַן).

מייטע (פּאָלט אים אויפן האַלדז).

כיענע (וויינט): גוטע מלאכים האָבן דיך געבראַכט. גאָט אַליין האָט דיך געבראַכט.

איציק: וואָס איז מיט דיר, מייטע?

מייטע (מיט אַ פּאַרשלאָגענעם אַטעם): נעם מיך צו פון דאַנען.

כיענע: אומגליקלעכע זענען מיר.

איציק: ווי איר זעט אויס.

כיענע: מיר האָבן שוין קיין פּוח נישט. אַ מיר האָבן שוין קיין פּוח נישט.

מייטע (קושט זיינע הענט): נעם מיך צו פון דאַנען. אָט באַלד, איידער דער טאָטע וועט קומען. מאַמע, זאָג אים, ער זאָל מיך צו-נעמען פון דאַנען. אַניט וועל איך שטאַרבן.

איציק (מערקט די פּאַרשיידענע צירונג אין שטוב): זייד, צירונג — אַלץ איבערן שטוב צעוואָרפן.

כיענע (ווי זי וואָרט עס ערשט איצטער מערקן): אָט דאָס האָט מיך אומגליקלעך געמאַכט.

איציק: וואו איז בענדעט? איך האָב אים אָפּגעבראַכט זיין פּערד. יעמאַלט ביינאַכט איז ער געקומען רייטנדיק און דאָס פּערד האָט ער איבערגעלאָזן אויף הפּקר. ווען איך נעם אים נישט צו, וואָלט ער געוויס פּאַרפּאַלן געוואָרן. (צו מייטע, וואָס טוליעט זיך צו אים.) דיין טאָטן האָט זיך געוואָלט מיטן טייוול שפּילן און ער האָט אייניקן מיט זיין קדיש פּאַר שותפים צוגענומען. און דו, סחורה שיינע, צו אַזאַ טאָטן זאָגט מען: איך בין נישט קיין פּערד און דו זאָלסט מיך נישט פּאַרקויפּן!

כיענע: וואָס זאָל איך טאָן? אַז איך האָב ביי אים קיין דעה נישט. (ווי זי זאָל זיך ערשט איצטער דערמאַנען, אָז בענדעט מיטן אַלטן זענען אַוועק.) יע, בענדעט מיטן אַלטן, זאָלסטו מיר געזונט זיין, איציק, וואוהין זענען זיי געלאָפּן... גיי, איציק, מיין קינד, זען זיך אויף רייטנדיק און לויף זע, וואו זענען זיי.

איציק: וואוהין דען?

כיענע: זיי האָבן זיך ערגעץ רייטנדיק אָוועקגעיאָגט. ווי אַ משוגע-
נער האָט ער דעם אַלטן אַ כאַפּ געטאַן... גיי, מיין קינד.
מייטע: גיי נישט, גיי נישט.

איציק: קומט, לאַמיר אַלע פאַרן זיי זוכן, איר וועט זיך צו
מיר אין בריטשקע אַריינזעצן. אין וואָס פאַר אַ זייט זענען זיי גע-
פאַרן?

כיענע: איך ווייס נישט.

איציק: וואוהין, מייטע, זענען זיי געפאַרן?

מייטע: איך ווייס נישט.

איציק: איז דאָך נישטאַ וואָס צו פאַרן אומזיסט.

(אין די פענצטער פון דרויסן הייבט אָן צו שלאָגן אַ רויטער שיין.
ווי ערגעץ נאָענט וואָלט אַ שרפה אויסגעבראַכן.)

מייטע (באַמערקט עס צום ערשטן, מאַכט אַ ליאַרעם): זעט, זעט,

זעט!

איציק: עס נעצט ערגעץ גאָר נאָענט פון דאַנען.

מייטע: דאָס האָבן זיי די פּוסטע קרטשע אונטערגעצונדן!

כיענע: נישט אַנדערש, זיי זענען פון זינען אַראָפּ!

מייטע (וואָרפט זיך צום פענצטער): אַליין די קרעטשמע אונטער-

געצונדן...

כיענע: לאַמיר לויפן, גיכער.

איציק (האַלט כיענען): וואו ט'איר לויפן? איר האָט נישט נאָך

וואָס צו לויפן...

כיענע: מיר זענען פאַרלאָרן, פאַרביי, פאַרביי...

מייטע (מיט אויפּרעגונג און שמחה, רייסט זי אָזש די האָר פון

קאָפּ): דער טאַטע, נאָר ער האָט עס געקענט און מער קיינער נישט.

כיענע: איציק, האָב רחמנות, לויף זיי אַנטקעגן. איך וועל עס

נישט איבערטראָגן.

מייטע (כאַפט אים פאַר ביידע הענט): זאַלסט מיך נישט איבער-

לאָזן אַליין. מען פאַרט. איך הער ווי זיי פאַרן שוין. (לויפט צום

פענצטער.) אַט ווי איז ער שוין דאָ!

(אלע קוקן צום טיר אין ערוואַרטונג.)

בענדעט (קומט אַרײַן; בלאַס, צעשוױבערט. אַ שױם שלאַגט אים פון
וויל אַרויס. ער לאַזט זיך אַראָפּ אויף דעם ערשטן און בעסטן פּלאַץ.
כמעט אין אוממאַכט. ער שעפטשעט עפעס, נאָר ס'איז שווער צו
הערן.)

מײַטע: טאַטעשי, טאַטעשי...

(קומט אים.)

בענדעט (מערקט נישט איציקן): מיט אַלץ געקאַנטשעט, אַ סוף
זאַל עס נעמען. (ווי עס וואַלט אים אַטעם אויספעלן.) אַלץ זאַל מיטן
פּײַער גײן... מאַכט די פענצטער צו, איך זאַל דאָס פּײַער נישט זען...
האַבן מײַך ביז צום שטוב נאַכגעיאַגט; אַ, ווי ס'האַט זיך צעפלאַ-
קערט...

איציק (גאַנץ פאַרזיכטיק): וואָס איז מיט אייך, פעטער?

בענדעט: דו ביסט דאָ! (ער וויל זיך אויף אים וואַרפן, נאָר ער
לאַזט זיך מאַכטלאָז אַראָפּ צוריק אויף זײַן אַרט.) וואָס טוט ער דאָ?
כײַנע, מײַנע, ווי קומט ער אַהער?!

כײַנע: בענדעט, האָב גאָט אין האַרצן. זע, וואָס דו מאַכסט
פון זיך.

(וויינט.)

איציק: וואָס האָט איר צו מיר, פעטער? וואָס פאַר אַ שלעכטס
האַב איך אייך געטאָן. איר אַליין האָט זיך דעם קאַפּ פאַרדרייט.

בענדעט: ווי קומט ער אַהער?!

מײַטע: טאַטעשי... טאַטעשי, האָב אויף מיר רחמנות...

כײַנע (שלאַגט זיך פון די כוחות אַרויס. פאַרצווייפלט): האָב גאָט
אין האַרצן, בענדעט. וואָס האַסטו זיך אין קאַפּ אַרײַנגענומען. באַ-
דענק זיך, בענדעט.

בענדעט: גיט מיר שטרוי, פּײַער... כױויל אַלץ מיטן פּײַער

אַוועקלאָזן.

(ער לאַזט זיך צום אויוון פון דאָרט פּײַער צו באַקומען, מען לאַזט

אים נישט.)

שאַכנע (קומט אַרײַן, פאַרמאַטערט, דערשראַקן, קוים וואָס ער

לעבט): אן איינפאל אביסל, שלעפט מיך מיט, איך ווייס אליין נישט וואוהין ער פירט מיך. אזא בנין אונטערצינדן. ברענט ווי א שטאל-קארץ.

בענדעט (שעפטשעט): טאטע, צינד די שטוב אויך אן. לאמיר גיין פון דאנען. זאל אלץ מיט פייער גיין, לאמיר זיך אליין מציל זיין... צינד אן, טאטע, איך האב קיין פוח נישט. דארטן „זייער“ נעסט פארברענט — וועלן „זיי“ איצטער מיין שטוב פול מאכן. זיי גייען אהער... זיי קומען...

איציק: פעטער, איך האב אייך דעם פערד אפגעבראכט, וואס איר האט יעמאלט ביי נאכט אין פעלד פארגעסן.

בענדעט: וואס פאר א פערד?!

איציק: אין דער חופה-נאכט.

בענדעט: וואס פאר א חופה-נאכט?!

כיענע: וויי איז מיר, אלץ האט ער פארגעסן.

איציק: ווען די סוחרים זענען געווען

בענדעט (פארשטעקט די אויערן): א, איך קען נישט הערן!

שאכנע: צייט די וועלט שטייט איז גאר אזעלכס נישט פאר-

לאפן.

בענדעט (הייבט זיך אויף, וויל גיין, נאך ער פאלט פון די פיס.

ווי ער וואלט גאר זיינע כוחות פארלארן. מען פירט אים אין צווייטן צימער אריין).

כיענע (גייט אים נאך, וויינט): בענדעט, מיין קרוין, וואס איז

מיט דיר?

(אין די פענצטער ווערט דער רויטער שיין שוואכער.)

שאכנע און מייטע (העלפן פירן בענדעטן אין צווייטן צימער.)

איציק (בלייבט אליין).

מייטע (לויפט אריין צו איציק, ווארפט זיך אים אויפן האלדז.)

זי קושט (אים זיינע הענט, ווי אן אונטערטעניקע חיה, איר שטימע

ציטערט): וואס האסטו פון אונדז געמאכט? דו ביסט א רוצח. האסט

אונדז אלעמען אזעקגעהרגעט... דו ביסט א גולן. האסט קיין רחמנות

נישט...

(אין צווייטן צימער דערהערט זיך פלוצלינג, פריער אַ שטילער קאַמף, און באַלד קלינגען צעבראַכענע שויבן. באַלד הייבט אַן צו שלאַגן פון טיר אַ רויטער שיין און פלאַמען באַווייזן זיך. כיענעס און שאַכנעס געשרייען הערן זיך אַ וויילע, נאָר באַלד קלינגען ווידער צעבראַכענע שויבן און יסאיז צו דערקענען, אַז דאָרט שפּרינגט מען דורך די פענצטער אויף דער גאַס אַרויס. די פלאַמען פון צווייטן צימער שלאַגן שטאַרקער, אַ רויך זעצט אַרויס און עס שפּירט זיך, אַז אַלץ ווערט אין פלאַמען אַרומגעכאַפט).

מייטע (שפּרינגט ווי אַ פאַרווירטע. וויל זיך אין צווייטן צימער וואַרפן).

איציק (כאַפט זי פעסט אַרום): וואוהין לויפסטו? זיי זענען דורך די פענצטער אויף דער גאַס אַרויס.

מייטע (קעמפט מיט אים): לאַז מיך אַהין אין פייער אַריין!...

איציק: איצטער וועסטו שוין פון מיר נישט אַנטלויפן...

(גרינג, ווי אַ פעדערל, טראַגט ער זי פון דער ברענענדיקער שטוב

אַרויס.)

דעם שמידס טעכטער

פ ע ר ז א נ ע ן :

נחמן בער, א שמיד אין דארף.

שמואל שמחה, זיין פאטער.

לאה דאבע, } נחמן בערס טעכטער. א צווילינג.
זעלדע, }

ניסן אלטער, } ארבעטער.
ברוך משה, }

א מוכר ספרימניק.

עֵרֶשׁ טֵי עֵר אַ קֵיט

זומער. פרימאָרגן. אין קוזשניע. רעכטס און לינקס טירן אָפֿן.
דורך די אָפענע טירן זעט זיך ס'פעלד, גרינע לאַנקעס. מאָרגן
געזאַנג פֿון פייגל. ערגעץ הינטער דער קוזשניע האָט זיך אַ הוין
צעשריען. אַ באַטשאַן הייבט אָן קנאַקן מיטן שנאַבל ערגעץ
נאָענט אויפֿן לאַנקע.

ניסן אַלמער (קריכט אַרויס פֿון אונטער דער האָרנע. טראָגט אין
די הענט הינערשע אייער פֿאַרזיכטיק, ער זאָל זיי ניט צעברעכן. ער
באַהאַלט זיי אין אַ טאַפּ. ציט דעם בלאַזאַק. ס'פֿייער הייבט אָן צו
פלעמלען 'צווישן די שאַוואַרצע קוילן. ס'דערהערט זיך אַ מיידליש
געזאַנג. ער באַהאַלט זיך אונטער דער האָרנע.)

זעלדע (קומט אָן. זינגט): אַז אַ באַרנע פֿאַלט פֿון בוים אַראָפּ, פֿון
בוים טראָפּ. (וויל אַרונטער קריכן אונטער דער האָרנע. דערשרעקט
זיך. שפּרינגט אָפּ שרייענדיק.) מאַמע, ווער איז דאָרט? !
ניסן אַלמער: (קאַכט.)

זעלדע: ווער איז דאָרט? אַלמער? אוי האָב איך מיר דערשראַקן.
אוי ווי ס'האַרץ קלאַפּט!

ניסן אַלמער (קומט אַרויס): גוט זיך דערשראַקן?
זעלדע: כ'האַב אפשר געקענט חלשן. אַט לייג צו די האַנט.
הערסט ווי ס'קלאַפּט.

ניסן אַלמער: כ'האַב געוואוסט דו וועסט באַלד קומען זוכן די
הינערשע אייער אונטער דער האָרנע.
זעלדע: גיי, איך בין ברוגו אויף דיר.

ניסן אלטער: כ'וועל דיר באלד עפעס געבן, וועסטו זיך איבער-
בעטן מיר מיר.

(ער זוכט עפעס אין אַ טאַפּ פאַרשטעלט, זי זאָל ניט זען.)

זעלדע: וואָס האָסטו דאָרטן?

ניסן אלטער: טרעף, וואָס כ'האָב אין האַנט!

זעלדע: דו האָסט דאָרט, דו האָסט דאָרט, מאַלינעס.

ניסן אלטער: נישט געטראָפּן.

זעלדע: האָסטו דאָרט אַ באַרנע?

ניסן אלטער: נישט געטראָפּן.

זעלדע: עפּן אויף איין פינגער וועל איך דערקענען.

ניסן אלטער: וואָס פאַר אַ פינגער זאָל איך אויפהייבן?

זעלדע: דעם מיטלסטן, אַט אַזוי... אוי געוואַלד, אַ מויו האָט
ער דאָרט!

(וויל אַרויסלויפּן פּון קוזשנע.)

ניסן אלטער: דו נאָר, קום אַהער, ס'איז דאָך אַ פייגעלע.

זעלדע: גיי, דו האָסט מיך אַזוי דערשראָקן... ס'אַראַ שייך
פייגעלע! וואו האָסטו עס געכאַפּט?

ניסן אלטער: דריי זענען אַריינגעפּלויגן אין קוזשנע האָב איך
איינס געכאַפּט.

זעלדע: גיב, איך וועל עס געבן אַ טרונק, (נעמט דאָס שנעבעלע
אין מויל.) אוי, סע טרינקט, פּרוואו דו, אַט אַזוי נעם דאָס שנעבעלע
אין מויל, עס טרינקט! איצטער לאַז עס אַפּ.

ניסן אלטער: ס'קען נאָך אין פייער אַריינפליען. לאַז, כ'וועל
פאַרשטעלן דעם פייער.

זעלדע: גיב, איך וועל עס אַפּלאַזן הינטער דער טיר... אַ ווי
ס'איז אַוועק געפּלויגן!

ניסן אלטער: ביסט נאָך אין פעס?

זעלדע: אַוודאי בין איך אין פעס. קריך אַרונטער, אונטער דער
האַרנע, אפשר האָבן זיך דאָרט די הינער געלייגט.

ניסן אלטער: טאָ וואָס וועט זיין?

זעלדע: איך וויל מאכן לאַקשן. די קאץ האָט זיך היינט געלעקט.
אַ גאַסט וועט קומען.

ניסן אַלטער: כ'האַב היינט געזען אַז די קאץ האָט געגראַבלט
מיט די נעגל ס'פּיסל פּון בענקל, ס'וועט גאָר זיין אַ ווינט.

זעלדע: נו, און אַז אַ ווינט טאָר קיין גאַסט נישט קומען?

ניסן אַלטער: זע בעסער וואָס אַרבעט מען האָט אָנגעפירט. זעקס
סאַכעס אָפּצוציען, און דריי פּאַר רעדער צו שמידן; אַלץ אויף היינט.

זעלדע: דער טאַטע זאָגט, אַז דו ביסט אַ בריה. ער זאָגט, די
אַרבעט ברענט אונטער דיינע הענט.

ניסן אַלטער: ער ווייסט נישט פאַרוואָס די אַרבעט ברענט אונטער
מיינע הענט.

זעלדע (לאַכט): און איך ווייס.

ניסן אַלטער: לאה דאַבע איז שוין אויפגעשטאַנען?

זעלדע: ליגט נאָך אין בעט. זי איז ברוגז.

ניסן אַלטער: זיך ווידער געקריגט?

זעלדע: מיינט, אַז זי איז די עלטערע.

ניסן אַלטער: ווער איז דען עלטער?

זעלדע: דער טאַטע זאָגט, אַז איך בין גאָר פריער געבוירן גע-
וואָרן.

ניסן אַלטער: דערנאָכדעם ערשט זי?

זעלדע: דער טאַטע זאָגט, אַז איך בין געבוירן געוואָרן גרינג.

נאָר זי, איר האָט די מאַמע זייער שווער געהאַט. איז געווען נאָך
אַמאָל אַזוי גרויס ווי איך.

ניסן אַלטער: זי קוקט טאַקע אויס עלטער.

זעלדע: טאָ וואָס בין איך שולדיק? אַ צווילינג — נישטאָ עלטער

און יינגער.

ניסן אַלטער: דער טאַטע האַלט זי אויך פאַר עלטער.

זעלדע: דער טאַטע זאָגט, אַז זי איז מער געראָטן אין דער מאַמען.

זאָל זיין אין גן עדן. אַבער צוליב איר איז די מאַמע געשטאַרבן. זי
איז באַלד אויף מאָרגן געשטאַרבן.

ניסן אלטער: האסט נישט געקענט אויסוואקסן אזוי ווי זי?
זעלדע: איר האט געזויגן א גויה און איך האב געזויגן פון א
פלעשל.

ניסן אלטער: טא, פארוואס ברענט די ארבעט אונטער מייע
הענט?

זעלדע: אי גיי! דו האלטסט אויך לאה דאבען פאר אן עלטערער.
ניסן אלטער: וואס ארט עס דיר?

זעלדע: זאגסט דאך, אז לאה דאבע קאכט געשמאקער.

ניסן אלטער: ווער האט נעכטן געקאכט וועטשערע?

זעלדע: לאה דאבע.

ניסן אלטער: איז טאקע געווען זייער געשמאק.

זעלדע: דאס האב איך געקאכט, נישט לאה דאבע. זי באדארף
שוין אזוי אויסוועלגערן א בלאט לאקשן ווי איך.

ניסן אלטער: נעכטן האט זי געקאכט. כ'האב אליין געזען.

זעלדע: דאס איז זי אומישנע צוגעגאנגען צום קוימען. גע-

דענקסט ווען דער איבערבייס איז געווען צוגעברענט? אייערנעכטן...

דאס האט זי געקאכט. קום אריין שפעטער וועסטו זען וואס פאר א

בלאט לאקשן איך וועל אויסוועלגערן. ווי א זון קיילעכדיק, און קיין

איין לעכעלע וועט נישט זיין.

ניסן אלטער: אט וועלן מיר זען.

זעלדע: וועלן מיר זען.

(וויל גיין.)

ניסן אלטער: וואהין גייסטו?

זעלדע: דו ווילסט, אז איך זאל דא זיין? לאה דאבע מאכט דארט

אן עסן פאר דיר.

ניסן אלטער: האסט דאך געזאגט, אז זי ליגט אין בעט.

זעלדע: זי האט געוויינט.

ניסן אלטער: ווען?

זעלדע: ביינאכט אין בעט. כ'האב איר געזאגט, אז זי מאכט

מיר ענג אין בעט צו שלאפן. האט זי געוויינט.

ניסן אלטער: ביסט א שלעכטס.
זעלדע: טאקע, פאר וואס זי איז נאך אמאל אזוי גרויס פון
מיר, אבער איך בין עלטער.
ניסן אלטער: מיט איין מינוט.
זעלדע: אפשר מיט פינף שעה. צוליב איר איז די מאמע גע-
שטארבן.

ניסן אלטער: ביסט א שלעכטס.
זעלדע: קריכט אריין אין בעט און לייגט זיך אוועק מיטן פלייצע
צו מיר, און וויינט.
ניסן אלטער: מסתמא ביסטו שולדיק.
זעלדע: מארגן שלאף איך אליין. כ'באדארף נישט מען זאל זיך
אויסדרייען מיטן פלייצע צו מיר.

ניסן אלטער: איך וועל היינט מאכן א שלום.
זעלדע: מיר ארט נישט, אז זי איז ברוגז, רעדט נישט צו מיר,
האב איך א דאגה. דער טאטע וועט מיר היינט ברענגען באוול פון
שטאט, כ'וועל אנהייבן צו שטריקן א טישטעך. און זאל זי זיך בלאזן.
ניסן אלטער (הייבט אן צו שמידן אן אַנגעגליטן אייזן): ביסט א
שלעכטס.

זעלדע: שפּריץ מיר נישט די פונקען אויף די פיס.
ניסן אלטער: נא דיר א שמידס טאכטער!
זעלדע: ער מיינט טאקע, כ'האב מורא פאר די פונקען. נו נעם
ארויס יענעם אייזן.

ניסן אלטער: אט וועלן מיר זען... צוליב דיר האב איך באַלד
דעם אקער שיר נישט פאַרברענט, לאַז, כ'וועל אים אַביסל אַפּלעשן.
זעלדע: לעש ניט אַפּ! גיב אים אַהער אויפן קאַוואַדלע. נו,
שמיד, וועלן מיר זען צי איך האב מורא פאר די פונקען.
ניסן אלטער (שמידט, די פונקען שפּריצן, זי שטעלט אונטער איר
באַרוועסע פוט).

ניסן אלטער: כ'ווייס, אז דו ביסט א שלעכטס.
זעלדע: איך ווייס אליין, טא וואס קומט מיר דערפאר? ...

ניסן אלטער: וואָס דיר קומט... כ'וועל דיר זאָגן שפעטער.
זעלדע: מיר אַרט נישט, אָז זי וויינט. זי איז אַ שלעכטס. אויף
מיינע נאמנות איך בין בעסער פון איר. זאָל זי מיר זאָגן וואָס זי וויינט?
מיר אַרט עס נישט. איך שלאָף נישט מער מיט איר אין איין בעט.
איך וועל... וואָס אַרט עס מיר? קריך אַרונטער, ניסן אלטער, אונ-
טער דער האַרנע.

ניסן אלטער: נאָ, וועסט פאַרשפּאַרן צו קריכן, אַט בין איך
דאַרט אַליין געווען... כ'וועל די הינער אַפּגעוואוינען פון צו לייגן
זיך אין קוזשנע. אַ קוזשנע איז נישט קיין שטאַל.
זעלדע: וועסט לאה דאָבען נישט זאָגן וואָס איך האָב דיר דער-
ציילט.

ניסן אלטער: אָז זי האָט געוויינט?

זעלדע: יאָ, זאָג איר נישט.

ניסן אלטער: איך זאָג דיר נישט צו.

זעלדע: האָב איך אַ זאַרג...

ניסן אלטער: ביסט אַ שלעכטס, ביסט טאַקע אַ בריה, אָבער מיט
בלויע ליפעלעך.

זעלדע: בלויע ליפּן האָב איך! נאָ, קוק, בלויע ליפּן. נאָ, קוק.
ווייסט וואָס אַ שייגעץ האָט מיר געזאָגט?

ניסן אלטער: וואָס האָט ער דיר געזאָגט?

זעלדע: זעלדע, זאָגט ער, איז די שענסטע אין גאַנצן דאָרף. ווען
ער וואָלט נישט מורא האָבן פאַרן דאָרף וואָלט ער געוואָרן אַ ייד.

ניסן אלטער: און דיר געפעלט עס?

זעלדע: מיר אַרט נישט, אָז דו וועסט לאה דאָבען דערציילן...
איך וועל איר אַליין דערציילן.

ניסן אלטער: וואָס?

זעלדע: אָז דו האָסט געפרעגט, צי זי שלאָפט נאָך...

ניסן אלטער (לאַכט).

שמואל שמחה (קומט אָן זינגט): אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד

פּוכבי בוקר...

ניסן אלטער: גוט מאַרגן!

שמואל שמחה (זינגט): ברן יחד פוכבי בוקר.
זעלדע: דער זיידע איז אויפגעשטאנען אויף דער רעכטער זייט.
ניסן אלטער: איר הערט וואס אייער אייניקל זאגט?
שמואל שמחה: זי העלפט דיר דא אַנציען אַ פאַר רעדער?
ניסן אלטער: יא.
זעלדע: פאַרוואס זענט איר אַזוי פרי אויפגעשטאנען?
שמואל שמחה (זינגט): אודה לאל לבב חוקר ברן יחד פוכבי
בוקר. ווייסט דעם טייטש דערפון, האַ ניסעלע?
ניסן אלטער: ברן איז זינגען, און פוכבים איז שטערן, און
בוקר איז פרימאָרגן.
שמואל שמחה: כע, געדענקסט נאָך וואָס דער רבי האָט גע-
לערנט. ברן איז דער טייטש זינגען, און פוכבים איז שטערן. ס'מיינט
מען באַדאַרף גאָט לויבן באַגינען ווען די שטערן זינגען שירה.
זעלדע: ס'מיינט, אַז מען באַדאַרף אויפשטיין פרי?
שמואל שמחה: מען באַדאַרף אויפשטיין פרי און צושטעלן איבער-
בייס קאַכן. דאָס מיינט עס.
זעלדע: איך שטיי אויף פרי און קאָך איבערבייס און איר האָט
ליבער דאַבען.
ניסן אלטער: אמת, דאָבע לאה איז געראַטענער?
שמואל שמחה: ביידע געראַטן. וואָס פעלט איר? איז אַ ציג...
וואָס האָסטו דאַרט? די הינער לייגן זיך אַלץ אין קוושניע. נע, באַ-
דאַרפסט זיי אַפגעוואוינען, וואָס פאַר אַ הון איז עס, די שוואַרצע אַדער
די ווייסע?
זעלדע: פאַרוואָס, זיידע, בין איך נישט קיין געראַטענער?
שמואל שמחה: קום אין שטוב און לאָז ניסעלען טאָן זיין מלאכה.
(גייט אַוועק, זינגענדיק, אודה לאל לבב חוקר.)
ניסן אלטער (שרייט אים נאָך): קומט שפעטער, וועט איר מיר
מאַכן אַ פאַר צענדליק טשוועקלעך, איך באַדאַרף היינט שמידן אַ פאַר
פערד.
זעלדע: איך וועל שפעטער קומען, וועל איך מאַכן.
(גייט אַרויס.)

ניסן אלטער (נעמט זיך ווידער פאר זיין ארבעט).
זעלדע (פארגנבעט זיך נאך אמאל אין טיר. ער מערקט זי נישט.
באלד אבער דערשרעקט זי זיך, ווי עמעצער וואלט גיין אהער. ציט
אָפּ).

לאה דאָבע (קומט אָן דורך דער אנדערער טיר. בלייבט שטיין
אויפן שוועל).

ניסן אלטער (א צייט מערקט זי אלטער נישט. ער שמידט אַ שטיק
איין. ער וויל אַריינלייגן אין פייער די אָפגעצויגענע אייזן און באַ-
מערקט לאה דאָבע).

ניסן אלטער: וואָס מאַכסטו עפעס, לאהשו.

לאה דאָבע: זעלדע דאָ נישט געווען?

ניסן אלטער: דער זיידע איז דאָ אויך געווען. וואָס שטייט
לאהשי אויפן שוועל, זי וויל דעם באלקן אונטערשפאָרן?

לאה דאָבע: איר האָט נאָך אַ סך צו טאָן?

ניסן אלטער: וואָרעם, וואָס?

לאה דאָבע: שוין פאַרטיק איבערבייסן.

ניסן אלטער: זעלדע האָט געזאָגט, אָן איר שלאָפט נאָך.

לאה דאָבע: וואָס נאָך האָט אייך זעלדע געזאָגט?

ניסן אלטער: אַזעלכע זאַכן דערציילט מען נישט.

לאה דאָבע: ט'איר באלד אַריינקומען?

ניסן אלטער: איך בין נאָך נישט הונגעריק, וואָס טוט דער

טאַטע?

לאה דאָבע: ער דאַונט.

ניסן אלטער: לאהשו איז היינט אויפגעשטאַנען אויף דער לינ-

קער זייט.

לאה דאָבע: איך בין שוין טאַקע אויפגעשטאַנען אויף דער

רעכטער זייט.

ניסן אלטער: איר זעט מיר אויס פאַרשלאָפן.

לאה דאָבע: איך בין צו פרי אויפגעשטאַנען. דער טאַטע האָט מיך

אויפגעוועקט, איך זאל מאַכן אַן עסן פאַר אייך.

ניסן אלטער: דער טאטע גאר.
 לאה דאָבע: איך אליין וואָלט נאָך נישט אויפגעשטאַנען. איך
 האָב געהערט ווי דער האַמער קלאַפט אין קוזשנע.
 ניסן אלטער: האָב איך דאָך אייך אויפגעוועקט. נישט דער
 טאטע.
 לאה דאָבע: אָו דער האַמער קלאַפט שלאָף איך נאָך געשמאַקער.
 וועט איר באַלד אַרײַנקומען?
 ניסן אלטער: וואָס האָט איר געקאַכט?
 לאה דאָבע: זאָגן אייך אַפריער? איר ווילט וויסן?
 ניסן אלטער: איך לאַך. וואָס איר קאַכט איז געשמאַק.
 לאה דאָבע: פונדעסטוועגן אָו זעלדע גיסט אייך צו אין טעלער
 שווייגט איר און עסט, און אָו איך האָב עס געטאָן האָט איר איבער-
 געלאָזן.
 ניסן אלטער: ווען?
 לאה דאָבע: יאָ, יאָ, איך געדענק שוין. מיר האָט עס פאַרדראַסן.
 ניסן אלטער: מסתמא בין איך שוין געווען זאָט.
 לאה דאָבע: איך ווייס אָו איר זענט געווען זאָט, אָו איר וועט
 האָבן אַ ווייב און איר וועט זי האָבן פיינט וועט איר אויך זאָגן: איך
 בין שוין זאָט.
 ניסן אלטער: אָו כּוועל האָבן אַ ווייב וועט זי שוין אליין פאַר-
 שטיין וואָס איך האָב ליב.
 לאה דאָבע: וואָס האָט זי גערעדט מיט אייך, זעלדע?
 ניסן אלטער: זי איז די עלטערע, זאָגט זי.
 לאה דאָבע: גרויס ווי אַ פייג, מיר זענען געבוירן אַ צווילינג.
 ווער ס'איז גרעסער דער איז עלטער.
 ניסן אלטער: אָבער זי איז געבוירן געוואָרן פריער.
 לאה דאָבע: מיט אַ שעה פריער. זי איז שיעור נישט געשטאַרבן.
 מען האָט גאָר געמיינט אָו זי איז שוין טויט. ביז צען יאָר איז זי גע-
 ווען גרויס ווי אַ גאַרנישט.
 ניסן אלטער: איר באַדאַרפט זיך נישט קריגן.

לאה דאָבע: איך מיט איר, איך טשעפע זי נישט, און טו אָפּ
אַלע מלאכות אין שטוב. איך שאָף זיך אַפילו נישט מיט איר.
ניסן אַלמער: אַ שאַד וואָס אַנשטאַט איר איז נישט געבוירן
אַ יינגל.

לאה דאָבע: ווען ביי אונדז אין שטוב וואָלט געווען אַ יינגל
וואָלט עפעס אַנדערש געווען.

ניסן אַלמער: איך האָב נישט געוואוסט אַז איר האָט פיינט אייער
שוועסטער.

לאה דאָבע: איך? פיינט? גאַר אַ מעשה, וואָס האָב איך צו
איר?

ניסן אַלמער: איך וועל אייך איבערבעטן מיט איר שפעטער,
גוט?

לאה דאָבע: איך באַדאַרף נישט.

ניסן אַלמער: איר זענט ברוגז מיט איר!

לאה דאָבע (פאַרשעמט).

ניסן אַלמער: זעט איר, אַז איך ווייס אַלצדינג.

לאה דאָבע: וואָס זענט איר מיט איר אויף — דו, און מיט מיר
א י ר צ ט איר זיך?

ניסן אַלמער: אויב איר ווילט קען איך זיך דוצן מיט אייך.

לאה דאָבע: מיר מאַכט עס נישט אויס. פאַרקערט, עס געפעלט
מיר.

ניסן אַלמער: איך וועל היינט מאַכן שלום.

לאה דאָבע: איך באַדאַרף נישט, איך באַדאַרף נישט.

(גייט שנעל אַרויס פון קוזשנע).

ניסן אַלמער (צעשמייכלט זיך מיטן האַמעד אין האַנט. זעט אויס,
אויס געפעלט עס, כאַטש ער פאַרשטייט נישט אין גאַנצן).

זעלדע (קומט אַרײַן): מיינסט, כ'האָב נישט געהערט? כ'האָב אַלץ
געהערט.

ניסן אַלמער: ס'איז נישט שײן זיך צו פאַרטייען און הערן.

זעלדע: פאַר מיר איז טאַקע שײן. כ'האָב טאַקע געוואָלט וויסן

וואָס זי רעדט. אַזאַ שעלכטס, איך בין, זאָגט זי, געבוירן געוואָרן גרויס
ווי אַ פייג, און זי, קוקט זי נאָר אָן!

ניסן אַלמער: וואָס זענט איר אין פעס?

זעלדע: איך וויל נישט זי זאָל אויף מיר אַנרעדן, ביז צען יאָר,
זאָגט זי, בין איך געווען גרין און געל.

ניסן אַלמער: זי האָט עס נישט געזאָגט.

זעלדע: איך בין צוואַנציק מאָל שטאַרקער פון איר, באשר זי
איז גרעסער.

ניסן אַלמער: כ'מייך, אַז זי איז שטאַרקער.

זעלדע: זאָל זי שוין וואַרטן אַ ביסל.

ניסן אַלמער: איך האָב געזען ווי זי האַלט דעם גרויסן האַמער
אין האַנט און ווי דו האַלטסט אים.

זעלדע: קום אַרויס אויפן מיטן קוזשנע.

ניסן אַלמער: וואָס וועט זיין?

זעלדע: וועלן מיר זען ווער ס'איז שטאַרקער, זי צי איר.

ניסן אַלמער: זי איז דאָך אַוועק אין שטוב.

זעלדע: קום דו אַהער, איך וויל זיך מיט דיר שטייערן, וועסטו
שוין זען ווער ס'איז שטאַרקער.

לאה דאָבע (קומט אָ): אַט בין איך. נו קום, וועלן מיר זען ווער
איז שטאַרקער.

ניסן אַלמער: איר זענט דאָך ברוגז.

לאה דאָבע: איך בין שוין נישט ברוגז. אַט קום, האָב קיין מורא
נישט.

זעלדע (וואָס איז געווען אַ ביסל צעטומלט, קומט צו זיך): נו,
שוין. אַט לאַמיר זען... וואַרט, טו אויס די שיד, וועסט מיר אָפּ
טרעטן די פיס.

לאה דאָבע: איך וועל אויסטאָן די שיד.

(טוט אויס די שיד און וואַרפט זיך אויף זעלדען. אַ לאַנגע צייט
שטייערן זיי זיך. די קלענערע פאַרטיידיקט זיך שטאַרק.)

ניסן אַלמער: לאַזט זיך נישט, זעלדע. לאַזט זיך נישט!

(נאָך אַ שווערן קאַמף פאַלט זעלדע אַנידער.)

ניסן אלטער (וויל זי אויפהייבן).
זעלדע: איד קען זיך נאך אליין אויפהייבן.
(שטייט אויף און לויפט ארויס פון קוזשנע).
לאה דאָבע: זייער שיין, אונטערהערן וואָס מיר האָבן דאָ גע-
רעדט.

ניסן אלטער: איר האָט זיך אויך אונטערגעהערט.
לאה דאָבע: האָב איד אַ דאגה.
(נעמט די שיד און גייט אַרויס).
ניסן אלטער (רופט): לאה, קומט אַהער...
(באַקומט נישט קיין ענטפער, פאַרנעמט זיך מיט דער אַרבעט).
נחמן בער (קומט אַן): גוט מאַרגן, טיין אַ שיינער טאָג.
ניסן אלטער: געלעגן אַ קאַלטער טוי אויפן גראָז.
נחמן בער: שוין צייט. נאָך אַ וואָך, נאָך אַ וואָך און מען הייבט
אַן אַקערן פאַר דער ווינטער-זריעה.
ניסן אלטער: איר פאַרט היינט אין שטאָט אַריין?
נחמן בער: וואָרעם, וואָס?
ניסן אלטער: עס וועט אויספעלן שטאַל. די סאַכעס מוז מען
מאַכן ביז מאַרגן.
נחמן בער: דאָ האָט אַ פוייער געבראַכט אַן אַלטע קאַסע, ער
וויל איד זאָל אים אַ האַק אַנשטאַלן.
ניסן אלטער: כּיִהאָב פיינט עס צו האַלטן אין האַנט. דער שטאַל
איז צו האַרט און ס'קרישלט זיך אונטערן האַמער.
נחמן בער: ס'איז געווענדט וואָס פאַר אַ קאַסע. (ער קלאַפט מיט
אַן אַלטער קאַסע אין קאָמואַדלע). דער שטאַל איז ווייך.
ניסן אלטער: אויף ווען באַדאַרף מען עס?
נחמן בער: רעכט אויף מאַרגן. איד וועל דיר היינט צוהעלפן.
ניסן אלטער: די קוזשניע איז ענג. מען קען זיך דאָ ניט אויס-
דרייען אַפילו.
נחמן בער: וואַלט נאָר זיין גענוג וואָס צו טאָן.
ניסן אלטער: איד האָב ליב ס'זאָל מיר זיין געראָם.

נחמן בער: זאל נאר זיין די מלאכה וואָס מען קען דאָ אויפֿ-
טאָן.

ניסן אלטער: ווען איר וואָלט מיר פּאָלגן, האָט איר באַדאַרפט נאָך
אַ בלאַזאַק אַרײַנשטעלן.

נחמן בער: צו וואָס?

ניסן אלטער: אַז ס'מאַכט זיך אַרבעט זאָל זיך עס נישט וואָלגען
אין קוזשנע.

נחמן בער: די לעצטע צײַט, קיין עין הרע, די מלאכה זיך פאַר-
גרעסערט... כ'האַב פּײַנט צו לײקענען. זײַנט דו ביסט בײַ מיר,
זענען די גוים צופּרידן מיט דער אַרבעט. זאָגן, דו שטעלסט אָן
דעם אַקער דרײַט ער נישט דעם רוקן. לױבן דײַן מלאכה. שמײַדסט,
זאָגן זײַ, גוט אַ פּערד.

ניסן אלטער: זײ קענען טאַקע דאָ נישט אין דעם געגנט שמידן
קיין פּערד. שלאָגן אָן די פּאַדקאַווע אַזױ, אַז ס'דרייט אויס דעם פּערד
די פּיס. פּוילן זיך צוצושניצן די קלאַען ווי ס'באַדאַרף צו זײַן. און
טאַקע מײַנס אַ טשוועקל וועל איך דערקענען פאַר אַ מײַל. (ער זוכט
אויף עטלעכע טשוועקלעך.) אַט זעט איר, זאָל עמעצער אַזױ מאַכן אַ
טשוועקל!

נחמן בער: יאָ, איך וועל אַזױ נישט ס'דאַנזשען. כ'האַב געהערט
אַז מען קריגט פּאַרטיקע טשוועקלעך צו קױפּן.

ניסן אלטער: טױגן אין דרערד! כ'האַב זײ געזען. געמאַכט פּון
שלעכטע אײזן...

נחמן בער: זעסטו, מיר איז גאַר נישט אײַנגעפּאַלן צו נוצן די
וואַסער פּון קרעניצע צום האַרטעווען.

ניסן אלטער: כאַ, כאַ, איך האָב באַלד פאַרשטאַנען אַז צו
האַרטעווען אַ טרוקענעם שטאַל איז בעסער די קרעניצע-וואַסער.

נחמן בער: די גוים זאָגן עס טאַקע אַז דײַן אַרבעט ברעקלט
זיך נישט אָפּ. וועסט גיין אין שטוב אַרײַן. שױן אײבערבייסן פאַר-
טיק.

ניסן אלטער: ווען איר וואָלט מיר פּאָלגן, וואָלט איך אײך הייסן
ברענגען אַ מוליער און נאָך אַ האַרנע אַוועקשטעלן. איר וועט זען,
אַז ס'וועט ווערן מער מלאכה. די פּויערים וועלן מער אָפּשײ האָבן
אַז דאָ וועט זײַן נאָך אַ האַרנע.

נחמן בער: כ'זועל מיר מישב זיין. כ'זועל זען ווי אַרום יום-טובים וועט זיך די מלאכה ווייזן.

ניסן אַלטער: אַזוי צי אַזוי איז דאָ ענג. מען וועט זען, איר וועט מיטהעלפן אַרױפציען די שינע אויפן ראָד, דערנאָך וועל איך גיין איבערבייסן. איר האָט זי געמאַכט אַ ביסל צו ענג.

נחמן בער: דו האָסט דאָך געמאַסטן.

ניסן אַלטער: אַט איז דער שטריקל, זעט איר ווי די מאָס איז ריכטיק און איצטער מעסט די שינע, נו... .

נחמן בער: כע, כע, טאַקע אַ ביסל נישט דערמאַסטן. נישקשה דער ראָד וועט זיך נאַכגעבן. נו, לאַמיר גיין אין שטוב אַריין.

ניסן אַלטער: אַט ס'זועט נישט דויערן. איין ראָד האָב איך אַנגעצויגן.

(נעמען אַנציען אַ ראָד.)

ניסן אַלטער: איך האָב געוואָלט מיט איך עפעס רעדן.

נחמן בער: מכּוּח וואָס?

ניסן אַלטער: אַזוי זיך. אויב איר זענט צופרידן מיט מיין אַרבעט בין איך אויך צופרידן.

נחמן בער: וואָס האָב איך דאָ צו לייקענען? איך בין מיט דיר צופרידן, און כ'האָב אַליין געטראַכט דיר צו העכערן. ביסט ווערט.

ניסן אַלטער: דאָס וועלן מיר זען. גיט נאָר אַ קלאַפּ דאָרט מיטן האַמער... אַט אַזוי... כ'וויל ווערן אייערער אַן איידעם.

נחמן בער: כע, כע... ס'וואָלט נישט שאַטן, נישט קיין קרומע זאָך, געראַטענע קינדער; נישטאָ וואָס צו רעדן.

ניסן אַלטער: און איך געפעל דאָך איך אויך.

נחמן בער: כע, כע, כע, כ'האָב שוין אַליין איבערגעטראַכט פון דעם. כ'האָב היינט געטראַכט, כ'האָב זיך אויפגעכאַפט און געהערט דער האַמער קלאַפט שוין. כע-כע... .

ניסן אַלטער: נו וואָס, ווילט איר מיך פאַר אַן איידעם?

נחמן בער: איך מיין טאַקע. דערלאַנג נאָר דאָרט מיטן האַמער... דער גאַנצער דאָרף איז צופרידן מיט דיין מלאכה.

ניסן אַלטער: מען ווייסט פון מיר אין אַנדערע דערפער אויך.

נחמן בער: איך קלער אויך. אפשר איז עס אַ גאָט־זאָך. מיינסט דאָך מסתמא די עלטערע?

ניסן אַלטער: ווער איז די עלטערע?

נחמן בער: געבוירן געוואָרן איז טאַקע יענע, די קלענערע. פריער, נאָר יענע איז די גרעסערע. זיי האַלטן נאָך אין וואַקסן. אפשר וועט זי נאָך צוואוואַקסן, זעלדע, מיין איך.

ניסן אַלטער: איך מיינ אויך, אַז זי וועט נאָך צוואוואַקסן.

נחמן בער: מיינסטו טאַקע די גרעסערע?

ניסן אַלטער: אויב זעלדע איז פריער געבוירן געוואָרן. מיינ איך אַז זי איז די עלטערע.

נחמן בער: איך מיינ אויך אַז זי איז די עלטערע, כאַטש יענע איז גרעסער... נאָר כ'האַף צו גאָט, אַז זעלדע וועט נאָך צוואוואַקסן, איז אַ בריה, קען נישט אַרומגיין ליידיג, קנעט שוין די לאַקשן אויף וועטשערע.

ניסן אַלטער: מיינט איר זי וועט מיך וועלן?

נחמן בער: כ'וועל זי, אים ירצה השם, שיינ באַקליידן, איז אַ גרויסע בריה. כע, כע. לאה דאָבע שפעטער פון איר געבוירן גע-וואָרן, האָט זיך אָבער אַרויסגעכאַפט די גרעסערע... די מאַמע נישט געקענט עס איבערטראַגן. (זיפצט.) שוין איינמאַל אַ מאַמע געווען! ס'ערשטע קינד געווען אַ יינגל איז עס אַוועקגעקומען נאָך ברית. און דערנאָך אַ צווילינג... מסתמא איז עס געווען אַזוי פון גאָט...

(אין טיר באַווייזט זיך אַ יונג, טראַגט אַ פּעקל אויפן פלייצע.)

דער יונג: גוט מאַרגן!

נחמן בער: גוט מאַרגן. שלום עליכם.

דער יונג: עליכם שלום. הייסלעך אויף דער גאָס.

ניסן אַלטער: צופוס?

דער יונג: אַרויסגעגאַנגען אַ שפּראַך אויף טאַג.

נחמן בער: פון ווייט?

דער יונג: פון שטאָט.

נחמן בער: אַ שיינער שפּרייט. וואוהין גייט מען?

דער יונג: איך בין א שמיד. כ'גיי איבער די דערפער. אפשר ארבעט קריגן.

נחמן בער: איז אין שטאָט נישטאָ קיין מלאכה?

דער יונג: שוואַכלעך. ביי אייך זע איך איז פאַרוואַליעט מיט אַרבעט.

נחמן בער: גאָט צו דאַנקען.

דער יונג (צו ניסן אַלמער): איר זענט אַ זון? שלום עליכם.

ניסן אַלמער: איך בין אויך אַן אַרבעטער.

דער יונג: אויפן יאָר?

נחמן בער: שוין גאָט צו דאַנקען דאָ פון פסח אָן.

דער יונג: נאָך קיין יאָר נישט. וועט זיך אפשר פאַר מיר מאַכן מלאכה?

נחמן בער: וואָס ווייס איך? ווי די אַרבעט וועט זיין.

ניסן אַלמער: ס'וועט זיין אַ מענטש וועט זיין מלאכה.

נחמן בער: וואָס האָסטו דאַרט אין פעקל?

דער יונג: זאַכן, אַ ביסל געצייג.

ניסן אַלמער: וואָס פאַר אַ געצייג. וואָס באַדאַרף מען עס נאָך מיטטראַגן?

דער יונג: איך האָב מיר מיין אייגענעם האַמער. כ'קען קיין פרעמדן האַמער אין האַנט נישט האַלטן.

(נעמט אַרויס פון זאָק אַ האַמער.)

ניסן אַלמער (באַטראַכט אים): דער האַמער איז נישט פון דעם געגנט.

נחמן בער (באַטראַכט דעם האַמער): נישט קיין באַקאַנטע אַרבעט. איז נישט שווער.

דער יונג: אַ ריין שטיקל אַרבעט קען מען נישט מאַכן מיט אַבי וואָס פאַר אַ האַמער.

ניסן אַלמער (קלאַפט מיט אים אין קאָואַדלט): גוטער שטאַל! באַלד געזען אַז ס'איז נישט קיין היגע אַרבעט.

דער יונג: נו וואָס? אפשר ווילט איר איך זאָל ביי אייך בלייבן אויף אַ פראַבע?

נחמן בער : ווי רופט מען דיך ?
דער יונג : ברוך משה. איך קאן דא זיין א וואך צייט און איר
וועט זען מיין ארבעט.

ניסן אלטער : מלאכה איז דא גענוג. ס'פעלט נישט.
נחמן בער : צי אזוי צי אזוי... אויב דו ווילסט, וועסט מיר
נישט מאכן ענג. צו עסן איז פאראן, א שטוב צום שלאפן — אויך.
וואס וועסטו גיין ווייטער ? שטעל זיך אפ אויב דו ווילסט, און דער-
נאך וועט מען זען.

לאה דאבע (קומט אן) : פאר וואס גייט איר נישט אין שטוב אריין
עסן ?

נחמן בער : וואס זאגסטו, מיין טאכטער ? א מענטש איז געקומען.
וויל זיך דא אפשטעלן.

ברוך משה (צו לאה דאבע) : גוט מארגן !

(קומן זיך ביידע פרעמדלעך אן.)

נחמן בער : וואס זאגסטו, כ'מיין אפשר וועט זיין מלאכה פאר
נאך א מענטשן ?

לאה דאבע : איך ווייס, וואס פרעגסטו מיר ?

נחמן בער : אן ארט צו שלאפן, וואס מיינסטו ?

ברוך משה : איך באדארף עסן אויך. כא, כא, איך האב ליב
צו קייען.

נחמן בער : ביי מיר, גאט צו דאנקען, הונגערט מען נישט. וואס
זאגסטו, מיין טאכטער ?

ניסן אלטער (אין שפאס) : לאה דאבע וועט אפטרעטן איר בעט.

לאה דאבע : איך שלאף דאך מיט זעלדען אין איין בעט. לאזט
מיר נישט שלאפן א גאנצע נאכט.

נחמן בער : וואס איז דא צו לאכן.

לאה דאבע : כ'ווייס, וואס פרעגסטו ? ס'פעלט וואס צו עסן אין
שטוב. ס'קען איצטער אויך נאך פאר צוויי מענטשן זיין צום עסן.

נחמן בער : איך מיין מיטן שלאפן. איך מיין...

ברוך משה : כ'וועל שלאפן אין שטאל אויפן בוידעם.

נחמן בער : יא, ס'ליגט דאָרט אַ פולער בוידעם מיט היי... און
ווינטערצו...

לאה דאָבע : וואָס איז דאָ צו קלערן פון ווינטער?...
נחמן בער : כ'וועל גיין אין דאָרף וועל איך ביים סטאַליער
באַשטעלן אַ בעט.

לאה דאָבע : טאָ זאָל ער מאַכן אַ ברייטערע, מיר איז ענג מיט
זעלדען. וועט מען אייך ווינטערצו קענען אָפגעבן די בעט וואו מיר
שלאָפן איצטער.

נחמן בער : וואָס איז דען פאַראַנען צו רעדן?
לאה דאָבע : דו האָסט דאָך אָנגעהויבן. כ'האָב אָפילו נישט פאַר-
שטאַנען וואָס דו פרעגסט.

נחמן בער : כ'ווייס, מען נעמט צו אַ פרעמדן מענטשן, באַדאָרף
מען דאָך אים געבן אַן אָרט.

לאה דאָבע : ס'וועט שוין ענגער אין שטוב נישט ווערן.
זעלדע (קומט אָן) : פאַרוואָס גייט איר נישט אין שטוב אַריין?
נחמן בער : מיר גייען שוין, זעסט, גאָט וועט געבן מלאכה זאָל
זיין. כ'נעם צו נאָך אַ מענטשן.
ברוך משה : גוט מאַרגן.

(קומט זיך אָן.)

זעלדע : די קאָץ האָט זיך היינט געלעקט. כ'האָב געזאָגט, אַז אַ
גאָסט וועט קומען.

ניסן אַלמער : די קוזשנע צו ענג.

נחמן בער : מען וועט אַנטקעגן ווינטערצו שטעלן נאָך אַ האָרנע.
מען וועט זען ווי דער ווינטער וועט זיך ווייזן. אפשר גאָט וועט געבן
וועל איך קענען איבערבויען די שטוב. די שטוב איז טאַקע אַ ביסל
צו קליין. נו, לאַמיר גיין עפעס איבערכאַפן.

(לאָזן זיך גיין.)

לאה דאָבע : וועמעס פעקל איז עס דאָ געבליבן?

ברוך משה : ס'איז מיינער.

לאה דאָבע : איר קענט אים נעמען אין שטוב אַריין. איר האָט

דאָרט זאָכן, כ'וועל נעמען עטלעכע טשוועקלעך און אַריינשלאָגן אין וואַנט, וועט איר עס אויפהענגען. דאָרט ווי אונדזערע זאָכן הענגען. ברוך משה (נעמט דעם פעקל אויפן פלייצע און לאה דאָבע זוכט דאָרט צווישן די אייזן).

שמואל שמחה (קומט אָן זינגט) : אודה לאל לבב חוקר ברן יחד פוכבי בוקר ... (באַמערקט ברוך משהן) פון דער פרעמד? ברוך משה : שלום עליכם, אַ זיידע? יאָ? איך בין דאָ אַנגע-קומען אויף אַרבעט.

שמואל שמחה : צו עסן וועט דיר נישט פעלן ביי מיין זון. לאה דאָבע : אַט האָב איך שוין דריי טשוועקלעך געפונען. כ'וועל נאָר נעמען אַ האַמער. שמואל שמחה : כע, כע, וועסט מיין קינד באַדאַרפן אַ גרעסער טעפל.

לאה דאָבע : ס'וועט דער אַלטער טאָפ זיין גענוג.
(גייען אַלע אין שטוב).

שמואל שמחה (בלייבט נאָך). גייט צום האַרנע, פראוואוט אַ צי טאָן דעם בלאַזאַק? זאָל ס'פיער נישט אויסגיין ביז זיי וועלן ... שטאַר-קער צעבלאַזן ... אַט אַזוי. ט'זיין גענוג ... אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד פוכבי בוקר ...
(גיט זינגענדיק אַרויס).

צווייטער אקט

א פאר וואָכן שפּעטער. ביי נחמן בערן. אַרום האַלבן טאָג.
די שטוב איז ווייס אויסגעקאַלכט. אויפן דאַרפישן אופן, גאַנץ
אויסגערוימט. אויחן און באַק־אויחן און אַ טיר צווישן פירט
אין אַ צווייטן חדר. פון קוזשניע, וואָס געפינט זיך נאָענט,
דערטראַגט זיך אַ טאַפעלער קלאַנג פונעם האַמער אויפן
קאַוואַלע.

זעלדע (שטריקט אַ טישטעך).
לאה דאָבע (וואָסט די כלים אויף דריערד זיצנדיק).
זעלדע (זינגט):

אַז אַ באַרעלע פאַלט פון ביימעלע אַראָפּ,
פאַלט עס אויף דער ערד.

לאה דאָבע: אַבי דיר זינגט זיך כאַטש אויפן האַרצן.
זעלדע: זאַל איך מיר אפּשר זעצן וויינען?
לאה דאָבע: האַסט געמעגט אַ ביסל וויינען.
זעלדע: וואָס, דיר איז שווער אויפן האַרצן? מיר איז פריילעך,
זינג איך.

לאה דאָבע: ווען דו וואַלסט נישט געווען מיין שוועסטער..
זעלדע: איך ווייס, ווען דו וואַלסט יעמאַלט שכל געהאַט וואַלסטו
מיך דערשטיקט.

לאה דאָבע: ווען?
זעלדע: יעמאַלט, ווען מיר זענען געלעגן ביידע ביי דער מאַמען
אין בויד.

לאה דאָבע: אַ נאַר בין איך געווען וואָס כ'האַב עס נישט געטאָן.
זעלדע: כ'ווייס, אַז דו פאַרגינסט מיר נישט וואָס כ'גיי אום
אויף דער ערד.

לאה דאָבע: אַז מען האָט אַזאַ שוועסטער באַדאַרף מען זיך באַ-
גראָבן לעבעדיקערהייט.

זעלדע: טאָ וואָס זשע ווילסטו פון מיר?

לאה דאָבע: איך וויל פון דיר גאַר נישט.

זעלדע: איז גאַר נישט... אַז אַ באַרעלע פאַלט פון ביימעלע
אַראָפּ, פאַלט עס אויף דער ערד... זאָג מיר וואָס בין איך שולדיק?
איך ווייס נישט וואָס דער טאַטע האָט גערעדט מיט ניסנען.

לאה דאָבע: דו האַסט אים דעם קאַפּ נישט פאַרדרייט?

זעלדע: איך? זאָל איך אַזוי לעבן ווי איך האָב מיט אים גאַר
נישט גערעדט.

לאה דאָבע: נאָר געלעגן אין קוזשנע גאַנצענע טעג.

זעלדע: ביסט דאָך אויך פון קוזשנע נישט אָפגעטראָטן. אָבער
וואָס האַסטו צו מיר? דיר געפעלט ברוך משה, טאָ ווער לאַזט דיר
נישט חתונה האָבן מיט אים?

לאה דאָבע: דו האַסט אים פאַרדרייט דעם קאַפּ און איצטער...

זעלדע: וועמען האָב איך פאַרדרייט דעם קאַפּ?

לאה דאָבע: ניסן אַלטערן.

זעלדע: איך האָב דיר נישט געלאָזן? האַסטו אים געקענט פאַר-
דרייען דעם קאַפּ. אויב איך געפעל אים בעסער, בין איך שולדיק?

לאה דאָבע: ביסט דאָך פאַר אים געלאָפן אין פייער און אין
וואַסער.

זעלדע: נו איז וואָס? באשר דער טאַטע האָט מיט אים גערעדט.
איך האָב מיט אים נישט גערעדט.

לאה דאָבע: און ווער איז פון בעט אַרויס געקראַכן ביינאַכט?

זעלדע: ס'א ליגן!

לאה דאָבע: וואָס מיינסטו, כ'בין געשלאָפן?

זעלדע: זאָנסט אַ ליגן. זאָג עס נאָך אַ מאָל וועל איך דיר מיט
עפעס געבן איבערן קאַפּ.

לאה דאָבע: פּרוואו נאָר...
 זעלדע: וואָס ווילסטו פון מיר, איך זאָל אָפּטרעטן פון שטוב?
 לאה דאָבע: הלוואי וואָלסטו עס נאָר געטאָן.
 זעלדע: קענסט אים אַריינשיטן עפעס אין טעלער און זאָל ער
 דיך ליב האָבן.
 לאה דאָבע: וועמען מיינסטו?
 זעלדע: וועמען דו ווילסט. איך קען דיר בידן אָפּטרעטן. כ'וועל
 נישט פאַרזעסן ווערן. כ'האָב נישט קיין מורא.
 לאה דאָבע: מיך האָסטו איינגעשפּאַנט אַלע שווערע מלאכות
 טאָן און אַליין שטריקסטו טישטעכער.
 זעלדע: האָסט זיך נישט אויסגעלערנט בין איך שולדיק? קענסט
 מיר לאָזן וואָשן די פּלים, און דו גיי פון מיינעטוועגן וואוהין דו
 ווילסט. איך וועל היינט וואָשן די פּאָדלאָגע און טאַמער רירסטו זיך
 צו וועל איך דיר אָפּגיסן מיט הייסע וואַסער. נעם צו די פּלים איך
 וועל וואָשן די פּאָדלאָגע.
 (לייגט אָוועק דעם טישטעך).
 לאה דאָבע: ווילסט זיך אויספלייסן.
 זעלדע: וויל איך זיך אויספלייסן. וואו איז דער עמער?
 לאה דאָבע: שטייט הינטערן טיר.
 זעלדע: וואו איז דער רידל מיט דער שמאַטע?
 לאה דאָבע: זוך, וועסטו געפינען.
 זעלדע: כ'וועל זוכן און כ'וועל געפינען.
 לאה דאָבע: מען באַדאַרף צושטעלן קאַכן; נישט קיין צייט
 צו וואָשן די פּאָדלאָגע איצטער.
 זעלדע: פאַר מיר איז אויף אַלץ צייט.
 לאה דאָבע: איך באַדאַרף דיך נישט פאַר קיין העלפער.
 זעלדע (ענטפּערט נישט). נעמט אַרײַן פון הינטער דער טיר אַן
 עמער וואַסער מיט אַ רידל און הייבט אַן וואָשן די פּאָדלאָגע.
 לאה דאָבע: איך האָב דיר געזאָגט דו זאָלסט נישט וואָשן.
 זעלדע: כ'פרעג נישט ביי דיר.

לאה דאָבע (הייבט זיך אויף און וויל צונעמען דעם עמער).
 זעלדע: און איך וועל נישט לאָזן.
 לאה דאָבע: וועלן מיר שוין זען.
 זעלדע: און איך וועל נישט לאָזן. סידן דו וועסט מיר די
 פינגער איבערהאַקן.
 לאה דאָבע: דו וועסט נישט וואַשן, זאָג איך דיר, לאָז אָפּ,
 איך וויל נישט דו זאָלסט וואַשן די פּאַדלאַגע.
 זעלדע: אָ דו וועסט אָנהייבן צו וויינען וועל איך אָפּלאָזן.
 לאה דאָבע: וואָס ווילסטו האָבן פון מיר? וואָס האָסטו זיך
 אָנגעזעצט אויף מיר, דעם טויט מיר צו מאַכן?
 זעלדע: אָ איך וויל וואַשן קען קיינער מיר נישט פּאַרווערן.
 זי וועט נאָך אויסטראַכטן אויף מיר בלבולים אָז ביינאַכט בין איך פון
 בעט אַרויסגעגאַנגען... ווילסט אליין וואַשן, נאָ, גיי, וואַש!
 לאה דאָבע: איך באַדאַרף מיך אַמפּערן מיט דיר; איך וועל
 אַריינרופן דעם טאַטן.
 (גייט אַרויס.)
 זעלדע (גיסט אויס וואָסער אויפן פּאַדלאַגע און הייבט אָן צו שייערן
 מיטן רידל. רייסט איבער איר אַרבעט און הערט זיך איין. גייט צום
 אַרויסגאַנגס־טיר. זי מערקט דאָרט לאה דאָבע): וואָס וויינסטו?
 וואָס האָב איך דיר געטאַן? וואָס בין איך שולדיק?
 לאה דאָבע (קומט אַריין, ווישט די טרערן אין דער שטיל. זעצט
 זיך אַנדער בייס אַנדערן פענצער. כליפּעט).
 זעלדע: הער אויף, לאה דאָבע. איך בעט דיר הער אויף.
 לאה דאָבע (ווישט די טרערן).
 זעלדע: טו מיר צוליב און הער אויף. וואָס האָסטו צו מיר?
 וואָס וויינסטו איבער מיין קאַפּ, גלייך ווי איך וואַלט עפעס שולדיק
 געווען?
 לאה דאָבע: דו וועסט מיך פאַר דער צייט אין דר'ערד פאַר-
 טרייבן.
 זעלדע: וואָס ווילסטו, זאָל איך דיר אויפרייסן מיין האַרץ? אָז
 כ'זאָג דיר גלייבסטו מיר נישט. וואָס דען ווילסטו פון מיר?

לאה דאָבע: איך וויל אַז דו זאָלסט דיין שוועסטער אויך לאָזן
לעבן אויף דער וועלט.

זעלדע: טאָ ווער לאָזט דיך נישט?

לאה דאָבע (וויינט אין דער שטיג).

זעלדע: אַז דו זעצסט זיך אָן אויף מיר בין איך שלעכט. אָבער
איך שווער דיר, אַז אין האַרצן וויל איך דיר זאָל זיין בעסער פון מיר.
נו, וואָס ווילסטו זאָל איך טאָן? זאָל איך מיר ס'פנים צעדראַפּען אָדער
וואָס. כ'ווייס נישט וואָס דו גייסט אַרום און קוקסט אויף מיר ווי איך
וואָלט געווען דיין מלאך־המוות.

לאה דאָבע: נעם אים פון מיר נישט צו. דו האָסט אַלטערן.
זעסט, איך בין דיר אין וועג אַריין נישט געקראַכן. כאַטש איך בין
גרעסער פון דיר.

זעלדע: איך ווייס נאָך נישט אויב אַלטער וויל מיך.

לאה דאָבע: דער טאַטע האָט מיר דערציילט, אַז ער האָט אַליין
גערעדט מיט אים. נאָר זינט ברוך משה איז אָנגעקומען האָסטו פאַר־
דרייט דעם קאַפּ.

זעלדע: אַז מיר אַרט נישט. ווילסטו וועל איך אַפילו נישט רעדן
צו ברוך משהן.

לאה דאָבע: איר באַהאַלט זיך ביידע אויס פון מיר.

זעלדע: איך קען דיר באַווייזן אַז כ'האָב אים פיינט. אַט וועסטו
זען אַז ער וועט אַריינקומען וועל איך אַרויסגיין פון שטוב.

לאה דאָבע: שווער זיך, אַז ברוך משה אַרט דיר נישט.

זעלדע: אַזוי גלייבסטו מיר נישט?

לאה דאָבע: וואָס, קענסטו מיר נישט זאָגן קלאַר, צי ער אַרט
דיר נישט?

זעלדע (באַקומט עפעס פון קעשענע אין אַ פאַפירעלע איינגעוויקלט):
נאָ דיר, אויב דו ווילסט קענסטו עס אים אַריינשיטן.

לאה דאָבע: וואָס איז עס?

זעלדע: יאָ, זויגע האָט עס מיר געגעבן. זי זאָגט מען שיט
עס אַריין אין טעלער אימעצן.

לאה דאָבע: האָסט עס שוין לאַנג, און מיר האָסטו גאָר נישט
געזאָגט.

זעלדע: זעסטו, און כ'האָב עס נישט אַריינגעשאַטן.
 לאה דאָבע: פון וואָנען האָט עס יאָדוויגע?
 זעלדע: זי האָט עס געקריגן. זי גיט עס איר מאַן איין מאָל אין
 חודש ער זאָל פון איר נישט אַנטלויפן.
 לאה דאָבע (קושט זעלדען): זאָג מיר דעם אמת, דו האָסט עס
 ברוך משהן אַריינגעשאַטן?
 זעלדע: ניין. ניסן אַלטערן האָב איך איין טראָפעלע אַריינגעטאָן
 אין טעלער.
 לאה דאָבע: ווען, שוין לאַנג?
 זעלדע: נאָך שבועות. יעמאָלט ווען ער איז געלעגן, האָב איך
 אים אַריינגעטאָן אין די מילך אַריין.
 לאה דאָבע: איצטער ווייס איך שוין אַלץ. איצטער פאַרשטיי
 איך שוין אַלץ. ער האָט יעמאָלט געוואָלט אַוועקגיין און מיט אַמאָל
 האָט ער אַוועקגעשליידערט דעם פעקל און געבליבן דאָ... זעסטו,
 אַז דו באַהאַלטט זיך פון מיר.
 זעלדע: איך האָב דיר נישט געוואָלט דערציילן.
 לאה דאָבע: טאָ וואָס טראַגסטו עס איצטער אין קעשענע?
 זעלדע: אַזוי, כ'האָב געוואָלט אויספרובירן אויף ברוך משהן.
 לאה דאָבע: האָסט שוין געטאָן, כ'ווייס, אַז דו האָסט עס
 געטאָן.
 זעלדע: ווי דו גלייבסט מיר נישט!
 לאה דאָבע: זאָג מיר צו, אַז דו האָסט עס נישט געטאָן.
 זעלדע: איך שווער דיר, אַז איך האָב אים עס נישט געגעבן.
 שוין, זעסטו, אַז מיר אַרט עס נישט. קענסט עס אים נאָך היינט צו
 מיטיק אַריינטאָן.
 לאה דאָבע: כ'וועל עס אים אַריינשיטן און דו וועסט אים
 דערציילן.
 זעלדע: איך בין ערגער פון אַ נאַר וואָס איך רעד מיט דיר.
 אַז אַנדערער וואָלט געקענט מיינען אַז דיין שוועסטער איז דיר אַ שונא.
 אַט בעסער העלף מיר, וועלן מיר ביידע עס מאַכן געשווינד.
 (וואָסט די פּאָדלאַנגע.)

לאה דאָבע: וואָש דו און איך וועל צושטעלן קאַכן.
זעלדע: ס'מאָכט נישט אויס, אָז דו וועסט אים אין די מילך
אַריינטאָן.

לאה דאָבע: עס זעט דאָך אויס שוואַרץ, וואָס איז עס?
זעלדע: ס'איז אַזאַ גראַז אויסגעטריקנט.
לאה דאָבע: כּוועל עס בעסער אין זיין טעלער אַריינטאָן.

זעלדע: ווילסט עס נאָך היינט?
לאה דאָבע: איך וויל נאָך היינט. כּווע דו האָסט חרטה וואָס
דו האָסט עס מיר געגעבן.

זעלדע: ס'איז מיר אַלץ איינס.

לאה דאָבע: איך ווייס, אָז דו ביסט מיר נישט קיין שונא. באַשר
ס'האַרץ טוט מיר וויי פאַר וואָס אַלץ פאַר דיר, אַלץ פאַר דיר. (וואָשט
אויך די פּאָדלאַנגע.) דו האָסט טאַקע געקענט מיינען, אָז איך בין דיר
אַ שונא. אַמאָל דאָכט זיך מיר אויס אָז דו ביסט מיין קינד און איך
בין דיין מאַמע און איך באַדאַרף אויף דיר אַכטונג געבן.

זעלדע: דעריבער פאַרדריסט עס מיר. מיינסטו איך בין אַזאַ
שלעכטע. איך בין נישט שלעכט, נאָר איך פאַרשטיי אַלצדינג, און
עס פאַרדריסט מיר.

ברוך משה (קומט אַריין): זעט נאָר, זעט נאָר ווי ערב יום טוב
וואַלט געווען! ווי לאַנג איז עס זעלדע אַזאַ בריה געוואָרן?

לאה דאָבע: וואָס מיינט איר, אָז זעלדע קען קיין פּאָדלאַגע
נישט וואָשן?

ברוך משה: עס קלעפט זיך נישט אַזוי ביי זעלדע ווי ביי אייך.
לאה דאָבע: זעט ווי ריין זי מאַכט.

ברוך משה: זעלדע רעדט היינט נישט?
זעלדע (שיסט אויס מיט אַ געלעכטער).

ברוך משה: שוין לאַנג, אָז איר זענט ביידע שלום? גיט מיר,
כּוועל אייך העלפן.

(וויל ביי זעלדען נעמען די שמאַטע.)

זעלדע: איך קען אַליין. איר האָט שוין קיין מלאכה נישט אין
קוואַשע?

ברוך משה: כ'האב זיך צעקריגט מיט ניסן אַלטערן.
 לאה דאָבע: גאָר צעקריגט?
 ברוך משה: ער איז מיר מכבד מיטן גרויסן האַמער, גלייך ווי
 איך וואָלט געווען זיין לערן־יינגל.
 זעלדע: ער איז טאַקע אַ בעסערער בעל־מלאכה פון אייך.
 ברוך משה: דו ווייסט אויך ווער ס'איז אַ בעסערער בעל־מלאכה?
 לאה דאָבע: זי מאַכט חוּזק.
 ברוך משה: ער באַדאַרף זיך מיט מיר נישט שאַפן. איך בין
 נישט קיין יונג ביי אים.
 לאה דאָבע: ער שאַפט זיך נישט מיט אייך.
 ברוך משה: איך ווייס נישט ווער ס'איז דער בעל הבית, ער
 צי אייער טאַטע.
 זעלדע: דער טאַטע איז נישטאָ אין קוּזשנע?
 ברוך משה: איך פאַרשטיי ער וויל מיך אַרויסשטופן פון דאַנען.
 זאל ער אַ ביסל וואַרטן. מיך שטופט מען נישט אַרויס.
 לאה דאָבע: איר רעדט שוין נישט ביידע?
 ברוך משה: כ'ווייס דאָרט, בלאָזט זיך.
 זעלדע (ניסט אויס מיט אַ געלעכטער).
 לאה דאָבע: וואָס לאַכסטו?
 זעלדע: עס געפעלט מיר — לאַך איך.
 ברוך משה: ער איז אין אייך געראַטן.
 זעלדע: אַוודאי איז ער אין מיר געראַטן. ער געפעלט מיר
 דעריבער.
 ברוך משה: ווען ס'וואָלט טרעפן אויף אַן אַנדערן וואָלט ער
 מיט אייך אויך אויפגעהערט צו רעדן.
 זעלדע: מען קען טאַקע מיינען, אַז איך בין שולדיק וואָס אַלטער
 בלאָזט זיך.
 לאה דאָבע: נאָט אייך מיין שמאַטע און איך וועל גיין צושטעלן
 עפעס עסן. איר זענט דאָך מסתמא הונגעריק... נאָט אייך.
 ברוך משה (נעמט איבער לאה דאָבעס אַרבעט): וועלן מיר זען
 צי איך קען די מלאכה.

לאה דאָבע: סיי ווי קנאַפּ וואָס צו טאָן אין קוּזשנע.
ברוך משה: וואָס האָט איר זיך צו מיר אויסגעדרייט מיטן
פּלייצע?

זעלדע: ווייל איך האָב אייך פיינט. ס'איז נישט שייך פאַר אַ
מאַנסביל צו וואַשן פּאַדלאָגעס.

ברוך משה: וואָס איז נישט שייך?

זעלדע: צו וואַשן די פּאַדלאָגע.

ברוך משה: איך וועל מייך ווייב נישט לאָזן וואַשן.

זעלדע: און איך וועל פיינט האָבן מייך מאַן, אויב ער וועט עס
טאָן.

ברוך משה: וואָס זאָגט איר, לאה דאָבע?

לאה דאָבע: איך זאָג, אַז דער מאַן איז געטריי צו זיין ווייב
איז עס זייער שייך.

ברוך משה: איך טו עס נישט צו מאַכן זעלדען גרינגער.

זעלדע: פאַר אירעט וועגן קענט איר זיך עס טאָן.

ברוך משה: און אַז כ'וועל וועלן עס טאָן פאַר אייך.

זעלדע: האָט איר דאָך שוין געהערט וואָס כ'האָב געזאָגט.

לאה דאָבע: וואָס אַרט אייך? איר וואַשט מייך טייל העלפט,
און איך וועל דערפאַר קאַכן אַ געשמאַקן מיטיק.

ברוך משה: וואָס קאַכט איר אַזעלכס?

לאה דאָבע: איר וועט שוין שפעטער וויסן.

זעלדע: איך מייך אַז ניסן אַלטער וועט זיך נישט אַנדערלייגן
וואַשן די פּאַדלאָגע.

ברוך משה: ער איז אַ פרייז. אין אייך געראַטן.

זעלדע: זאָל זיין אין מיר געראַטן.

ברוך משה: פאַרוואָס ביסטו כאַטש אין אייך ביסעלע נישט
געראַטן אין דיין שוועסטער.

זעלדע: דו הערסט, לאה?

(לאַכט.)

לאה דאָבע: ווען איך וואַלט אייך אַזוי געפעלן...

ברוך משה: איר געפעלט מיר טאקע מער פון אייער שוועס־
טער.

לאה דאָבע: ס'איז מיר טאָקע אַ גרויס וואונדער.

זעלדע: ניסן אַלטער האָט דיר אויך מער ליב.

לאה דאָבע: ניסן אַלטער — איך קען אים נישט אַנזען.

ברוך משה: איך וועל אים עס זאָגן.

לאה דאָבע: ער ווייס עס אַליין. איך רעד נישט צו אים און
ער ווייס פאַר וואָס.

ברוך משה: איך וועל מאַכן אַ שלום.

זעלדע: רוקט זיך אָפּ. איר פאַרשמירט נאָר דאָס וואָס איך האָב
ריין געמאַכט.

ברוך משה: אַ, אַ, ווי ביזו.

שמואל שמחה (קומט אָן): האָסטו דיר געזען? וואָס איז דאָס?
ס'איז דאָך נאָך צוויי וואָכן צו ראש השנה.

לאה דאָבע: קומט אַריבער אַהער, זיידע, איר וועט צוריק
אַנטרעטן בלאַטע.

שמואל שמחה (קלייבט זיך דורך פאַרזיכטיק): האָסטו דיר גע-
זען, עפעס אַ ניס? זעלדע גאָר זאָל ליגן אויף דר'ערד און שייערן די
פאַדלאַגע.

ברוך משה: איר, רב שמואל שמחה, קוקט בעסער ווי איך
העלף?

שמואל שמחה: וואָס דאַרפסטו דיר בייגן דעם רוקן. ס'איז פאַר
ווייבער אַ מלאכה.

ניסן אַלטער (קומט אַריין).

שמואל שמחה: זעסט, ניסעלע, מען מאַכט יום טוב אין שטוב.

ניסן אַלטער: מסתמא זיך אַ קו געקעלבט אין דאָרף.

זעלדע: נאָ, אַלטער, מיר ברעכט שוין די פלייצע, נאָ דיר די
שמאַטע און קאַנטשע נאָר די שטיקל.

ניסן אַלטער: האָסט דאָך שוין איין העלפער.

זעלדע: דאָס איז לאהס העלפער נישט מיינער.

ברוך משה: איך בין אייער ביידנס העלפער.
ניסן אלטער: א שאַד וואָס דו ביסט געוואָרן אַ שמיד.
לאה דאָבע: וואָרעם וואָס?
ניסן אלטער: די נאַסע שמאַטע האַלט ער בעסער אין האַנט ווי
דעם האַמער.

זעלדע: ניסן אלטער איז שוין באַלד מיט אַלעמען ברוגז.
שמואל שמחה (גייט אין צווייטן חדר).
ברוך משה: איך בעט דיר נישט זאָלסט זיך פאַר מיר אַנ-
נעמען.

לאה דאָבע: ס'איז דאָך טאַקע אַ ווייבערשע מלאכה, וואָס האָט
איר זיך אַוועקגעלייגט אויף דר'ערד?
ברוך משה: ס'איז מיינע אַ זאָך.
ניסן אלטער: איך וועל זאָגן נחמן בערן וועט ער דיר העכערן
שכירות.

ברוך משה: גיי אַרויס פון שטוב, וואָרעם...
ניסן אלטער: וואָרעם וואָס?
ברוך משה (גלייכט זיך אויס): גיי בעסער אַרויס פון שטוב,
די מינוט.

ניסן אלטער: אזא מעשה! איך זאָל פון שטוב אַרויסגיין. אַרבעט
איז דאָ ווינציק, אפשר וואָלט געווען אַ סברה אַז דו זאָלסט אינגאַנצן
פון דאַנען גיין?
ברוך משה: דו ביסט דאָ דער בעל הבית — נאָ אַט האַסטו
דיר.

(ער שללידערט אויף אים די נאַסע שמאַטע.)
ניסן אלטער (כאַפט אַ שטעקן און לאָזט זיך צו ברוך משהו).
לאה דאָבע (שפּרינגט אַריין אין מיטן און כאַפט אַלטערן פאַר
די הענט): גייט אין קוזשנע, גייט.
(מיי שטייערן זיך. זי איז שטאַרקער פון אים, זי שפּאַרט אים
אַרויס אויף דער גאַס).
זעלדע (שיסט אויס מיט אַ הילכיקן געלעכטער).

לאה דאָבע: וואָס האָסטו זיך אַזוי צעלאַכט?
 זעלדע: עס געפּעלט מיר.
 ברוך משה: זיין גליק וואָס ער איז אַרויסגעגאַנגען. כּוואַלט
 אים מיט דער שמאַטע דעם פנים אויסגעווישט.
 זעלדע (קען זיך נישט איינהאַלטן פון געלעכטער).
 לאה דאָבע: וואָס האָסטו זיך צעלאַכט?
 זעלדע: אי האָב איך אַ נקמה, אי האָב איך אַ נקמה!
 ברוך משה: ער וועט נאָך ביי מיר קריגן מיט אַ שטיק אַנגע-
 ברענטע אייזן.
 לאה דאָבע: איך בין ברוגז אויף אייך דערפאַר.
 זעלדע: וואָס אַרט עס דיר?
 לאה דאָבע: איך ווייס דאָך פאַרוואָס ער איז אין פעס.
 ברוך משה: איך ווייס אויך פאַרוואָס ער איז אין פעס, און
 כּיהאָב פאַר אים קיין מורא נישט. אַז איך וויל וואַשן די פּאַדלאַגע
 איז עס נישט זיין דאגה.
 זעלדע (שייט אויס געלן זאַמד).
 לאה דאָבע: אַ גליק וואָס איך האָב אים אַרויסגעוואַרפן.
 ברוך משה: אַ גבור אַ גרויסער.
 לאה דאָבע: איך וואַלט אייך אויך אַרויסגעוואַרפן, ווען איך זאָל
 נישט מורא האָבן אַז איר וועט זיך הינטער דער טיר די געז נישט
 אַפּבייסן.
 ברוך משה: איר האָט שוין געטראָפן וועמען אַרויסצואוואַרפן.
 זעלדע: לאַמיר זען.
 ברוך משה: געטראָפן דעם אַרט.
 לאה דאָבע: זאָגט איר אַז נישט... וואַרט לאַזט מיר נאָר
 צעבראַקן די ציבעלע אין די קאַרטאַפּלעס אַריין.
 זעלדע: וועלן מיר טאַקע באַלד זען.
 ברוך משה: נו, קומט אַהער און פּרואוּט מיר אַרויסוואַרפן.
 לאה דאָבע (זי כאַפּט אַרום ברוך משה). ער לאַזט זיך נישט.
 זי גיט אים אַזאַ שליידערן צום טיר, אַזש די טיר עפנט זיך אויף און ער
 פּליט אַרויס אויף דער גאַס).

ברוך משה (קומט אַרײַן): נו, פּרואוויט נאָך אַמאַל, באשר כ׳האַב מיר אויסגעגליטשט.

לאה דאָבע: מער וויל איך נישט.

ברוך משה (מיט קינדערשע עקשנות פאַרשעמט): קומט נאָך אַמאַל. באשר איך האָב מיר נישט געווערט, כ׳האַב מיר אין מישנע נאַכגעגעבן.

זעלדע: נאָר אַן אויסרעדעניש. איך האָב געמיינט אַז איר זענט שטאַרקער. אַ גליק וואָס לאה דאָבע האָט ניסנען אַרויסגעוואָרפן. ער וואָלט אייך צעמזיקט.

ברוך משה (ויצט גאָר פאַרלאָרן).

לאה דאָבע: ס׳איז נישט שייך, אַז צוויי מאַנסבילן שלאָגן זיך. כ׳האַב געזען ווי צוויי שקצים האָבן זיך אין דאָרף געשלאָגן. מיט שטיינער האָבן זיי זיך צעפלעט די קעפּ. די בלוט האָט זיך זיי גע-גאַסן אונטערן קאַלנער.

ברוך משה (גיט אַרויס אַ קלאַפּ געבנדיק מיט דער טיר).

זעלדע (כאַפט אַרום לאה דאָבען. קומט זי): האָב איך דיך ליב! כ׳האַב דיך קיינמאַל אַזוי ליב נישט געהאַט. אַזוי ווי אָפּגעשמיסענע קוקן זיי ביידע אויס (לויפט צום פענצטער). אפשר שלאָגן זיי זיך ווידער? דער טאַטע איז דאָ.

לאה דאָבע: ער וויל זיך גאָר מיט מיר שטייערן.

זעלדע: נו זאָג, וועמען ווילסטו פאַר אַ חתן?

לאה דאָבע: וואָס ביסטו אַזוי פּריילעך?

זעלדע: אַזוי. זאָג וועמען ווילסטו פאַר אַ חתן?

לאה דאָבע: און דו?

זעלדע: איצטער האָב איך זיי ביידן פיינט. ער האָט זיך נישט געדאַרפּט אַוועקלייגן וואָשן די פּאָדלאָגע. איך האָב נישט געקענט קוקן אויף אים.

לאה דאָבע: ער וועט זיין זייער אַ געטרייער מאַן.

זעלדע: מיין מאַן וועל איך נישט לאָזן וואָשן קיין פּאָדלאָגע.

לאה דאָבע: און אַז ער וועט דיר וועלן העלפן?

זעלדע: דאָס האָט ער דיר געהאַלפן נישט מיר.

(לאַכט ווידער.)

לאה דאַבע: דיר געפעלט וואָס זיי האָבן זיך צוליב דיר צע-
שלאָגן?

זעלדע: צוליב מיר גאָר?

לאה דאַבע: ווי דען, צוליב מיר?

זעלדע: איך ווייס נישט אויב צוליב מיר.

לאה דאַבע: איך וועל אַרויסגיין זען אפשר שלאָגן זיי זיך
ווידער.

(גיט אַרויס.)

שמואל שמחה (קומט אַרויס מיט שפּאַקולן אויפן נאָז און אַ ספר
אין האַנט): זעסט, אַרויסגעפּאַלן אַ גלעזל פון די שפּאַקולן, קענסטו
עס מיר פּאַרריכטן?

זעלדע: גיב אַהער.

שמואל שמחה: נעם אַראָפּ די שפּאַקולן, אין ספר ליגט דאָס
גלעזל.

זעלדע (פּאַרריכטנדיק): ווילסט, זיידע, אַז איך זאָל האָבן חתונה?
שמואל שמחה: אַוודאי וויל איך, שוין צייט געווען צו האָבן
אוראייניקלעך.

זעלדע: וועמען זאָל איך נעמען?

שמואל שמחה: וועמען, ווייסט דאָך וועמען. דער טאַטע זאָגט, אַז
דו האָסט זיך באַנאַרישט.

זעלדע: מיט וואָס האָב איך זיך באַנאַרישט?

שמואל שמחה: ער וויל דיך ווי דו שטייסט און גייסט, און דו...

זעלדע: וועמען מיינסטו, זיידע?

שמואל שמחה: איך מיינ ניסנען.

זעלדע: פּאַרוואָס נישט ברוך משהן?

שמואל שמחה: זאָל ער זיין פּאַר דער אַנדערער.

זעלדע: פּאַרוואָס נישט פּאַר מיר?

שמואל שמחה: מען קען מאַכן אַ בייט, איז אויך אַ וואוילער
בחור.

זעלדע: און אז ניסן אלטער וועט נישט וועלן דאָבען?
 שמואל שמחה: דאָבע איז מער לייט פון דיר. ער ווייסט עס.
 דו ביסט צעלאָזן.
 זעלדע: וואָס זאָגסטו?
 שמואל שמחה: ביסט צעלאָזן. האָסט זיך אָפגעלערנט פון די
 דאָרפישע.
 זעלדע: ס'איז נישט אמת.
 שמואל שמחה: דער זיידע זאָגט דעם אמת. מען האָט געקענט
 פראַווען אַ חתונה חנוּפה.
 זעלדע: איך וויל נאָך נישט חתונה האָבן.
 שמואל שמחה: וואָס הייסט דו חילסט נישט. מען פרעגט נישט
 ביי דיר. דער יינגל וויל דיך, איז פרייט מען זיך. ס'וועט דעם טאָטן
 זיין גרינגער.
 זעלדע: זאָל לאה פריער חתונה האָבן.
 שמואל שמחה: דו באַדאָרפט פריער חתונה האָבן. ביסט אַ ציג.
 דאָרף מען דיך חתונה מאַכן.
 זעלדע: באשר איך בין פריילעך.
 שמואל שמחה: אָט זעסטו, זאָגסטו אַליין ביסט פריילעך. באַדאָרף
 מען האָבן חתונה. קינדער האָבן, פירן אַ שטוב. כ'האָב אים ליב, דעם
 יינגל, אַלטערן מיין איך.
 זעלדע: ער וועט בעסער נעמען לאהן. זאָל לאה האָבן פריער
 חתונה און איך וועל וואַרטן. איך וויל נאָך וואַקסן.
 שמואל שמחה: מען קען נאָך דער חתונה אויך וואַקסן.
 נחמן בער (קומט אַרײַן. גייט אַרום אָנגעבלאָזן).
 שמואל שמחה: קענסט אויך הערן, מיין זון, וואָס כ'רעד מיט
 זעלדען.
 נחמן בער: איך וויל מיט איר נישט רעדן. איך וועל נעמען אַ
 שטעקן און צעברעכן איר די ביינער.
 זעלדע: וואָס ווילסטו פון מיר האָבן?
 נחמן בער: וואָס פאַרדרייסטו דעם מענטשן אַ קאַפּ?
 זעלדע: וואָס?

נחמן בער: איך קען דיר מער נישט שלעפן אויף מיינע פליי-
צעס!

שמואל שמחה: האסט זיך נישט וואס צו בייזערן.
נחמן בער: א קינד זאל נישט האבן קיין דרך ארץ פאר א טאטן.
זעלדע: וואס ווילסטו פון מיר?
נחמן בער: איך וויל דו זאלסט חתונה האבן! איך קען דיר
מער נישט שלעפן אויף זיך.

זעלדע (וויינט): וואס בין איך דיר מיט אמאל שווער געווארן?

נחמן בער: איך האב א מענטשן צוגעזאגט.

זעלדע: איך בין נאך א קינד.

נחמן בער: געזען א קינד. שוין באלד אכצן יאר.

זעלדע: לאה דאבע איז גרעסער פון מיר.

נחמן בער: צוליב דיר וועט לאה דאבע פארזעסן ווערן. כ'האב
נישט קיין נדנען פאר אייך. איר הערט, איך וויל אייך מער נישט
שלעפן אויף די פלייצעס. היינט זאל עס נעמען א סוף!

שמואל שמחה: איך זאג אויך דאס אייגענע.

נחמן בער: אין קוזשנע איז ליידיק. כ'האלט א מענטשן און גיב
אים עסן אומזיסט.

זעלדע: טא זאג אים אפ, אויב דו האסט פאר אים נישט קיין
מלאכה.

נחמן בער: איך האב שוין קיין כוח נישט צו הארעווען. כ'האב
מיינע אדערן אויסגעצויגן!

שמואל שמחה: שריי נישט, מען קען מיט גוטן אויך דאס איי-
גענע מאכן.

נחמן בער: אן עק זאל עס נעמען.

זעלדע: ער רעדט אפילו נישט מיט מיר.

נחמן בער: ביסטו שולדיק... ער וועט נאך מיך אוועקווארפן
אויך. ס'וועט דיר מער נישט פעלן. איך וועל דיר פון שטוב ארויס-
יאגן.

שמואל שמחה: וועלן זיך איבערבעטן.

נחמן בער: וואס ביסטו געקראכן אין קוזשניע אריין? ווער האט
דיך געבעטן, דו זאלסט אים פארדרייען א קאפ?

לאה דאָבע (קומט אָן): וואָס שרייסטו, טאַטע?

נחמן בער: דאָס האָסטו זי צעלאָזן.

לאה דאָבע: וואָס?

נחמן בער: געלאָזט זי שלאָפן ביז האַלבן טאָג און נישט גע-
לאָזט איר איינטונקען אַ האַנט אין קאַלטע וואַסער.

זעלדע: איך האָרעווע קנאַפּ?

נחמן בער: איך וואָלט איר געהייסן וואַשן די פּאַדלאָגע. זאָל
זי בייגן דעם רוקן.

לאה דאָבע: זעלדע האָט די פּאַדלאָגע געוואַשן היינט, נישט
איך.

נחמן בער: האָט זי געוואַשן, אַלץ איינס. כּוועל וואַרטן נאָך
אַ טאָג און דער סוף וועט זיין, איך וועל נעמען אַ שטעקן און ברעכן
די ביינער.

(גייט אַרויס.)

שמואל שמחה: דער טאַטע איז גערעכט.

לאה דאָבע: וואָס האָט ער געשריען?

שמואל שמחה: דער טאַטע וויל אייך ביידן אַראָפּוואַרפן פון די
פלייצעס.

לאה דאָבע: וואָס איז דאָ געווען פאַר אַ געשריי, זעלדע?

זעלדע: אי, האָב איך אַ דאָגה. כּוואָל מיר אַלצדינג צוהערן, וועט
אויף מיר גראַז אַנוואַקסן.

שמואל שמחה (אַרויסגייענדיק): קינדערלעך, צייט חתונה צו
האַבן. כּבין אין אייערע יאָרן שוין געווען אַ טאַטע.

לאה דאָבע: וואָס איז דאָ געווען, זעלדע? ווייסט, ברוך משה
איז נישטאַ.

זעלדע: וואו איז ער?

לאה דאָבע: איך ווייס נישט.

זעלדע: ווער קלאַפט עס דאָרט אויפן קאוואַדלע?

לאה דאָבע: ס'איז ניסן אַלטער.
 זעלדע: ער האָט גערעדט צו דיר?
 לאה דאָבע: איד בין אַריינגעגאַנגען אין קוזשניע. כ'האַב מיר
 געמאַכט אַז איד זוך עפעס און ער האָט זיך נישט אומגעקוקט.
 זעלדע: ער שעמט זיך.
 לאה דאָבע: וואו קען זיין ברוך משה?
 זעלדע: אפשר איז ער אַוועקגעגאַנגען?
 לאה דאָבע: זיינע זאַכן הענגען דאָ אויפן וואַנט.
 זעלדע: איד וועל גיין באַהאַלטן די זאַכן זיינע.
 לאה דאָבע: גיי, טו עס טאַקע, לייג זיי אַריין אין קופערט.
 זעלדע (גייט אין אַנדערן צימער, רעדט פון דאָרט): זאַלסט אַבער
 נישט זאָגן אַז איד האָב עס געטאָן.
 לאה דאָבע: ער באַדאַרף עס גאַרנישט וויסן.
 זעלדע (קומט אָן): איד וויל נישט ער זאָל וויסן אַז איד האָב עס
 געטאָן.
 לאה דאָבע: וואָס האָט דער טאַטע געשריגן?
 זעלדע: כ'זאָל זיך איינהערן וואָס ער שרייט וועט, אויף מיר גראָז
 אַנוואַקסן. זאָג מיר, מיט וואָס טו איד עס קנאַפער פון דיר? איד
 העלף דיר נישט?
 לאה דאָבע: איד האָב עס דיר קיינמאַל נישט געזאָגט.
 זעלדע: וואָס האָבן זיי זיך אויף מיר אַנגעזעצט?
 לאה דאָבע: שאַ, מיר דאַכט, זיי גייען אין שטוב אַריין... זעלדע,
 זאָג מיר ווי אַזוי זאָל איד עס מאַכן?
 זעלדע: טו אַליין ווי דו ווילסט, פון מיינעטוועגן קענסטו עס
 ניסן אַלטערן אויך אַריינשיטן.
 לאה דאָבע: זע, ווי דו ביסט אַ שלעכטס.
 זעלדע: וואָס ווילט איר פון מיר האָבן? אַלע האָבן זיך אַנגע-
 טשעפעט אין מיר.
 לאה דאָבע: נו, איז נישט. איד בין אַ נאָר וואָס כ'רעד אַפילו
 צו דיר.

זעלדע (גייט צום קוימען): שיט עס אריין ניסן אלטערן...

לאה דאָבע: ניין, איך וויל נישט.

זעלדע: פאָרוואָס?

לאה דאָבע: דו האָסט עס אים איינמאַל געגעבן און איצטער
איך, ווער ווייסט עס קען אַמאַל עפעס דערפון אַרויסקומען. כ'האַב
מורא.

זעלדע: וואָס קען עס שאַדן?

לאה דאָבע: איך האָב מורא.

זעלדע: אָבער אַזוי געפעלט דיר ניסן אַלטער. אמת?

לאה דאָבע (קוקט זי אָן צעטומלט).

זעלדע: וואָס קוקסטו מיך אָן אַזוי?

לאה דאָבע: דו האָסט אַ האַרץ פון נישט קיין יידיש קינד. אַט
וואָס איך זאָג דיר.

זעלדע: איך רעד דאָך סיי ווי מיט ביידן נישט. וואָס האָסטו
צו מיר? דער טאַטע האָט ניסן אַלטערן צוגעזאָגט.

לאה דאָבע: איך ווייס שוין אַליין וואָס כ'האַב צו טאָן. מיינסט
טאַקע, ביסט קליגער פון מיר. איך בין אַ נאַר אַפילו וואָס איך רעד
צו דיר.

זעלדע: כ'האַב דיר שוין לאַנג געזאָגט, אַז ביי מיר האָסטו נישט
וואָס צו פרעגן.

לאה דאָבע: אַזאָ שונא ווי דו ביסט.

זעלדע: בין איך דיר אַ שונא.

לאה דאָבע: גרייט צום טיש, וואָרעם זיי קומען באַלד אָן עסן.

זעלדע: זיי באַדאַרפן שוין אַריינקומען.

לאה דאָבע: כ'זועל זיי גיין אַריינרופן.

זעלדע: וועלן מיר זען.

(זי גרייט צום טיש.)

לאה דאָבע (שרייט אַרויס פון טיר): קומט אַריין, מיטאַג אין
שוין פאַרטיק! ברוך משה אין דאָך דאָ.

זעלדע: וואו אין ער?

לאה דאָבע: וואָס האָסטו זיך אַזוי אָנגעכאַפּט?
זעלדע: ס'איז נישט אמת, ער וועט אין שטוב נישט אַריינקו-
מען.

נחמן בער (קומט אַריין). וואָשט זיך. גייט צום טיש, מאַכט אַ
מוציא.

שמואל שמחה (קומט אַריין): נע, וועט זיין מלאכה, מען האָט
פון דאָרף געבראַכט אַ סאַכע צו פאַרריכטן.

(וואָשט זיך און גייט צום טיש, קייט דעם ברויט.)

נחמן בער: גיי רוף אַריין די מענטשן עסן.

לאה דאָבע: איך גיי.

נחמן בער: לאַז איר, זאָל זי גיין.

לאה דאָבע: איך וויל גיין, וואָס איז דען דער חילוק?

נחמן בער: איך זאָג דאָך, זי זאָל גיין!

ניסן אַלטער (קומט אַריין). וואָשט זיך): מען האָט געבראַכט
מלאכה פון דאָרף.

נחמן בער: גיי רוף אַריין ברוך משהן עסן.

ברוך משה (קומט אַריין). ער וואָשט זיך שווייגנדיק און גייט צום
טיש.)

נחמן בער: ווער וועט מיט מיר פאַרן מאָרגן אין שטאַט אַריין?

שמואל שמחה: נאַכסאַל באַדאַרפסטו אין שטאַט?

נחמן בער: איך וויל אויסקלייבן לעדער אויף אַ בלאַזאַק.

ניסן אַלטער: כּוועל זען, אפשר וועל איך מיט איך מיט-
פאַרן.

נחמן בער (צו ברוך משהן): אפשר וועסטו אויך מיטפאַרן. וועסט
העלפן אויסקלייבן.

ברוך משה: איך קען מיטפאַרן אויב איר ווילט...

לאה דאָבע (עסקט זיך ביים קויעמן. טראַגט יעדן צו אין טיפע
טעלער געקעכץ. ברוך משהס טעלער לאַזט זי צום לעצטן. שיט אַריין
עפעס פון אַ פאַפּירלע און מישט אויס. ס'פּנים איז איר אויפגעטרעגט
און די הענט ציטערן אַזש. זי גייט צום טיש.)

זעלדע (וואָס האָט די גאַנצע צייט פון ווייטן אויף דעם אַכטונג
געגעבן. טוט זיך פּלוצלונג אַ ריס פון אַרט ווי אַרויסצוגיין שנעל פון
שטוב און פאַרבייגענדיק טוט זי אַ שטויס לאהס האַנט. דער טעלער
פאַלט אַרויס און ווערט צעבראַכן. אַליין גייט זי אַרויס. דער עולם
דערטרעקט זיך פון בראַך).

לאה דאַכע: אוי וויי הענט און פיס האָט מיר אַזש אַפּגענומען
פאַר שרעק!

נחמן בער: וואוהין איז זי געלאָפּן?

שמואל שמחה: כ'האַב געזאָגט, ס'איז אַ ציג, מען באַדאַרף זי
חתונה מאַכן.

נחמן בער: וואוהין איז זי געלאָפּן?

לאה דאַכע (קוקט צעטומלט צו דעם צעבראַכענעם טעלער).
(שווייגנדיק נעמט זי דעם בעזים און הייבט אָן צו קערן די שערב-
לעך, ווישנדיק די טרערן מיט דעם אַרבל).

ד ר י ט ע ר א ק ט

אין קוושניע איז פינצטערלעך. א שוואכער שיין שלאגט אריין
פון דרויסן דורך א קליין פארשווארצט פענצטערל. הינטערן
קוושניע דערהערט מען טריט און שמואל שמחהס געזאנג.

שמואל שמחה (קומט אריין. ער עפנט די טיר. דרויסן טאגט.
זינגט): אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד פוכבי בוקר. (גיט צום האַרנע
און ציט דעם בלאַזאַק). כע, כע, נאָך פייער פאַראַנען... אודה לאל
לבב חוקר... לאַמיר מאַכן פאַר זיך טשוועקעלעך, טאַמער ברענגט
עמיצער פערד שמידן. אודה לאל לבב חוקר ברן יחד פוכבי
בוקר.

ניסן אלטער (קומט אריין): גוט מאַרגן.

שמואל שמחה: אַ שיינער פרימאַרגן. האַ, האַ, אויף דער גרויסער
וועלט איז איצטער לעבעדיק...

ניסן אלטער: וואָס מיינט איר?

שמואל שמחה: עשרת ימי תשובה. יידעלעך פאַסטן. מען שטייט
אויף פרי אין בית מדרש אַריין.

ניסן אלטער: אַז כ'בין געווען אַ יינגל בין איך מיטן טאַטן
פסדר אויפגעשטאַנען צו סליחות. אַליין גלוסט זיך נישט צו זאָגן.

שמואל שמחה (זינגט): אודה לאל לבב חוקר, ברן יחד פוכבי
בוקר. עך, כ'וואַלט נאָך וועלן די אייניקלעך אויסגעבן.

ניסן אלטער: אַ שאַד געווען אַוועקצופאַרן פון שטאַט.

שמואל שמחה: ווען מיינסטו?

ניסן אלטער: כ'מיין נאָך ראש השנה.

שמואל שמחה: מיר אויך געווען א שאד. דארטן ציטערט א פיש אין וואסער און דא (קלאפט מיטן האמער אויף א רויט אָנגעגליט שטיקל איין). אודה לאל לבב חוקר... א שיינער בעל תפילה. א ביסל נאָר הייזעריקלעך. ווייסט נישט, יום כיפור איז אויך דער אייגענער? ... נע, כאַטש דעם ווינטער איבערציען.

ניסן אַלטער: איר וועט נאָך נישט איין ווינטער איבערציען. שמואל שמחה: אַלט געוואָרן. קומט ימים־נוראים ציטערט א פיש אין וואַסער... כ'בין גאָר א בעלן אַפצודאוונען. לאה, באַקט ברויט, באַדאַרף מען איר הייסן... אַך א בריה, אַך א בריה. א כשר קינד.

ניסן אַלטער: זעלדע וועט שוין מסתמא זיין ביז איבער יום כיפור ביי איר מומען.

שמואל שמחה: האָב איר א גוט יאָר. כ'האָב איר געזאָגט: פאַר אַהיים, דעם זיידן וועט זיין אומעטיק.

ניסן אַלטער: אויסגעמאַכט מיט אַלע שטאַטישע מיידלעך. שמואל שמחה: די איז שעמעוודיק... האָט געהאַט א פשרע מאַמע... עט, ווען די מאַמע וואַלט איצטער לעבן, די צייטן געווען שלעכטלעך יעמאַלט. נו כ'וועל גיין אין שטוב.
(זינגט)

ניסן אַלטער: וועקט אויף ברוך משהן, זאָל ער גיין העלפן. עפעס האָט ער אָנגעהויבן שפעט צו שלאָפן.

שמואל שמחה: כ'וועל אים אויפוועקן.

(גייט אַוועק זינגענדיק.)

ניסן אַלטער (פאַרנעמט זיך צו דער אַרבעט.)

לאה דאָכע (קומט אַ.)

ניסן אַלטער: לאהשי, גוט מאַרגן!

לאה דאָכע: די גראָז איז אַזוי נאַס און קאַלט. א פרעסטעלע ליגט אויף די גראָז.

ניסן אַלטער: פאַרוואָס גייט איר אום באַרוועס איצטער?

לאה דאָכע: כ'האָב מיר אַזוי אַרויסגעכאַפט.

ניסן אַלטער: נישט אומעטיק אָן זעלדען?

לאה דאָבע: אַ דאָגה מיר, זי האָט געוואָלט בלייבן אין שטאָט
איבער יום־כיפור.

ניסן אַלמער: ס'איז אייך נישט שווער אין שטוב אַליין?
לאה דאָבע: און צען מאָל אַזוי פיל מלאכה וואָלט איך נישט
אויפגעטאָן?

ניסן אַלמער: דער טאַטע שוין אויפגעשטאַנען?
לאה דאָבע: ער שטייט אויף.

ניסן אַלמער: דער פרייך שלאָפט נאָך אויך.
לאה דאָבע: ברוך משה, ער האָט זיך נאָר וואָס איבערגעקערט
אויף דער אַנדערער זייט.

ניסן אַלמער: ער האָט געוואָלט בלייבן אין שטאָט נאָך ראש-
השנה.

לאה דאָבע: איך האָב פאַרשטאַנען.

ניסן אַלמער: איך האָב אים קוים איינגערעדט. כ'ווייס, ראש-
השנה, כ'האָב נישט געוואָלט פירן קיין ברוגז; כ'האָב מיר מיט אים
איבערגעבעטן.

לאה דאָבע: איר האָט צו אים אָנגעהויבן צו רעדן?
ניסן אַלמער: זאָל מיינס איבערגיין. ביי אים וואָלט רעכט גע-
ווען יום־כיפור אויך זיין שטום.

לאה דאָבע: אייך געפעלן עפעס די שטאַטישע מיידלעך?
ניסן אַלמער: די שטאַטישע מיידלעך האָבן אויסגעמאַכטע קעפּ,
דאָס אַלץ. קענען זיך אויסרעדן מיט אַ מענטשן.

לאה דאָבע: אָבער אַ מאָן האָט פון אַזאַ ווייב געהאַקטע צרות.
ניסן אַלמער: זעלדע האָט געקענט זיין אַ שטאַטישע.

לאה דאָבע: זאָלן נאָך וואַרטן די שטאַטישע מיידלעך צו גלייכן
זיך מיט איר.

ניסן אַלמער: איך האָב נישט געוואוסט, לאה, אַז איר זענט אַזאַ
גוטע.

לאה דאָבע (פאַרשעמט): אַז איך בין אַ גוטע בין איך פאַר זיך
אַליין.

ניסן אלטער: נישט נאר פאר זיך אליין. אט ווילט איר קיין ביז ווארט נישט אויסרעדן אויף זעלדען.

לאה דאבע: ווארעם וואס, אויב זי געפעלט עמיצן מער ווי איך, טא דעריבער באדארף איך איר זיין א שונא?

ניסן אלטער: ווער האט עס אייך געזאגט, אז זי געפעלט אלעמען מער?

לאה דאבע: איך ווייס אליין, מען באדארף עס מיר זאגן? צוליב מיר האט איר זיך צעקריגט מיט ברוך משהן? אוודאי נישט צוליב מיר.

ניסן אלטער: אט קומט אהער, לאה דאבע, כ'וייס אז איר זענט נישט נאר א גוטע, נאר איר זענט א קלוגע אויך, אט אדרבא קומט אהער, כ'וויל אייך עפעס זאגן...

לאה דאבע: איך וועל נאר לויפן א קוק טאן ווי האלט עס מיטן אויוון. איך האב איינגעהייצט אויף ברויט.
(לויפט ארויס.)

נחמן בער (קומט אן): גוט מארגן, א פרעסטל געווען דרויסן. וואס טוסטו?

ניסן אלטער: גאר קיין חשק נישטא צו דער ארבעט. ס'וואלט זיך וועלן ווידער אין שול אריין.

נחמן בער: נו, אויף יום כיפור אז גאט וועט שענקען ס'געזונט, אפשר וועט מען קענען ארויספארן א ביסל פריער.

לאה דאבע (קומט אן): נאט אייך געבראטענע קארטאפל...

נחמן בער: איך האב נאך נישט געדאוונט.

ניסן אלטער: איך דאוון גלייך ווי איך שטיי אויף.

נחמן בער: כ'וואלט אויך געווען א בעלן צו זיין איצטער אין שטאט; אין בית מדרש זאגט מען תהילים.

ניסן אלטער: א, מען האט שוין דארט לאנג אפגעדאוונט דעם ערשטן דאוונען.

לאה דאבע: איר וועט שוין באַלד קענען אריינקומען עסן. ס'איז שוין באַלד פארטיק.

(גייט ארויס.)

נחמן בער: כא, די קליינע געבליבן ביי דער מומען. גער-
וואוסט, אז אין שטוב איז פאראן וואס צו טאן ערב יום-טוב... איך
וואלט זי נישט איבערגעלאזן, נאר לאה דאבע איז צוגעשטאנען, איך זאל
זי לאזן. נע, מען באדארף גיין דאוונען.
ניסן אלטער: איר וועט מיר העלפן אָנציען אַ ראָד, דערנאָך
וועט איר גיין.

(ער לייגט אַ ראָד אויפן קאוואַדלע און נעמט צופאַסן די שינע.)

נחמן בער: דער בעל תפילה היינטיקס יאר געווען אַביסל הייז-
ריקלעך. מען זאגט אַז ער האָט זיך פאַרקילט.
ניסן אלטער: די משוררים אָבער האָבן גוט אונטערגעהאַלטן.
איינער זאגט מען איז טאַקע זיינער.

נחמן בער: אַ שאַרף קולכל.

ניסן אלטער: דער קוויטשער געפעלט מיר אויך בעסער.

נחמן בער: האָט דעם חזן איבערגעשריען.

ניסן אלטער: יום פיפור איז אויך דער אייגענער חזן...

נחמן בער: ברוך משה האָט זיך עפעס פאַרשלאָפן.

ניסן אלטער: זאל ער שלאָפן... כ'האַב געוואַלט מיט אייך
פון עפעס רעדן.

נחמן בער: ער פוילט זיך צו אַ ביסל.

ניסן אלטער: איך וויל ווערן אייער איידעם, רב נחמן בער.

נחמן בער: כ'האַב גרויס צער פון דער קליינער. כ'האַב זי
אַנומלט אָנגעשלאָגן. ס'האַט מיר דערנאָך ס'האַרץ וויי געטאַן. אָבער
כ'האַב גרויס צער.

ניסן אלטער: איך האָב געטראַכט, און געטראַכט, איר הערט,
זיי זענען דאָך אַ צווילינג. כאַטש זעלדע איז געבאָרן געוואָרן פריער,
אָבער כ'מיין אַז אפשר איז לאה די עלטערע.

נחמן בער: אַנטקעגן וואָס זאָגסטו עס?

ניסן אלטער: איך וויל ווערן אייערער אָן איידעם.

נחמן בער: ווילסטו, הייסט עס, לאה דאָבען, נישט די קלענערע.
און איך האָב געמיינט אַז דו ווילסט די קלענערע.

ניסן אלטער: כ'האב ראש־השנה געטראכט ... אפשר איז טאקע
לאה די עלטערע.

נחמן בער: אויפן קוק איז זי טאקע די עלטערע. און יענע זעט
אויס גאר א קינד.

ניסן אלטער: וואָס זאָגט איר?

נחמן בער: וואָס האָב איך פון דעם צו זאָגן? כ'האָב אויך ראש־
השנה איבערגעטראַכט ...

(עס קומט אָן אַ פּוּר הינטערן קוזשנע.)

ניסן אלטער: עמיצער איז צוגעפאָרן.

זעלדע (לויפט אַרײַן): גוט מאָרגן!

נחמן בער: ווי קומסטו אַהער?

ניסן אלטער: אַ גאַסט אין שטעטל.

זעלדע: איי ווי ס'איז קאַלט! אַ גאַנצע נאַכט האָט מען זיך
געשלעפט.

(וואָרעמט די הענט ביים האַרנע.)

נחמן בער: מיר פאָרן דאָך, אם ירצה השם, מאָרגן אין שטאָט
אַרײַן.

זעלדע: ס'האַט זיך מיר אַזוי געבענקט, אַז כ'האָב נישט גע-
קענט אויסהאַלטן.

נחמן בער: מיט וועמען ביסטו געקומען?

זעלדע: מיט אַ יידן אַ מוכר־ספּרימניק.

נחמן בער: אַן איינפאַל אַ ביסל.

זעלדע: נו ניסעלע, ס'איז ערב יום־כיפור, מאָרגן באַדאַרף מען
זיך דאָך איבערבעטן.

נחמן בער: אַן איינפאַל אַ ביסל.

לאה דאַכע (לויפט אַרײַן, פאַלט אויפן האַלדז זעלדען): וואָס
ביסטו געקומען? מיר פאָרן דאָך מאָרגן אַלע.

זעלדע: איך אַזוי געבענקט ... וואָס טוסטו, ס'גייט אַ רויך פון
קוימען?

לאה דאַכע: איך באַק ברויט.

זעלדע: איך וועל לויפן אין שטוב זיך אַנוואַרימען.
לאה דאַכע: איך האָב דיר טאַקע עפעס צו דערציילן.
(לויפן ביידע אַרויס).

אַ ייד (קומט אַרײַן): אַ גוטער מאַרגן!
נחמן בער: אַ גוטער יאָר; שלום עליכם...
דער ייד: עליכם שלום. כ'האָב אייך געבראַכט אייער טאַכטער.
אַ געראַטענע טאַכטער. כ'האָב מיט איר געזונגען שמע ישראל, האָט זי
עס באַלד איבערגענומען.
ניסן אַלמער: אַ גאַנצע נאַכט געפאַרן?
דער ייד: שוין געווען נאָך האַלבע נאַכט אַז כ'בין אַרויסגע-
פאַרן.

נחמן בער: וואוהיין זשע פאַרט מען?
דער ייד: כ'וויל מיר ביז מאַרגן אַריבערכאַפן אין אַ צווייטער
שטאַט, אַביסל צו לאַנג געשטאַנען אויף אַן אַרט.
נחמן בער: האָט ס'פערד וואָס צו עסן?
דער ייד: כ'האָב אים געגעבן אַ ביסל היי. שפעטער וועל איך
אים אויפן גראָז אַפלאָזן. אַ וואַזשנע טאַכטער האָט איר.
נחמן בער: די אַנדערע איז אויך מיינע.
דער ייד: דערפאַר וואָס כ'האָב זי אייך געבראַכט וועט איר מיר
דעם פערד איבערשמידן. זי האָט מיר אַזוי צוגעזאָגט. דער טאַטע, זאָגט
זי, איז אַ שמיד און איך וועל אים זאָגן וועט ער אייך ס'פערד איבער-
שמידן. אַט געהערט ווי די פּאָדקאָוועס קלינגען, זאָגט זי: מען באַ-
דאַרף דעם פערד איבערשמידן. כאַ כאַ... באַלד פאַרשאַנען, אַז דאָס
איז אַ שמידס אַ טאַכטער. מען באַדאַרף עס נאָר איבערשמידן. די
פּאָדקאָוועס זענען גוט.

ניסן אַלמער: שפעטער נאָך איבערבייסן וועט מען עס מאַכן.
זעלדע (קומט אַרײַן): טאַטע, מען וועט דעם יידנס פערד באַ-
דאַרפן איבערשמידן.
נחמן בער: כ'האָב שוין געהערט.
זעלדע: ס'איז מיר אַזוי קאַלט. גיב, וועל איך דיר העלפן אַנ-
ציען דעם ראַד.

דער ייד: כ'וועל מיר גיין נעגל-וואַסער אָפּגיסן. קען מען שוין
צו אייך אין שטוב אַרײַנגיין?

נחמן בער: אָט, זײַט-זשע מוחל.

(גייען ביידע אַרויס.)

זעלדע: נו וואָס בלאַזסטו זיך אויף מיר? כ'האָב זיך דאָך איבער-
געבעטן מיט דיר. פאַר יום-כּיפור בעטן זיך אַלע איבער.

ניסן אַלמער: איך בין נישט געווען אויף דיר ברוגז.

זעלדע: גיב, וועל איך דיר העלפן דעם ראָד אָנציען.

ניסן אַלמער: כ'מײן, ס'איז נישט אומזיסט, וואָס זעלדע איז
אַהיים געקומען צו לויפן.

זעלדע: וואו איז ברוך משה? ער האָט מיר געזאָגט, אַז ער וועט
זיך נישט אומקערן אַ היים.

ניסן אַלמער: דו האָסט אים נישט געזען אין שטוב?

זעלדע: ער דאַוונט. האָט נישט געוואָלט אויסרעדן אין מיטן דאַוונען.

ניסן אַלמער: כ'האָב היינט גערעדט מיטן טאַטן דיינעם, אַז
כ'וויל ווערן זיין איידעם, און אַז כ'וויל לאה דאָבען פאַר אַ ווייב.

זעלדע (גאַנץ קאָלט): נו וואָס האָט ער געזאָגט?

ניסן אַלמער: ער זאָגט, אַז ס'איז אַזוי גלייכער.

זעלדע: דאָס ווילסטו מיר אָפּנאַרן.

ניסן אַלמער: אויף מײן וואָרט!

זעלדע: איך וועל עס גיין זאָגן לאהן.

(לויפט אַרויס.)

ברוך משה (קומט אַן).

ניסן אַלמער: שוין געדאַוונט?

ברוך משה: שוין געדאַוונט. כ'פאַר אַוועק.

ניסן אַלמער: וואוהיין?

ברוך משה: פונקט דאָ אַ פּור, אַ מוכר-ספּרימניק.

ניסן אַלמער: וואוהיין וועסטו פאַרן?

ברוך משה: נאָר דאָ איז אַן אַרט? כ'באַדאַרף נישט ליגן אין

דאַרף. ס'איז פאַראַן אַ פּור וועל איך אַוועקפאַרן.

ניסן אלטער: אָט בלייב דאָ. אפשר וועל איך מיר גאָר אַפטיילן
פון דאָנען וועסטו אליין בלייבן.

ברוך משה (זיצט מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאַפּ).

ניסן אלטער: כ'ווייס, אַז דיר ווילט זיך נישט אַוועקפאַרן פון
דאָנען.

ברוך משה: ווען יעמאַלט באַהאַלט מען נישט מיינע זאַכן וואָלט
איך שוין דאָ לאַנג נישט געווען.

ניסן אלטער: דו ווייסט ווער ס'האַט באַהאַלטן דיינע זאַכן?

ברוך משה: זעלדע מסתמא.

ניסן אלטער: דאָס האָט לאה דאָבע געטאָן.

ברוך משה: כ'ווייס דו ביסט אויף מיר ברוג געווען, ווען ס'מאַכט
זיך נישט ראש השנה וואָלט איך...

ניסן אלטער: כ'ווייס, אַז דו וועסט נישט אַוועקפאַרן.

ברוך משה: איך וויל דיר אין וועג אַריין נישט קריכן.

ניסן אלטער: וואָס מיינסטו?

ברוך משה: איך וויל חתונה האָבן מיט לאה דאָבען. זי גע-
פעלט מיר בעסער. כ'וועל וויסן אַז כ'האָב אַ ווייב אין שטוב, נישט
קיין טייוול.

ניסן אלטער: דו קענסט מיט לאה דאָבען נישט חתונה האָבן.

ברוך משה: וואָס, זי וועט מיר נישט וועלן?

ניסן אלטער: איך נעם לאה דאָבען.

ברוך משה: דו נעמסט זי נישט.

ניסן אלטער: איך האָב שוין היינט גערעדט מיט נחמן בערן.

ברוך משה: איך זאָג, אַז דו נעמסט זי נישט.

ניסן אלטער: וואָס הייסט, דו זאָגסט? קענסט מיר פאַרווערן?

ברוך משה: אַוודאי פאַרווערן.

ניסן אלטער: נעם זעלדען.

ברוך משה: איך בין דיר מוחל. דו האָסט דאָך געקראַפירט נאָך

איר.

ניסן אלטער: איצטער נעם איך לאה דאָבען.

ברוך משה: כ'מיק, אז דו לאַכסט.
ניסן אַלטער: איך לאַך גאָר נישט. שוין אַן אַפגעמאַכטע זאָך.
ברוך משה: האָסט גערעדט מיט איר?
ניסן אַלטער: כ'האָב גערעדט מיט נחמן בערן.
ברוך משה: איז נאָך גאַרנישט! איך גיי רעדן מיט איר.
(גייט אַרויס.)
ניסן אַלטער: וואָרט אַ ביסל, איך וועל דיר זאָגן.
זעלדע (קומט אַן פאַרוויינט).
ניסן אַלטער: וואָס האָט עפעס זעלדע געוויינט?
זעלדע (ענטפערט נישט). זעצט זיך אַנידער אויפן האַרנע און
ווישט די טרערן.)
ניסן אַלטער: וואָס וויינסטו?
זעלדע: אַ נאַר בין איך געווען וואָס כ'האָב גאָר אַמילו גערעדט
צו אייך.
ניסן אַלטער: דו ביסט נישט געווען.
זעלדע: כ'ווייס, ווייל איך בין נישט געווען איז דעריבער...
ניסן אַלטער: כ'האָב מיר אַרומגעזען אַן לאה דאָבע איז טאַקע
אַן עלטערע.
זעלדע: וואָס האָב איך צו רעדן.
ניסן אַלטער: זי איז דאָך דייע אַ שוועסטער, וואָס איז דער
חילוק?
זעלדע (ווישט די טרערן).
ניסן אַלטער: מיינסט אפשר, אַן לאה דאָבע האָט עפעס גע-
רעדט, אַדרבא נאָך היינט האָט זי געזאָגט, אַז זי בענקט נאָך דיר.
זעלדע: וואָס האָסטו גערעדט מיט איר?
ניסן אַלטער: איך האָב מיטן טאַטן גערעדט. ביסט דאָך געלאָפן
איר דערציילן?
זעלדע: וואָס האָב איך איר צו דערציילן? כ'האָב געמיינט דו
לאַכסט.
ניסן אַלטער: פון וואָנען ווייסטו איצטער, אַז כ'האָב עס נישט
געמיינט אויף אַ געלעכטער?

לאה דאָבע (קומט אַ): זעלדע, קום אין שטוב, וועסטו עפעס עסן.
 (זי קומט זי.) וואָס וויינסטו? וואָס וויינט זי, ניסן אַלטער?
 ניסן אַלטער: איך ווייס נישט וואָס זי וויינט.
 לאה דאָבע: איר האָט זיך ביידע געקריגט?
 ניסן אַלטער: זי האָט אייך גאַרנישט געזאָגט?
 לאה דאָבע: וואָס האָט זי מיר געהאַט צו זאָגן? ברוך משה
 פאַרט אַוועק.
 ניסן אַלטער: ער פאַרט טאַקע?
 לאה דאָבע: ער זאָגט, אַז ער פאַרט אַוועק מיט דעם יידן. עס
 ציט אים אין שטאַט אַריין.
 ניסן אַלטער: ער האָט צו אייך נישט גערעדט איצטער?
 לאה דאָבע: וואָס האָט ער געהאַט צו רעדן מיט מיר.
 ניסן אַלטער: איך בין אים אַ בעלן צו גיין זען.
 (גייט אַרויס.)
 לאה דאָבע: וואָס וויינסטו?
 זעלדע: דו האָסט מיר אומישנע איינגערעדט, איך זאָל דאַרטן
 בלייבן און דו האָסט דאָ אויף מיר אַנגערעדט.
 לאה דאָבע: ווער האָט עס דיר געזאָגט?
 זעלדע: איך פאַרשטיי אַליין.
 לאה דאָבע: זע וואָס פאַר אַ שלעכטס דו ביסט. האָסט קיין מורא
 נישט אַפילו פאַר יום־כיפור.
 זעלדע: וואָס האָסטו מיר אַנגערעדט, איך זאָל דאַרט בלייבן?
 מיינסט, איך פאַרשטיי גאַרנישט. כ'ווייס, איך בין דיר געלעגן אויפן
 קאַפּ.
 לאה דאָבע: מאַרגן איז ערב־יום־כיפור און דו זינדיקסט אַזוי.
 זעלדע: דו באַדאַרפסט נישט אַפּרעדן ניסן אַלטערן פון מיר.
 ניסן אַלטער איז מיין חתן, דו ווייסט?!
 לאה דאָבע: וואָס שרייסטו אויף מיר. זאָל איך צער האָבן אויב
 איך האָב גערעדט אַ וואָרט צו אים. איך האָב נאָך היינט דיך געלויבט
 פאַר אים, ווען כ'האָב אים אַריינגעטראָגן געבראַטענע קאַרטאָפּל אין
 קוזשניע אַריין.

זעלדע: אט זעסטו שוין, וואס האסטו אים צו טראגן קארטאפל
אין קוזשניע אריין?

לאה דאָבע: וואָס, איך טאָר נישט?

זעלדע: דו טארסט נישט! וועסט עס טאָן נאָך אַמאָל, וועל איך
דיר די אויגן אויסדראַפען.

לאה דאָבע: כ'האָב גאַרנישט געוואוסט אַז דו ביסט אַזוי פאַר-
קאַכט אין ניסן אַלטערן.

זעלדע: אַזוי, זי האָט נישט געוואוסט, האָט מיר אַנגערעדט, איך
זאָל דאָרט בלייבן...

(ווינט אויפן הויכן קול).

לאה דאָבע: שאַ, וויין נישט אַזוי הויך, מען קען נאָך דערהערן.

שמואל שמחה און דער ייד (קומען אַריין).

דער ייד: כ'האָב מחזורים זייער וואָלוול, פאַר שפּאַט-אומזיסט.

שמואל שמחה: קום נאָר אַהער, זעלדע, קענסט לייענען די
אותיות?

דער ייד: פאַר די מיידלעך קויפט מחזורים. וועלן דאָך מסתמא
חתונה האָבן. איר קענט דאָווענען? כ'האָב פאַר אייך אַ סידור מיט
עבר־טייטש.

נחמן בער (קומט אַריין מיט שפּאַקולן אויפן נאָז, טראַגט אַ
סידור).

לאה דאָבע און זעלדע (גייען ביידע אַרויס. איינע רעכטס און
די אַנדערע לינקס).

דער ייד: איך זאָג, אַז איר זאָלט קויפן מחזורים פאַר די טעכטער,
כ'וועל אַפּגעבן וואָלוול.

נחמן בער (קוקט אין ספר): די אותיות אַביסל צו קליין.

דער ייד: מיט גרעסערע אותיות קאַסט טייערער.

שמואל שמחה: וויסט, מיין זון, אַז מיין סידור געפעלט מיר
בעסער. מער נישט וואָס פון פאַרנט זענען אויסגעריסן די בלעטלעך.

דער ייד: אַן אתרוג אויב איר ווילט קען איך אייך וואָלוול פאַר-
קויפן. אַט וועל איך באַלד אַריינברענגען.

(גיט אַרויס).

שמואל שמחה: אויב ער זאל נישט וועלן צו טייער וואלט איך
דיר הייסן, מיין זון, דו זאלסט נעמען אן אתרוג. אפשר וועלן די יינגלעך
געבן צו שטייער.

ברוך משה און ניסן אלטער (קומען אריין).
שמואל שמחה: אט זענען זיי, וועלן געבן צו שטייער, וועט מען
נעמען אן אתרוג ביים יידן.

ברוך משה: איך פאר סיי ווי אוועק.
נחמן בער: וואהין פארסטו, אין שטאט אריין?
ברוך משה: איך פאר אוועק מיט דעם יידנס פור.
נחמן בער: מיר פארן אלע דאך מארגן אין שטאט אריין.
ניסן אלטער: ער פארט אוועק אינגאנצן.
שמואל שמחה: וואס הייסט? עס פעלט דיר צו עסן?
ברוך משה: סיי ווי פאר צוויי מענטשן קנאפ מלאכה.
נחמן בער: נאך יום-טוב וועט זיך מאכן מער מלאכה, און, נאך
אלעמען, זיי שוין איבער דא יום טוב.

דער ייד (קומט אריין אנגעלאדן מיט סידורים, מחזורים און א
קעסטל וואו ער האלט אתרוגים): פארשפרייט עפעס אויף דער ערד.
שמואל שמחה: אט וועל איך מיין קאפטן אויסשפרייטן, אט
אזוי...

דער ייד: יונגע לייט, איר קענט געבן צו לייזן.
נחמן בער: אן אתרוג וועלן מיר נעמען.
ניסן אלטער: איך גיב צו שטייער. דו וועסט געבן צושטייער,
ברוך משה?

ברוך משה: איך ווייס נישט.
דער ייד: נישט טייער, פאוואליע, נעמט עס נישט ארויס פון די
פלאקס, פאוואליע, ברעכט נישט אפ דעם פיטום... איי, די הענט
ביי אייך, יונגעראן, איינגעשמירט אין סאזשע, איר וועט מאכן
שווארץ.

ניסן אלטער: אן אתרוג איז אן איידעלע זאך.
דער ייד: ווערט באַלד שווארץ אן מען האלט אים אין דער
האַנט.

נחמן בער: וואס וועט עס אנטרעפן?
 דער ייד: מען וועט אויסקומען. און מחזורים נעמט איר?
 ניסן אלטער: ס'איז שוין באלד נאך יום טובים.
 דער ייד: און איבער א יאר? יום-כיפור איז דאך דער עיקר.
 ברוך משה: איר וועט מיטנעמען אויף אייער פור, רב ייד?
 דער ייד: פארוואס נישט. אויסשלאגן דעם האבער פארן פערד.
 וואוהין פארסטו עס?
 שמואל שמחה: עט וואס ער רעדט, בלייב דא וועסטו צושטייער
 געבן אויף אן אתרוג.
 דער ייד: א לולב האב איך אויך נישט טייער.
 נחמן בער: א לולב האב איך א פאר-א-יאר-יקן.
 דער ייד: זעט איר, פאר-א-יארן האט איר אויך געהאלטן אליין
 אן אתרוג.
 נחמן בער: צייטן געווען בעסערע.
 דער ייד: וואס, קנאפלעך מלאכה? גאט וועט העלפן. וועל איך
 פארדינען ביי אייך שדכנות?
 נחמן בער: וואָרעם וואָס?
 דער ייד: כ'זע גאר, די יונגע-לייט פרעמדע. כ'האב געמיינט
 פריער אז דאָס זענען אייגענע קינדער — צום סוף גאר פרעמדע.
 ברוך משה: פון וואָנען ווייסט איר, אז מיר זענען נישט קיין
 קינדער?
 דער ייד: וואָס מיינסטו, כ'בין א נאר? כ'הער דאך אז ער וויל
 אוועקפארן. קיין מלאכה נישטאָ, זאָגט ער.
 שמואל שמחה (מישט אין אַ סידור): אָט איז עס... ביי מיר
 אין סידור איז עס אויסגעריסן. (זינגט.) אודה לאל לבב חוקר ברן יחד
 פוכבי בוקר.
 דער ייד: מיר וועלן אייך פארקויפן אַ סידור און נישט טייער.
 כ'וויל אָבער איצטער פארדינען שדכנות.
 שמואל שמחה: מהיכא תיתי.
 דער ייד: וויפל גיט איר נדן אייערע טעכטער? ווי רופט מען
 אייך?

נחמן בער : נחמן בער רופט מען מיך.
 דער ייד : וויפל גיט איר נדן אייערע טעכטער, רב נחמן בער ?
 נחמן בער : נדן ? ווער האָט עס אויפן דאָרף נדן ?
 דער ייד : וואָס טויג עס אָן נדן ?
 ניסן אַלמער : וואו זענען אייערע חתנים ?
 דער ייד : חתנים ? כ'האָב זיי אין וואָגן. אָט זענען חתנים. כע, כע, כע... כ'באָדאָרף זיי גיין זוכן ?
 ברוך משה : איר האָט שוין אַ סך שדוכים אויסגעפירט ?
 דער ייד : זאָל נאָר רב נחמן בער געבן נדן...
 ניסן אַלמער : און ווי איז, אויב דער חתן וויל קיין נדן נישט ?
 דער ייד : עס שאָדט נישט אַ ביסל נדן ; איר ווילט חתונה האָבן, יונגע לייט ?
 שמואל שמחה : שוין צייט, פאַר זיי חתונה צו האָבן. קענען פאַר-
 דינען אויף ברויט.
 דער ייד : ווי איך בין אַ ייד, איך וועל פאַרדינען שדכנות. רב
 נחמן בער, וואָס זאָגט איר ?
 ניסן אַלמער : איר פאַרשפאַרט אייער טרחה, מיר זענען שוין
 חתנים.
 דער ייד : פון וואָנען, פון ווייט ? אַ שאָד... נו, האָב איך אַנ-
 דערע חתנים פאַר אייערע טעכטער. כ'האָב פון שטאָט אַ וואוילן
 בחור.
 נחמן בער : איך האָב נישט קיין נדן. וואו האָט מען עס היינטיקע
 צייטן נדן פאַר קינדער.
 ניסן אַלמער : אָט דער יונגערמאַן איז נאָך נישט קיין חתן.
 דער ייד : און ווער איז דיין פּלה ?
 ניסן אַלמער : וואָס מאַכט עס אייך אויס ?
 דער ייד : נו, איז דער יונגערמאַן. דו האָסט שוין אויך אַ פּלה ?
 ברוך משה : ווען פאַרט איר, וויל איך וויסן ?
 דער ייד : כ'זעל ס'פּערדל אַנפאַשען און, אַז כ'בין שוין יאָ ביי
 אַ שמיד, וועל איך לאָזן די פּאָדקאָועס איבערשמידן. דאָס האָט מיר

ס'מידל צוגעזאגט. כ'וויל נישט קיין געלט פאר דעם וואס כ'האב זי געפירט.

ברוך משה: וועל איך גיין איינפאקן מיינע זאכן.
ניסן אלטער (פארשטעלט אים דעם וועג): דו פארסט נישט.
ברוך משה: איך פאר שוין יא.
(גיט ארויס.)

נחמן בער: וואס איז עס אים אריין אין קאפ פאר יום טוב
אזעקצופארן? גיי, ניסן, רעד מיט אים איבער.
ניסן אלטער (גיט ארויס.)

דער ייד: פיינע בחורים, ווי לאזט איר זיי עס איין? איר האט
טעכטער אין שטוב.

נחמן בער (לאכט): דאס מאכט ער חוזק, ער נעמט מיין טאכ-
טער.

דער ייד: אזוי, אן נדן! פיש פיש... געקענט פארדינען שדכנות.
איר האט שוין געשריבן תנאים?
נחמן בער: נאך נישט.

דער ייד: קען איך דאך נאך האבן שדכנות.
שמואל שמחה: איך זאג אויך, מען באדארף דעם בחור נישט
אפלאזן.

דער ייד: דאס איז עס די כלה, די וואס ס'איז מיט מיר גע-
פארן?

נחמן בער: כ'מיין אז ער נעמט די גרעסערע.
דער ייד: א שאד, געקענט פארדינען שדכנות.
נחמן בער: איר קענט עס נאך. די קלענערע...

דער ייד: וואויל ווי די וועלט, איך נעם אים נישט מיט, דעם
יונגאמטש. וואו איז ער... ער וויל פארן — כ'נעם אים נישט מיט!
נחמן בער: ווייזט אויס, אים געפעלט נישט מיין שטוב. אפשר
איז ער נישט צופרידן מיטן עסן. מיט געוואלד א מענטשן וויל איך
נישט האלטן.

דער ייד: וואס הייסט, איך לאז אים נישט ארויף אויפן פור.
ווער וועט אים נעמען מיט זיך?...?

לאה דאָבע (קומט אָ): טאַטע, ברוך משה פאַרט אַוועק.
 נחמן בער: איך האָב שוין געהערט. רעד דו איבער מיט אים,
 אפשר וועט ער בלייבן.
 לאה דאָבע: זאל זעלדע מיט אים איבעררעדן.
 דער ייד: אַ שאַד וואָס דו ביסט שוין אַ פּלה, כ'האַב געקענט
 פאַרדינען שדכנות.
 לאה דאָבע (פאַרשעמט): איך בין נישט קיין פּלה.
 דער ייד: איז דאָך וואויל ווי די וועלט!
 שמואל שמחה: דער ייד קען זיין אַ וואוילער שדכן.
 נחמן בער: ניסן אַלטער האָט גערעדט מיט מיר. היינט האָט ער
 גערעדט מיט מיר. ער וויל, זאָגט ער, זיין מיין איידעם.
 דער ייד: אַ פיינער בחור. אַ שאַרפער בחור. דאָס איז דער וואָס
 וויל אַוועקפאַרן?
 נחמן בער: ניין, ס'איז דער אַנדערער.
 דער ייד: אויך אַ שאַרפער בחור. געפעלט מיר אויך.
 נחמן בער: וואָס זאָגסטו, מיין קינד. ער האָט גערעדט מיט
 דיר אויך?
 לאה דאָבע (צעטומלט): וועמען מיינסטו?
 נחמן בער: איך מיין ניסן אַלטערן.
 לאה דאָבע: מסתמא האָסטו נישט גוט געהערט.
 נחמן בער: ווייסט, נישט גוט געהערט? ער האָט מיר געזאָגט
 אַז ער וויל ווערן מיין איידעם.
 לאה דאָבע: האָט ער עס געמיינט מיך, פון וואָנען ווייסטו?
 דער ייד: הייסט עס, נאָך ביידע נישט קיין פּלות, וואויל ווי די
 וועלט. לאַזט נאָר מיר, איך וועל עס אַלצדינג קלאַר מאַכן.
 שמואל שמחה: אַט לאַז דעם יידן; ער וועט זיך מיט די יינגלעך
 דורכרעדן.
 לאה דאָבע: עס קען דאָך נישט געמאָלט זיין, ער זאל מיט דיר
 אַזעלכס רעדן.
 דער ייד: וואו זענען זיי, די יונגע לייט?

נחמן בער: וואס, מיין טאכטער, ער נעמט דיך ווי דו שטייסט
און גייסט. אן א גראשן נדן.

דער ייד: שווער אזעלכס אין היינטיקע צייטן. אבי א יינגל —
וויל נדן.

לאה דאָבע: איך פאַרשטיי נישט די גאַנצע זאַך ... איך וויל,
זעלדע זאָל פריער חתונה האָבן. זי איז די עלטערע.

נחמן בער: יא, ס'איז טאָקע אמת; אפשר ביסטו גערעכט.
(צום ייד) איר פאַרשטייט, זיי זענען ביידע א צווילינג. אָבער יענע
איז פריער געבוירן געוואָרן. די האָט זיך נאָר אַרויסגעכאַפט, קיין עין
הרע, די גרעסערע, אָבער ער האָט מיט מיר גערעדט היינט.

לאה דאָבע (לויפט אַרויס).

נחמן בער: וואוהין לויפסטו?

דער ייד: האָט זיך פאַרשעמט. כע כע ... קומט אין שטוב
אַריין. דאָרטן וועלן מיר זיך מיט זיי דורכשמועסן. אן איינפאַל אָביסל,
ער וויל גאָר אוועקפאַרן. — ווער וועט אים דען נעמען אויפן פור.

(אַלע גייען אין שטוב.)

זעלדע (לויפט אַריין).

לאה דאָבע (לויפט איר נאָך): וואוהין אַנטלויפסטו, קום אַהער
זאָג איך דיר. איך שווער דיר אויף מיינע נאמנות, אַז אַזוי האָב איך
דעם טאָטן אויך געזאָגט.

ניסן אַלטער (קומט אַריין).

לאה דאָבע: אָט קומט אַהער, ניסן, קומט אַהער, זאָגט איר, וואָס
האָב איך מיט אייך גערעדט. אויף מיינע נאמנות, איך ווייס נישט פון
וואָס צו זאָגן.

זעלדע (פאַרדעקט איר געזיכט, זיצט אויפן האַרנע).

ניסן אַלטער: דו, זעלדע, קענסט אים זאָגן, ער זאָל נישט אוועק-
פאַרן.

זעלדע: פון מיינעטוועגן קען ער פאַרן.

לאה דאָבע: אָט איז ניסן אַלטער, זאָגט פאַר איר און פאַר
מיר אין די אויגן, וואָס האָב איך מיט אייך גערעדט? איך ווייס נישט
פון וואָס צו זאָגן. וואָס מיינסטו, איך בין אַ נאַר? און אַז איך בין

אפשר דיינע אַ שוועסטער, האָט אַנדערש געמעגט זיין. אָבער איך בין
דאָך אַנדערש. מיר וועט זיין אַ פרייד אַז מיין שוועסטער וועט זיין
גוט.

זעלדע (אין פעס): ס'איז נישט אמת, דו זאָנסט אַ ליגן!

ניסן אַלטער: אַט הער זיך איין וואָס איך וועל דיר זאָגן.

זעלדע: ס'איז נישט אמת, נישט אמת... זי האָט געוואָלט, איך זאָל
בלייבן אין שטאָט.

לאה דאָבע: איך בין אַ נאָר וואָס איך רעד אָפילו מיט דיר.
איך הער עפעס וואָס דער טאַטע זאָגט און כ'פאַרשטיי נישט, כ'זויס
נישט פון וואָס צו זאָגן.

ברוך משה (קומט אַרײַן): ווער האָט ווידער באַהאַלטן מיינע
זאָכן? ווער האָט עס געטאָן?

לאה דאָבע: איך האָב די זאָכן באַהאַלטן.

ברוך משה: פאַרוואָס?

לאה דאָבע: אַזוי. איך ווייס נישט פאַרוואָס.

ברוך משה: און איר וועט זיי מיר נישט אָפגעבן?

לאה דאָבע: ניין. איר האָט נישט וואָס אַוועקצופאַרן פון דאַנען.

ניסן אַלטער: מאַרגן איז ערב יום־פיפור, ס'איז אַן עוולה וואָס
מען קריגט זיך. זעלדע איז אַ שלעכטס, דו הערסט, זעלדע, ביסט אַ
שלעכטס.

לאה דאָבע: איך האָב צו איר גאַרנישט. איך בין אויף איר
נישט אין פעס.

ברוך משה: הער זיך איין, ניסן אַלטער, איך וויל, דו זאָלסט
מיר אין וועג נישט קריכן.

ניסן אַלטער: נישט איך האָב דינע זאָכן באַהאַלטן.

ברוך משה: איך מיין נישט מיינע זאָכן. מיינע זאָכן וועל איך
געפינען אַז כ'זעל וועלן.

ניסן אַלטער: וואָס קוקסטו אַזוי אויף מיר ווי אויף אַ שונא.
איך בין דיר נישט קיין שונא.

ברוך משה: ניין, ביסט מיר נישט קיין שונא? נו וועלן מיר
הערן... לאה דאָבע, מאַרגן איז ערב יום־פיפור, אַט ליגן דאָ הייליקע

ספרים אויף דער ערד... איך זאג איך דעם אמת, איך וויל פון דאָנען נישט אַוועקגיין.

זעלדע (קוקט צעטומלט).

ניסן אַלטער: נו, זאָג וואָס דו מיינסט!

ברוך משה: כ'האָב מיר נישט וואָס צו שעמען — דו קריכסט מיר אין וועג אַריין און כ'זאָג דיר אַז ס'איז אַן עוולת.

ניסן אַלטער: זאָג וואָס דו מיינסט.

ברוך משה: איך האָב לאה דאָבען געוואָלט און לאה דאָבע האָט מיך אויך געוואָלט, ווייס איך נישט איצטער וואָס דו ווילסט האָבן.

ניסן אַלטער: איך בין אין דעם נישט שולדיק.

ברוך משה: קיינער איז אין דעם נישט שולדיק, נאָר דו

אַליין.

ניסן אַלטער (ווייזנדיק צו זעלדען): זי איז שולדיק, איצטער שווייגט זי... איך בין דיר אין וועג אַריין נישט געקראַכן, בלייב זיך דאָ געזונטערהייט. איך פאַר אַוועק היינט. כ'האָב דאָ נישט וואָס צו טאָן.

לאה דאָבע: גיי, זעלדע, באַהאַלט זיינע זאָכן, גיכער!

ניסן אַלטער: וועל איך אָן די זאָכן אַנטלויפן פון דאָנען, ס'איז מיר שוין מיאוס געוואָרן אַלץ מיט אַן אַנדער. פאַרדרייט מיר דעם קאַפּ.

ברוך משה: נו, אויב אַזוי וועל איך אַוועקפאַרן. אויב איך קריך דיר אין וועג אַריין, זאָל זיין!

לאה דאָבע: איך ווייס אָן זעלדען גאַרנישט וואָס צו זאָגן.

(ווישט די טרערן.)

ניסן אַלטער: איר, לאה דאָבע, זענט געוויס נישט שולדיק. איר האָט ביי זעלדען נישט וואָס צו פרעגן. יעדערער איז ביי זיך אַליין אַ בעל-הבית.

לאה דאָבע (ענטפערט נישט).

זעלדע: זי האָט ביי מיר נישט וואָס צו פרעגן.

(דער ייד און נאָך אים נחמן בער און דער אַלטער קומען אָן.)

דער ייד: זענען זיך גאַר צעלאָפן די יונגוואַרג. אַט זענען זיי...

צעלויפט זיך נישט. כ'וויל שדכנות-געלט פארדינען. וועלכע, זאגט איר, איז שוין א פלה? מארגן איז ערב יום-כיפור; א גוטע צייט צו טאן א זאך מיט א ריינעם הארצן... א וואסערע איז עס די פלה? ברוך משה: (באווויזט אויף לאה דאבען): זי איז מיין פלה, שעם זיך נישט, לאה דאבע.

נחמן בער: הייסט עס גאר... .

דער ייד: דו פארסט דאך אוועק, דו שייגעץ איינער!

ברוך משה: איך פאר נישט.

שמואל שמחה: וואוהין וועט ער דען פארן?

נחמן בער: איך האב, הייסט עס, געהאט א טעות. ער האט היינט מיט מיר גערעדט. ניסן אלטער, וועמען האסטו געמיינט, די גרע-סערע אדער די עלטערע?

ניסן אלטער: איך האב געמיינט די עלטערע.

נחמן בער: הייסט עס גאר זעלדען... הייסט עס גאר, איך האב א טעות געהאט. כא-כא-כא... .

דער ייד: וויסטו אויך, אז דער ייד האט נישט קיין נדן?

ניסן אלטער: איך ווייס בעסער פון אייך.

שמואל שמחה: נאך יום טוב וועט מען שיקן נאך זייערע טא-טעס... אן איינפאל... .

דער ייד: מארגן איז דאך ערב יום כיפור, איר וויסט עס. איר טעם געדענקען — יונגאטשעס?

ניסן אלטער: כ'האב עס שוין פאר ראש השנה געוואוסט.

לאה דאבע (גייט צו זעלדען, נעמט זי ארום און קושט זי).

נחמן בער: העלפט מיר אויסקלייבן א שיינעם אתרוג. כ'באדארף היינטיקס יאר נישט קיין שותפים.

(אלע זעצן זיך ארום קעסטל אתרוגים. קלייבן.)

שמואל שמחה (זינגט): אודה לאל לבב חוקר ברן יחד פריכבי בויקר.

אַ פאַרוואַרפן ווינקל

1913

פערזאנען:

נאטע, א קברן.

קריינע, זיין ווייב.

צירל, זייער טאכטער.

טודרום, נאטעס פאטער.

חיים הערש, האט אין שכנות א ווינט-מיל.

קרייסל, זיין ווייב.

נח, } זייערע קינדער.
חיה, }

דאבע.

כאצקל.

ע ר ש ט ע ר א ק ט

אָנהייב פּרילינג. פּרימאַרגן. אויף אַ בית־עולם. די זון, העל
און וואַרעם, האָט זיך שוין אַרויסגעהויבן אויפן הימל. אַ
גלייכער פּלאַץ אָן קברים. די גראַז גרינט שוין. רעכטס אין
הינטערגרונט צוויי הייזער. טיפּער ברייט זיך אויס דער בית־
עולם, די קברים טיילווייז פון דער זון באַלויכטן. אָן אַלטער
הילצערנער צוים רינגלט דעם בית־עולם אַרום.

טודרום (אַ גאַנץ אַלטער מאַן, הויך געוואַקסן, אָבער דער רוקן
שוין געבויגן. ער קומט אָן פון צווישן די קברים גייענדיק הינטערריקס.
ער רעדט דאָרט צו עמיצען אין דער זייט): געזען אַמאַל, אַ ציג זאָל
האַלט האָבן נאָר צווישן די קברים אומצוקריכן. ביי נאַכט האַסטו גע־
מעגט און איצטער טאָר מען נישט. מענטשן וועלן אַנקומען; באַ־
דאָרפסטו נישט זיין צווישן די קברים.

נח (באַוויזט זיך פון אַנדערן זייט צוים, שרייט אַריבער): גוט
מאַרגן, רב טודרום!

טודרום: ווער איז עס? נח? קום אַריבער. וואָס שטייסטו דאָרטן?
נח: איך בין אויסגעשמירט אין מעל, די מתים קענען זיך פאַר
מיר דערשרעקן.

טודרום: כע, כע... די מתים ווי די מתים — די ציג קענסטו
טאַקע דערשרעקן.

נח: און איר פירט זיך נאָך אַלץ אַרום מיט דער ציג?
טודרום: אַ פּיקחת; קלוג ווי אַ מענטש. זעסט ווי זי באַלעקט
זיך. דאָרטן צווישן די קברים, זאָגט זי, איז די גראַז געשמאַקער. נו,
קום אַריבער, האַסט קיין צייט נישט? שפּרינג אַריבער! אַט אַזוי...

נח (שפרינגט אַריבער איבערן צויס).

טוּדְרוּם: אַז מען איז יונג באַדאַרף מען נישט קיין טיר און נישט קיין טויער... כע-כע, ביסט פאַרמעליקט.

נח: נאָך היינטיקע נאַכט מיט אַן אויג נישט צוגעטאַן.

טוּדְרוּם: געהערט: דער ווינט געריסן אַ גאַנצע נאַכט. דער ווינט געווען פון מזרח-צפון. ס'האַט זיך געלאָזט הערן דאָס קלאַפן פון מיל.

נח: נישט קיין גלייכער ווינט געווען. כ'האַב נישט געקענט מיט אַן אויג צוטאַן. כאַפט דער ווינט פון מזרח-צפון — רייסן שדים: הייב אויף דעם שטיין, לאָז צו דעם שטיין — פאַרקויפט ווי אַ הונט צו אַלדי שוואַרץ יאָר.

טוּדְרוּם: ווער איז איצטער אין מיל?

נח: דער טאַטע איז שוין אויפגעשטאַנען.

טוּדְרוּם: איך וואָלט געווען אַ בעלן צוצוגיין צום מיל.

נח: איר באַדאַרפט עפעס האָבן?

טוּדְרוּם: כ'האַב געוואָלט זען דעם טאַטן דיינעם... איבער-

רעדן מפות אן ענין.

נח: איי, האָבן נעכטן די ווייבער געוויינט אויפן בית-עולם. מען האָט אַזש ביי אונדז אין מיל געהערט.

טוּדְרוּם: האָב זיי אַ גוט יאָר, די ווייבער. האָבן נישט קיין דאגות, קלאַגן זיי. כ'וואָלט זאָגן אייגענע — קומען אַן פרעמדע ווייבער און צעלאָזן זיך אויפן געוויין.

נח: וויפל לוויית נעכטן געווען?

טוּדְרוּם: צוויי... אייגענע ווייבער קלאַגן אויס די אויגן אין דער היים; אויפן בית עולם שווייגן זיי שוין; נאָר אַז עס טוט אַ קלונג דער ערשטער רידל ערד אויף די ברעטער — טוט עס ווי מיט אַ מע-סער אַ שטאַך: טוען נאָך אַנדערע, וויינער אַ ביסל...

נח: ווי לאַנג וואוינט איר שוין דאָ?

(ער זעצט זיך לעבן אַלטן אויף אַ באַגן, וואָס לעבן צויס.)

טוּדְרוּם: זיבן און דרייסיק יאָר. מיין נאָטע איז נאָך יעמאַלט געווען אַזאַ שנעק ווי דו. אייער מיל איז נאָך יעמאַלט דאָ נישט גע-

שטאַנען. כע, כע, איך געדענק, און דיין מאַמע קרייסל האָט דיך נאָך
אויף די הענט געדזשוויגעט.

נח: די מיל איז שוין אַלט. מען האָט זי שוין געמעגט איבער-
שיטן. און ס'איז אַ שטאַרקער ווינט האָב איך מורא צו לאָזן די פליגל
אויף אַלע פּלאַכטעס.

טודרום: זי קרעכצט, האָ?

נח: אַ, קרעכצט זי, די מיל! ווי אַ לעבעדיקער מענטש!

טודרום: אַ מאָל איז געווען כּשוף אין די ווינט-מילן.

נח: דער טאַטע דערציילט, און ביי זיין זידן האָט מען מיט כּשוף
די שטיינער פון מיל אַרויסגעפירט.

טודרום: און אַלטע מעשה. אליין מיט מיינע אויגן געזען. אַ מיל
געלעגן איבערגעקערט און די שטיינער, איינער לעבן אַנדערן, זיך פאַר-
קייקלט אַזש הינטערן באַרג.

נח: אַזוי! שווערע שטיינער געווען?

טודרום: באַדאַרפט האָבן פיר פאַר אַקסן יעדן שטיין צוריק
אַרויפצושלעפן.

נח: איינס לעבן אַנדערן געלעגן?

טודרום: ביידע פון מיל זיך אַרויסגעקייקלט.

נח: דאָס איז געווען אַפּגעטאַן?

טודרום: אַפּגעטאַן! ווי דען? ס'איז געווען אַ דייטשס אַרבעט.
האָט זיך אַרומגעשלעפט אין דער געגנט מיט אַ האַק און אַ זעג אויפן
פלייצע — אַרבעט געזוכט אין די מילן — מען האָט אים נישט גע-
וואַלט אַריינלאָזן: געווען אַ גנב — האָט ער אַ שפיצל אַפּגעטאַן.

נח: און מען האָט אים נישט צעפלעט דעם קאַפּ?

טודרום: ווער וועט זיך גיין מיט אים אָנהייבן!

נח (גענעצנדיק): אַ, אַ, ווען עס טרעפט אויף מיר וואַלט איך
אים געמאַכט פאַר אויס דייטש... עס שלעפּערט!

טודרום: שוין געדאַונט?

נח: כּיבין ערשט איצטער פון מיל אַרויס...

טודרום: דאַון אַפּ, ביים איבער און לייג זיך צו. ס'איז גוט.

אז מען וואַקסט אונטער און מען העלפט אַ טאַטן. ביסט אַ כוואַט, כע, כע... צירל זאָל עס וויסן, אַז דו ביסט דאָ.

נח (פאַרשעמט): וואָס באַדאַרף זי עפעס וויסן?

טודרום: כע-כע — מיר פאַרשטייען זיך אויף טשוועקעס; מיר פאַרשטייען זיך אויף אַ בר-מינן און מיר פאַרשטייען זיך, אַז ביי אַ פערדל בייטן זיך די ציינער.

נח: זי שלאַפט נאָך?

טודרום: אַט אַזוי פּרעג. זי שלאַפט נאָך.

נח: ווי מיינט איר, דער ווינט וועט נאָך לאַנג אַנהאַלטן?

טודרום: קען זיך שטעלן קעגן נאַכט. ס'וועט ווערן וואַרעמער.

נח: היינטיקע נאַכט נאָך געווען גוט קאַלט.

טודרום: האָסט אַ פעלץ?

נח: ווי דען? ס'איז אַבער היינטיקע נאַכט וואַרעם געווען און אַ פעלץ. ס'האַט מיר נישט געלאָזט אויף אַ מינוט רוען.

טודרום: דאָס איז גוט.

(עס הערט זיך אויפן בית-עולם אַ פרויען-שטימע, זינגט מעלאַנך-כאַליט, טרויעריק.)

נח: ווער זינגט עס?

טודרום: אַבער נישט צו מאַכן מיט איר! ווידער געקומען!

נח: ווער איז עס?

טודרום: מסתמא דאָבע. ווידער דאָ גענעכטיקט. האָט זיך פון מיר אויסבאַהאַלטן.

נח: אויפן בית עולם גענעכטיקט?

טודרום: האָט זיך איינגענאָדזשעט צווישן די קינדערשע קברימלעך, אַ געלעגער זיך געמאַכט. איר גליק וואָס נאָטע איז איצטער נישטאַ.

נח: וואָס אַרט אים, אַז זי שלאַפט דאָ?

טודרום: פון די מתים איז גענוג אויסצושטיין, באַדאַרף מען נאָך האַבן לעבעדיקע?!?

נח: האָט דאָרט אַלע פינף קינדער אירע.

טודרום: איז משוגע געוואָרן, ווען דאָס פיפטע איז אַוועק־געשטאַרבן. איצטער זאָגט זי, אַז דאָ איז איר היים.

דאָבע: (אין די מיטעלע יאָרן. אויף איר געזיכט אַ פאַרגליווערטע באַגייטערונג וואָס פאַרשווינדט ניט. זי קומט אָן.)

טודרום: (מיט אַ געמאַכטער בייזקייט): כ'האַב דאָך דיר געזאָגט, זאָלסט אַהער מער נישט גיין. וואָרט, נאָמע וועט אַרויסקומען!

דאָבע: ווער וועט אַכטונג געבן אויף מיינע קינדער, אַז איך וועל ניט קימען?

טודרום: האָסט גערעדט מיט זיי?

דאָבע: איך האָב גערעדט מיט זיי.

נח: קום צו אונדז, וועט די מאַמע דיר געבן צו עסן.

דאָבע: איך האָב דען נישט קיין היים?

טודרום: פאַרוואָס גייסטו נישט אַהיים?

דאָבע: דאָ איז מיין היים. עס וועט ווערן וואַרעמער, וועל איך

מיינע קינדערלעך אַפּדעקן און אויף דער גאַס אַרויספירן.

טודרום: אויף איר קען מען גלייבן; וועט נאָך ביינאַכט אויפ־

גראַבן די קברים... הער נאָר דו, טראַכטסט עס נישט אַ מאָל צו טאָן?

מען וועט דיר דיינע ביינער צעברעכן. וואָס מען האָט דער ערד אַוועק־

געגעבן, נעמט מען נישט צוריק.

דאָבע: (שווייגט ווי פאַרשטיינערט און די טרערן פאַלן פון אירע

אויגן.)

נח: זי וויינט.

טודרום: ווער געזונט, זיי אַ מענטש, וועסטו אַנדערע קינדער

האַבן.

דאָבע: (שווייגנדיק גייט זי אַוועק פון וואַנען זי איז געקומען.)

טודרום: (שרייט איר נאָך): היט זיך, וואַרעם נאָמע וועט באַלד

אויפשטיין; ער וועט דיר ווייזן וואו דער טויער איז.

נאָמע: (קומט אַרויס, טראַגט אַ לאַס און אַ ריידל): גוט מאַרגן.

דאָבע: איז שוין ווידער דאָ?

נח: זי איז דאָ נאָר וואָס געווען.

נאָמע: נישט צו פאַרטרייבן זי פון דאַנען. אַ וואַרעמער טאַג.

וואָס?

נח: שוין אַ פיינער גראַז פאַראַן. מען קען שוין דעם פערד אַרויסלאָזן.

נאַטע: און די ערד איז נאָך אַלץ געפרוירן אין דער טיף. קענסט נאָך אַן דעם לאַם נישט אויסקומען.

נח: איר לייגט נאָך פייער די ערד צו דערוואַרעמען?

נאַטע: ס'איז אין גאַנצן ביי אַ דריי פינגער די גרעב. שוין קיין דאגה נישט. וואָלט נאָר עמיצער העלפן. נעכטן צוויי קברים גע- גראָבן און היינט ווידער צוויי שוין זיכערע און אפשר וועט נאָך אַ דריטער צוקומען; מען רייסט זיך די געדערים אַרויס... וואָס טוט דער טאַטע?

נח: איז אין מיל.

נאַטע: זאָג אים, אַז ער איז אַ גרויסער גאַרנישט.

נח: פאַרוואָס?

נאַטע: ער ווייס שוין פאַרוואָס.

טודרום: זאָג אים גאַרנישט.

נאַטע: דו, טאַטע, מיש זיך נישט! וועט ער נישט פאַלגן מיט גוטן, וועט ער ברענען ווי אַ ליכט, וועט מען אונטערצינדן.

נח: אַז מען האָט נישט געצונדן ביז איצטער —

נאַטע: וועט מען צינדן שפעטער.

נח: איר אליין וועט עס מאַכן?

נאַטע: ס'איז שוין קיינעמס דאגה נישט ווער סוועט צינדן, ווען איך וואָלט דערלאָזן, האָט נאָך פאַר צען יאָרן געקענט זיין אַ באַרג אַש אויף דעם אָרט וואו דיין טאַטנס מיל שטייט. מעגסט עס אים זאָגן.

נח: איך... ס'איז נישט מיינע דאגות.

נאַטע: קום, טאַטע, וועסטו מיר העלפן דאָרט אַ שטיין אַראָפּ- קאַטשען. ס'ליגט דאָרטן אַ באַרג שטיינער, געפעלט רב חיים יונה דווקא אונטער זיי זיין טאַטן באַגראָבן. און דו רייסט זיך די געדערים אַרויס פון אַלדי שוואַרץ יאָר. קום טאַטע!

(גיט אַוועק אויפן בית-עולם.)

טודרום: האָב קיין מורא נישט. מען צינדט נאָך נישט. נאָר דיין טאַטע איז אַ נאָר.

נח: ער וויל נישט, נאך א מיל זאל זיין אין שכנות.
טודרום: ווען נישט איך וואלט ער דא יעמאלט, נאך זיין חתונה,
קיין מיל נישט געהאט. ס'איז נישט פאר זיינע פוחות געווען.
נח: דער טאטע וויל אליין נאך א מיל שטעלן.
טודרום: איז עס זיינע א זאך. (עס הערט זיך נאָמעס 1791):
„טאטע!“ באלד קום איך. איך גיי שוין.

צירל (קומט אַרויס).

טודרום: אַט איז צירל, זאָג איר גאָר נישט.
צירל: וואָס וועט איר נישט זאָגן צירלען?
טודרום (אַוועקגייענדיק): ס'איז נישט קיינעמס דאָגה.
צירל: זאָג מיר, נח, וואָס האָט ער געמיינט?
נח: אַזוי פרי ביסטו אויפגעשטאַנען!

צירל: פון וואָס האָט איר גערעדט?
נח (וויל זי אַרומנעמען): קום, וועל איך דיר אויסשמירן אין מעל.
צירל: אַז דו וועסט מיר דערציילן, וועל איך זיך לאָזן.
נח: וועסטו?

צירל: איך ווייס אליין פון וואָס איר האָט דאָ גערעדט.
נח: דיין טאטע זאָגט, אַז ער וועט אונדז אונטערצינדן.
צירל: ס'א ליגן!

נח: ער האָט אליין געזאָגט.
צירל: קיינער האָט עס נישט געהערט.
נח: איך אליין האָב געהערט. ער האָט עס מיר אליין געהייסן
זאָגן דעם טאָטן.

צירל: אויך א ליגן.

נח: א ליגן איז א ליגן.

צירל: מיין טאטע וויל אַרויסציען פון בית-עולם. ער וויל נישט
זיין מער קיין קברן. איך ווי אויך, אַז מיר זאלן נישט וואוינען מער
אויפן בית-עולם.

נח: און דו וועסט ווערן א פריצה. יעמאלט וועט דיר כאַצקל
נעמען פאַר א פלה.

צירל : אויב דו ביסט געקומען אזוי באגינען מיר עס צו זאגן.
האסטו געמעגט זיצן אין דער היים.

נח : איך בין נישט צו דיר געקומען. ס'איז א שיינער פריי-
מארגן, בין איך געקומען.

צירל (אין א ווילע ארום) : שלאפסט נישט ביינאכט. זעסטו אויס
ווי א טייוול.

נח : האסט געמעגט קומען א ביסל צו מיר אין מיל אריין
ביינאכט.

צירל : איך בין געווען. ביסט געשלאפן אויף א זאק מעל.

נח : ס'א ליגן!

צירל : איך בין אויף די טרעפלעך געווען. כ'האב אין מיל אריין-
געקוקט.

נח : האסט דאך מורא אליין צו גיין ביינאכט.

צירל : איך האב שוין גאר נישט קיין מורא. דו ביסט געזעסן
אויף א זאק מעל אנגעשפארט.

נח : איך בין געווען אין א פעלץ אדער אן א פעלץ?

צירל : איך געדענק נישט. דו ביסט געשלאפן.

נח : געווען איז געווען.

צירל : איך האב דרך געוואלט איבערשרעקן, נאר מען האט מיך
נישט געלאזט.

נח : ווער האט דך נישט געלאזט?

צירל : נאך א מענטש מיט מיר געווען?

נח : כאצקל?

צירל : איך ווייס נישט.

נח : זאגסט א ליגן.

צירל : ביסט אליין א ליגנער. איך האב פאר דיר קיין מורא
נישט. איך האב דך פיינט מיט דיין טאטן אינאיינעם.

נח : איך בין נישט צו דיר געקומען. מיין נישט, און איך בין
דאס אזוי באגינען צו דיר געקומען צו לויפן.

צירל : און מיר ארט נישט, און דו ביסט יא צו מיר געקומען.

ביסט אפשר געקומען צום זיידן? אָדער — זאָגן דער ציג „גוט מאַרגן“?

נח: איך בין געקומען צום זיידן. איך האָב אים פון ווייטן געזען אַרומגייענדיק אויפן בית עולם.
צירל: איז גאָר נישט.

נח (ברוגזדיק): איך וועל זיך גיין לייגן שלאָפן, וועל איך בעסער מאַכן.

צירל: קענסט מיר נישט פאַרווערן פיינט צו האָבן דיין טאַטן.
דיין מאַמען האָב איך ליב, נאָר דיין טאַטן קען איך נישט אָנזען.
נח: און איך האָב פיינט דיך מיט דיין טאַטן אינאיינעם.
(וויל אַוועקגיין.)

צירל: זע נאָר, ווי ער איז ברוגז געוואָרן. על וויל עס נאָך זיין מיין חתן.

נח (בלייבט שטיין, דאָס געזיכט פון איר אָפגעקערט).

צירל: ווילסט דאָך גיין אַהיים שלאָפן — קענסט זיך גיין.

נח: אַז איך וועל נאָך אַמאָל הערן פון דיין טאַטן, אַז אונדזער מיל וועט מיטן פייער אַוועקגיין, וועל איך אים מיט אַ שטיין דעם קאַפּ צעשפאַלטן.

צירל: גיי ברענג מיר אַרויס פון שטוב אַ קריגל, וועל איך די ציג אויסמעלקן.

נח: איך גיי נישט צו אייך אין שטוב אַריין. אַז כאַצקל וועט נאָך אַ מאָל קומען צו אונדז אין מיל אַריין, וועל איך אים פון אַלע טרעפּ אַראָפּוואַרפן.

צירל: ער איז שטאַרקער פון דיר.

נח: זאָל ער נאָך וואַרטן אַ ביסל.

צירל: ער האָט מיר נעכטן דערציילט, אַז אין וואַלד האָט זיך איבערגעקערט אַ וואַגן מיט האַלץ, האָט ער אים אַליין אויפגעהויבן.

נח: זאָל ער זיך באַרימען.

צירל: ער איז שענער פון דיר אויך.

נח: האָט אַ פאַרריסענע נאָז.

צירל: מיר געפעלט ער בעסער.

נח: נו, האב חתונה מיט אים.

צירל: איך האב דאך דיר געבעטן דו זאלסט מיר ארויסברענגען
א קריגל פון שטוב.

נח: מיט כאצקלען וועסטו זיך שאפן, נישט מיט מיר.

צירל: אז דיין טאטע וועט דיר אויפשטעלן א ווינט-מיל, יעמאלט
וועל איך דיר נעמען פאר א חתן.

נח: כאצקל, מיינסטו, איז עס אזא גרויסער לייט?

צירל: ער איז מער לייט פון דיר.

נח: אלץ בארימערדיי, אבער דו מיינ נאר נישט, אז צו דיר קום
איך עס. איך האב דיר אפילו גאר קיין מאל נישט ליב געהאט. וואל-
גערסט זיך דא אום אויפן בית-עולם. די ציג פאשעט זיך אויפן בית-
עולם און דו טרינקסט די מילך אירע. אין דיר וועט זיך נאך א גלגול
אריינכאפן. אז דו ביסט גוט, ארט עס מיר נישט. נאר אז דו הייבסט
אן מאכן דיינע שטיק, האב איך דיר פיינט.

צירל: וואס זאגסטו, די ציג?

נח: איך זאג וואס איך ווייס. דער אלטער האט היינט אויך
געפאשעט די ציג צווישן די קברים. אז אין דיר וועט זיך אריינכאפן
א גלגול, וועלן אלע מענטשן פון דיר אנטלויפן. מען וועט דיר אריינ-
זעצן אין א פאס, פון אלע זייטן וועט מען איר פארשלאגן און מען
וועט דיר לאזן קייקלען אין דער פאס בארג אראפ ביז די פאס וועט
צעבראכן ווערן; דו וועסט ארויספאלן און דער גלגול וועט אנט-
לויפן.

(לאכט)

צירל: הער אויף: איך גיס דיר באלד אפ מיט וואסער. ווילסט
אויף מיר א שרעק ארויפוארפן? אויב דיר געפעלט נישט, וואס מיר
וואוינען אויפן בית-עולם, טא זאל אונדז דיין טאטע לאזן קויפן דא
א פלאץ און א מיל אויפשטעלן.

נח: דער טאטע וויל נישט אנווערן זיין ברויט.

צירל: דו ביסט אזוי גוט ווי דיין טאטע.

נח: און דו ביסט אזוי גוט ווי דיין טאטע.

צירל: גיי זיך אוועק פון דאנען און קום נישט מער אהער.

נח: אז איך בין נישט צו דיר געקומען.
 צירל: גיי אָוועק פון דאָנען!
 נח (וויל אָוועקגיין).
 צירל (ווייכער): קום צו מיר, נח.
 נח: וואָס ווילסטו?
 צירל: קום צו מיר נעענטער אַ ביסל. מיר דאַכט זיך, אַז דו האָסט מורא פאַר מיר.
 נח: אפשר האָב איך מורא.
 צירל: קום צו מיר. גוט האָסטו געטאַן, וואָס דו ביסט געקומען.
 זאַג, אַז ס'איז אַ ליגן.
 נח: וואָס?
 צירל: אַז אין מיר קען אַריין אַ גלגול דערפאַר וואָס איך וואוין אויפן בית-עולם.
 נח: איך ווייס נישט.
 צירל: און אַז איך וועל כאַצקלען פיינט האָבן, וועסטו שוין זיין צופרידן?
 נח: פון מיינעטוועגן קענסטו אים ליב האָבן. מיר אַרט עס נישט. דו שפילסט זיך מיט מיר ווי אַ קאַץ מיט אַ מויה, און איך וויל נישט דו זאָלסט זיך מיט מיר שפילן.
 צירל (אויפגעבראַכט): זאַגסט אַ ליגן. גיי זיך פון דאָנען. קום נישט מער צו מיר. ווען דו וואָלסט מיר טאַקע אין אמתן ליב האָבן, וואָלסטו מיך נישט אַזוי איבערגעשראַקן.
 (כאַפט אַ שטעקן און טרייבט אָוועק די ציג.)
 נח: וואָס איז די ציג שולדיק?
 צירל: רעד נישט מער צו מיר. שטיי נישט דאָ. גיי זיך אַהיים.
 נח: אַז דו טרייבסט מיך, גיי איך נישט.
 צירל (פלוצלונג): איך האָב דיר פיינט!
 (פאַרדעקט דאָס געזיכט און לויפט אַריין אין שטוב.)
 נח (קוקט איר נאָך אַ וויילע. ער קלעטערט אַריבער דעם צוים און פאַרשווינדט.)

צירל (קומט אַרויס, ווי זי וואָלט וועלן אויסמיידן נחן. זעענדיק
אַז ער איז ניטאָ, ווערט זי ערנסט, איילט צום צוים, רופט „נח! נח!“
קיינער ענטפערט נישט. זי ווישט די טרערן.)

דאָבע (קומט. שטעלט זיך אַנטקעגן צירלען. קוקט זי אָן): מיין
יענטעלע איז שוין באַלד אַזוי גרויס ווי דו.

צירל (בייז): יענטעלע איז געשטאַרבן.

דאָבע (אומשוֹלדיק): געשטאַרבן?

צירל: דער טאַטע האָט זי אַליין באַגראָבן.

דאָבע: באַגראָבן?

צירל: זי וועט שוין קיינמאַל נישט זיין אַזוי גרויס ווי איך.

דאָבע: קיין מאָל נישט?

צירל: וואָס איז דאָרט?

דאָבע: מיין קינד.

צירל: דאָס איז אַ ציג. דיינע קינדער זענען דאָרט... דאָרט.

וואו די קברים זענען.

דאָבע: דאָרט זענען מיינע קינדער?

צירל: יאָ, גיי אויך אַהין. דאָרט זענען אַלע דיינע קינדער.

דאָבע: דאָרט זענען אַלע מיינע קינדער.

(גייט אַוועק.)

צירל (רופט): מאַמע! מאַמע!

קריינע (קומט אַרויס פֿון שטוב): וואָס דאַרפסטו מיך האַבן?

צירל: ווען וועלן מיר אַרויסציען פֿון בית־עולם?

קריינע: וואָס פֿאַלט עס דיר איין?

צירל: אַזוי. פֿאַר גאָר נישט.

קריינע: האַסט שוין געמאַלקן די ציג?

צירל: איך וויל זי מער נישט מעלקן.

קריינע: אַ שגעון פֿאַרדרייט?

(קלייבט שייטלעך האַלץ וואָס ליגן ביים צוים.)

צירל: פֿאַרוואָס וויל דער טאַטע אונטערצינדן חיים הערשן?

קריינע : זאָלסט עס מיר מער פון דיין מויל נישט אַרויסרעדן. דו!
 צירל : דער טאַטע האָט געזאָגט.
 קריינע : נחן וועל איך פון שטוב אַרויסטרייבן.
 צירל : ער וועט אַליין אַהער נישט קומען.
 (זי וויינט.)
 קריינע : אויף אַ פולן פרימאַרגן וועסטו מיר דאָ... גיי ברענג
 דעם קריגל אַרויס.
 צירל (גייט צום שטוב).
 קריינע (קוקט איר נאָך, וואָרפט ס'האַלץ אַראָפּ) : קום צוריק.
 קום נאָר אַהער.
 צירל : וואָס ווילסטו פון מיר ?
 קריינע : זע, וואָס איז מיט דיר היינט ?
 צירל (שווייגט).
 קריינע (טאַפט איר דעם קאָפּ) : ביסט נישט געזונט, חלילה ?
 צירל : איך ווייס נישט.
 קריינע (בלאָזט איר אַפּ דריי מאָל און שפייט אויס) : קיין בייז
 זאָל נישט זיין. האָסט אַ ביסל היץ. קום אין שטוב אַריין. מען וועט
 באַדאַרפן אַן עין־הרע אָפּשפּרעכן.
 (זיי גייען ביידע אין שטוב אַריין. עס הערט זיך פון ווייטן דאַבעס
 געזאַנג.)

צווייטער אקט

ביי חיים הערשן דעם מילנער. דער אייגענער פרימארגן. אַ
חייס געקאלכט שטיבל. קליינע פענצטער דורך וועלכע עס זעט
זיך דאָס פעלד. צייטגווייז הערט זיך דאָס קלאַפן אין מיל,
וואָס געפינט זיך נישט ווייט פון שטוב.

קרייסל (ראַמט אויף אין שטוב.)
חיים הערש (קומט אָן מיט אַן עמער וואָסער.)
חיה (העלפט טראַגן דעם העמער): לאַז מיר, טאַטע, איך וועל
אַליין קענען אַריינטראַגן.

חיים הערש: לאַז נאָר, ווילסט זיך די געדערעם איינרייסן.
חיה: אָבער, אַז איך וועל קענען אַליין אויפהייבן.
חיים הערש: גיי שוין, זאָג איך דיר. (צו קרייסלען.) און דו האָסט
נישט מער וואָס צו טאָן. שיקסט זי אַליין צום ברונעם. ס'פעלט מער
נישט זי זאָל נאָך אַריינפאַלן אין ברונעם אַריין.

קרייסל: איך האָב זי געשיקט? איך האָב איר געהייסן נאָר
דעם עמער אַרויסטראַגן און דו זאָלסט וואָסער אַנשעפן. (צו חיה.)
איך וועל דיר געבן, אַז דו וועסט מיר אַליין קריכן צום ברונעם!
חיים הערש: ווען איך קום נישט אָן וואָלט זי שוין אין וואָסער
געלעגן, האָט זיך אין גאַנצן אַריבערגעבוּיגן איבערן ברונעם.

חיה: ס'איר מיר דען צום ערשטן מאָל?
קרייסל: אַז קיינער בעט עס נישט ביי דיר. אַזאַ טיפעניש. אַז
איך קוק אַריין אין ברונעם פאַרדרייט זיך מיר אַזש דער קאַפּ.
חיה: אַז איך קוק אַריין אין ברונעם זע איך דאָרט מיין פנים.

וואָרף איך אַריין אַ שטיינדל ווערט מיין קאַפּ צעבראַכן און באַלד ווערט
ער ווידער גאַנץ.

חיים הערש: הערסט ווי דיין טאַכטער רעדט? וועסט שוין האָבן
פון איר נחת.

קרייסל: וואָס ווילסטו פון אַ קינד?

חיה: איך בין שוין אַלט צוועלף יאָר. באַשר איך בין איינע
האַלט מען מיר ציטריק. אַלע גייען שוין באַרוועס און איך מוז נאָך
שלעפּן די שיד. איך וויל נישט. לאַז מיר אויסטאַן די שיד. ס'איז
שוין אזוי וואַרעם.

(נעצט זיך אויף דער ערד און וויל אויסטאַן די שיד.)

קרייסל: וואָס נאָך עפעס?

חיים הערש: קלייב נחת פון דיין טאַכטער.

קרייסל: מען קען טאַקע מיינען, אַז איך צעלאָז זי.

(דאָס קלאַפּן פון מיל ווערט שטאַרקער.)

חיים הערש: אויף אַ מינוט קען מען די מיל נישט לאָזן אַליין.

(גייט אַרויס.)

קרייסל (צו חיה): איך וועל דיר געבן, אַז דו וועסט מיר אַליין
גיין צום ברונעם וואַסער שעפּן. איך האָב נאָר נישט געוואַלט רעדן
פאַרן טאַטן אין די אויגן. ער וואַלט דיר דיין לייב צעפאַסעוועט.
חיה: איך וויל נישט זיין ציטריק. איך בין שוין צוועלף יאָר
אַלט.

קרייסל: איך וועל דיר באַלד געבן אַ „ציטריק“. ווילסט זיך
אַנמאַכן אַ צרה און שפעטער זאָל עס צו מיין קאַפּ אויסגיין?

חיה: כּוועל זיך נישט אַנמאַכן קיין צרה.

קרייסל: מיינסט, איך זע נישט, אַז דו קריכסט אונטער די
פליגל ווען די מיל גייט? וויפל פעלט, פון מויל טאַר מען עס נישט
אַרויסלאָזן, איין טשעפּ — און ס'איז שוין נאָך דיר.

חיה: אַז איך גיי נישט צו די פליגל.

קרייסל: וואָס האַסטו צו גיין אַליין אין מיל אַריין?!

חיה: קיינער וועט מיר נישט כאַפּן.

קרייסל: וואָס פאַר אַ גוט יאָר טראַגט דיר צום בית עולם?

ס'איז דאָך אַ בית עולם, פון מויל טאָר מען נישט אַרויסרעדן.

חיה: ווער 'עט מיר כאַפּן?

קרייסל: דאָרט ליגן דאָך טויטע.

חיה: און אַז נאָטע וואוינט דאָרט?

קרייסל: נאָטע? נאָטע מוז דאָרט וואוינען.

חיה: און צירל?

קרייסל: צירל? צירל איז זיין טאָכטער. דאָרט איז איר היים.

חיה: פאַרוואָס האָט זי קיין מורא נישט?

קרייסל: קום, איך וועל דיר פאַרפלעכטן די האַר. שטענדיק

גייסטו אַרום ווי אַ מכשפה.

(זעצט זיך אַנידער. קעמט חיהן די האַר.)

חיה: וואָס איז אַ מכשפה, מאַמע?

קרייסל: אַ מכשפה — מען טאָר עס פון מויל נישט אַרויסלאָזן.

חיה: פאַרוואָס האָבן זיי קיין מורא נישט צו וואוינען דאָרטן?

קרייסל: מענטשן, אַז זיי שטאַרבן מוז מען זיי באַגראַבן.

חיה: און זיי גייען קיין מאַל ניט אַרויס פון דער ערד?

קרייסל: ניין.

חיה: טאָ, פאַרוואָס זאָל איך פאַר זיי מורא האָבן?

קרייסל: הער שוין אויף.

חיה: און נאָטען קומען זיי קיין מאַל נישט שטיקן?

קרייסל: וועסט אפּשר שווייגן, צי ניין?

חיה: צירל וואַקסט אויפן בית-עולם און גאָר נישט.

קרייסל: צירל, האָב איך דיר געזאָגט, איז זייערע אַ טאָכטער;

מאָכט נישט אויס.

חיה: פאַרוואָס גייט אַהין נח?

קרייסל: האָב אים אַ גוט יאָר. וואו איז ער איצטער, האָסט

אים נישט געזען?

חיה: איך האָב געזען ווי ער איז אַוועקגעגאַנגען צום בית-

עולם.

קרייסל: מער פעלט נאָך נישט.

חיה: ער גייט צו צירלען.
קרייסל: שווייג, דו נאָר!
חיה: טאַקע, ער גייט צו צירלען.
קרייסל: עס פעלט מיר נאָך מער נישט. דער טאַטע זאָל עס
הערן.

חיה: דער טאַטע האָט אים געזען.
קרייסל: דער טאַטע האָט אים נישט געזען. וואָרעם ער וואָלט
אים שוין געגעבן, אָז ער זאָל האָבן צו געדענקען.
חיה: פאַרוואָס לאָזט אים דער טאַטע נישט גיין אַהין?
קרייסל: ווייל זיי ווילן צונעמען ביי אונדז דעם ביסן ברויט.
חיה: פאַרוואָס ווילן זיי צונעמען?
קרייסל (שטויסט זי אָפּ פֿון זיך): גיי, טשעפע זיך אָפּ פֿון מיר!
חיה: מען טאָר שוין נישט פרעגן?
(נעמט אַ שער און שערט אויס שפיצן פֿון פּאַפּיר.)
חיים הערש (קומט אַרײַן): וואו איז נח?
קרייסל: ער איז דען נישטאָ אין מיל?
חיים הערש: ער שלאָפט נישט?
חיה: ער איז אויפֿן בית־עולם.
קרייסל (שלאַגט זי איבער די הענט): מען פרעגט נישט ביי

דיר.

חיים הערש: אַזוי גאָר — דיר געפעלט עס? דיין זון.
קרייסל: וואָס ווילסטו האָבן פֿון מיר?
חיים הערש: צו וועמען דען זאָל איך רעדן?! דו ווייסט, אָז ער
גייט אַהין און דו לאָזט אים? און דו זאָגסט עס מיר גאָר נישט?
קרייסל: וואָס זאָל איך טאָן?
חיים הערש: מיר זאָגט מען און איך וועל אים זיינע באַקן
צעפּאַטשן.

קרייסל: ביים זיך פּריער אָפּ די צונג, דו אַלטער נאָר.
חיים הערש: איך זאָג דיר, אָז ער וועט שוין אַהין מער נישט
גיין.

קרייסל: אז דאָס קינד וויל גיין קענסטו אים נישט פאַרווערן.
חיים הערש: און איך זאָג דיר, אַז עס וועט אים שוין זיין דאָס
לעצטע מאָל!

קרייסל: שאַ, שריי נאָר נישט אַזוי; דאָס קינד שרעקט זיך.
חיים הערש: איך האַרעווע, איך צי מיר די אַדערן און דו וועסט
לאָזן דיין זון גיין צו מיינע שונאים!

קרייסל: איך שיק אים נישט אַהין.
חיים הערש: ווייסט, אַז ער וויל אונדז אונטערצינדן? ער האָט
שוין מענטשן געדונגען.

קרייסל: דו גלייב נאָר נישט אַזעלכע מעשיות.
חיים הערש: מען וועט נאָך דעם פערד פון שטאַל אַרויסנעמען.
קרייסל: קיינער וועט נישט בעמען.

חיים הערש (צו חיה): און דו גייסט אויך אַהין, דו חצופה! ?
(רייסט מיט כעס די שער אַרויס).
חיה (וויינט): איך גיי נישט אַהין.

קרייסל: וואָס ווילסטו פון קינד? האָט זיך צעשריען און נישט
וויסנדיק פאַרוואָס.

חיים הערש: איך ווייס שוין פאַרוואָס איך שריי. עס וועט אים,
זאָגט ער, זיין קאַפּ ליגן אין דער ערד און ער וועט מיר אויפשטעלן
אַ ווינט-מיל אונטער דער נאָז.

קרייסל: ער שטעלט נאָך נישט.

חיים הערש: ווייסט זייער אַ סך; האָט שוין אַ פּלאַץ געקויפט
לעבן אונדז.

קרייסל: מיינע שונאים!

חיים הערש: אַזוי... זיך דערשראַקן. מען וועט מיט דער טאַרבע
אָוועקגיין.

קרייסל: און זי גייט עס נאָך אַהער. מיט הייסע וואַסער וועל איך
זי אַפּגיסן.

חיים הערש: שוין לאַנג באַדאַרפט עס טאָן. אַבער אַזוי וועט
עס נישט אַפּגיין, בלוט וועט זיך גיסן, אַז מען וועט אַנהייבן געהילץ
צופירן.

קרייסל: זאג מיר, כ'בעט דיר, פון וואָנען ווייסטו, אז ער האָט דעם פּלאַץ געקויפט?

חיים הערש: וואו איז דער זון? (צו חיה) האָסט נישט געזען וואו נח איז?

חיה: איך ווייס נישט.

חיים הערש: זאג מיר, קרייסל, גייט ער אפשר צו זיין טאָכטער? זאג מיר, וואָס שווייגסטו?

קרייסל: וואָס ביסטו היינט אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט?

חיים הערש: ענטפערסט נישט, באַדאַרף מען נישט. איך וועל אים שוין מיט דער בייטש ברענגען צו טרייבן אַהיים.

(ער זוכט אַ בייטש).

קרייסל: משוגענער, וואוהין גייסטו? לאַז אים נישט, מיין קינד, נישט אַנדערש ער איז משוגע געוואָרן.

חיים הערש: אָבער ס'איז דאָך נישט אויסצוהאַלטן, ווייב און קינדער זאָלן זיין קעגן אַן אייגענעם טאַטן; קינדער זאָלן וועלן, אַז דער טאַטע זאָל אַ בעטלער ווערן. זיין גילק, וואָס איך מוז גיין אין מיל אַרײַן.

(גייט אַרויס).

חיה (קוקט אין פענצטער): ער איז אין מיל אַוועק.

קרייסל (שלאַגט זי): ווער האָט דיר געבעטן דערציילן, אַז ער איז געגאַנגען צו נאָטען? ווער האָט דיר געבעטן, פּרעג איך דיר...

חיה: וואָס ווילט איר פון מיר? איך וויל אַליין אויך גיין אַהין. איך בין מיט זיי נישט ברוגז. צירל האָט מיך גערופן צו זיי.

קרייסל: האָסט געהערט וואָס דער טאַטע האָט דערציילט? זיי האָבן זיך אַנגעזעצט אויף אונדז. זיי ווילן אונדז אומגליקלעך מאַכן. זאָלסט צו זיי מער נישט גיין. נח וועט שוין אויך צו זיי מער נישט גיין, איך וועל אים זאָגן.

נח (קומט אַרײַן).

קרייסל: גוט מאַרגן, מיין קינד, וואו ביסטו געווען?

נח: איך האָב געוואָלט דעם שלאָף אַ ביסל פאַרטרייבן.

קרייסל (דערלאנגט אים אַ גלאַז טיי): ביים עפעס איבער און לייג זיך צו.

נח: דער טאָג אין נאָך גרויס.

קרייסל: דער טאָטע איז זייער אין פעס.

נח: אויף וועמען?

קרייסל: ער איז אין פעס וואָס נאָטע וויל פון אונדז דאָס שטיקל ברויט צונעמען.

נח: טאָ וואָס בין איך שולדיק?

קרייסל: איך ווייס, אָז דו ביסט נישט שולדיק. חיה זאָגט, אָז דו ביסט היינט געגאַנגען אַהין.

נח: חיה זאָגט?

חיה: איך האָב טאָקע געזען.

נח: נו, איך בין געווען. איך גיי אַהין — אַבער וואָס האָט איינס צום אַנדערן?

קרייסל: יא, טאָקע וואָס האָט עס איינס צום אַנדערן? צירל איז אין איר טאָטן נישט געראַטן.

נח (צעטומלט): וואָס האָט עס מיט צירלען צו טאָי?

קרייסל: איך זאָג דאָך גאָר נישט.

חיים הערש (קומט אַרײַן): אָט איז דער שיינער זון, אַ גרויס נחת טוסטו מיר אָן.

נח: איך בין אפשר נישט געזעסן אַ גאַנצע נאַכט אין מיל?

חיים הערש: מוחל!

נח: ביסט מיר מוחל — איז נישט. ווילסט אפשר, אָז איך זאָל זיך פאַרדינגען צו אַ פרעמדן?

חיים הערש: וואָס עפעס, זיך פאַרדינגען צו אַ פרעמדן? וועסט אויפשטעלן דאָ אַ מיל אין איינעם מיטן קברן; דעם טאָטן, חיים הערשן, מיט דער מאַמען, קרייסל, וועט איר באַגראָבן — און דערנאָך חתונה האָבן מיט זיין טאָכטער.

נח: בעסער רעד עס נישט.

חיים הערש: וועסט מיר, אפשר, הייסן שווייגן?!

נח: מאמע, וואס וויל ער פון מיר האָבן?
 היים הערש: נו, מאמע, זאָג וואָס מען וויל פון אים האָבן?
 קרייסל: איך ווייס טאַקע נישט וואָס דו ווילסט האָבן פון קינד.
 היים הערש: דיין קינד — נישט מיינס.
 קרייסל: דיין קינד, מיין קינד... האָט זיך נעבעך אָנגעהאַ-
 רעוועט אזאָ נאַכט — וואָס ביסטו צו אים צוגעשטאַנען?
 נח: איך הער וואָס איר רעדט און איך פאַרשטיי קיין איין וואָרט
 נישט. איך ווייס נישט פון וואָס צו זאָגן.
 היים הערש (וויל אים שלאָגן): וועסט שוין באַלד פאַרשטיין.
 קרייסל (באַשיצט נח): ער איז משוגע געוואָרן, נישט אַנדערש.
 נח: לאַז אים, זאָל ער שלאָגן. (בייגט איין דעם קאַפּ צום פאַטער.)
 נאָ, שלאָג אויב דו ווילסט. כּוועל דיר צוריק נישט אָפּגעבן.
 היים הערש (טרעט אָפּ וויל אַרויסגיין, נאָר פּלוצלונג ווענדט
 ער זיך צו נח): זאָג מיר קלאַרע ווערטער, ביסט היינט געווען אויפן
 בית-עולם?
 נח: כּיבין געווען.
 קרייסל: ענטפער אים נישט, מיין קינד.
 נח: איך האָב נישט מורא צו זאָגן דעם אמת. איך בין דאָרט
 נעכטן געווען, איך בין היינט געווען און כּוועל מאַרגן אויך אַהין
 גיין.
 היים הערש: איך וועל דיר דיינע פּיס צעברעכן.
 נח: וועל איך אויך גיין.
 היים הערש: זיין מויד האָט דיר דעם קאַפּ פאַרדרייט?
 נח (שווייגט).
 היים הערש (ער זעצט זיך נעענטער צו נח): נו שוין, איך בין
 נישט אין פעס, איך וועל מיט דיר רעדן געלאָסן.
 קרייסל: גיי פון אים, מיין קינד, ס'וועט שוין קיין גוטס נישט
 אַרויסקומען. רבונג של עולם, וואָס וויל מען האָבן פון מיין לעבן? אַ
 זאָג רו זאָל עס זיין.
 היים הערש: קענסט זיצן רואיק. איך בין נישט אין פעס. זאָג

מיר מיט גוטן, מיט שכל: ווער איז דיין טאטע? דיין מאמע? ווער ביסטו? און זאג מיר ווער איז נאטע דער קברן, זיין טאכטער און איר מאמע?

נח: וואס גייען זיי מיר אן?

חיים הערש: זיי גייען דיר גאר נישט אן? שווער זיך.

נח: זיי גייען מיר גאר נישט אן.

חיים הערש: און זייער טאכטער? איך פּרעג דאך עפּעס ביי דיר.

קרייסל (שפּעט איבער): זיין טאכטער, זיין טאכטער — ס'איז נישט דיין דאגה.

חיים הערש: ווילסט איך זאל מיר מתחתן זיין מיטן קברן?

נח (שווייגט).

חיים הערש: דו ווייסט, אז ער האט שוין דעם פּלאץ הינטערן מיל אפּגעקויפט און וועט דאָרט גראָבן אַ קבר פאַר אונדז אַלעמען?

נח: ער האט נאך נישט געקויפט.

קרייסל: וואס אן אמת איז אן אמת.

חיים הערש: דו וועסט חתונה האָבן מיט זיין טאכטער און מענטשן וועלן מיט די פינגער טייטן: חיים הערש און נאטע — מחותנים... שיינע מחותנים.

נח: ער וועט קיין מיל נישט בויען.

חיים הערש: ווער האט עס דיר געזאגט? ער דינגט שוין אין אַ דאָרף אָן אַלטע מיל. און ער וויל זי אָהער איבערפירן.

נח: ווער האט עס דערציילט?

קרייסל (ווישט די טרערן): געוויס, מיין קינד, ווילן זיי אונדז אומגליקלעך מאַכן.

חיים הערש: הייסט עס אזוי, מיין קינד. צונויפגערעדט זיך דעם טאטן אומגליקלעך צו מאַכן... ער ווייסט גאר נישט. גלייך ווי מען וואלט אים גאר נישט דערציילט. ווער ווייסט, אפשר האט איר שוין ביידע זותפות געמאכט. וואס דען גייסטו אָהין? קענסט מיר אפשר זאגן ווען מען וועט אָהער דאָס געהילץ איבערפירן?... וואס קוקסטו מיך אן? דו פאַרשטייסט נישט וואס מען רעדט צו דיר?

נח: איר פארדרייט מיר א קאפ. איך וועל אים גיין פרעגן.

(וויל גיין.)

חיים הערש: אין שטוב זאלסטו מיר זיצן! כוועל שוין אליין
מיין שטעטל באשטיין.

נח: אבער ס'קען דאך נישט געמאלט זיין. ער וועט דאך נישט
בויען קיין מיל. מיר האט ער געזאגט, אז ער וועט נאר א שטוב בויען,
ווייל ער וויל נישט האבן זיין דירה אויפן בית-עולם.

קרייסל (דורך טרערן): ס'איז א ליגן. זיי לייקענען פאר דיר,
מיין קינד.

נח: וויל איך זיי פרעגן.

חיים הערש: האסט זיי נישט וואס צו פרעגן! דיין פוס זאל
אהין מער נישט קומען. — הערסט וואס מען זאגט צו דיר?!

נח: א גאנצע נאכט געהארעוועט און איצטער נאך דיר א פריי-
מארגן...

חיים הערש: מוחל דייע טובות. איך קען ביי נאכט אליין זיצן
אין מיל.

חיה: איך טאר אויך אהין נישט גיין?

קרייסל: גיי, מען פרעגט נישט ביי דיר. ווילסט דער טאטע זאל
נעמען די בייטש?

חיים הערש: ווילסט דער טאטע זאל נעמען די בייטש...
הלואי וואלט איך טאג און טאג געקאטעוועט מיין בן-יחיד וואלט איך
איצטער צו אזא חרפה נישט געקומען.

(רייסט ארויס דעם מענטער ביי חיהלעך, זי שניצט עפעס, און
שלאגט איר אן איבער די הענט.)

נח: קאנסט נאך איצטער אויך קאטעווען. האסט נאך נישט פאר-
שפעטיקט... נאר מעגסט זיין זיכער אז איך וועל בעסער נישט ווערן,
איך בין דיין זון. ווילסט איך זאל זיין בעסער פון דיר?

חיים הערש (קוקט אים אן פארוואונדערט, נעמט זיך פארן פאס...)

נח: וואס ווילסטו פון מיר האבן? וואס פאר א חרפות האב איך
דיר אנגעטאן? וואס כאפסטו זיך מיר שלאגן? איך בין שוין באלד
צוואנציק יאר אלט.

קרייסל: ער איז דען נישט גערעכט? ביי לייטן א קינד איז א צירונג אין שטוב, און דו וויסט נישט פון דיין קאפ צו זאגן.

נח: איך וויל נישט זיין קיין צירונג און איך וויל נישט זיין קיין הונט אין שטוב. איך וויל דיך נישט באַגראָבן. ווען איך וואָלט וויסן אַז נאַטע וויל דאָ אַ מיל בויען וואָלט מיין פוס אַהין נישט געקומען. אָבער מיר אַרט עס נישט. זאָל ער נאָר אַראָפּפירן אַהער דאָס געהילף וועל איך עס מיט סמאַלע אָפּגיסן און אונטערצינדן.

חיים הערש: און אַז ער וועט נישט בויען קיין מיל, הייסט עס, וועט זיין טאַכטער זיין מיין שנור?! זאָג מיר...

קריינע (קומט אָן גאַר אומדערוואָרט): גוט מאָרגן.

קרייסל (מיט פריינטלעכקייט ווי צווישן זיי וואָלט גאַר נישט געווען): גוט מאָרגן, גוט יאָר. אַזאַ גאַסט, אַזוי פרי.

קריינע (מערקט דאָ, אַז אין שטוב הערשט אַן אויפּרעגונג): אַזאַ שיינער פרימאָרגן היינט. ביי אייך די מיל קיין עין־הרע געגאַנגען אַ גאַנצע נאַכט.

קרייסל (צו חיים הערש): מיר דאַכט אַז די שטיינער גייען ליידיק.

נח (וויל אַרויסגיין).

חיים הערש: איך גיי אַליין!

(גייט אַרויס.)

קריינע: איך בין געקומען צו אייך, קרייסל לעבן, דאָס קינד איז מיר עפעס נישט מיט אַלעמען.

קרייסל: וואָס איז איר פאַר אַ גוטס?

קריינע: איז אויפגעשטאַנען ווי די ליכטיקע זון און איצטער דאַכט זיך מיר אַז זי האָט היץ.

קרייסל: באַדאַרפט אַפּשפּרעכן אַן עין־הרע.

קריינע (שמייכלט צו נח): כּווייס מיינט איר? נח איז היינט געווען ביי אונדז. האָט איר אפּשר עפעס געזאָגט אַזעלכס. טאַטעס זען עז נישט קיין מאַמעס. די טאַטעס אַרט נישט פאַר זיערע קינדער.

קרייסל (ווישט די אויגן): דאָס זאָג איך דאָך שטענדיק.

קריינע: זי האָט זיך נישט געקלאָגט, חלילה פאַר דיר, נח, אַז זי איז עפעס נישט מיט אַלעמען?

נח: איך? ...

קריינע (קוקט אין פענצטער): איך האָב מורא פאַר חיים הערשן.
ס'קלאַפט מיר אין האַרצן ווי מיט אַ האַמער.

קרייסל: איר האָט נישט וואָס מורא צו האָבן פאַר אים, קריינעשן.
קריינע: גלייבט מיר, אַז ס'איז נישט מיין שולד, עס שרעקט
מיר דאָס האַרץ פאַר מיין קינד, חלילה עפעס אויף איר איז שוין אַ
סוף צו מיין לעבן. (קוקט אָן ווערטער צו נח). פּלוצלונג צו חיהו). קום
אַ ביסל צו אונדז וועט צירלעך זיין פּריילעכער.

קרייסל: דער גוטער יאָר ווייסט, וואָס איך זאָל אייך זאָגן.
קריינע, מיר האָבן זיך קיין מאָל נישט געקריגט. און, מישטיינס געזאָגט,
פאַר וואָס זאָלן מיר זיך קריגן? נאָר איך האָב עס מורא פון מיין מויל
אַרויסצורעדן. מיין האַרץ טוט מיר וויי. איר האָט בעסער נישט באַ-
דאַרפט קומען אַהער. כ'האָב שוין היינט געהאַט אַ פינצטערן פּריי-
מאַרגן. איך וואָלט וועלן אַלץ גוט מאַכן... איך ווייס נישט צי עס
וועט העלפן.

קריינע: איך קען אַוועקגיין. איך וויל נישט אַז ס'זאָל קומען
צו אַ מחלוקת. עס שרעקט מיר מיין האַרץ פאַר מיין קינד.
קרייסל: וואָס איז איר דען אַזעלכס?

קריינע: איך זע אין איר חלילה אַזוי קיין ביזו נישט. נאָר איין
אויג אין קאַפּ... איך וואָלט וועלן, קרייסל, אַז איר זאָלט צו מיר
אַריבערגיין. נח האָב איך מורא צו פרעגן — אפשר ווייסט ער עפּעס.
קרייסל: איר האָט זיך אפשר ביידע צעווערטלט?

נח (שווייגט).

קריינע: כאַפט זיך אַריבער צו מיר, קרייסל, נישט אויסגערעדט
זאָל עס זיין — איך וויל איר זאָלט זיך דורכרעדן מיט מיין מאַן. מיר
פּאַלגט ער נישט. (וויינט) אַזאַ פינצטערן מזל האָט מען, כ'וואָלט כאַטש
וועלן, אַז מיין קינד זאָל די ליכטיקע וועלט האָבן. גאַטעניו, פאַר וואָס
קומט עס מיר?

קרייסל (וויינענדיק): אייער נאַטע האָט זיך אָנגעוועצט אונדז אומ-
גליקלעך צו מאַכן.

קריינע: וואָס קען איך מאַכן מיט אים? רעד איך — ענטפּערט

ער נישט. איך? ... מיר איז גוט אזוי אויך. איך באַדאַרף נישט האָבן קיין נייע גליקן. מער נישט ס'איז מיר שוין מיאוס געוואָרן זיצן אויפן בית-עולם. ס'ווילט זיך שוין אויך זיין מיט מענטשן צוגלייך. און טאַקע צוליב מיין קינד.

קרייסל: איך וועל אפשר ביינאַכט צו אייך אַריבערקומען. איצטער קען איך נישט. כ'וויל נישט חיים הערש זאָל עס זען, ס'איז מיר שוין גענוג פינצטער געווען היינט. (באַווייזט אויף נחן.) ער האָט שוין היינט אויך זיין חלק געהאַט.

קריינע: אָבער קיין ביזו זאָל נישט זיין.

נאַמע (מיט אַ רידל אין האַנט באַווייזט זיך אין דער אָפּענער טיר):
הייסט עס דאָ ביסטו גאָר?

קריינע (פאַרלירט זיך): איך גיי שוין אַ חיים.

קרייסל: קומט אַריין, וואָס שטייט איר אין טיר?

נאַמע: כ'האַב מיין אייגענע שטוב.

קריינע: גאָט איז מיט דיר, נאַמע!

נאַמע: גאָט איז מיט מיר — און איך וויל נישט, דו זאָלסט אָהער גיין!

קרייסל: איך טראָג חלילה אויף אייך קיין פעס נישט. איר מעגט אַריינקומען.

קריינע: איך האָב נאָר געוואַלט בעטן אַז קרייסל זאָל אָפּשפרעכן אַן עין-הרע דעם קינד.

קרייסל: איך וועל גיין. געוויס וועל איך גיין.

נאַמע: איך באַדאַרף נישט.

קריינע: האָב גאָט אין האַרצן.

נאַמע: איך באַדאַרף נישט. מיין קינד וועט אזוי אויך געזונט זיין. און דו האָסט דאָ נישט וואָס צו טאָן.

חיים הערש (באַווייזט זיך אין דער אָפּענער טיר, קוקט פאַר-וואונדערט צו נאַמען, ווי איינער זאָגט „וואָס באַדאַרפן זיי דאָ?“ קומט אַריין אין שטוב.)

קריינע (גייט אַרויס און ציט פאַרן אַרבל נאַמען): קום שוין אַ חיים.

(ציט איס אָפּ פּון טיר.)

חיים הערש (שפייט אויס): פאַר אַלדי שוואַרץ יאָר זאָלן זיי
גיין! שוין באַצייטנס אַהער מיט אַ רידל געקומען. וואָס האָבן זיי דאָ
געוואָלט? געקומען מיט אַ רידל... צו פרי אַביסל...
נאַמע (רייסט זיך אין שטוב, ווי צו אַ געשלעג. נאָר קריינע ציט
איס אָן ווערטער אָוועק פּון טיר.)

ד ר י ט ע ר א ק ט

ביי נאָטען. ניט קיין געוויסטע שטוב. אין הינטערגרונט צוויי פענצטער. רעכטס אַ טיר צו דער גאַס. לינקס אַ טיר אין אַ צווייטן צימער. זומער אָונט.

נח (קוקט אַריין דורכן אָפּענעם פענצטער. רופט): צירל, צירל... האָסט זיך באַהאַלטן? דאָס לעצטע מאָל קום איך אַהער, גאַדענק, דאָס לעצטע מאָל.

צירל (באַווייזט זיך אין טיר לינקס): בעסער גיי אַוועק פון דאַנען. דער טאַטע וועט באַלד קומען.

נח: זיי וויסן אַז דאָס לעצטע מאָל קום איך צו דיר. צירל: איך בין נישט שולדיק.

נח: ווער דען איז שולדיק?

צירל: דער טאַטע וועט קומען; כ'האַב מורא.

נח: איך האָב פאַר דיין טאַטן קיין מורא נישט. איך וועל וואַרטן ביז כאַצקל וועט אַהער קומען.

צירל: גלייב מיר אַז איך האָב אים פיינט, וואָס קען איך העלפן, אַז ער קומט אַהער? ער האָט דעם טאַטן אָנגערעדט ער זאָל בויען אַ מיל, ווייל ער וויל מיר זאָלן זיך ביידע קריגן.

נח: דעריבער וואַרט איך טאַקע ביז ער וועט קומען.

צירל: איך בעט דיר, גיי אַוועק פון דאַנען.

נח: איך וויל זען ווי דו וועסט רעדן מיט כאַצקלען ווען ער וועט אַריינקומען.

צירל: איך וועל אים זאָגן, אַז דו שטייסט הינטערן פענצטער.

נח: איך וועל אים זיין קאפ צעפלעטן.
 צירל: פון מיינעטוועגן מעגסטו עס טאן. מיר אַרט עס נישט.
 נח: איך גיי אַריין אין שטוב.
 (ער וויל אַריין דורכן פענצטער.)
 צירל: גיי נישט, גיי נישט!... דער טאַטע וועט דיך דער-
 הרגענען.
 נח (שפּרינגט אַריין): איצטער זאָל דיין טאַטע קומען, מיין טאַטע
 קומען — איך וועל פון שטוב נישט אַרויסגיין.
 צירל: נחל מיין האַרץ, איך בעט דיר, זאָלסט אַרויסגיין, איך
 האָב דיך ליב ווי דאָס לעבן, ווי מיין האַרץ — איך בעט דיר, גיי אַרויס.
 איך וועל אפשר שטאַרבן פאַר שרעק... (זי קושט אים). נח, דו וויינסט?
 איך בעט דיר, וויין נישט.
 (עס דערהערן זיך שטימען רעדן אין דרויסן. ער שפּרינגט אַרויס
 צוריק דורכן פענצטער.)
 צירל (בלייבט זיצן בלאָס, דערשראָקן).
 כאַצקל (קומט אַריין): גוטן אָונט.
 צירל: גוטן אָונט.
 כאַצקל: וואָס רעדסטו אַזוי שטיל?
 צירל (קערט אָפּ דאָס געזיכט פון אים).
 כאַצקל: ווילסט מיט מיר נישט רעדן? איז נישט. ביסט אויף
 מיר אין פעס וואָס איך וויל מאַכן דיין טאַטן פאַר אויס קברן? אַז
 דו זאָלסט מער נישט וואוינען אויפן בית-עולם?
 צירל: כ'בין איך מוחל די טובה.
 כאַצקל: וועסט נאָך זען וואָס היינט וועט דאָ זיין.
 צירל: וואָס? !
 כאַצקל: וואָס האַסטו זיך אַזוי דערשראָקן? כ'מיין גאַרניט.
 היינט ביינאַכט און אפשר נאָך באלד וועט מען דאָס געהילף ברענגען,
 די פורן קומען באלד אָן.
 צירל: ס'אָ ליגן!
 כאַצקל: איך האָב דאָס גאַנצע געלט אויסגעלייגט. דיין טאַטע

פאַרמאַגט גאַר נישט אַזוי פיל. און אַז מען וועט באַדאַרפן בויען וועל
איך אים ווידער העלפן.

צירל: איך וויל פון דעם נישט וויסן.

כאַצקל: איך וועל פאַר אונדז אויך בויען אַ שטוב.

צירל: פאַר וועמען?

כאַצקל: פאַר צירלען מיט כאַצקלען.

צירל: איך וועל ביז יענער צייט נישט דערלעבן.

כאַצקל: וועסט שוין יאָ דערלעבן.

צירל: וואָס זענט איר געקומען אָהער?! מיין טאַטע איז אויפן
בית-עולם, גייט זיך צו אים.

קריינע (קומט אַרײַן).

כאַצקל: גוטן אַוונט, קריינע.

קריינע: אַ גאַסט; אַ גאַסט.

כאַצקל: מען זעט שוין אפשר די פורן?

קריינע: טאַקע נאָך היינט וועט דאָס געהילץ אַנקומען?

כאַצקל: איך בין אפשר אין צען דערפער אויסגעווען ביז איך
האַב אַזוי פיל פורן צונויפגענומען.

קריינע: מען זאָגט, אַז חיים הערש האָט געדונגען גויים זיי
זאָלן נישט לאָזן דאָס געהילץ אַראָפּוואַרפן.

כאַצקל: דאָס וועלן מיר שוין זען, און וואָס וועלן מיינע גויים
אויף דעם ענטפערן?

קריינע: מיט וואָס וועלן מיר עס אייך קענען אַפּדאַנקען?

כאַצקל: איך וועל מיר שוין אַליין דאַנקען. זעט בעסער, אַז
צירל זאָל מיט מיר וועלן רעדן. איך רעד צו איר און זיי ענטפערט
מיר נישט.

קריינע: וואָס האָט זיי דען צו אייך?

כאַצקל: אפשר לאַכט זיי עס נאָר.

צירל (גייט אַרויס אין צווייטן צימער גאַרניט זאָגנדיק).

כאַצקל: עפעס איז זיי ברוגז אויף מיר. איך דערצייל איר, אַז
היינט באַדאַרף אַנקומען דאָס גאַנצע געהילץ, זאָגט זיי... כ'ווייס וואָס
זיי זאָגט — יאָ, וואו איז נאַטע?

קריינע: ער וועט באַלד מסתמא אַריינקומען.
 (הינטערן פענצטער הערט זיך אַ גערויש ווי אַ פּור וואַלט אַפֿ-
 געפּאַרן.)
 כאַצקל (איילט צום פענצטער): עמעצער האָט מיין פּערד און
 וואָגן צוגענומען. טפּרולל... טפּרולל!
 (לויפט אַרויס.)
 קריינע (קוקט אין פענצטער).
 צירל (קומט שנעל אַריין דורך דער גאַסטיר.)
 קריינע. פון וואָגען קומסטו? ביסט דאָך גאַר אין דער אַנדערער
 שטוב געווען?
 צירל: זאָל ער גיין פון דאָנען!
 קריינע: עמעצער האָט זיין פּערד און וואָגן צוגענומען.
 צירל: דאָס האָב איך דעם פּערד פון שטוב אַוועקגעטריבן.
 קריינע: ווי פּאַלסטו עס אויס צו טאָן, מיין קינד?
 צירל: זאָל ער אַהער נישט קומען.
 קריינע: ער וויל דאָך אונדז גליקלעך מאַכן. דעם טאַטן מאַכן
 אויס קברן.
 צירל: זאָל ער צו מיר נישט לאַכן. איך האָב אים פיינט. ער
 זאָגט, אַז איך בין זיין פּלה און איך וויל עס נישט הערן פון אים.
 קריינע: אַזאַ פיינער מענטש.
 צירל: איך וויל אים נישט קענען.
 קריינע: דער טאַטע האָט אים שוין צוגעזאָגט.
 צירל: האָט ער אים צוגעזאָגט, און איך... וואָס ווילט איר
 האָבן פון מיר?
 קריינע: שריי נאָר נישט אַזוי.
 כאַצקל (קומט אַריין): אַן איינפאַל אַ ביסל; עמעצער האָט דעם
 פּערד אָפּגעבונדן און אַוועקגעטריבן פון דאָנען. איך קען שווערן, אַז
 דאָס איז געווען אַ גנב (קוקט פּאַרדעכטיקט צו צירלען). דו האָסט עס
 געטאָן?
 צירל: יא, איך האָב עס געטאָן.

כאַצקל: אבי איך האָב זיך דערשראָקן.
קריינע: הערט זי נישט וואָס זי רעדט.
צירל (גיפטיק): איך, איך האָב אָפגעבונדן; איך וויל נישט, אָן
אייער פּור זאָל שטיין הינטער אונדזער פענצטער.
כאַצקל: ווילסט זיך מיט מיר קריגן? גוט, איך וועל צו דיר
ניט רעדן.

קריינע (צו צירלען): וואָס איז טאַקע היינט מיט דיר?
צירל (גייט אַרויס אין צווייטן צימער).
כאַצקל: דורכן פענצטער האָט זי געמוזט פריער אַרויס אויף
דער גאַס. אפשר גייט זי עס ווידער טאָן?
קריינע: דער גוטער יאָר ווייסט וואָס מיט איר איז געוואָרן די
לעצטע צייט. איך האָב פון איר קיין מאָל אַזעלכע ווערטער נישט גע-
הערט.

כאַצקל: איך ווייס ווער ס'איז אין דעם שולדיק.
קריינע: וואָס טשעפעט ער זיך, ווייס איך נישט.
כאַצקל: איך וועל זיך אָפרעכענען מיט אים.
צירל (קומט אַרײַן): מיט וועמען וועט איר זיך אָפרעכענען?
קריינע: מיין קינד, דער טאַטע זאָל חלילה נישט דערהערן וואָס
דאָ קומט פאַר. ער וועט אַזעלכע ווערטער דערהערן...
צירל: איך האָב פאַר קיינעם קיין מורא נישט. איך ווייס פאַר
וואָס ער איז אַזאַ גוטער געוואָרן צו אונדז. אָבער עס וועט קיין מאָל
נישט זיין. איך בין נישט קיין קליין קינד.
כאַצקל: מען קען טאַקע מיינען, אָן איך בין איינגעליבט אין
אייער טאַכטער. — וואָס זאָגט איר, קריינע?
נאַטע (קומט אַרײַן פאַרהאַרעוועט): גוטן אַוונט. אַזוי איז מען דעם
גאַנצן טאָג פאַריאַגט. דער שוואַרץ-יאָר ווייסט פאַר וואָס און פאַר
ווען.

כאַצקל: באַלד קומען אָן די פּורן.
נאַטע: אַלץ מיט אַמאָל?
כאַצקל: אפילו די שטיינער וועלן אויך היינט אַנקומען; צו
צוויי פאַר אַקסן שלעפּן יעדן שטיין.

נאָמע: אַ בעלנות געווען. (צופרידן, צו קריינען.) דערלאנג עפעס
צום טיש, זאל מען נעמען אין מויל אַריין. און דו, צירל, וואָס זיצסטו
עפעס אַ ברוגזע?

קריינע (דערלאנגט צום טיש משקה און פאַרבייסן): דער קאַפּ
טוט איר וויי.

נאָמע: האָסט נאָך, כאַצקל, מיין משקה נישט געטרונקען. לחיים!
גאָט זאל געבן, אַז אין קורצן זאל איך פטור ווערן פון מיין פרנסה
דאָ אויפן בית-עולם.

קריינע: ס'איז שוין טאַקע צייט.
כאַצקל: לחיים, רב נאָמע, זאל גאָט געבן, אַז אין דער מיל זאלן
זיך רענדלעך מאַלן. די מיל איז אַ מציאה. — אוי... ס'איז שטאַרק.
נאָמע: פאַרבייס, פאַרבייס: ס'איז אייגענער לעקעך.

קריינע: איר מעגט עס פאַרוזוכן.
נאָמע: קום אַהער, צירל, נעם עפעס פון טיש.
צירל: איך וויל נישט.
כאַצקל: זי איז אויף מיר ברוגז.
נאָמע: וועט שלום ווערן. ברענג נאָר אַריין, קריינע, טרוקענע
קעז.

קריינע: גיי, צירעלע, וועסט ברענגען פון אַלמער.
צירל: איך וויל נישט גיין.
נאָמע: וואָס איז דאָס?
קריינע: דו נאַרישע מויד, ווער האָט דיר איינגערעדט, אַז מען
טאָר נישט טרינקען די מילך פון אונדזער ציג?
נאָמע: וואָס געשען? אַ ניס!
קריינע: וויל נישט טרינקען די מילך פון דער ציג, ווייל זי פאַ-
שעט זיך אויפן בית-עולם.

נאָמע (לאַכט): כ'האַב פיינט אַזעלכע איינרעדענישן, איך וואוין
שוין דאָ אַ שיינ ביסל מיט יאַרן און ס'האַט נאָך נישט געטראָפן, אַז
עמיצער זאל צוריק פון דער ערד אַרויסקריכן. כאַ-כאַ, וואָס די ערד
נעמט צו איז פאַרפאַלן. אַזוי גאַר, מיין טאַכטער, אויסגעוואַקסן אויפן
בית-עולם און האָסט מורא פאַר מתים.

קריינע: מען טאָר פון מויל נישט אַרויסרעדן. איך ווײס, מיינסטו?

נאָמע: שווייג, דו נאָר... לחיים! דעם ערשטן ברויט וועל איך אין מיין מיל מאַלן פאַר זיך, ווי דו זעסט מיך לעבן. זאָל נאָר גאָט געבן קיין ווינט זאָל נישט פעלן.

טודרום (קומט אַרײַן מיט אַ רידד): אַ גוטער אָונט.

קריינע: שטענדיק שלעפט איר די רידליעס אין שטוב אַרײַן.

טודרום: מען קען זײ נאָך צוגנבענען.

כאַצקל: קומט, טודרוס, לאַמיר אויסטרינקען לחיים.

טודרום: וואָס קען עס שאַדן? אַ שײנע נאַכט היינט... טאָ-מער, נאָמע, וואַלסטו איבערשמועסן זײ זאָלן געבן צושטייער דעם צוים צו פאַרריכטן. ס'איז קיין פלאַן נישט אַזוי, אַלע טאָג דעם פאַרקן רק לאַטען. אַ שטאַט זאָל זײן אַזוי קאַרג... לחיים, זאָל גאָט געבן... מען האָט באַדאַרפט מיט זײ איבעררעדן.

נאָמע: האָב זײ... לחיים!... נישט לאַנג וועט נאָך אויסקו-מען צו עסקן זיך מיט מתיים.

קריינע: ווער וויסט אויב ס'זועט זײן בעסער?

נאָמע: ס'זועט שוין זײן בעסער — לחיים.

חיים הערש, קרייסל (קומען אַרײַן).

קריינע: געסט, געסט.

טודרום: אידער מען הייבט זיך אָן צו קריגן, גיב מיר, חיים הערש, אַ שמעק טאַבאַק.

(באַקומט עס).

קרייסל: מיר זענען זיך נישט געקומען קריגן, פאַרקערט, מיר זענען געקומען אויסמידן אַ קריג.

נאָמע: נו, וואָס וועסטו זאָגן גוטס, חיים הערש? וועסט אפּשר נעמען אַ טרוגק בראַנפן?

חיים הערש: איך בין דיר געקומען זאָגן אַז עס וועט ווייט פאַרגײן.

נאָמע: נו, וועלן מיר זיך גרייטן; ביסט עס מיר געקומען זאָגן?

חיים הערש: יא, איך בין עס דיר געקומען זאגן.
נאָמע: האָסט עס נישט באַדאַרפט. וואָרעם איך האָב מיר מיין
שכל. און אַז איך וויל ווערן אויס קברן, קען עס מיר אַפילו גאָט אַליין
נישט פאַרווערן.

קרייסל: אַדרבא, זאָל אייך גאָט העלפן.
חיים הערש: דאָס איז דיר דיינע אַ זאָך. און, אַז דו ווילסט מיר
אונטערגראָבן מיין חיונה, נאָך דעם ווי איך האָב עס מיט אַלע כוחות
אויפגעאַבערט, זאָג איך, אַז איך וועל נישט לאָזן.

נאָמע: נישט לאָזן, איז נישט לאָזן.
כאַצקל: מען קען קיינעם נישט פאַרווערן.
חיים הערש: ביי אַזאַ שנעק פּרעגט מען נישט!
טודרום: איך האָב אויך דאָס אייגענע געזאָגט: מען באַדאַרף
נישט לאָזן אַ זיכערע פּרנסה און מאַכן שותפות מיטן ווינט.

קריינע: וואָרעם ער איז נישט גערעכט?
נאָמע: גרויסע קעפּמענטשן; פאַרשטייט אַ סך מיט נאָך.
קרייסל: גענוג געזונט האָט עס מיר געקאָסט ביז איך האָב ביי
אים געפּועלט ער זאָל גיין מיט מיר אַהער.

נאָמע: וואָס ווילט איר פון מיר? !
חיים הערש: גאַרנישט!
נאָמע: גאַרנישט איז — גאַרנישט.

קריינע: אדרבא זעצט אייך, זאָל מען זיך דורכרעדן.
נאָמע: נישטאָ פון וואָס צו רעדן; איך וועל ביי אים קיין ווינט
נישט צונעמען.

חיים הערש: אָבער מיין חיונה וועסטו צונעמען!
כאַצקל: קיין פּשרות, רב נאָמע, איך האָב אין דעם אַ פאַר-
מעגן אַריינגעלייגט.

נח (באָוויזט זיך אין דער אָפּענער טיר): ביז ער וועט פון דאָרט
נישט אַרויסגיין וועט מען צו קיין טאַלק נישט קומען.
כאַצקל: מיך מיינסטו?

נח: גיי פאַר אַלדי שוואַרץ-יאָר!

נאָמע: גיי דו פאַר אַלדי שוואַרץ־יאָר.
 חיים הערש: וואָס האָט מען מיר אַהער געבראַכט? שלאָגן זיך
 קען איך אויף דער גאַס.
 קריינע: חיים הערש, זייט נישט קיין קינד. און דו, נח, איך
 וואָלט עס גאָר קיין מאָל נישט געגלייבט אויף דיר.
 חיים הערש: ער איז גערעכט.
 נח: ביז ער וועט פון שטוב נישט אַרויסגיין וועל איך נישט
 אַריינגיין.

נאָמע (פון זיין פּלאַץ): גיי פאַר אַלדי שוואַרץ־יאָר; עמיצער האָט
 געשיקט גאָך דיר?

קריינע (צו נאָמע): נישט אַנדערש דו האָסט זיך אָנגעשיפורט.
 וואָס ווילסטו פון מיין לעבן? רעדט זיך דורך ווי מענטשן, וואָס האָט
 זיך אַזעלכס אָנגעצונדן אין אייערע מוחות, וואָס נאָר קריגן זיך?
 טודרום: כע, כע — נו, מאַך קיין אַנשטעל נישט, חיים הערש,
 זעץ זיך, גיב אַהער קריינע אַ בענקל זאָל ער זיך זעצן. אַט אַזוי...
 און דו, שנעק, שטיי נישט אין טיר און בונטעווע נישט. קום אַריין
 זאָל מען זיך דורכרעדן.

נאָמע: איך האָב נישט וואָס צו רעדן, טאָמע.
 חיים הערש: איך האָב אויך נישט וואָס צו רעדן.
 נח: קום טאָמע אַ חיים; מיר וועלן זיך שוין אַליין אָן עצה
 געבן.

טודרום: שווייג, דו שנעק, אָן עלטערער מענטש הייסט דיר
 שווייגן! און דו, חיים הערש, מאַך זיך נישט נאָריש. ער האָט פריער
 אָן איבריק ביסל בראַנפן גענומען, אָבער דו ביסט דאָך ניקטער.
 נאָמע: איך בעט דיר, טאָמע, מיש זיך נישט אין פרעמדע
 געשעפטן.

טודרום: אויב ס'איז פרעמדע עסקים, וועל איך שווייגן.
 קרייסל: ס'איז אַלץ איינס, רב טודרום; איך בעט אייך פאַלגט
 אים נישט.

נח (צייגט צו כאַצקלען): ביז ער וועט נישט אַרויסגיין וועט קיין
 טאָלק נישט זיין.

קרייסל: ער זיצט דיר אויפן קאפ?
נח: יא, ער זיצט מיר אויפן קאפ.
קרייסל: קענסטו גיין אהיים, אויב דו ווילסט.
קריינע (זי זעצט מיט געוואלט אנדער חיים הערשן): נו, וואס
שווייגט איר?

נאָמע: כ'האָב נישט וואָס צו רעדן.
קריינע (אויס טרערן): פאַרוואָס זענען מיר שונאים געוואָרן?
צוואַנציק יאָר אָפּגעלעבט אין פּרידן און מיט אַמאָל זענען מיר שונאים
געוואָרן.

נאָמע: מסתמא האָט עס באַדאַרפט אַזוי זיין.
מודרום: רעדט זיך דורך ווי מענטשן.
קריינע: קום, נח, אַריין. שטיי נישט אין טיר.
נח: איך קען דאָ אויך באַשטיין.
נאָמע: אַז מען באַדאַרף ווערן שונאים — ווערט מען. אַזוי
באַדאַרף עס זיין. איר זענט אָנגעקומען אַהער און איך בין דאָ אויפן
בית-עולם געבאָרן געוואָרן.

חיים הערש: דו האָסט אַ גרינגערע פּרנסה פון מיר.
נאָמע: איך קען זיך בייטן מיט דיר אויב דו ווילסט.
חיים הערש: מוחל... איך צי די אַדערן ביז איך פאַרדין דאָס
שטיקל ברויט. איך באַדאַרף צו קיינעם נישט אָנקומען. מיין שטיקל
ברויט קאָסט מיר גענוג פּראַצע און איך וועל נישט לאָזן אַז עמיצער
זאל עס מיר פון מויל אַרויסרייסן. (קלאַפט מיטן פּויסט אין טיש.) איך
וועל נישט לאָזן מען זאל מיר מיין ביסן ברויט פון מויל אַרויסרייסן!

קרייסל: היץ זיך נישט אַזוי; מען קען דאָך רעדן ווי מענטשן.
נאָמע: און איך זאָג, אַז כ'וועל ביי קיינעם קיין ברויט נישט
פאַרנעמען. מיר איז נמאס געוואָרן צו זיצן אויפן בית-עולם און אויס-
קוקן שטאַטישע מתים. איך האָב אַ דערוואַקסן קינד, איך וויל פון
דאַנען אַרויסציען און קיינער קען מיר נישט פאַרווערן.

חיים הערש: טאָ קויף דיר אַן אַנדער פּלאַץ. דאָ האָב איך שוין
מיין שפע איינגעצויגן און דו וועסט עס מיר אונטערשלאָגן.
קרייסל: וואָרעם ער איז דען נישט גערעכט?

טודרום: ווען דיין טאטע וואלט איצטער געלעבט וואלט עפעס אנדערש דערוויזן געווארן.

נח: וואס דערציילט איר מעשיות פון אמאל? ווען כאצקל וואלט זיך נישט אריינגעמישט וואלט זיי קיין מאל נישט איינגעפאלן מילנער צו ווערן.

כאצקל: נארישקייטן. עס וועט שוין גאר נישט העלפן. איך האב אין דעם א פרעמדן פארמעגן אריינגעלייגט. און איר, נאטע, זייט קיין קינד נישט; לאזט זיך נאר נישט איינרעדן.

חיים הערש (שטייט אויף): איך האב דא נישט וואס צו זיצן. קריינע: איר באדארפט זיך ניט אזוי רעכענען. גאט האט פאר אלעמען גענוג.

קרייסל: צרות האט ער גענוג פאר אלעמען. ווען איר, קריינעשו, וואלט וויסן וואס פאר א צרות מיר נעמען זיך אויף אונדזערע קעפ. עס וועט נאר דערפון אן אייביקע שגאה ארויסקומען. ס'וועט שוין קיין יום-כיפור אויך אפילו נישט העלפן, איך בעט אייך נאך אמאל זייט זיך מישב.

נאטע: איך האב זיך שוין מישב געווען.

חיים הערש: נישטא וואס צו מאכן.

נח (ציט דעם פאטער אהיים): קום, טאטע, אהיים. קום דו, מאמע, אויך אהיים. אז זיי וועלן באדארפן וועלן זיי שוין צו אונדז טרעפן.

נאטע: וועסט שוין ווארטן ביז איך וועל קומען צו דיר.

חיים הערש (וויל ארויסגיין).

קריינע (שטעלט זיך אין טיר): זאל איך שלעכטס האבן אויב איך וועל אייך ארויסלאזן.

טודרום: אפשר זאל מען עס בויען בשותפות?

נאטע: פאר מיינע הענט דארף איך קיין שותפים נישט.

חיים הערש: זאלן זיי בויען!

(ער שפארט זיך ארויס אויף דער גאס. נאך אים נח.)

קרייסל: וואס איז פאר אן אנשיקעניש אויף אונדזערע קעפ? וועט עס גאר דער וואס אין הימל מיינע יסורים נישט אנווען?

(גייט ארויס.)

קריינע (שרייט איר נאך): גייט נאך נישט אַוועק, קרייסל!
 נאַמע: זאָלן זיי גיין פאַר אַלדי שוואַרץ־יאָר.
 קריינע: ביים זיך אָפּ די צונג!
 כאַצקל: זאָלן זיי נישט שרעקן די גענדז. אויך מיר אַ מענטש.
 ער וועט נישט לאָזן. מען וועט שוין אַ סך פרעגן ביי אים. כ'וויל גיין
 זען צי די פורן גייען נישט...
 קריינע: היט זיך דאָרט, עמעצער זאָל אייך, חלילה, נישט
 שלאָגן.
 כאַצקל: איך האָב שוין קיין מורא נישט. זאָלן זיי...
 (גייט אַרויס).
 קריינע: באַטראַכט זיך, נאַמע, וואָס מען גייט איצטער טאָן.
 וואָס פעלט אונדז דען דאָ?
 נאַמע: איך וויל מער נישט זיין קיין קברן.
 קריינע: צונעמען ביי אַ מענטשן די פנסה...
 נאַמע: איך נעם ביי קיינעם נישט.
 קריינע: איך האָב דעם גאַנצן כאַצקלען נישט ליב.
 נאַמע: דאָס האָט נישט צו דיר און נישט צו אים. איך וועל אים
 באַצאָלן דאָס וואָס ער האָט אויסגעלייגט און ער וועט מיר דאָ קיין
 גרויסע דעה נישט זאָגן.
 קריינע: ער מיינט צום באַצאָלן נאָך עפעס צו האָבן.
 נאַמע: טאָ וואָס זאָרגסטו? האָסט אַ בעסערן שידוך פאַר דיין
 טאַכטער?
 קריינע: איך וויל אָבער נישט, אַז ס'זאָל זיך צעפלאַקערן אַ
 פייער. ס'איז גלייכער פריער איידער שפעטער...
 (אַ גערויש אין דרויסן פון אַנקומענדע פורן).
 אַ שמימע (הינטערן פענצטער רופט): כאַצקל! כאַצקל!
 נאַמע: די פורן זענען שוין אַנגעקומען.
 קריינע: כ'האָב מורא אַז צרות נעמען מיר זיך אויפן קאַפּ.
 נאַמע: זיי נישט קיין יידענע.
 צירל (גנבעט זיך אַרויס פון שטוב).

כאַצקל (אין טיר): קומט אַרויס, נאַטע: קומט איר אויך, רב
טודרוס. די פורן זענען אַנגעקומען. וואו וועט מען עס וואַרפן?
נאַטע: אויף מיין פלאַץ. אַפילו די וועלט מעג זיך איבערקערן.
איך האָב פאַר קיינעם קיין מורא נישט.

קריינע: טאַמער, חלילה, וועלן זיי זיך אָנהייבן.
כאַצקל: איך האָב אַפגערעדט מיט די פויערים. מען וועט אַראַפֿ-
וואַרפן און גאַרנישט. און אויב עס וועט קומען צו אַ געשלעג... איך
האָב זיי צוגעזאָגט בראַנפן. ס'וועט שוין רעכט זיין.

קריינע: איר האָט אַנגעקוקט חיים הערשן? ווי אַ גולן אַזוי האָט
ער אויסגעזען... (פלוצלונג). וואו איז דאָס קינד? צירל, וואו
ביסטו?

נאַטע: איז דאָך נאָר וואָס געווען אין שטוב.

טודרוס (גייט אַרויס).

אַ שטימע (דרויסן): כאַצקל! כאַצקל!

נאַטע: מען גייט! מען גייט! וואַרט, כאַצקל, איך גיי אַליין וועל
איך ווייזן וואו דאָס געהילף אַראַפּצוואַרפן.

קריינע: זאָלט איר מיר לעבן, וואו איז צירל?

נאַטע: וואָס האָסטו זיך דערשראַקן? איז מסתמא אַרויסגעגאַנגען.

כאַצקל: איך גיי אַליין...

(גייט אַרויס).

קריינע (וויינט): מוחל, מוחל... בעסער וואָלסטו זיך גאָר ניט
אַנגעהויבן. ברענגען אַן אומגליק אויף אונדזער שטוב... די קינדער
האַבן זיך ליב.

נאַטע: וואָס האָסטו געזאָגט?!

קריינע: דאָס וואָס דו הערסט.

נאַטע: אַזאַ גאַרנישט וועט מיר שוין אויך זאָגן אַ דעה? איך
וועל עס אַרויסשלאָגן פון איר קאַפּ.

קריינע: זי איז שוין קיין קליין קינד נישט.

נאַטע (זוכט אין צווייטן צימער): וואו איז זי? איך וועל איר
די ביינער צעברעכן... איר גליק וואָס זי האָט זיך ערגעץ אויסבאַ-
האַלטן.

(דרויסן אַ געשריי.)

קריינע: גאַט מיין גאַט, וואָס איז דאָרט? אַ געשלעג האָט זיך שוין אָנגעהויבן.

נאַמע (לויפט אַרויס).

קריינע (קוקט אין פענצטער): וואָס איז דאָ אַזעלכס? ... צירעלע, מיין לעבן, וואו ביסטו?

טודרום (קומט אַרײַן): אַזאַ יונגאַטש קען ... אַט דער נח.

קריינע: וואָס איז געשען? האָט איר דאָס קינד נישט געזען דרויסן?

טודרום: דער גוטער יאָר ווייסט איר דאָרט. אַזאַ יונגאַטש. האָט אים געגעבן מיט אַ דראַנג איבערן פלייצע.

קריינע: וועמען? וואָס רעדט איר?!

טודרום: נח האָט כאַצקלען דערלאַנגט.

צירל (רייסט זיך אַרײַן אין שטוב אַ צעשראַקענט): מאַמע! ...

קריינע: וואו ביסטו געווען, קינד מיינס? זע ווי דו ביסט צע-שראַקן ...

צירל: איך האָב זיך דערשראַקן ...

נאַמע (לויפט אַרײַן): אַט איז זי ... איך וועל דיר געבן, דו וועסט מיר אַליין אומקריכן ...

(וויל זי שלאָגן.)

קריינע (באַשיצט זי): אַוועק, משוגענער. ס'וועט דיר מער נישט פעלן טאַמער טוסטו זי אַ ריר.

(דרויסן אַ געשריי.)

נאַמע (כאַפט אַ רידל און וויל אַרויסגיין).

קריינע: לאָז דעם רידל אין שטוב. מיין קינד, לאָז אים נישט גיין מיטן רידל.

נאַמע (רייסט זיך אַרויס אויף דער גאַס).

קריינע (צו טודרוסן, וואָס קוקט אָנגעשטרענגט אין פענצטער): גייט איר שווער, אויך אַרויס. לאָזט נישט, אַז ס'זאָל קומען צו אַ גע-שלעג. בלייב דאָ, מיין קינד, איך וועל אַליין גיין. וויי איז מיר, ווינד איז מיר! וואָס האָט מען געוואַלט האָבן פון מיין לעבן? ...

(די קולות אין דרויסן ווערן שטאַרקער.)

כאַצקל (לויפט אַרײַן): גיט מיר אַ האַק! איך וועל אים זיין קאַפּ
צעשפּאַלטן.

(זוכט.)

קריינע: וואָס טוט איר? קומט בעסער, לאַמיר זיי פּונאַנדער-
נעמען. וואָס ווילט איר טאָן מיט אַ האַק?

כאַצקל (נישט געפּינענדיק, לויפט אַרויס.)

קריינע (קוקט אין פענצטער): וויי איז מיר, ווינד איז מיר...
די גויים שלאָגן זיך. עס פליען שטיינער ווי קאַרטאַפּל. אוי וויי איז
מיר, די גויים הרגענען זיך...

קרייסל (לויפט אַרײַן): וואָס זיצט איר, קריינע, אין שטוב? לאַמיר
לויפן זיי צענעמען. מען וועט זיך נאָך חלילה צום טויט פאַרהרגענען.
אפשר פּופציק גויים האָבן זיך צעבונטעוועט. ער האָט זיי אַנגעשיכורט,
אַ מיר אַרט נישט, זאָל מען בויען, זאָל מען...

נח (הינטערן פענצטער): מאַמע, קום אַרויס פּון דאַרטן!

קריינע: קום אַרײַן נחל; קום אַרײַן אין שטוב.

קרייסל: קום אַרײַן, מיין קינד.

צירל: נח, קום אַרײַן אין שטוב!

קריינע: רוף דעם טאַטן אַהער.

קרייסל: ער איז אַנטלאָפּן געוואָרן... קומט, קריינעשו, מיין
גאַלד, לאַמיר זיי מיט געוואַלט אַרײַננעמען. קומט, זאָלט איר מיר גע-
זונט זיין.

קריינע: איך גיי, איך גיי.

קרייסל: קום דו, צירל, אויך מיט אונדו. וועסט וויינען פאַר דיין
טאַטן, וועסט קלאָגן. ער וועט פּאַלגן, וואָרעם איך וועל עס נישט אויס-
האַלטן.

(דרויסן אַ ליאַרעס.)

קריינע: קומט גיכער, לאַמיר זיי נישט דערלאָזן... צירל וועט
זיין אין שטוב.

(לויפן ביידע אַרויס.)

צירל (בלײַבט אַלײַן. לויפט אַ צעטראַקענע צו די פענצטער.)

דאָבע (קומט אַרײַן. בלייבט לעבן טיר): מען שרייט אויף דער גאָס.
מען וועקט מיינע קינדער אויף. (דרויסן שרייט מען נאָך שטאַרקער.)
מיינע קינדער! מיינע קינדער... מען וועט זיי נאָך מיט שטיינער דער-
הרגענען...

צירל: גיי אַרויס פון דאַנען, איך האָב מורא פאַר דיר.
דאָבע: מען וועקט מיינע קינדער אויף. זיי וועלן מיר נישט
לאָזן אַ גאַנצע נאַכט שלאָפן.

צירל: גיי אַרויס פון דאַנען.
דאָבע (הערט זיך צו): מיינע קינדער וויינען. אַלע האָבן זיך שוין
אויפגעכאַפט.

צירל (שרייט): מאַמע! מאַמע! קום אַרײַן אין שטוב!

דאָבע: אַ... מיינע קינדער...

(דרויסן אַ געשרײ, זי לויפט אַרויס.)

קריינע (שלעפט מיט געוואַלט נאָטען פאַר אַ פאַלע. וויינט): שוין,
מאָך אַ סוף פון מײן לעבן, וואָס ווילסטו נאָך, נעם און גראַב אויס אַ
קבר און וואַרף אַרײַן דיין ווייב מיט דיין קינד און אַ סוף מיט אַן עק
זאָל עס נעמען.

נאַמע: איך וועל טאָן וואָס כּוועל וועלן.

קריינע: דו וועסט טאָן וואָס דו וועסט וועלן, אָבער איצטער זײַך
אין שטוב!

נאַמע (וויל אַרויסגיין).

קריינע: איך וועל מיר אַ מעשה אַנטאָן. לאַז אים נישט גיין,
מײן קינד.

טודרום (קומט אַרײַן): אַן איינפאַל אַ ביסל. צעבונטעווען גוים
זיי זאָלן זיך שלאָגן. כּע-כּע, וועמעס אַרבעט איז עס געווען? אויב
כאַצקל האָט עס געטאָן — האָב איך פיינט אַזעלכע מלאכות.

קריינע: בעסער, שווער, לאַזט אים נישט אַרויסגיין אויף דער
גאָס.

נאַמע: איך האָב קיין מורא נישט. איך באַדאַרף די קריגערייען
נישט האָבן. אויף מײן פּלאַץ קען איך טאָן וואָס איך וויל... (צו
צירלען.) און דו וועסט זיך חברן מיט זײַן זון — איך וועל פון דיר

דיין פעל אראפשינדן. דו האסט געהייסן דערלאנגען כאצקלען מיט א דראנג?!

צירל: איך חבר זיך נישט.

טודרום: וואס אן אמת איז אן אמת, דער בחור געפעלט מיר.

נאָמע: ווערט ער די כפרה מיט זיין טאָטן.

טודרום: ס'איז אן עוולה, נאָמע.

נאָמע: ס'איז מיינע דאגות. דו חצופה, דו וועסט נאך העזה האָבן קריכן דעם טאָטן אין וועג אַריין? וואָס האָסטו אַזעלכס געזאָגט כאצקלען?

צירל: וואָס כ'האָב אים געזאָגט?

נאָמע: יא, וואָס האָסטו אַזעלכס געזאָגט... וואָס וויינסטו?

וואָס קלאָגסטו? ס'איז נאָך פון דער ערד נישט אויסגעוואַקסן און...

טודרום: לאַז זי אָפּ. זי פאַרשטייט גאָר נישט, זי ווייסט גאָר

נישט. איך האָב אים אויך נישט פיינט. אַ בריה אַ בחור.

נאָמע: וועמען מיינסטו?

טודרום: איך מיין וועמען איך מיין. מאַך קיין אַנשטעל נישט.

קריינע: כאצקל נעמט נאך דערוויילע נישט דיין טאָכטער.

נאָמע: איז נישט. וועל איך מיר טאָקע אַוועקזעצן קלאָגן.

צירל: ער איז אַ גרויסער באַרימער; אַ ליגנער.

נאָמע: מען פרעגט נישט ביי דיר.

צירל: ער האָט זיך פאַר מיר באַרימט, אַז ער וועט דיך פאַר

אַ גביר מאַכן.

נאָמע: איך קען אַליין מיין שטעטל באַשטיין!

קריינע: אפשר קען מען זיך נאָך איצטער דערפון אַפּוואַרפן?

זאָל ער בויען אַליין. זאָל ער טאָן וואָס ער וויל?

נאָמע: דאָס וועלן מיר שוין זען. זאָל חיים הערש נישט מיינען.

אַז די גאַנצע וועלט איז זיינע. ער זאָגט, אַז ער וועט נישט לאָזן. איך

וואוין דאָ לענגער פון אים. איך האָב דאָ מיינע אַדערן אויסגעצויגן

און ער וועט מיר גאָר דאָ קומען דעות זאָגן.

(דרויסן געשרייען.)

כאצקל (לויפט אַריין אַ צעשראָקענענער, פאַרמאַכט די טיר הינטער

זיך. עס הערט זיך אַ קלאַפּ אין טיר ווי מען וואָלט מיט אַ שטיין דער-
לאַנגט.)

קריינע: וואָס איז ווידער?

נאַמע: ווער איז עס?

כאַצקל: איך וועל אים היינט אין דער ערד אַריינשלאָגן.

טוּרוּם: ווער איז עס, נח?

כאַצקל: ווען איך לויף נישט אַריין אין שטוב וואָלט ער מיר דעם

קאַפּ זעשפּאַלטן.

נאַמע: זיי אין שטוב... ביי מיר איז שוין פריער רעכט געווען

צו נאַכגעבן; נאָר איצטער... אפילו מיין קאַפּ זאל אין דער ערד

ליגן, איך וועל שוין נישט נאַכגעבן...

כאַצקל: ווי די גאַנצע וועלט וואָלט פאַר זיי נאָר געווען.

נאַמע: מיר וועלן שוין זען...

(אַ שטיין טרעפט אין פענצטער. די שויבן ווערן צעשמעטערט. אַלע

טרעטן אָפּ אין אַ זייט.)

קריינע: אין גאַטעס ווילן, ווער טוט עס?!

נאַמע: ווער איז דער וואַרפער, איך וועל אים אַ לעבעדיקן

באַגראָבן.

טוּרוּם: גייט אָפּ פון פענצטער. עס קען נאָך אַ שטיין פאַלן.

נאַמע (באַקוקט דעם שטיין): אַ שטיין אַ ביסל... איצט זעט אויס,

ויעט קיין שלום שוין גיט זיין.

(דורכן פענצטער זליט אַריין אַ צווייטער שטיין. דער עולם דער-

שראַקן בלייבט שטיין פאַרויכטן אין אַ זייט קוקנדיק צום פענצטער

און וואַרטנדיק אויף אַ דריטן שטיין.)

פערטער אקט

ביי חיים הערשן. הערבסט, ביינאכט.

קרייסל (זיצט ביים אוווג, פליקט פעדערן.)

חיה (העלפט איר כלומרשט צו.)

קרייסל: איך בעט דיר, העלף מיר נישט, וואָרעם דו פירסט נאָר איבער די פעדערן.

חיה: איך פיר נישט איבער.

קרייסל: רעד צו איר און רעד צו דער וואַנט — אַלץ איינס.

חיה: פאַרוואָס פליק איך שלעכט?

קרייסל: דן ברעכסט אָפּ שלעכט די שטעקלעך און עס בלייבט איבער אין די פעדערן און דערנאָך שטעכט עס אין קאַפּ. גיי אַרויס און זאָג דעם טאַטן ער זאָל אַריינקומען עסן וועטשערע, וואָרעם, זאָג אים, עס וועט ווערן קאַלט.

חיה: נאָך צען פעדערן וועל איך אָפּפליקן... נו, שוין נאָך פינף און דערנאָך וועל איך גיין.

קרייסל: מער רעד איך נישט צו דיר.

חיה: נו, שוין, נאָך צוויי, נאָך איינעם... אַט גיי איך שוין...

(זי עפנט די טיר אַרויסצוגיין, נאָר באַמערקנדיק עמעצן הינטערן טיר דערשרעקט זי זיך און אַ געשריי געבנדיק לויפט זי צו דער מוטער.)

קרייסל: וואָס איז געשען?

חיה: עמעצער שטייט הינטערן טיר.

קרייסל: וועמען האַסטו געזען?

חיה: אפשר די משוגענע דאָבע. כ'האָב זיך אַזוי דערשראָקן.
 קרייסל (גייט צום טיר): ווער איז דאָרט?
 חיה: הינטערן טיר קוק, מאַמע.
 קרייסל: צירל איז עס גאָר... גאָט איז מיט דיר, צירל, וואָס
 שטייטו הינטערן טיר? קום אין שטוב אַרײַן.
 חיה (לויפט אויך צום טיר): טאַקע צירל.
 קרייסל (זי פירט אַרײַן ביים האַנט צירלען אַ בלאַטע און צע-
 שראַקענט): וואָס איז מיט דיר, מיין קינד? ווי קומסטו אַהער
 איצטער?
 צירל: איך האָב מורא דער טאַטע זאָל מיר נישט דערזען. ער
 קאָן זיך דערוויסן אַז איך בין דאָ.
 קרייסל: האָב קיין מורא נישט. איך וועל נישט לאָזן מען זאָל
 דיר ביזו טאָן, אָבער וואָס איז געשען?
 צירל (אויס טרערן): פאַרוואָס זענען מיר אַיעלכע שונאים געוואָרן?
 קרייסל: וואָס קען מען העלפן, מיין קינד? מסתמא וויל אַזוי
 גאָט. איך האָב אייך קיין שלעכטס נישט געוואונטשן. אָבער זאָג מיר
 פאַרט וואָס איז אַזעלכס געשען וואָס דו ביסט פון דער היים אַוועק?
 צירל: דער טאַטע האָט מיך געשלאָגן, בין איך פון דער היים
 אַנטלאָפן.
 קרייסל: וויי איז מיר, וואָס האָט ער צו אַזאַ טייער קינד?
 צירל: איצטער זיצט ביי אונדז כאַצקל, בין איך פון שטוב
 אַנטלאָפן געוואָרן.
 קרייסל: האָסט עס נישט באַדאַרפט טאָן, נשמה מיניע. ס'איז
 דאָך אַזוי נאַענט, דער טאַטע קען זיך נאָך דערוויסן, אַז דו ביסט דאָ.
 עס פעלט מיר חלילה נאָך. —
 חיה: אַרײַנרופן דעם טאַטן עסן וועטשערע?
 קרייסל: וואָרט אַ מינוט. איך האָב מורא, אַז דער טאַטע...
 צירל: איך וועל פון דאָנען מיט גוטן נישט אַוועקגיין.
 קרייסל: האָסטו נחן געזען?
 צירל: ניין. נח איז מיר אַ שונא געוואָרן.

קרייסל: רעד נישט אַזעלכע ווערטער — וואָס קען ער חלילה האָבן צו דיר?

צירל: ער ווייזט זיך אפילו נישט. איך ווייס פאַרוואָס. אַלע זענען מיר שונאים געוואָרן, און איך האָב זיך נישט וואו אויסצובאַהאַלטן. קרייסל: ביסטו אַהער געקומען. אַך, דו נאַריש קינד. זעסטו, אַזוי וויל גאַט. וואָלט איך דען, קינדערלעך, געהאַט עפעס, חלילה, קעגן אייך? האָבן זיך די טאַטעס איינגעקשנט איינער דעם אַנדערן אומ-גליקלעך צו מאַכן. איך וויין, איך קלאַג — עס העלפט נישט. וואָס קען איך דען מער טאָן?

צירל: די מאַמע האָט מיטן טאַטן גערעדט, געוויינט. ער האָט נישט געוואָלט פאַלגן.

קרייסל: וואָס קומט דערפון אַרויס? איצטער האָבן מיר ביידע קיין פרנסה נישט.

צירל: כאַצקל מאַנט ביים טאַטן געלט און דער טאַטע האָט אים נישט צו געבן.

קרייסל: פּרעג צו וואָס האָט מען עס באַדאַרפט?

צירל (טויליעט זיך צו קרייסלען): וואָס וועט איצטער זיין? וואָס וועט איצטער זיין?

קרייסל: וועסט מוזן פאַלגן דעם טאַטן. איך האָב צו דיר חלילה גאַרנישט.

צירל: וואָס באַהאַלט זיך נח אויס, איך זאָל אים קיין מאָל נישט זען?

קרייסל: נח פאַלגט אויך זיין טאַטן.

צירל: איך וועל אים אַליין בעטן.

קרייסל: וועמען מיינסטו?

צירל: איך וועל בעטן אייער מאַן ער זאָל ווערן שלום מיט אונדו. איך קען מיין טאַטן נישט בעטן. ער כאַפט זיך באַלד שלאָגן, איך שעם זיך צו דערציילן וואָס ער מאַכט פון מיר.

קרייסל: נישט געדאַכט זאָל עס ווערן...

חיה: אַ, ווען מען שלאָגט מיך וואָלט איך —

קרייסל: שווייג, מען פּרעג נישט ביי דיר וואָס דו וואָלסט געטאָן.

גיי רוף אַרײַן דעם טאַטן. זאָג אים אָז עמיצער איז דאָ אין שטוב.
אפשר קען נח אויך אַרײַנקומען.

חיה (גײט אַרויס).

צירל (פּאַלט צו צו קרײסלען): האָט רחמנות אויף מיר. ראַטעוועט
מיר פון מיין הײם. נעמט מיר אַרײַן אין אײער שטוב. איך וועל אָן
נחן נישט איבערלעבן.

קרײסל: האָסט נחן אויך אַזעלכס געזאָגט.

צירל: נײן. אים קען איך עס נישט זאָגן. דערפאַר וואָס ער
איז זײער גרויס בײ זיך און איך בין עס אויך. ער האָלט מיטן טאַטן
וײנעם און איך ... איך בעט אײך ... איך וועל אַרויסגיין אײדער
אײער מאַן קומט אַרײַן.

קרײסל: איך האָב פאַר דײן טאַטן נאָך מער מורא. ער וועט
זיך דערוויסן אָז דו ביסט דאָ וועט ער נאָך די שוײבן אויסשלאָגן. פּאַלג
מיר. מיין קינד, און גײ אַהײם.

צירל (ברעכט די הענט): ווי זאָל איך גײן? וואוהין זאָל איך גײן?
איך וועל אין דער וועלט אַרײַן אַנטלויפן. איך וועל לויפן צוריק אויפן
בית-עולם און אַ לעבעדיקע זיך אין קבר וואַרפן.

קרײסל: איך האָב, חלילה, צו דיר גאַרנישט. נו, זײ נישט אַזוי
צעשראַקן. (זי קושט איר און באַרויקט איר.) זײ נישט אַזוי געפאַלן
בײ זיך, עס קאַן נאָך אַלץ געמאַלט זײן.

קרײנע: (קומט אַרײַן נישט טױט, נישט לעבעדיק): דאָ איז זי
גאַר, וויי איז דער מאַמען.

קרײסל: איר זענט נישט אין קײן פרעמדער שטוב און איך ווינטש
אײך קײן בײז נישט. קינדער ווילן נישט וויסן פון דעם, וואָס טאַטע
מאַמע זענען אויף שטעד-מעסער.

קרײנע: אַהײם זאָלסטו מיר גײן!

קרײסל: טרײבט זי נישט מיט געוואָלט. אָז זי איז אַהער געקומען
מסתמא ווייסט זי אָז דאָ איז מען איר קײן שונאים נישט. גאַטעניו, וואָס
איך ווינטש איר זאָל עס אויסגיין צו מיין קאַפּ.

קרײנע: וואָס ווילט איר פון מיר האָבן?

קרײסל: איך וויל פון אײך גאַרנישט. קרײנעשו. זאָל מיר גאַט
שטראַפן אויב איך מיין חלילה אין האַרצן עפעס אַנדערש.

קריינע (צו צירלען): מיין קרוין, מיין לעבן; קום אהיים, וואָרעם דער טאַטע וועט די איבערקערן.

צירל: אין דער היים איז מיר שלעכט — אַנקלויף איך.

קריינע: וואָס רעדסטו, מיין קינד? וואָס איז דיר שלעכט אין דער היים? איך מאַך דאָך קיין אויג נישט צו ביי נאַכט און אַלץ צו־ליב דיר. וואָס איז דען מיין לעבן ווערט חלילה אָן דיר?

צירל: כאַצקל וועט מיין חתן נישט זיין!

קריינע: געהערט רייד אַ ביסל? דעריבער אַנקלויפסטו פון דער היים. און אויב אַנקלויפן ביסטו אָהער געקומען... גאַטעניו פאַטער, וואָס שטראַפסטו מיר אַזוי שווער?

צירל: אויב דו ווילסט נישט, איך זאָל דאָ זיין, וועל איך אויף דער גאַס אַרויס, אָבער אַהיים וועל איך נישט גיין ווי לאַנג ער וועט זיצן אין שטוב ביי אונדז.

קריינע: ער איז שוין לאַנג אַוועקגעגאַנגען.

צירל: איך ווייס, אָז ער איז נישט אַוועקגעגאַנגען. וואָס ווילסטו האָבן פון מיר, מאַמע? איך האָב אַ האַרץ און ס'האַרץ לאַזט מיר נישט... איך קען נישט, מאַמע, שלאַגט מיר, שניידט מיר אויף שטיקער — איך וויל נישט.

קריינע: נישט אַנדערש דו ביסט פון זינען אַראָפּ. פון וועמען האַסטו אַזעלכע ווערטער געהערט?

צירל: איך האָב עס פון קיינעם נישט געהערט. איך אַליין זאָג, אָז איך וועל אַהיים נישט גיין, ביז דער טאַטע וועט מיר צוואַנגן, אָז ער וועט מיך נישט טרייבן צו אים.

חיים הערש (קומט אַריין הינטער אים גייט חיה).

קריינע (וויינט): גאַטעניו פאַטער, וואָס האַסטו צו מיין לעבן?...

חיים הערש (קוקט פאַרדעכטיק צו דעם אַלעמען, ער זעצט זיך אַנידער, שוויינט).

קרייסל: נו, וואָס שווייגסטו, חיים הערש?

חיים הערש: כ'האַב גאַרנישט וואָס צו זאָגן. איך קוק, וואָס עפעס פּלוצלונג צו מיר זיך אַראָפּגעלאָזן — אַ צרה געטראַפן אין מיל, זאָל איך אפשר גיין פאַרריכטן? די מיל שטייט, זע איך.

קריינע: איר טאָרט עס נישט רעדן, חיים הערש!
חיים הערש: וועסט מיר, קרייסל, געבן עסן. איך באַדאַרף גיין
אין מיל אַרײַן. דער יינגל וועט זיך נישט קענען אַליין אָן עצה געבן.
קרייסל: זע, זיי זענען געקומען אַהער — אפשר האָבן זיי עפעס
צו רעדן.

חיים הערש: איצטער רעדן? וואָס וועט איצטער פון רעדן
אַרויסקומען? דאָס וואָס עס האָט באַדאַרפט — איז געשען. אייך,
ווייבער, האָט זיך אפשר פאַרבענקט איינער צום אַנדערן, איך בענק
נישט נאָך נאָטען. דער אַלטער קומט נאָך אַ שמעק טאַבאַק בעטן —
און אפשר אויסצוקוקן וואָס ביי מיר אין מיל הערט זיך — ווער
ווייסט!

קריינע: גאָט איז מיט אייך, חיים הערש...
חיים הערש: אויב איר זענט געקומען אויספאַרשן וואָס ביי מיר
הערט זיך, קען איך איך זאָגן, אַז איך האָב פאַר אייך קיין מורא נישט!
גאָט צו דאַנקען, ער פאַרלאָזט מיר נישט. אַרבעט האָב איך גענוג,
געזונט בין איך אויך... (צו קרייסלען.) דו גיסט מיר עסן? איך
האָב קיין צייט נישט צו וואַרטן.

קריינע: אמתע רשעים.
קרייסל: באַדאַרפט אַזעלכס נישט רעדן, חיים הערש, די קינדער
אין די אויגן.

חיים הערש: וואָס האָט עס מיט די קינדער צו טאָן? זאָלן די
קינדער אויך וויסן, אַז נאָטע מיט חיים הערשן זענען זיך שוואַים
איינער דעם אַנדערן. זאָלן די קינדער וויסן, אַז נאָטע האָט זיך אויף
מיר אָנגעזעצט דעם ביסן ברויט פון מויל אַרויסצורייסן. נאָטע וועט
פאַר געלט זיך איינציקע טאַכטער אויך פאַרקויפן. איך פאַרשטיי אַלץ.
(צו צירלען.) דיין טאָטע וויל דיר צום יונגאַטש פאַרקויפן און דו ווילסט
נישט — דאָס איז די מעשה. איך ווייס עס... איך האָב פאַר אייך קיין
מורא נישט. איר וועט מיר מיין ברויט נישט צונעמען!

קריינע (קוקט אים אָן. פּלוצלונג): טפוי זאָלט איר ווערן.
(גיט אַרויס פון שטוב.)

צירל (וועלכע איז די גאַנצע צייט געשטאַנען מיטן פנים צום
פּענצטער וויל אויך אַרויסגיין.)

חיים הערש: גיי נאך נישט אַוועק. וואָרט, איך וויל דיר זאָגן
וואָס דו זאָלסט איבערגעבן דעם טאַטן.

קרייסל: איך בעט דיר, חיים הערש, זאָלסט שווייגן. (זי נעמט
אַרום צירלען. קומט זי און פירט זי אַרויס פון שטוב.) זיי נישט צור-
שראַקן, מיין קינד. קיין בייז זאָל נישט זיין, גיי אַהיים און שרעק זיך
נישט. הער נישט וואָס מיין מאָן רעדט.

חיים הערש: זאָלסט שוין יאָ הערן וואָס איך רעד. דו גיי אַהיים
און זאָג דיין טאַטן ער זאָל גיין צוריק אויפן בית-עולם קברים גראָבן.
און די מיל זאָל ער מיר איבערגעבן, וועל איך אים באַצאלן פאַר איר.
איך בין נאָך גענוג רייך.

(לאַכט).

קרייסל: חיים הערש, איך וועל מיר אַ מעשה אַנטאָן.

חיים הערש (שרייט אין טיר אַרויס איבער קרייסלס קאַפּ): נישט
נאָר איין אומגליק וועט זיך אויף דיין טאַטן אַרויפכאַפּן, דאָס איז נאָר
אַן אַנהייב! ...

קרייסל: שטום, שטום, שוין אַמאַל. —

חיים הערש: זאָל זי גיין פאַר אַלדי שוואַרץ-יאָר. וואָס איז זי
געקומען אַהער?

קרייסל (דערלאַנגט אים אַ שיסל וועטשערט): עס, עס, און דריי
מיר נישט מיין קאַפּ.

חיים הערש (רוקט אָפּ פון זיך די שיסל): כ'בין דיר מוחל...
וואָס האָבן זיי דאָ געוואָלט?

קרייסל: גאָר נישט.

חיים הערש: זיי האָבן דאָך עפעס יאָ געוואָלט. ביי איר זענען
געווען די אויגן פאַרוויינט דאַכט זיך מיר.

קרייסל: ביסט נאָך ערגער פון נאַטען. אַזעלכע רייד ווי דו האָסט
גערעדט קען נאָר אַ מענטש מיט אַ גולנישע האַרץ.

חיים הערש: אפשר זאָל איך זיי שיקן מיין זון? די מיל שטייט
דאָרט, עפעס איז דאָרט קאַליע געוואָרן.

קרייסל: רעד נישט צו מיר.

חיה (אין פּענצטער קוקנדיק): צירל איז צו אונדזער מיל גע-
באַנגען.

חיים הערש (שפרינגט אויף): איך וועל זי פון אלע טרעפ אראפ-
ווארפן.

קרייסל: זאלסט נישט גיין, זאג איך דיר. איך וועל זיך א מעשה
אנטאן.

(שטעלט זיך אין טיר.)

חיים הערש: לאז מיר, זאג איך דיר.

קרייסל: נעם א מעסער און צעשנייד מיר מיין הארץ. איך וועל
דיך אוועקווארפן און לויפן אהין וואו די אויגן וועלן מיר טראגן.

חיים הערש (וויל אויפמאכן די טיר וועלכע קרייסל באשיצט
מיט אלע כוחות): דו וועסט מיר לאזן צי ניין?

קרייסל: הרגע מיר, איך וועל דיך נישט לאזן.

חיים הערש: נישט אנדערש ביסט משוגע געווארן. זע נאר
ווי דו זעסט אויס...

קרייסל: אדער מיין לעבן אדער דיין לעבן, איך וועל דיר נישט
לאזן גיין... איך וועל עס אפשר נישט אויסהאלטן.

(וויינט.)

חיים הערש (גייט אונטן פון טיר): איך קען שוין זייער שיין
אויסזען. אלע האבן געמאכט א יד-אחת קעגן מיר.

קרייסל: די קינדער האבן זיך ליב. זיי קענען איינער אן דעם
אנדערן נישט לעבן.

חיים הערש: איך וועל אים ארויסטרייבן ווי דעם משוגענעם
הינט.

קרייסל: זי האט דא געוויינט ווי א קינד וואס דער טאטע וויל
זי אוועקגעבן צו כאצקלען.

חיים הערש: ביסטו די שדכנטע פאר דיין קינד? עס וועט
נישט זיין!

קרייסל: עס וועט יא זיין.

חיים הערש: עס וועט נישט זיין! סידן מיין קאפ וועט ליגן
אין דער ערד.

קרייסל: מען וועט ביי דיר נישט פרעגן.

חיים הערש: מען וועט שוין ביי מיר יא פרעגן... איך זאג.

עס וועט נישט זיין סיידן מיין קאפ וועט ליגן אין דער ערד. גיי, חיה, זאג נחז ער זאל די מינוט פארשטעלן די מיל און קומען אין שטוב אריין.

קרייסל: גיי נישט, מיין קינד.

חיים הערש (וויל נעמען דעם פאם...): זאלסט מיר שוין גיין.
חיה (לויפט ארויס).

קרייסל: וואס ווילסטו האבן פון מיין לעבן? וואס האסטו זיך אנגעזעצט אויף מיין לעבן?

חיים הערש: זאל ער אהער קומען. איך וועל אים די ביינער צעברעכן, אזוי וועט עס נישט פארבלייבן. אדער מיין לעבן אדער זיין לעבן. (קלאפט אין טיש). אדער מיין לעבן אדער זיין לעבן.
קרייסל: משוגענער.

חיים הערש: מען קען שוין משוגע ווערן פון אזעלכע ווייב און קינדער.

קרייסל: גיי עסן.

חיים הערש: איך בין שוין זאט.

קרייסל: איך פרעג דיר, וואס איז דאס קינד שולדיק, אז איר טאטע איז א רשע? זי האט דא געוויינט, אז ס'האט מיר מיין הארץ געשניטן.

חיים הערש: עס וועט גאר נישט העלפן. באַלד קומט צו אַלץ אַ סוף. (קוקט אין פענצטער). אַט אזוי. ער האָט פאַרשטעלט די מיל.
קרייסל: מיר וועלן שוין זען. מיינסט אז דו פאַרצאַפּסט מיר דאָס בלוט וועט עס דיר געשענקט ווערן?

(הינטער דער טיר הערט זיך נחם רעדן).

חיים הערש: מיט וועמען רעדט ער עס?

נח (באָווייזט זיך אין טיר. פירט פאַרן האַנט צירלען): קום אַריין, האָב קיין מורא נישט.

חיים הערש: וועמען פירסטו דארט?

קרייסל: קום אריין, צירל, האָב קיין מורא נישט. איך וועל נישט לאָזן מען זאל דיר חלילה בייז טאָן.

(קומען אַריין. צירל בלייבט לעבן טיר).

חיים הערש: קום צו מיר, מיין זון.

נח: וואס ווילסטו?

חיים הערש: האסט די מיל פארשטעלט? זיי קענען דארט מיינען, אז ביי מיר אין מיל איז שוין נישטאָ וואָס צו טאָן, אָז כ'האָב שוין חלילה נישט וואָס צו מאַלן. (צו צירלען.) קעגסט זאָגן דיין טאַטן, אָז ווען ביי אים וועט שוין פייפן דער דלות, וועל איך נאָך האָבן פון וואָס שבת צו מאַכן.

נח: פאָרוואָס האָסטו געהייסן די מיל פאָרשטעלן?

חיים הערש: ווייל איך וויל דיך מער נישט האָבן פאָר קיין מילנער און איך וויל דיך נישט האָבן פאָר קיין קינד!

נח: איז נישט.

חיים הערש: דיין פוס זאל דאָ מער נישט זיין!

נח: אפשר וועסטו זיך אָן מיר מאַכן בעסער.

חיים הערש (צו צירלען וויחנדיק): ווער איז זי דיינע?

נח: זי איז מיינע גאָר נישט.

חיים הערש: איז זי דיינע גאָרנישט, טאָ פאָרוואָס גייט זי

אַהער?

נח (שווייגט).

חיים הערש: וואָס שווייגסטו? איך פרעג דאָך עפעס ביי דיר?

נח (גאַנץ אומדערוואָרט): איך וויל נישט דו זאָלסט זי פאָר-

שעמען ווען זי קומט אַהער.

חיים הערש: אַזוי גאָר... נו גוט. איך וויל זי נישט פאָר-

שעמען... קום צו מיר צירל. האָב פאָר מיר קיין מורא נישט.

קרייכל: אסור וועט דיר זיין, אויב דו וועסט איר אַזעלכס

זאָגן...

חיים הערש: מעגסט צו מיר צוגיין.

צירל (גייט צו).

חיים הערש: אָט זעסטו, מיין קינד איז מיר אַ שונא. איך פרעג

אים און ער ענטפערט נישט.

צירל: וואָס האָט איר צו מיר, אויב מיין טאַטע האָט אייך שלעכטס

געטאָן?

חיים הערש: רעדסט ווי אן אלטער, טאקע וואס האב איך צו דיר...
צירל: גלייבט מיר, אז איך האב נישט איין מאָל געווינט און געקלאַגט, אז דער טאַטע זאל עס נישט טאָן.

חיים הערש: און ער האָט דיר נישט געפאַלגט. — זאָג מיר, ווער שיקט דיר אָבער צו פאַרדרייען מיין קינד דעם קאַפּ? קרייסל: חיים הערש, איך וועל דיך אַוועקוואַרפּן.

צירל: איך בין אין דעם נישט שולדיק, איך פאַלג אויך נישט צוליב דעם מיין טאַטן און מיין מאַמען — וואָס קען איך העלפּן?... חיים הערש: גייט ביידע פאַר אַלדי שוואַרץ-יאָר!

נח: איך זאָג דיר, טאַטע, נאָך אַמאָל, אז איך קען אַליין מיין שטעטל באַשטיין.

חיים הערש: אויב דאָס איז דיין פּלה, גיי זיך מיט איר, גיי צו באַטען. דיין פּוס זאל דאָ מער נישט זיין. איר האָט דאָך שוין ביידע געוויס אָפּגערעדט אַפילו ווען חתונה זאל זיין...
קרייסל: באַדענק דיר, חיים הערש, וואָס דו רעדסט. האָב גאָט אין האַרצן. גיי מיין קינד, נחל, גיי לאָז די מיל און שטיי נישט דאָ.

חיים הערש (צעשרייט זיך): מען באַדאַרף נישט! איך קען אַליין, אַליין!...

דאָבע (קומט אַרײַן, בלייבט שטיין לעבן טיר).

קרייסל: נאָ דיר נאָך אַן אַנשיקעניש. וואָס באַדאַרפסטו איצטער דאָ? ווילסט עסן?

דאָבע: מיינע קינדער וועלן וויינען... שרייט נישט...
חיים הערש: טפּוי, צו אַלדי שוואַרץ-יאָר זאל גיין...

דאָבע: איך קען די קברים נישט עפענען.

חיים הערש (ווערט געזעצט): אפשר זאל מען איר געבן עסן... געטראַפּן ווען צו קומען.

דאָבע: איך קען די קברים נישט עפענען: זיי וועלן פון הונגער אויסגיין.

קרייסל (קוועטשט מיט די פלייצעס): וואָס איז דאָס פאַר אַ קללה? אַ צוגאַב צו מיינע צרות...
א צוגאַב צו מיינע צרות...

חיים הערש : א פייער זאל עס אנצינדן, ווי מען קען זיך נישט אויסבאהאלטן... פרעג איר קרייסל וואָס זי וויל דאָ?

טודרום (קומט אָן. אין מעל פאַרפּולעט).

דאָכע (דערזעט טודרוס, מאַכט זי זיך שטיל אַרויס פּון שטוב).

חיים הערש : איך וועל שוין דאָ גאָר היינט קיין רו נישט האָבן.

טודרום : אַ גוטער אָונט!... ווער איז אַרויסגעלאָפּן — דאָכע?

חיים הערש (שטעלט זיך. מיט אַ ביזן בליק ווענדנדיק זיך צו

טודרוס).

טודרום : איך האָב געזאָגט גוטן אָונט... .

קרייסל : אַ גוט יאָר.

טודרום : איידער מען הייבט זיך אָן צו קריגן, גיב מיר, חיים

הערש, אַ שמעק טאַבאַק.

חיים הערש (דערלאַנגט אים די פּונקע טאַבאַק) : נו, וואָס וועט

איר זאָגן?

טודרום : כּיִהאָב צייט.

(קלאַפט אָפּ די מעל פּון היטל).

קרייסל : אַ גוט יאָר אויף אייך וואָס איר זענט געקומען אַהער.

טודרום : איך בין געקומען נאָך אַ שמעק טאַבאַק. מיינער איז

מיר אויסגעגאַנגען... און צירל... (גוטמוטיק) גיי אַהיים, דו

חצופה... דער טאַטע האָט דיך אויסגעצוואַגן?

קרייסל : אַ שיינעם זון האָט איר אויסגעהאַדעוועט.

טודרום : נישט געשריען, נישט געבייזערט זיך. איך בין געקומען,

איך וויל שלום זאל זיין, אַז מען וועט עס נישט איינלעשן באַצייטנס

ווער ווייסט צו וואָס עס וועט נאָך קומען. וואָס געווען איז געווען, מען

באַדאַרף מאַכן שלום.

חיים הערש : דאָס וועט נישט זיין.

טודרום : עס וועט שוין יאָ זיין. נישטאָ זיך איבער וואָס צו

קריגן. (צו צירלען) גיי אַהיים. האָסט דאָ נישט וואָס צו זיצן.

צירל : איך וועל אַהיים נישט גיין.

טודרום : און דו, נח? ... שיינער מענטש, האָסט זיך נישט געקענט

אביסל אַרומפולען... זעץ זיך, חיים הערש, מיר וועלן זיך דורכ-
שמועסן.

חיים הערש: כ'האָב נישט וואָס צו רעדן.

טודרום: איך בין דיר אין וועג אַריין נישט געקראַכן און צו
מיר האָסטו גאַרנישט. איך גיי סיי ווי באַלד צוריק אויפן בית עולם.

חיים הערש: בלויז גערעדט.

טודרום: אַט זעץ דיר אַנידער, וועל איך זיך אויך אַנידערזעצן.
גיב מיר נאָך אַ שמעק טאַבאַק, וועט מיר ווערן קלאַרער דער קאַפּ.

קרייסל: גיי, חיהלע, ברענג די פלעשל טאַבאַק פאַר רב טודרוסן.

טודרום: פאַרשטייסטו מיר, וויפל לעבט אַ מענטש? כ'וועל זיך נישט
צעשיטן. איז דעריבער וויל איך אַז שלום זאָל זיין. איך האָב גערעדט
מיט מיין זון — וויל ער אויך נישט! איז ער אויך אַזאַ עקשן ווי
דו — דעריבער זאָג איך, אַז דאָס גלייכסטע איז צו מאַכן אַ שלום
און אַן עק זאָל עס נעמען.

חיה (ברענגט אים פון צווייטן צימער אַ פלעשל מיט טאַבאַק).

טודרום: ע, חיהלע, דו ביסט אַ גוט מיידל וואָס דו האָסט מיר
דאָס פלעשל געבראַכט. כ'וועל מיר שוין אַנשיטן דאָס פושקעלע...
זאָג איך אַז שלום מוז ווערן...

חיים הערש: איך זאָג אַז עס וועט צו גאַרנישט פירן.

טודרום: געדענקסט ווען דו ביסט נאָך געווען אַ יינגל?

חיים הערש: נו איז וואָס?

טודרום: איך מיין, אַז דו געדענקסט, וויל איך זאָגן... אַז דיין
טאַטע מיט נאָטעס טאַטע, איך מיין שמחה דוד, זאָל זיין אין גן-עדן.
האַט מיט טודרוסן אַביסל אַנדערש געלעבט. און ווען נישט איך, ווער
ווייסט וואו דו וואַלסט איצטער אַנגעשפאַרט. איך האָב דיין טאַטן דאָס
ערשטע אויסגעהאַלפן אַז ער זאָל זיך קענען אַ שטיבל אויפשטעלן.
איך האָב אים ס'פערד געליען ער זאָל קענען דאָס געהילץ אַריבער-
פירן. און די שטרוי אויף זיין דאָך האָב איך אַליין געדעקט. איך אַליין
מיט מיינע הענט. איך וויל עס דיר זאָגן, אַז דיין טאַטע ליגט אין דער
ערד. איך אַליין האָב אים מקבר געווען... איז דעריבער וויל איך, אַז
דו זאָלסט מיט מיין זון זיך נישט קרייגן.

קרייסל (אויס טרערן): גאָט איז מיט איך. ער האָט אונדז אומ-

גליקלעך געמאכט. צי האָט אים חלילה געפעלט פרנסה. וואָס האָט ער זיך אויף אונדז אָנגעזעצט?

חיים הערש (שלעפט אָפּ אַן ווערטער חייהלעך, וואָס האָט זיך לעבן צירלען געזעצט): בין איך שוין גערעכט, אָז ס'וועט נישט העלפן? טודרום: זאָג איך דעריבער, אָז מען באַדאַרף אויסגעפינען אַ פשרה און קריגן זיך איז נישטאַ וואָס... גיי, נת, כאָפּ זיך אַריבער און ברענג אַהער נאָטען.

נח: ער וועט נישט גיין.

טודרום: גיי דו, צירל, זאָג דעם טאַטן, אָז איך בין דאָ.

חיים הערש: איך באַדאַרף אים דאָ נישט האָבן.

טודרום: מען פרעגט נישט ביי דיר! איך וויל עס... יונגאַטש איינער, ווי לאַנג ביסטו נאָך געווען אַ פיזשיק? אַנטקעגן וועמען האָסטו עס אַ העזה צו רעדן אַזוי?... איך האָב דיין טאַטן און דיין מאַמען צו קבר ישראל געבראַכט. צו וועמען רעדסטו אַזוי... דו!

חיים הערש: יאָ, ס'איז אַלץ אמת וואָס איר זאָגט, ס'איז אַלץ אמת. פרעג איך אייך אַדרבא, זאָגט מיר, וואו זענט איר געווען ווען ער האָט אָנגעהויבן בויען די מיל?

טודרום: מסתמא איז עס צום גוטן געווען... און איך וויל, אָז אַ שלום זאָל ווערן... געזען אַ מאָל ס'זאָל נישט זיין וועמען אַריבער-צושיקן ברענגען נאָטען אַהער. גיי דו, חייהלעך, כאָפּ זיך אַריבער זאָג מיין שוור, אָז איך רוף זי אַהער.

קרייסל: זי איז דאָ נאָר וואָס געווען.

טודרום: ווער, קריינע? כ'מע... און איך האָב עס גאָר נישט געוואוסט.

קרייסל: זי איז דאָ געווען. האָט אַזאַ פינצטערן מזל ווי איך.

טודרום: הער זיך איין, נח. זיי אַ מענטש, גיי כאָפּ זיך אַריבער און ברענג אַהער נאָטען. דו קענסט דאָך אַזוי גוט וואַרפן שטיינער אין די שוויבן, יונגאַטש איינער... גיי שוין גיי רוף אים.

קרייסל: גאָט איז מיט אייך, ער קען דאָך אים אויף די אויגן נישט לאָזן.

טודרום: קיין ביזו זאָל נישט זיין. פאַר נחן איז נישטאַ וואָס מורא צו האָבן.

חיים הערש: איך וועל גיין לאָזן די מיל.

טודרום: לאָז געמאָך. זיי נישט קיין עקשן. ווען דו וואָלסט זיך נישט איינגעשפּאַרט וואָלט עס שוין אַנדערש געווען. מיט נאָטען קען מען נאָך אויסקומען. נאָטע האָט נאָך אַ טאַטן, האָט נאָך דרין-אַרץ; און דו שקאַץ איינער — האָסט קיין טאַטן נישט, האָסטו נישט פּאַך וועמען מורא צו האָבן.

חיים הערש: אומזיסט אייערע רייד, עס וועט גאָר נישט אַרויס-קומען. גיי, נח, לאָז די מיל.

קרייסל: גיי, מיין קינד, אפשר וועסטו קענען ברענגען נאָטען אַהער; איך האָב שוין קיין פּוּח נישט אויסצוהאַלטן.

טודרום: גייט, קינדער, גייט אַלע דריי. ברענגט אַהער נאָטען מיט מיין שנור. און טאַמער איז נאָך דאָרט פּאַראַנען דער... זאָגט אים, אָז ער קען בלייבן זיצן דאָרטן... אָט אַזוי, קינדער, גייט... (צירל, נח און חיה גייען אַרויס.)

חיים הערש: נו, אַנגעזעצט אויף מיר, טפּוי זאָל עס ווערן!

טודרום: טפּוי זאָלסטו ווערן, שנעק דו איינער!... אָז איך זאָג שלום, וועט דאָך שוין מסתמא זיין ווי איך זאָג... פּאַרשטייסטו, אָז ביי דיין טאַטן איז שוין פּאַרטיק געווען די שטוב איז נאָך קיין אַנהייב פון קיין שטאַל אַפילו נישט געווען. אונטער אַ שטיקל דאַשעק איז דער פּערד געשטאַנען און אונטער דעם אייגענעם צעבראַכענעם דאַשעק איז די בהמה אויך געשטאַנען. ס'האָט שוין אַנגעהויבן גיין צו ווינטער און ס'איז נישט געווען וואו די „שטיקלעך“ אַהין צו טאָן. מיינסטו גוט איז עס געווען? די בהמה זיך געקעלבט ביי מיר אין שטאַל. דאָס קעלבט צו זיך אין שטוב אַריין גענומען. די מאַמע פּלעגט קומען צו מיר אין שטאַל אַריין די בהמה מעלקן... און אָז ס'האָט אויסגע-פּעלט האַלץ אויף שבת דעם אויוון צו הייצן...

חיים הערש: ווילט איר, איך זאָל עס אייך איצטער אַרויסצאָלן? ... זאָגט, וויפל עס קומט אייך.

טודרום: איך בין רייכער פון דיר, דו גאָרנישט, איינער! וואָרעם איך וועל שוין באַלד זיין מיט אַלץ באַזאַרגט... איך וויל עס דיר נאָר דערציילן פּדי דו זאָלסט וויסן, אָז יעמאַלט האָט מען זיך נישט געקריגט נישט געשטויגן און נישט געפּלויגן.

חיים הערש: אַ שיינער נישט געשטויגן און נישט געפלוין:
קרייסל: ווי קענט איר עס גאָר פון אייער מויל אַרויסזאָגן?
טודרום: איך האָב געזאָגט, אַז מען באַדאַרף נישט, האָט מען
מיר נישט געפּאָלגט. כּיִהאַב געזאָגט, אַז קברנות איז אַ זיכערע פּרנסה.
נישט אויסקוקן ביז דער ווינט וועט מוחל זיין צו בלאָזן. שטאַט וויל
אים נאָך איצטער אויך נישט אַפּלאָזן. זינט ער איז אַוועק שפּרינגען
דאָרט די מתים צווישן די קברים אַרום... האַנדלען מיטן ווינט...
און דער עיקר איז...
(ער קוקט אין פענצטער.)

חיים הערש (קוועטשט מיט די פּלייצענס צום אַלטן קוקנדיק, ווי
איינער זאָגט: „וואָס וויל ער דאָ האָבן פון מיר?“
קרייסל: זיי גייען שוין?

טודרום: דער גוטער יאָר ווייסט אים; איך זע נישט.
חיים הערש: וואָס וויל נאָך דאָס מיידל האָבן פון מיין קאַפּ?
טודרום: דאָס מיידל איז טייערער פון דיר מיט דיין מיל אין
איינעם. דאָס איז מיין גאַנצע הרחבה אין לעבן. נאָר צוליבן מיידל
בין איך אַהער געקומען און כּוואַלט וועלן אַ שלום מאַכן. ער האָט זי
היינט געשלאָגן דער יונגאַטש. ווי הייבט מען עס אויף אַ האַנט אויף
אַזאָ ליכטיק קינד?

קרייסל: ער האָט דעם זון היינט אויך געוואַלט שלאָגן.
טודרום: וואו האָבן זיי זיך עס אויסגעלערנט? צי האָב איך אַמאָל
כאַטש אויף נאָטען אַ פינגער אַרויפגעלייגט? צי האָט דיך דען אַמאָל
דיין טאַטע געשלאָגן? פונקט ווי אין אַ וואַלד איז עס אויסגע-
וואַקסן...
חיה (קומט אַרײַן): זיי ווילן נישט גיין.

טודרום: ווילן נישט גיין? וואו זענען די קינדער?
קרייסל: וואו איז נח?
חיה: ער גייט אַהיים. צירל איז אין שטוב נישט אַריינגעגאַנגען.
טודרום: טאָ ווער דען האָט מיט נאָטען גערעדט?
חיה: נח איז אַריינגעגאַנגען.
קרייסל: נח איז אין שטוב געווען?

חיה: איך האָב געזען דורכן פענצטער.
 טודרום: פאַרוואָס ביסטו אַליין אַהין נישט אַריינגעגאַנגען?
 חיים הערש: נישט; וואָס צו מאַכן.
 (ס'איז צו מערקן אַז אים אַליין פאַרדריסט וואָס ס'האַט זיך אַזוי אויסגעלאָז.)
 טודרום: דאָס איז אין דער האַלבער וועלט נישט געהערט געוואָרן, קינדער זאָלן אַ טאַטן צו די עלטערע יאָרן אַזוי פאַרשוואַרצן זיינע טעג...
 קרייסל: זאָל איך אפשר גיין? וואָס זאָגסטו, חיים הערש?
 חיים הערש (שווייגט).
 טודרום: דאָס גלייכסטע וואָלט געווען, אַז דו, קרייסל, זאָלט אַריבערגיין.
 צירל (לויפט אַריין אין שטוב און וואַרפט זיך צום אַלטן): זיידע, זיידע, לאַזט נישט; ער יאָגט מיר נאָך... ער האָט זיך דערוואוסט, אַז איך בין דאָ געווען...
 קרייסל: וואו איז ער?
 טודרום: וואו איז ער? אַיך וועל צו אים אַלע ביזע חלומות אויסלאָזן.
 נח (קומט אַריין בלאָס און אויפגערעגט).
 קרייסל: דו ביסט דאָרט געווען? נו...
 נח: ער האָט זיך גאָר געכאַפט שלאָגן, ער מיינט אַז...
 נאַטע (קלאַפט אין פענצטער, שרייט): זאָלט מיר פון דאָרט אַרויסגיין! אַהיים זאָלסטו מיר גיין!
 טודרום: קום אַריין, נאַטע. קום אַריין, יונגאַטש דו.
 קרייסל: אין גאַטעס ווילן, וואָס האָט איר צום קינד? קומט אַריין.
 טודרום: גיי דו אַרויס, קרייסל, און ברענג אים אַריין, פאַר-שטייט, אַז איך וועל אַרויסגיין איז די זאָך פאַרפאַלן.
 חיים הערש (לויפט אין צווייטן צימער).
 טודרום: וואָס אַנטלויפסטו, חיים הערש? דאָ בלייב. היינט וועט עס נעמען אַן עק.

קרייסל (זי גייט אַרויס. ס'הערט זיך הויך רעדן דרויסן).

צירל (טוילעט זיך צום אַלטן).

טודרום: וואָס ציטערטסטו אַזוי, דו ציג איינע? דיין טאַטע איז נאָך נישט אַזוי שלעכט ווי דו מיינסט. אַז עס מאַכט זיך אַ פּגע־רע קערט ער אויס די טעפלעך.

צירל: זיי גייען אַלע אַהער.

טודרום: קום אַרויס, חיים הערש, וואָס האַסטו זיך באַהאַלטן?

(קרייסל און קריינע ברענגען אַריין מיט געוואַלד נאָמען).

נאָמע: נו שוין, אַט בין איך שוין דאָ... נו נעמט באַגראַבט מיך.

קריינע (צו צירלען): מיין קינד, ווי ווילסטו עס אַזוי אַ מאַמען

פאַרקירצן די יאָרן?

נאָמע (פאַרמעסט זיך צו צירלען מיט אַ פינגער): איך וועל דיר

נאָך ווייזן וואָס אַ טאַטע איז...

טודרום: מען ווייסט שוין וואָס פאַר אַ טאַטע דו ביסט, און וואָס

פאַר אַ טאַטע חיים הערש איז. אַזאַ... נאָר כ'וועל אייך נישט שעלטן.

נאָמע: וואָס ווילסטו פון מיר, טאַטע?

טודרום: איך וויל מאַכן אַ שלום.

נאָמע: האַט מען מיך אַהער געבראַכט? קראַנק איז ער צו

קומען צו מיר?

חיים הערש (אין טיר פון צווייטן צימער): איך האָב נאָך דיר

נישט געשיקט און כ'באָדאַרף קיין שלום נישט.

קריינע: מיר ווינטשן אייך קיין ביז נישט, חיים הערש:

חיים הערש (קריינע): איך וויל פון דעם נישט וויסן.

טודרום: אויב מען וועט אַריינלאָזן אין דער לאַנגער באַנק וועט

פון דעם קיין גוטס נישט אַרויסקומען.

קרייסל: מען וועט נאָך חלילה אויפן פייער אַרויפקומען.

נאָמע: ברענען איז ברענען.

חיים הערש: אויב ברענען, איז ברענען.

קרייסל: מיינע שונאים זאָלן ברענען.

קריינע: איך בין אייך קיין שונא נישט.
טודרום: שטייט נישט ווי די הענער אנגעבלאזן. זאל מען זיצן
און רעדן ווי מענטשן. וואס ס'איז געווען — איז געווען, טאמער וועט
איינער דעם אנדערן באדארפן ארויסצאלן — וועט מען ארויסצאלן.
און א שלום זאלן ווערן.

נאָמע: וואָס ווילסטו, טאַטע? לאַמיר הערן.

טודרום: זעץ זיך, וועסטו הערן.

חיים הערש: גיי, נח, לאז די מיל; איך קום באַלד אַרויס.
טודרום (מיט כעס): דו יונגאַטש איינער, איך וויל דיר די ביינער
צעברעכן, וואָס ווילט איר פון אַן אַלטן טאַטן — באַגראַבן פאַר דער
צייט? איך וועל מיר נישט לאַזן!

קרייסל: געזונט זאַלט איר נאָר זיין, רב טודרום.

קריינע: וואָרעם ער איז דען נישט גערעכט?

טודרום: געזען אַמאָל, מען קען זיך מיטן ווינט נישט צעטיילן...
די וועלט איז קליין.

חיים הערש: גענוג גערעדט, וואָס ווילט איר?

טודרום: דערלאַנג, קרייסל, צום טיש בראַנפן, אויב דו האָסט.

קרייסל: ס'איז פאַראַנען; ווייסט ווי דען?

טודרום: לויף, צירל, אַהיים און ברענג די פלאַש בראַנפן.

נאָמע (שטייט אויף): פון דיינע פלענער, טאַטע, וועט גאָר נישט
אַרויסקומען.

צירל (זי ציט אין דער שטייל אַרויס חיהן פון שטוב פאַרשווינדן).

טודרום: דו, נח, גיי אַרויס פון שטוב אויף אַ וויילע; מען באַדאַרף

דיך איצטער נישט האַבן. (צו נאָמען.) זיך איין אויף אַן אַרט, זיך...

נח (גייט אַרויס).

טודרום (צו נאָמען און חיים הערשן, וואָס זיצן ביים טיש מיט די

פלייצעס איינער צום אנדערן אנגעבלאָזן): איצט, מיין זון, הער וואָס

איך זאָג דיר. און דו, חיים הערש, הער וואָס מען רעדט צו דיר. אייער

מחלוקת איז צו ווייט פאַרגאַנגען. עס געפּעלט מיר נישט, איך בין

אויך אַן עקשן, אָבער עקשנות באַדאַרף דאָך האַבן אַ גרענעץ. קינדער

באַדאַרפן נישט ליידן פון טאַטע-מאַמעס עקשנות. איר הערט וואָס

מען רעדט צו אייד? יענער דארט, כאצקל, האב אים אַ גוט יאָר —
ער האָט דיך אין אַ בלאַטע פאַרפירט, מיינענדיק צירלען צו באַ-
קומען... זי האָט אָבער ליב נחן. ס'איז איר זאָך. קענסטו נישט
העלפן. יענער איז רייד? האָב אים אַ גוט יאָר. ווער ווייסט נאָך
בעסער פון אַ קברן וואו אַרעם און רייד ליגן? כע־כע!

נאַטע: ס'וועט דערפון גאָר נישט זיין, טאַטע.

חיים הערש: דערפון וועט גאָר נישט אַרויסקומען. זאָל גיין ווי
עס גייט.

קריינע: און אייער קינד?

חיים הערש: פאַר מיין קינד זאָל אייך נישט אַרן.

קרייסל (אויס טרערן): וואָס אַרט זיי טאַקע פאַר די קינדער?
די קינדער גייען אויס ווי ליכט.

טודרום: איך זאָג דיר נאָך אַמאָל, נאַטע, און דו, חיים הערש,
איר זאָלט אַוועקוואַרפן אייער עקשנות.

חיים הערש: איך האָב נישט קיין עסקים מיט קברנים.

טודרום: שעמען זאָלסטו זיך אין דיין ווייטן האַלדז אַריין.

נאַטע: וואָס וועלסטו פון מיר, טאַטע? די גאַל וועט איר מיר
פלאַצן.

קריינע: באַדענק דיר, נאַטע.

קרייסל: חיים הערש, איך האָב שוין קיין כח נישט. דער סוף
וועט זיין, אַז עמיצער פון אונדז וועט נאָך חלילה מיטן פייער אַוועק-
גיין. יענער יונגאַטש וועט נאָך מענטשן דינגען, אַז מען זאָל אונדז
אונטערצינדן.

צירל (קומט מיט אַ פלאַש בראַנפן. דערלאַנגט דעם אַלטן אין דער
שטייל. חיה גייט איר נאָך).

טודרום (שטעלט די פלעשל אויפן טיש). דער עולם קוקט אויף איר
און שוויגט).

קריינע (דערלאַנגט גלעזלעך צום טיש).

טודרום: וואו איז נח?

קרייסל (רופט): נחל, וואו ביסטו?

נח (קומט אַריין): וואָס באַדאַרפט מען מיר?

קרייסל: זיי אין שטוב.

טודרום: איצטער, קינדער, פאלגט אן אלטן טאטן. הערט זיך
אין מיט קאפ. אויב איך וועל זאגן א קרומע זאך וועט איר מיר נישט
פאלגן, האט איר פראוו... (מיט ציטריקע הענט גיסט ער אן די
גלעזלעך.) נעם, נאטע, ס'איז דיין בראנפן. נעם מאך א ברכה...
לחיים, זאל גאט געבן, אז עס זאל שוין גיין פשוטה. נו, חיים הערש,
לחיים, טרינק אויס, ס'איז נישטא קיין צייט. מען באדארף די מילן
לאזן. די מילן שטייען. (דער עולם טרינקט ניט. די גלעזלעך שטייען
אנגעגאסן אויפן טיש.) נו וועל איך אליין טרינקען. אין דער מיל וואס
מען האט אויסגעבויט, איד מיין אין דער נייער מיל, וועט מען אריינ-
זעצן נחן מיט צירלעך. אזוי וועט עס בלייבן.

(דער עולם שווייגט. קוקן זיך דורך שווייגנדיק.)

נאטע: דאס וועט נישט זיין.

חיים הערש: א נעכטיקער טאג!

קריינע: חיים הערש, איד האב צו אייער קינד, חלילה, גאר
נישט. אזא יאר אויף מיר וואס פאר א קינד איר האט.
קרייסל: ס'הארץ איז מיר פריער צעריסן געווארן קוקנדיק אויף
איר ווי זי האט געבעך געוויינט מיט ביטערע טרערן.

טודרום: איר האט זיך האלט, קינדער, זאגט עס אייערע טאטעס,
זאלן זיי וויסן. — איד זאג, אז מען זאל די קינדער אריינזעצן אין
דער מיל און מיר וועלן צוריק גיין אויפן בית-עולם. שטאט וויל אונדז
און אים וועט מען דאס געלט אפגעבן.

נח: איד אליין וועל אים דאס געלט צוריק אומקערן.

טודרום: אט האסטו דו שוין.

קרייסל: וואס שווייגט איר, נאטע?

קריינע: זאל חיים הערש זאגן א ווארט.

טודרום: עלטערן מיט קינדער וועלן זיך צוליב פרנסה נישט
שלאגן. איר וועט זיי העלפן און מיר וועלן זיי העלפן. און שלום זאל
זיין. זאגט קינדער אז איר האט זיך האלט.

(דער עולם זיצט מיט אראפגעלאזטע קעפ. שווייגט.)

נאטע (שטייט אויף, נעמט פון טיש צוויי גלעזלעך בראנפן. ער

דערלאנגט איינס צו חיים הערשן): נוי חיים הערש, זיי קיין עקשן
נישט. וואָס געווען איז געווען. מסתמא איז דאָך עס פון גאָט.
חיים הערש (נעמט די גלאַז, בלייבט נאָך אַלץ אַזוי זיצן).
טודרום: נוי, וואָס? נאָך אַלץ אַנגעבלאָזן?
נאָמע (ווינקט צו צירלען. ער קוקט זי אָן): נוי, האָב איך עס אַ
טאַכטער...

חיים הערש: נישט בעסער פון מיין זון.
טודרום: לחיים, לחיים!
אַלע אינאיינעם: „לחיים, לחיים!“
קריינע און קרייסל (קושן זיך. שרייען): מזל טוב! מזל טוב!
חיה (פאַרשטייט שלעכט וואָס דאָ קומט פאַר. נאָר זעענדיק אַז די
גרויסע זענען שלום געוואָרן טאַנצט זי פאַר שמוחה, און שרייט):
מזל טוב! מזל טוב!

געזעצט און געדרוקט אין דער
"אייבער" - דרוקעריי
225 וועריק-סטריט, ניו-יארק,
אונטער דער פערזענלעכער
אויפזיכט פון ג. ש. גולדזון